1968

40
12 50
4 95
4 95
1 2 8 7 5

6 4 7 7

2

3 40
2 50
13
7
7
50
10
4
50
4

57 90

E 200

P

ccff with front., title vignette
and 50 emblems.

50
2250
495
7745
7583
0162

40
495
495
1237
1237
162
7626
7592
34

50
2250
495
7745
7583
0162

Tot *LEYDEN* by BOUDEWYN VANDER AA, Boekverkooper 1703.

ZINNE-BEELDEN
DER
LIEFDE,

Met Puntdigten en Aanteekeningen.

VAN

Mr. WILLEM DEN ELGER.

TE LEYDEN,
By BOUDEWYN VANDER AA, Boekverkooper,
CIↃ IↃ CC III.

SEER GELEERDE,
EN
DAPPERE HEER.

d'Hr. ÆGIDIUS vander MARCK.

HOOFDMAN DER LEYDSCHE SCHUTTERYE.

MYN HEER.

anneer my errindere de weldaden, en gunsten, waar meede zyn Ed. my in dobbele maaten heeft begunstigt, en overlaaden van onze tedere jeugt af aan, soo vinde my altyt zeer verleegen, niet weetende op wat wyze zyn Ed. klaarblykelyke preuven zoude geeven, van d' hoogachting, en weerdigheid die UEd. huys, en in't byzonder zyn Ed. zelfs met alle eerbiedigheid verschuldigt ben. Hoopende zyn Ed. my noyt quaalyk zal afneemen, dat tegenwoordig de vryheid gebruyke om dit myn uytgegeve werk raakende de Zinne-beelden der Liefde zyn Ed. op te offeren, my ten vollen verseekert houdende, dat wanneer dit werk d'Eere geniet van aan 't voorhoofd vercierd te weezen met zyn Ed. aanzienelyke naam, deeze magtig zal zyn het zelve een deftige luyster toe te brengen, en te verweeren tegen alle lasterende en quaad-

willige tongen. Derhalven bidde ootmoediglyk dit Werk te willen vergunnen een plaats in zyn Ed. Boek-Kabinet, en het zelve te houden als een Leermeesteresse van waare onderrigtende zeede-lessen, waar door de kuysche minne werd ontvonkt, en de schigten der on-kuysche minne, werden ingeteugelt, en gedempt. Om de menschen hier door als een rigtsnoer, en zeekere lessen, te baanen 't spoor tot de waare deugd. Grooter geluk had my noyt kunnen naaderen, als dat dit myn Werk de gunst geniet van te praalen met de naam van soo een aanzienlyke Telg (gesprooten uyt soo een Agtbaare Stam, waar meede de Leydsche Republyk meenigwerf wel eer in verscheyde Eer-ampten gepronkt heeft) die in 't bloeyen van zynen jaaren ontwyfelbaare bewyzen geeft, om zyne Heer Vader, door voortreffelyke deugden en bequaamheden t' evenaaren, in 't be-schermen der vryheid des gemeene best, en 't be-vorderen van Recht en Geregtigheid, op dat niet alleen zyn Ed. Heer Vaders naam en eer, waar aan Leyden zeer veel verpligt is, door zyn Ed als nog grooter Zoon mag vereeuwigt, en die van zyn Ed. in verwondering gehouden werden. Dit bid, en wenscht met een diepe, en schuldige onderdanigheid

MYN HEER.

Zyn Edhs. Gehoorzaamste
Dienaar.

BOUDEWYN vander AA.

Uyt myn Boekwinkel
den 6. van Oegst-
maand 1702.

Aan den LEEZER.

Lzoo een voorrede in 't gemeen meest dient om den leezer, zoo veel het mogelyk is, een goed gevoelen van het werk te doen hebben, en de gebreken die in het zelve zyn, over het hoofd te doen zien, durf ik wel ongeveinst zeggen dat ik my mede van een voorrede heb bedient, om te verzoeken voor eerst, dat de leezer de misslaagen die ontrent de duitze taal van my begaan zyn, en een naawkeurig oog zullen verveelen, zal willen verschoonen, alzoo ik vrymoedig beken geenzints een groot meester te zyn in myne moedertaal, die jegenwoordig zoo veele en verscheidene critiques *onderworpen is, dat men 'er naawelyks twee à drie, van die geenen die het beschaaven van de zelven onder handen neemen, zou kunnen vinden, die het in alles eens zyn, en het geenen my (zoo ik meen met rede) dikmaals heeft afgeschrikt om de hand daar ooit aan te slaan, wel voorziende dat ik het nooit ten einde zou kunnen brengen. Ten tweede dat de leezer zal gelieven door de vingeren te zien de drukfeilen die door onagtzaamheid van de drukkers zyn ingesloopen, voornamentlyk eene die in het 33ste. zinnebeeld,* met de oogen word het hart verwonnen, *begaan is, alwaar in de plaats van het nu gedrukte plaatje, moest gestaan hebben een* Cupido *die een geblinde leew onder de knie had. Ik twyffel ook niet of men zal deeze gebreeken verschoonen, alzoo ik zekerlyk geloof dat het meest zal geleezen worden met dit inzigt om te zien wat 'er van voornaame schryvers over de liefde gezegt is gelyk myn oogwit in 't maaken is geweest, hebbende zo veel my myn geheugen toeliet, al het geenen ik in goede schryvers over zulk een onderwerp had geleezen, by gebragt, het zelve wanneer het in andere taalen was, zoo goed als my mogelyk was overgezet, ofte anders zints wanneer ik het door anderen reets had overgezet gevonden met des overzetters naam de vertaaling daar by gevoegt: en hier mede durf ik, hoe verwaant het ook by zommige mag door gaan, myn zelve toepaszen het geenen* Propertius *voor deezen van* Virgilius *gezegt heeft* lib: 2. eleg: ult: *namentlyk dat dit werk een yder, het zy ervaaren het zy onervaaren in de liefde, niet onaangenaam voor zal komen.*

Non tamen haec ulli venient ingrata legenti,
Sive in amore rudis sive peritus erit.

te

te meer dewyl ik het zeggen van Mr. de la Fontaine *waar heb bevonden; namentlyk dat wy jegenwoordig een tyd beleeven ;in de welken men zeer gaarne hoort al het geenen de familie van* Venus *betreft: zie* l'avertissement sur Adonis*: aan de andere zyde weet ik nogtans wel dat'er zommige zemelknoopers zullen zyn, dien het t'eenemaal tegen de borst zal steuiten, vermeinende dat men zyn tyd aan wat ernstiger en gewigtiger zaaken behoorden te besteden, maar dit heeft* D. Jonktyds *behalven ontelbaare anderen voor deezen, zoo geleert en beknopt wederleit in de voorrede van zyne* Roselyns Oogjes *dat ik my daar mede ten vollen verdedigt agt, en met* D. Heinsius *wel durf zeggen, dat indien het zoo veele deftige bejaarde mannen, die de wysheid moesten verbeelden nooit tot schanden gerekent is geweest, dat zy zig zomtyds na den tyd en gelegentheid voegden, en niet altyd even stemmig waren, het my zeer ligt te vergeven zal zijn, dat ik in myne jeugd* Venus *by de zang-godinnen gevoegt heb, en van haar wat vry en breed heb gesprooken, zie* epist: dedic: Fred: Sandio lib: I. eleg: *behalven dat ik my zeer weinig aan zulke neuswyzen laat gelegen leggen, het veel meer agtende dat ik, boven het vermaak dat ik'er in heb gehad, de eer mag hebben van te behaagen aan een, die de voetstappen van* D: Heinsius *volgt als honderd anderen; evenwel zullen deeze mogelyk hun genoegen nog in het tweede deel kunnen vinden, het geene binnen korten uit sal komen en waar in ik op dezelve wyze de Goddêlyke liefde zal verhandelen.*

IN

EMBLEMATA AMATORIA

CLARISSIMI VIRI

WILHELMI ELGERI JC^ti.

Carminibus teneris teneros Elgerus Amores
Pinxit, & imperii vim, Cytherea, tui;
Qua mare, qua terræ, qua ſtellifer ardet Olympus,
Ipſaque Tænarii regna inamoena Dei.
Tu face, ne flammas olim experiatur amaras,
Tam bene qui caſti pandit amoris iter.
Ardeat, & caris reſtinguat in ignibus ignes,
Praeda Cupidineo non inhonora choro.
Sic, Hymnis dulces thalamos redimentibus, ipſa
Elgeri fies muneris, ille tui.

JANUS BROUKHUSIUS.

IN

E A D E M.

Nulla meos virgo poterat praevertere ſenſus,
Nocte colebatur ſola, dieque Themis,
Idalias quum ſic Venus eſt affata Sorores;
Omnis in Heſſelio ſpes mea nuper erat,
Quum genua ad dominae vinctus dilecta jaceret:
Nunc rupit blandi vincula ſervitii.
Occidimus, formoſa cohors: ſuccurre, lepores
Inſpira caro, quot potes, Elgerio.
Illis Heſſelium allicies, tandemque reduces.
Diva columbino mox fugit acta jugo.
Ut vidi, Gulielme, tuos, legique, libellos,
Ut Veneris ſenſi vota fuiſſe rata.
Jam videor Cyprias ſpatiari per convalles,
Ingenuis rurſum nunc recubare toris;
Muſcoſos fontes, inductas fontibus umbras
Cernere, & innumeris deficere illecebris.

FRANCISCUS HESSELIUS.

IN
EADEM.

Tu, qui formoſis dominae defixus ocellis
Concoqueris lentis ſollìcitudinibus,
Haec lege, qua teneris ducunt te coela camoenis,
Protinus & docte factus amator abi.
Sive juvat primi riſus & jurgia Lecti,
Et Veneris molles noſcere delicias,
Hic potes et riſus, et primi jurgia lecti,
Hic potes argutas diſcere delicias.
Seu rudis inſolitas conſumit flamma medullas,
Et tibi jam primum ſaucia corda gemunt.
Dum tua non notis mens vulneribus langueſcens
Jactatur in variis triſtis imaginibus.
Aſpice tot volucris Pueri, tot Cypridis artes,
Utque tuus blande concilietur amor.
Non animum movet hic ſcelerata pecunia amantis:
Dira fames caſto diſplicet illa toro.
Primus Amor ſacros docuit contemnere nummos,
Et quae ſollicitum praemia vulgus amat.
Pauper erat veterum Saturni flamma ſub aevo,
Ruſtica, ſed quamvis ruſtica, caſta tamen.
Laömedontaea nec Paſtor natus in aula,
Nec tenuit magnas pulcher Adonis opes.
Non movet hic primos frons iracunda calores,
Hanc quoque, ſi neſcis, ſpernere novit amor,
Priamides quondam Ledaeae ſenſerat iram
Attamen haud ſolitas deſtitit ire vias.
Has artes, haec docta tibi ſacraria pandit,
Dulcior Hyblaeis pagina docta favis.
Haec in amore duces tibi ſint praecepta colendo,
Haec condat memori pectore, quiſquis amat.

At vos formoſi flores, quos dulcior aura
Ventilat innumeris grata Cupidinibus,
Creſcite jucundi flores, dum mutua amantum
Fragrabunt teneris oſcula baſiolis.
Dumque ita fragratis, faecundae ſemina mentis,
Auctorem titulis tollite rite ſuis.
Sic vobis ſuavem Cypris aſpirabit odorem:
Grataque perpetuo vere beabit humus.

GULIELMUS RABUS.

OP DE

ZINNEBEELDEN DER LIEFDE,

Door den HEERE,

MR. WILHEM DEN ELGER.

DE Min, naaw meer bekent, was in een naar gehucht,
Om hare wanhoop te voldoen naar eis, gevlucht.
Hier ſleet, ſchuw van het licht, in karmen, en in klagen,
Die ongelukkige gedurig hare dagen:
Gelyk een torteldui f, die, vol onnoozlen liſt,
Vraagt yder takje naar den doffer, dien ze miſt.
Terwyl ze, haren ſtaat bejammerde even teeder,
Streek juiſt Kupiedo voor haar, op zyn' pennen, neder,
Vertoonende 't geheim van hare macht, voorheen
Door harder Bloemaart op een beukeſchors geſneên.
Hier liet ze nawelyks het flaaw gezicht in dwalen,
Of ſprak; wat moogt ge weêr myn oud gebied op halen,
Geleerde harder! laas! uw gunſt bedroeft me maar.
'k Vrees my te erinneren, wie Venus eertyds waar:

Hoe

Hoe zy alleen in zee, lucht, hel, den ſkepter zwaide:
En op haar' zwakken duim den ganſchen aardkloot draide;
Wanneer Saturnus, dien 'k door Ops zelf dwong myn macht
Te erkennen, heerſchte hier beneên, in voller kracht:
Wanneer de holle rots voor eenen woning ſtrekte:
Wen haart, en huisgoôn, een gemeene ſchaduw dekte:
Wen 't woudwyf ſpreidde een bed van beerenvachten, blaên,
En ſtroo, en ſtopplen, om geruſt ter ruſt te gaan:
Wen 't grofgeſpierde kind, beginnende te dorſten,
Niet zoog, maar gulzig dronk, uit dik gezwolle borſten:
Wen de ekels uit den boſche, en 't water uit den vliet,
Der dunſte tong voldeên. Had toen uw zuiver riet
Door 't vreesverwekkend woud, maar eens zich laten hooren,
De nachtegaal zou nu in rouwe geenſins ſmoren;
Maar zong aan Bloemaarts naam zich ſchor. 't Boſch zuchtte ſteeds,
Uit vreugde, aan Bloemaarts naam zich moê. Nu draagt, vol leets,
Dat doodelyk ai ai de Hyakint in 't wezen,
Dan had, vol welluſt, hy elks oog vergunt te lezen
Dien Leewendaalſchen naam, in 't midden zyner blaên.
Doch nu, nu myne macht zo is te grond gegaan,
Zoekt gy hier vruchtloos in het woud gehoor te krygen.
't Is alles doof. Ik zelf, helas! ik zelf moet zwygen.
Zoo dra de Goudeew, die men valſch noemt naar het goud,
(Die ydle glans, dien elk voor zynen God thans houd,
Was toen noch veel te flaaw van vuur, om zich te dringen
In het onnozelen gemoed der ſtervelingen)
Zieltoogde, laas! zieltoogde ook myn gevreeſd gezach.
Nu kreeg het goud eerſt op den menſche kracht, en ach!
Nam, myne heerſchappy verkrachtende, verwaten
Myn plaatze in. Ik, nu van den menſche gans verlaten,
Zoek by het vee heul; maar hun onderlinge min,
Hun onderlinge trouw hervormt zich heimlyk in
Een doodelyken haat. De bloode lammers moeten
De razerny der uitgevaſte wolven boeten,
In 't aangezicht van Pan: De havik meſt zich met
't Gewyden bloed van een Chaoniſch duifje vet.
Nu ſchieten, om myn macht te toetzen, my de boomen
Alleen maar over, en de tuimelende ſtroomen.

 Ik,

Ik, voedend noch te dwaas eene ydle hoop, ſtreel my,
Dat, als voorhenen, hier noch Venus Venus zy;
Maar laas! de wyngaart, die men ziet gedurig ſmoren
In geilheid tot den Olm, heeft den louwrier gezworen
Eene eewge vyandſchap: de Donou, prat op zyn'
Zes monden, ſchuwt zoo den tweehorenigen Ryn;
Gelyk een blawe ſlang den liſt van het bezweren.
Maar 't is hoog tyd reeds, om tot mynen plicht te keeren.
De ſpyt heeft de overhand. De zorg, ſteeds aangewent,
ô Bloemaart, tot myn roem, blyv' geenſins onerkent.
De dag, na Floras feeſt, zy u gewyd na dezen;
Wanneer de zon ſteke uit den Stier, het lachchend' wezen:
Deez worde plechtiglyk geviert. Ga des, en plant
Een oeverzieken mirt, myn zoon, op Erimant.
Daar zult ge jarelyks, met de Bevalligheden,
Uw zuſtren, hand aan hand, my naakt naar toe zien treden.
Dan, hier gekomen, zal ik zelf ſtraks plukken gaan
De verſchte rozen, die op dat gebergte ſtaan,
En, Bloemaarts naam hier van gevlochten, dicht in kranſen
Ophangen aan dien boom, tot een trope, voorts danſen
Met de uitgelate rei; tot Febus zyge in zee.
Deez zoete liſt brengt licht, of harderen, of vee,
Weêr onder myne macht; in tuſſen, wen 'k zie hangen
Het duurbaar bloed van myn Adonis op de wangen
Dier kuiſche bloemen, zal my niet misſtaan der lucht
Ten proi, zyn ſchim ten zoen, te geven eene zucht.

K: BOON.

AAN

AAN DEN
Vermaarden, Hooggeleerden,
HEERE
Mr. FRANCOIS VAN HESSEL,
Hoogleeraar der Welſpreekentheid, en Hiſtorien in het doorlugte School der Stad Rotterdam.

Zou ik u deeze vrugt van myne ledigheid,
Myn Heſſel, niet eerbiedig wyen,
Wien beter? als die my zoo vaak heeft voorgeleit
Het zoetſt' van zulke lekkernyen;
Het zy uw' zuiv're tong
Van zuiv're liefde zuiver zong,
En 't Haagze boſch dien luiſter wiſt te geeven,
Die 't heeft gehad voorheen
Toen Kinſchot, en Secundus deên
Het oude Rome daar herleeven:
Het zy wy aan de Rotte-kant
Te zaamen overwoogen,
Hoe Cynthia door haare tedere oogen,
Propertius het eerſte ontſtak in minne-brand;
Hoe Naſo ſteets in minne-lusjes

Met

Met zyn' Corinna heeft geleeft;
En hoe Catullus duizend duizende van kusjes
Zyn ziels-voogdes gegeeven heeft;
Hoe droevig deeze digter ſchreide
Om 't mosje van zyn Lesbia;
Hoe Flaccus dan zyn Chloë vleyde,
Dan Lalage, dan Lydia.
Uit deeze erkentenis word u dit aangeboden,
Daar onze vrindſchap, en uw goedheid my toe noden:
Behalven dat de min
In 't gantſche werk niets zal zoo zeer bekooren,
Als in 't begin
Dus uwen naam te mogen hooren.

W. DEN ELGER.

LIEF-

LIEFDE HOUD ALLES IN WEEZEN.

O onbegrypelyk! O goddelyk vermogen!
Gy houd de waereld door uw' ſterke hand alleen:
Uw' zoete neiging bind het alles vaſt aan een,
En door uw heilig vuur word alles ook bewogen.
Gy, Liefde, gy alleen zyt meeſter van 't heel al,
En zonder u alleen kwam 't ligtelyk ten val.

LIEFDE HOUD ALLES IN WEEZEN.

De Liefde, in dit eerste zinnebeeld de waereld aan zyne eene hand houdende beteekent hoe al het geschaapene door Liefde bestaat, aan een en in weezen word gehouden, en zonder die terstond zou vervallen.

Tout l'univers seroit sans ame
S'il n'estoit penetré d'une si douce flame.

Het gantsch Heel-al verkwynde, als zonder ziel,
Indien de zoete min het niet te zaamen hiel.

met rede zegt *Linco* derhalven tegens *Silvio* by GUARINI *Pastor: fid. att.* 1. *sc.* 1.

E che sentirai tu, s'amor non senti,
Sola cagion di ciò, che sente il Mondo?

Wat soud gy voelen doch; die selfs geen liefde voelt?
D'oorsaek van al't gevoel dat in de wereld woelt?

En een weinig verder, om hem hier van te overtuigen.

Mira d'intorno, Silvio,
Quanto il mondo hà di vago, e di gentile,
Opra è d'amore. Amante è il Cielo, amante
La terra, amante il Mare.
Quella, che la sù miri innanzi a l'alba
Cosi leggiadra stella,
Arde d'amor anch' ella, e del suo figlio
Sente le fiamme: ed essa ch' innamora
Innamorata splende:
E questa è forse l'hora,
Che le furtive sue dolcezze, e'l seno
Del caro amante lassa:
Vedila pur come sfavilla, e ride.
Amano per le selve
Le mostruose fere: aman per l'onde
I veloci Delfini, e l'Orche gravi.
Quell' augellin, che canta
Si dolcemente, e lascivetto vola
Hor da l'abete al faggio,

Et hor dal faggio al Mirto,
S'Havesse humano spirto,
Direbbe, ardo d'amore, ardo d'amore:
Ma ben arde nel core,
E parla in sua favella,
Si che l'intende il suo dolce desio:
Et odi à punto, Silvio,
Il suo dolce desio,
Che gli risponde, ardo d'Amore anch'io.
Mugge in Mandra l'armento, e que' Muggiti
Sono Amorosi inviti.
Rugge il Leone al bosco:
Nè quel ruggito è d'ira;
Cosi d'amor sospira.
Al fine ama ogni cosa.
Kom, Silvio! in uw' gedachten eens verhandelt
Des werelts loop, en die, met uw gepeis doorwandelt.
Al wat ter werelt schoon, of edel is van aert,
't Is Liefd' en anders niet, die 't alles heeft gebaert
Den Hemel self die mint, d'Aerd' is geneigt tot Minnen:
Men sal de woeste Zee niet sonder Liefd' bevinnen.
Sie daer die dart'le ster, voorloopster van Auroor,
s'Is schoon en lustig: maer al meed' in't minne-spoor,
De Minne-vlam haars soons doet haar gedurig blaken;
Sy die een ander slaaf der Liefde weet te maken,
Geeft (synde selfs verlieft) haer flickerig gestrael,
Dit's mogelyk wel d'uur dat s'uit de gulde Zael
(Daer s'haar gestolen Liefd gemeenlyk pleegt) komt treden,
Daer s'is omhelst geweest met duisend soetigheden.
Ick bid u sie hoe dat sy glinstert ende lacht:
't Schijnt sy verhaelt haer vreugdt van den voorlede nagt.
Het wreede wildt gediert', dat boschen, berg, of velden
Ooyt bragten aan den dag, hoe wonderlijk of selden
Gesien, se minnen all', hoe wildt of wreedt van aert:
De snelle Dolphijn mint en soekt te zijn gepaert;
De grootste monsters in de Zee zijn selfs genegen
Te minnen. En kan u de Liefde niet bewegen?
Let op dat vogelken hoe dertel dat het springt.

Van

Van d'een op d'and're tack, hoe geestig dat het singt;
Nu ziet gy 't op den Eyck, dan op de hooge Dennen,
Dan weder op den Myrt, 't gaf voor gewis te kennen,
(Kon 't spreecken als een Mensch) ik brandt van Liefd'-ik brand:
Maar wis, het brandt van Liefd': het spreekt na sijn-verstant;
Zoo dat het word verstaen van sijn geminde diertje,
't Welk antwoord in sijn tael: ick brandt van 't selve viertje.
De felle Leeuw die brult in't bosch met groot gerugt,
Maar doch van gramschap niet, 't is enkel minne-sucht.
Ick bid u Silvio! siet hoe de domme koeyen,
Haar' togten tot de min, beteeckenen met loeyen.
Zoo dat'er niet en is ter werelt, eenig ding,
Dat nooyt in't ingewandt een minnestraal ontfing.

Op dezelve wyze tragt *Daphnis*, *Silvia*, die haare minnaars als vianden aanzag, mede te overtuigen, by-TORQ. TASSO *Amint. Atto.* 1. *scen.* 1.

Stimi dunque nemico
Il Monton de l'Agnella?
De la giovenca il Toro?
Stimi dunque nemico
Il Tortore a la fida Tortorella?
Stimi dunque stagione
Di nemicitia, e d'ira
La dolce primavera?
C'hor allegra, e ridente
Riconsiglia ad amare
Il mondo, e gli animali,
E gli Huomini, e le donne, e non t'accorgi,
Come tutte le cose
Hor sono innamorate
D'un' amor pien di gioia, e di Salute?
Mira là quel Colombo
Con che dolce susurro lusingando
Bacia la sua compagna.
Odi quel Vscignuolo,
Che va di ramo in ramo
Cantando, io amo, io amo: *e se no'l sai,*
La biscia lascia il suo veleno, e corre

Cupida al ſuo amatore:
Van le Tigri in amore:
Ama il Leon ſuperbo: e tu ſol, fiera,
Più che tutte le fere,
Albergo gli dineghi nel tuo petto.
Ma, che dico Leoni, e Tigri, e ſerpi
Che pur han ſentimento! amano ancora
Gli alberi. Veder puoi con quanto affetto,
Et con quanti iterati abbracciamenti
La vite s'auvitticchia al ſuo marito:
l'Abete ama l'Abete: il pino il pino:
l'Orno per l'Orno, & per la ſalce il ſalce,
E l'un per l'altro faggio arde, e ſoſpira.
Quella Quercia, che pare
Si ruvida, e ſelvaggia,
Sent' anch'ella il potere
De l'amoroſo foco: e ſe tu haveſſi
Spirto, e ſenſo d'Amore, intendereſti
I ſuoi muti ſoſpiri. Hor tu da meno
Eſſer vuoi de le piante,
Per non eſſer amante?
Cangia, cangia conſiglio,
Pazzarella che ſei.

Zoo zou het ſchaap, na uw' gedagten,
Den Ram, de koe een jonge ſtier,
De Tortelduif zyn Doffertje vol vier,
Gelyk haar ſnoode viand agten?
En meent gy dan de zoete Lente tyd,
't Zaiſoen van haat en viandſchap te weezen,
Om dat zy alles weer, gelyk op nieu verreeze,
Door haar bevalligheid verblyt?
Om dat zy het gediert, de harders, harderinnen,
Weêr weet te brengen tot het minnen?
En ziet gy niet hoe alles heden blaakt
Van zulk een lieve min die 't al vol heil vermaakt:
Ei wil dat Doffertje bemerken,
Het geen daar zoo vol Liefde kort,
Ei zie, hoe teêr beweegen zyne vlerken,

Terwyl 't zyn duifje kuſt en tot de Liefde port.
Hoor 't Nagtegaaltje dat gy daar ziet ſpringen,
Zoo vrolyk dart'lend heen en weêr,
Steets door de takjes op en neêr,
Hoor, hoor, wat hoort gy 't anders zingen.
Als: *'k min ik min ik kan myn Liefde niet bedwingen.*
En zoo gy dit nog niet verſtaat,
Zie de Adder laat zyn gif en loopt na zyn beminde,
Zie hoe de trotze Leew zig door de min laat binden
En hoe de Tyger zelf van liefde zwanger gaat;
Daar uw wreed hart alleen veel wreeder dan de dieren
Geenzints de kragt gevoelt der minnevieren.
Maar waarom hier van Leew en Tyger opgehaalt
Die door een ziel, die 't grof gevoel heeft, zyn beſtraalt.
Men kan de Liefde zelf in kruit en Boomen vinden:
Zie, zie hoe vaſt zig daar de wyngaard leit,
Met wat omhelzingen! met wat genegentheid!
Aan haar beminde ſtam om zig daar aan te binden.
Men ziet door onderlinge min
De Wil'gen na elkander haaken,
Natuur ſtort Pyn en Denne en Es die togten in
Men ziet de beuke-boom door 't zelve vuur ook blaaken.
Ja zelf die Eik die zig zoo woeſt zoo nors vertoont
Gevoelt al meê de kragt der minne;
Zyn zugten zeggen u dat binnen
Zyn ſchors de Liefde woont.
En zoo ge u eenigzints verſtont op minne-taalen,
Of geeſt van liefde had, gy zoud genoeg verſtaan,
Wat ze u door 't ſtom gezugt van haar verliefde blaân
Niet al verhaalen.
Wilt gy nu minder zyn dan kruiden en 't geboomt
Om dat de min u niet zou hebben ingetoomt?
Word wyzer en verlaat die fiere zinnen
Daar is niets zoeter dan het minnen.

By *Broekhuizen* vryt *Veldman* zyn *zwaantje* onder anderen met deeze zoete woordjes:

Beziet d'eerwaarde zon,
Die luſt en levens bron:
Hoe mild zijn zijne ſtralen

In 't klimmen en in 't dalen!
Hy deelt zijn goetheid mêe
Aan menfchen en aan vee,
Aan velden, en aan boomen,
Aan 't zwoord der bergen en de kriftallijne ftromen.
De fterren die by nagt daar boven fchildwagt ftaan,
Vermanen u uw' pligt met vlijtig voor te gaan.
Dees blijde bron die zoo goedaardig op komt fchieten,
Is blijd' om dat hy mag het dorftig kruit begieten.
Ja alles wat de zon befchout van 't blaaw gewelf,
Zou treuren was het maar gefchaape voor zig zelf.
En in dit ganfche rond is niet een ding te vinnen,
Behalven u alleen, die wars is van het minnen;
Behalven u alleen, die my 't genot benyd
Van uwe zoefte tijd.

„ *Marini* roept *Venus* aan als die waar door alles bewogen
„ word, en zegt dat van haar alle vermaaken en al het zoet
„ afdaalt, dat haar hel en vrugtbaar-vuur den Hemel verfraait
„ en de waereld verlieft maakt.

Io chiamo te per cui si volge, e move
La più benigna, e mansueta sfera,
Santa madre d'Amor, figlia di Giove,
Bella Dea ad' Amathunta, e di Cithera;
Te, la cui stella, ond' ogni gratia piove,
De la notte e del giorno è messaggiera;
Te, lo cui raggio lucido, e fecondo
Serena il Cielo, & innamora il mondo.

Adon. Cant. 1. *stanz.* 1. op dezelve wyze roept *Bernarno Tasso* haar ook aan *Amadigi canto* 1. *stanza.* 3. en anderen. En dit is niet alleen het zeggen van Poeten, maar natuur kenners zyn ook van dit gevoelen geweeft; als *Lucretius* die, wanneer hy *Memmius* de natuur-kunde zoude leeren, *Venus* zoo wel als *Marini* aanroept en nog met vry grooter ophef. Hy noemt
„ haar het vermaak, de wellust van Goden en menfchen, en
„ zegt, dat zy Aarde Zee, en al wat de Hemel bedekt verfraait,
„ dat alles door haar word geboren en bevredigt, dat alles haar
„ viert en eer bewyft, dat alles op haar aankomft een nieuw
„ leeven krygt en dat zy alleen de heele Natuur beftiert.

Ae-

Aeneadum Genetrix, hominis, Divumque voluptas
Alma Venus, cœli ſubter labentia ſigna,
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras; per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina ſolis;
Te Dea. te fugiunt venti, te nubila cœli,
Adventumque tuum; tibi ſuaveis Dœdala tellus
Submittit Flores; tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuſo lumine cœlum.
Nam ſimulac ſpecies patefacta eſt verna diei,
Et reſerata viget genitalis aura favoni;
Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque
Significant initium percuſſæ corda tua vi:
Inde feræ pecudes perſultant pabula læta,
Et rapidos tranant amnis: ita capta lepore,
Illecebriſque tuis omnis natura animantum
Te ſequitur cupide, quo quamque inducere pergis.
Denique per Maria ac monteis, fluvioſque rapaceis,
Frondiferaſque domos avium, campoſque virenteis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficis ut cupide generatim ſæcla propagent.
Quæ quoniam rerum naturam ſola gubernas;
Nec ſine te quidquam dias in luminis oras
Exoritur; neque ſit lætum, nec amabile quidquam
Te ſociam ſtudeo ſcribundis verſibus eſſe,
Quos ego de rerum natura pangere conor
Memmiadæ noſtro:

De Ouden hebben meeſt alle, hoewel zomtyds wat verſchillende, vaſt geſtelt dat de Liefde de magtigſte harts togt van alle was en ook alles in weezen hielt, waar van veele gevoelens kortelyk worden voorgeſtelt en onderzogt door *Auguſtin: Niphus de Amore a cap.* 1. *ad* 19. en de laater ſchrijvers gevoelen nog het zelven, *Philippus Beroaldus*, ſtelt de Lievde onder „de menſchen zoo nootzaakelijk, als een ſtuurman op een „ſchip, de overheid in een ſtad, ja de zon voor de waereld; „want, voegt hy'er by, een ſchip zonder ſtuurman loopt alle „oogenblik gevaar van te vergaan, een ſtad zonder overheid „kan niet beſtaan, de waereld is zonder zon in duiſterheid,

„en het leeven der menschen zonder Liefde is geen leeven. *Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales est Amor. Navigium sine gubernatore labascit, Civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur, & mortalium vita sine Amore vita non est.* Den auteur van *le Tableau des Passions Humaines dans le preface sur l'A-*
„*mour* zegt, dat indien men de Liefde uit de menschen wilde
„bannen het even eens zoude zyn of men de waereld de zon
„wilde ontrukken en alles met schrik en wan-order vervullen,
„en *le Boulanger Morale galante part: prem:* dat de Liefde zyn
„gebied zoo wyt en ver als de natuur uitstrekt, en dat'er niets
„in't heel al is 't geen zyn oppermagt niet erkent.

Car de ce que le Ciel enferre
Sous l'onde, dans l'air, sur la terre,
Dans ce grand & vaste contour,
Il n'est rien qui soit sans amour;
Rien qui par amour ne subsiste,
Et rien vivant qui lui resiste.

Want al het geen'er is op aard,
Wat door de dunne lugt mag zweeven;
Wat in de ruime zee mag leeven,
Word alles door de min bewaart.
Niets is'er of het moet beminnen,
Niets 't geen de min niet kan verwinnen.

En in't begin van't zelve werkje zegt hy, dat de Liefde heel wel is uitgebeelt door een uurwerk met dit opschrift *del peso è'l movimento* DOOR'T GEWIGT BEWEEGT HET. Om dat gelyk een
„uurwerk door, en na de zwaarte van 't gewigt bewogen word,
„dus ook de lafhartigheid en groothartigheid van onze daaden
„afhangt van de kragt of verflaawing onzer Liefde. Om dat
„hy is 't gewigt van onze ziel, dat is het beginzel van al onze
„beweegingen. En een weinig verder, dat de Liefde is de
„ziel van onze ziel, het ligt van ons verstand, de bron van
„alle de vreugd ons leevens, en niet alleen het begin van onze
„harts-togten, maar alle onze harts-togten zyn zelv niets an-
„ders dan Liefde die maar een andere naam heeft om dat zy
„in een andere staat word aangezien; in't begin, vervolgt hy,

„ heeft haar 't gebruik die heerlyke naam van Liefde gegee-
„ ven, want wanneer de neiging zig in de ziel begint te zet-
„ ten, en dat een Lief voorwerp de vryheid zoetjes begint te
„ kluifteren, noemt men die eerfte beweegingen van't hart,
„ Liefde, wanneer die nu buiten zig zelve gaat om met het
„ beminde voorwerp vereênt te worden noemt men het, Be-
„ geerte, wanneer zy fterker word en haare kragten haar een
„ gelukkig einde belooven noemt men het, Hoop, wanneer
„ zy zig ontfteekt tegens die moeyelijkheden die haare begeer-
„ tens in de weeg zyn noemt men het, Yver; wanneer zy zig
„ daar tegen ftelt en wapenen in de hand neemt om ze te over-
„ winnen, noemt men het, Stout moedigheid, maar in al dee-
„ ze byzondere ftaaten is het altyd, Liefde: Dit zelve zegt
ook *la Chambre*; en een weinig te vooren, de Liefde, is niet
„ alleen de bron van alle andere harts-togten, zy is het ook
„ van alle de rampen en alle de gelukken die de menfchen
„ overkomen. Zonder de Liefde zouden'er geen weetenfchap-
„ pen in de waereld zyn, de deugd zou geen dienaars hebben,
„ en de borgerlyke gemeenfchap een enkel denkbeeld wor-
„ den. 't is zy die in ons doet opkomen de begeerte tot fchoo-
„ ne zaaken, die ons dezelve doet verkrygen en bezitten, en
„ die door een zoete en wondere betoovering ons verandert
„ en hervormt in dezelven. Wy zyn de Liefde al het goed, 't
„ geen wy hebben, fchuldig; zy kan ons geeven 't geen ons
„ nog ontbreekt. En indien zy de rampen die dit leeven noot-
„ zaakelyk met zig fleept niet geheel kan afweeren, ten min-
„ fte weet zy ze te verzoeten, ja maakt dezelven aangenaam
„ en tot werktuigen van ons geluk. Zie *les Character des paff: vol:* 1. *chap:* 2. Dit laatfte zien wy dagelyks: dat de grootfte
ongemakken, droefheden en tegenfpoeden met het grootfte
gedult geleden worden, ja zelv dat zy aangenaam en lief zyn,
enkel om dat men door dezelve zyn beminde voorwerp bezit
of dat dezelven van het beminde voorwerp komen. Hier van
is een zoet voorbeeld te zien in een klugt-fpel, *den Huwelyken ftaat* alwaar een jongman, van zyn toekomende fchoonvader
gevraagt zynde of hy wel bekwaam zoude zyn om alle die
moeyelykheden die het huwelyk mede brengen te verdraagen
en te boven te komen, heel lief beweert en bewyft dat alle

die ongemakken, wanneer het huwelyk door zuiv're Liefde begonnen word, enkele vermaaken zyn; dog alzoo het wat te groot is om hier ingelaſt te worden zende ik den leezer tot het klugtſpel zelve en kom weder tot het eerſte, namentlyk dat de Lievde alles in weezen houd, te weeten die Lievde tuſſen man en vrouw, want, alhoewel de Liefde tot God tot Ouders, kinders, vrinden en magen al te zaamen nodig zyn om de waereld te onderhouden, en als zuſters in een hart kunnen en moeten woonen, gelyk *Robert Boile* zegt; zal ik hier de Goddelyke voorby gaan om het heilige niet met het onheilige te vermengen en geenzints de eerbiedigheid die wy daar aan ſchuldig zyn te verminderen, te meer alzoo ik'er wytloopiger in't byzonder van zal ſpreeken, wat de andere belangt men kan ligtelyk zien dat zy alle uit de Liefde van man en vrouw voortkomen; ik agt het derhalven beter daar van te zwygen en te komen tot de Bron en koningin van alle, ik noem haar koningin; want wat harts-togt heeft ooit zoo veel als deeze uitgewerkt indien men de geſchiedeniſzen van 't begin des waerelds af doorloopt men zal bevinden dat zy over al zal uitblinken: en wat pen zou ooit bekwaam zyn om haare vreugden te beſchryven, dat zoet waar door twee tedere zielen in lout're dog onbeſmette wellust verkwynen, die onnozele vleyerytjes waar door het vuur geſtadig word opgewekt, die eenvoudige lonkjes uit half gebrooke maar niet min vurige oogjes, die onbekende innerlyke bewegingen die geſmoorde ſnikjes, en benaawde zugjes alle lieve boodjes van een lieve Huw'lyks Liefde, die ontroering van 't bloed, die ſchittering der zinnen, die ziddering der leden, die tinteling van 't hart, die kitteling des verſtands, in 't kort die wellusten die in een huwelyks-liefde wel geſmaakt maar niet uitgedrukt kunnen worden, den Droſt *'t Hoofd* geeft'er evenwel een lieve beſchryving van in zyne brief van *Menelaus* aan *Helena*.

Gedenkt eens welk een vlam ging door uw' zinnen weiden,
Toen Venus, 't eerſtemaal, een maakte van ons beiden.
Toen ongerepte maaghdt, door grondelooze gloed
Van minnen, ghy my opgaaft lichaem en gemoedt.
Hoe vaak heeft ſint de luſt, met goddelyk vermogen,

Ons

Ons vander aerd' om hoog in venus troon getoghen?
Daer smoorden d'andr' altzaem zoo dat'er van de vyf
Maer een zin overbleef. Die vulde't gantsche lyf.
Genaekt' uw vinger my, hy scheen een toorts te weezen;
Zoo vloog een felle brand door d'aed'ren opgerezen,
En velde m'in uw' schoot ter volle weeld' bereydt.
Daer smolt ik en gy smolt in myn gesmoltenheid.
O onbegryplyk goedt, wie kan uw' kragt verklaeren?
'k Geloof geen menschlyk bloedt en spande toen myn' aêren,
Maer eenig ryper vocht gelyk als wordt vertrouwt
Te weezen 't geen de Goôn in eeuwigh leven houd.
Ach, ach! hoe menigwerf zyt ghy ghezegen tussen
Myn armen door als slap van't slibberige kussen,
Tot u uw okzel schortt'? hoe diwyls (ach!) beswееk
De star van uw gezicht als't myn haar gaf de steek.
Dan gingen d'oogen schuil en bey de scheelen dooken,
Als had een bloode schaemt' oft flauwte die gelooken. &c, en z:

Vondel doet *Apollion*, aan *Belzebub* den stand der menschen Verhaalende, haar dit geluk benyden. *Lucifer*. 1. *Bed:*

By wylen hiel hy stant,
Beschouwdeze over zy, en onder dat beloncken,
Begon een heiligh vier zyn zuivre borst t'ontvoncken:
Dan kuste hy zyn bruit, en zy den bruidegom:
Dan ging de bruiloft in, met eenen wellekom
En brand van liefde, niet te melden, maar te gissen:
Een Hooger Zaligheid, die d'Engelen nog missen.
Hoe arm is eenigheid! wy kennen geen gespan
Van tweederhande kunne, een jonkvrouw, en een man.
Helaes! wy zyn misdeelt: wy weten van geen trouwen,
Van Gade of gading in een' Hemel, zonder vrouwen.
Belz.: zoo wort'er met'er tyt een weerelt aangeteelt?
Apoll. Door een genot van't schoon, in's menschen brein gebeelt,
En ingedrukt met kragt van d'opgespanne zinnen.
Dat houdt dit paer verknocht: hun leven is beminnen,
En wederminnen met een' onderlingen lust;
Oñendelyk gelescht, en nimmer uitgebluscht.
En ik twyffel ook niet of men zal my toestaan dat geen vreug-

de by deeze te haalen is. Deeze Liefde heeft de Natuur in „alles ingestort. Om dat zy willende het heel al houden in „een wel over eenkomende gestalte daar toe deschepzelen zoo- „danig een neiging heeft gegeven, waar door zy worden „geprikkelt om met zoete driften te volgen de oorspronk van „haare geboorte, zig te voorzien van voordeelen tot haare „welstand, te vlugten het geen haar zoude beschadigen, haars „gelyke voort te teelen, zig zelven in weezen te houden en „met zig het heel al; gelyk *Thomaso Buoni* zegt i. *Problemi delle Bellezze. Probl.* 42. Niet dat hy hier mede wil te kennen geeven dat de beesten die wellusten die de menschen enkel door't gebruik van de rede hebben, ook zoude genieten, maar dat alle schepzelen met den mensch, dat zelve vuur tot voortteeling, tot bewaaring en bescherming van zig zelf is ingegeeven, en schoon het meestendeel voor een Poetische versiering word opgenomen en ook in de daad een Poetische versiering is, wanneer de boomen en kruiden tot voorbeeld van Liefde worden aangehaalt, is het nogtans zeker dat een boom of kruit by een boom die daar mede strydig is gezet zal sterven daar zy by een ander weeldrig zal opgroeyen in't kort men zal altyd in dezelven bemerken een verborge kragt waar mede zy zig zelven tot hunne welstand en voortteeling weeten te redden en van het eene af en na het ander toe te groeyen 't geen *Santolius Victorinus* Haat en Liefde noemt wiens woorden zoo fraai zyn dat ik ommogelyk dezelve stilzwygend kan voorby gaan

Habent sua fœdera plantæ:
Cunctis seminibus vis indita, & indita plantis,
Quæ vel amant jungi, vel fœdera jussa recusant:
Sunt odia arboribus. Sunt & quoque mutui amores,
Hæc sociam petit, & plantæ se jungere amanti
Quærit, & appositis se cœlo attollere fulcris.
Quod facile observes: dum crebra perambulat auras,
Et se inclinat amans pendentibus undique ramis,
Ipsa suos prodit simul & testatur amores.
Illa superba suis, opibus non indiget ullis,
Commendata suo satis & ditissima fructu
Consortem timet, & succos miscere refugit.

Hæc

Hæc tamen advertas: truncum ditabis inertem
Connubio rami alterius, nam sponte dehiscit,
Et vulnus patitur fructus melioris amore.

Erasmus spreekt hier van nog wytloopiger *Colloq: de amicitia.* Ik ga hier om kort te zyn nog voor by 't geen *Plinius*, *Ammianus Marcellinus*, *Jonston* en anderen van de Dadel boomen verhaalen, die aan malkanderen gelyk als trouwen, en van een gescheiden geen vrugten voortbrengen.

Niet zonder rede is de Liefde hier gekleet afgebeelt om te kennen te geeven dat de Liefde, eerbaar, kuisch, geenzints geil en van schaamte ontbloot moet zyn, en schoon voorhenen gezegt is

De Liefde word altyd ons afgebeelt heel naakt,
Om dat de naaktheid ons hier toe het warmste maakt.

Ik meen ook dat die warmte een stroo vuur gelyk is, 't geen zoo ras verdwynt als het flikkert en niet dan berou en droefheid nalaat. *Jacob Kats* geeft hier van een zoet zinnebeeld, zynde geschilde en ongeschilde ajuin: met dit opschrift NUDA MOVET LACRIMAS. en dit duitze vaarsje.

Na't is ontkleet,
Soo wort'et leet.

Een waterlantse Tryn sat eens ajuyn en schelde,
En klaeghde dat de lucht haer oogen dapper quelde,
En kyck eens (sprak de meyt) ick hebber me gespeelt;
En doen heeft my het ding in't minste niet verveelt.
Dus gaet'et, lieve moer, ging Els hier tegen Seggen,
Met die soo met'er haest haer spillen t'samen leggen;
'T Is wel soo lang men vryt, maer treckt het rockjen uit
Een reuk daer't oog af loopt vermeemt men van de bruyt.

Veelen beelden zig in verlieft te zyn wanneer zy slegts ymand met een geil oog aanzien, maar waarlyk zoodanigen weeten nog niet wat Liefde is, die altyd met een tedere eerbiedigheid, beschroomde hoop, en zoete vrees zaamen gaat: Ik wil niet ontkennen dat de natuurlyke begeerte tot voort-teeling dikmaal en wel meest met Liefde verzelt is, en dezelve aanzet, maar die verscheelt nog veel van geilheden welkers togten alleen nooit Liefde uitmaaken, daar in het tegendeel een Liefde bui-

buiten die begeerte kan bestaan; Op deeze wyze spreekt by *Broekhuizen*, *Zwaantje Veldman* aan

Indien het min is, (als ik u heb hooren zeggen)
Genegentheid aan die men lieft te kost te leggen;
En dat genegentheid in het gemoed bestaet;
Zoo weet ik niet waarom uw wenschen verder gaat.
Want om in beter gloed die vlammen te doen leven,
Kan't logge lyf niet geven:
Ja mindert dikmaal by gebrek en onbescheid,
Het zuiverste vermaak dat in de Liefde leid.
Ook is de reinheid en het maagdelyke wezen
Te kostelyke pand om ons zoo af te lezen.
Gelijk een bloempje, dat
Haar vers ontloke schat
Haar ongerepte jeugd in afgelegen hoven
Voelt groeyen van den dau en van den Heemel stoven,
Daar 't vrugtbare aardryk niet dan bolle windjes kent,
Van vee nog ploeg geschent;
Aan welkers lekkerny en frisheid zig vergaapen
De Maagden en de knapen:
Zoo dra 't gehandelt word
Het hoofd laat hangen en al treurende verdort,
Hoe zeer't wel eer behaagde
Aan knapen en aan maagden:
Zoo is een vryster die van honderd aangezogt
In honderd and'ren lust om haar te zoeken brogt;
Zoo draa ze haar frisse leden
Aan eene gaat besteden,
En geeft haar zelf ten buit,
'T oppassen is gedaan en 't gantsche hof is uit.

Plautine zegt tegens *Otho* by *Corneille: Othon Act.* 1. *scen*: 4.

Si l'injuste rigueur de vostre destinee
Ne permet pas l'espoir d'un heureux Himenee,
Il est un autre amour dont les voeux innocens,
S'elevent au dessus du commerce des sens.
Plus la flame en est pure, & plus elle est durable,
Il rend de son objet le coeur inseparable,
Il a des vrais plaisirs dont ce coeur est charme

Et

Et n' aspire qu'au bien d'aimer & d'estre aime.

Indien het onregtvaardig lot,
Door haare wreedheid, ons niet meer de hoop laat tot
Zulk een gelukkige echt, daar is een ander minnen
Waar van de onnoz'le wensch streeft boven alle zinnen.
Hoe zuiverder de min hoe langer dat die blaakt,
En't hart onscheidbaar zelfs van het beminde maakt.
't Opregt vermaak, het geen dit hart kon overwinnen,
Wenscht niet als maar bemind te weezen, en te minnen.

Op dezelve wyze doet *Buysero Arete* spreeken in het *tweede Bedr:* 1 *toon:*

Zoo 't onregtvaardig lot dat ons zoo tegen gaat,
Tot een gelukkige egt geen hoop meer overlaat,
Daar is een and're min, wiens onbesmette wenschen
Zich heffen boven reik der zinnen van de menschen;
Hoe reinder vlam, hoe meer dat zy ook duurzaam maakt
't Hart onafscheid'lyk van het voorwerp dat'er blaakt,
Heeft waare vreugden die van yder zyn gepreezen,
Wenst maar te minnen en dan weêr bemind te weezen

Marcia verzoekt *Cato* enkel om de bloote naam van huis vrouw *Lucan: Pharf: lib:* 2.

Da foedera prisci
Illibata tori; da tantum nomen inane
Connubii.

Dog *Visceribus lassis partuque ex hausta.*

Evenwel zouden zulke voorbeelden heden wat zeldzaam zyn; want

Ocyus illud
Extorquebis ut hæc oculo contenta sit uno.

Maar wat zang-geest byt me in 't oor? laat hier dat schempen steeken
Gy schryft hier van de min geen geessel van gebreeken.

Wy vereisschen ook zoodanige Liefde niet, die de romans en tooneel-speelen meer eigen dan de menschen is, 't is genoeg wanneer de Liefde buiten dat, eerbaar is: *Zwaantje* word van haare *Veldman* ook wel beantwoord.

Wat is een Maagd by 't pryken

Der bloempjes te gelyken?
Beſchout die wynſtok, die in weduwlyke ſtaat
Op de aarde kruipt, en op het bloote veld vergaat,
Nog milde druiven teelt nog zig weet op te regten.
Indienze haar arm om een olmboom komt te vlegten,
Schoon Boer en Harder na haar eenzaamheid nu taalt,
Dan zalze zyn bemaalt
Met witte bloeſſem en met glans van groene blâaren:
Dan zalze haar vrugt zien gâaren
Van Boer en Harder die met dankbaarlyke vreugd
Zyne arbeid in de ſmaak van 't edel nat verheugt.
Zoo is een vryſter die behorelyk gebeden
Zich aan haar wederpaar gewaardigt te beſteden,
Wanneer bequame tyd zyn hulp komt bieden an:
Veel liever is zy dan
Aan Vader en aan Man,
Een blyde moeder van bekorelyke vrugten.

DE

DE LIEFDE HEERST OVER ALLES.

Wat trots gezigt verlaat nu zyne fierheid niet,
O Min? en doet het oog eerbiedig neder daalen?
Wat hart kan uwe magt niet aan dit zege-praalen,
Als't Hemel, Aarde, Zee en Hel uw' ſlaaven ziet.
Vaar voort, het komt u toe, wyl gy het al verblyt
Is't billik dat gy ook van alles meeſter zyt.

DE LIEFDE HEERST OVER ALLES.

Gelyk de Liefde alles in weezen houd, heerst hy ook over alles, als wy in het voorgaande reets ten deelen gezegt hebben. De vier goden *Jupiter*, *Neptunus Mars* en *Pluto* die hier zyne zegenwagen trekken beteekenen ('t zy men door haar de vier hoofdstoffen verstaat ofte iets anders) dat hy over alles zegepraalt. *Ovidius* spreekt de Liefde dus aan Amor: *lib.* 1. *eleg.* 2.

Necte comam myrto: maternas junge columbas.
Qui deceat, currum vitricus ipse dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis & adjunctas arte movebis aves.
Ducentur juvenes capti captaque puellæ:
Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
Ipse ego præda recens factum modo vulnus habebo:
Et nova captiva vincula mente feram.
Mens bona ducetur manibus post terga retortis,
Et Pudor, & castris quicquid amoris obest.
Omnia te metuent: ad te sua brachia tendens
Vulgus, Iö, magna voce, Triumphe canet.
Blanditiæ comites tibi erunt, Errorque, Furorque,
Assidue partes turba secuta tuas.
His tu militibus superas homines que Deosque:
Hæc tibi si demas commoda nudus eris.
Læta triumphanti de summo mater Olympo
Plaudet, & appositas sparget in ore rosas.
Tu pennas gemma, gemma variante capillos,
Ibis in auratis aureus ipse rotis.
Tum quoque non paucos (si te bene novimus) ures:
Tum quoque præteriens vulnera multa dabis.
Non possunt (licet ipse velis) cessare sagittæ.
Fervida vicino flamma vapore nocet.

Krans uw kruin met Mirte-bladen,
Span uws moeders duifjes t'zaam,
Die gestadig aâm voor aâm

Wisſ'len trekkebekkend', baaden
  In de welluſt in de vreugd:
Mars zal zelf zyn wagen geeven,
Van de welke, gy verheeve,
  Uw geſpan beſtieren meugt.

Daar zult gy de jongelingen
  Met de meiſjes vaſt geboeit,
  Daar uw' zege ſteets van groeit,
Iö, iö, hooren zingen:
  Ik zal zelf, nog vers gewond,
De eerſte voor uw' zege-wagen,
Blyde myne boeyen draagen,
  En verbreiden met myn mond.

Schaamte, Rede en al het geene
  Uwe magt ooit heeft beſtreên,
  Zal, de handen overeen
Vaſtgebonden, nu beweenen
  Datze u durfde tegeſtaan,
En, terwyl het volk uw' zege
Uit zal roepen langs de wegen,
  Onder uw' gevangen gaan.

Maar de zoete Vleyeryen,
  En de Dwaaling los van hoofd,
  En 't geen ons 't vernuft ontrooft
Zullen zig met u verblyen;
  Hier door is het dat Gy't al
Onder uwe magt doet leeven,
En zòo die u eens begeeven
  Is uw' ryk naaſt aan zyn val.

Venus zelve zal dan rooſen
  Uit haar hooge Heemel-troon
  Spreyen voor haar grootze zoon
Dien uw aangenaame bloozen
  Ook nog luiſter geeven zal.

Zy zal zelf uw zege-praalen
Met een blyde lach onthaalen
Vieren met een bly geſchal.

Dus zal u de Goude wage,
t'Wyl uw blonde lokjes zyn
Opgeſiert met rood robyn,
Door de gantſche waereld draagen:
Dus zult gy ze treffen, en
Schoon Gy't zelve woud beletten
Duizenden in vlammen zetten,
Zoo ik u ten regte ken.

Franceſco Petrarca beſchryft de zegen-praaling der Liefde wytloopiger in zyn *Trionfo d'Amore* en brengt in de zelve nevens de goden ook alle de voornaamſte des waerelds die ooit verlieft zyn geweeſt, en nu deeze zege verheerlyken, ten laatſten die van Liefden hebben gezongen, tot dat hy mede, getroffen door zyne *Laura*, gedwongen is de ſtaty te volgen. By *Torquato Taſſo* zegt de Liefde van zig zelven: dat hy is

Non mica un Dio
Selvaggio, ò de la plebe de gli Dei:
Mà trà grandi, e celeſti il più potente;
Che fà ſpeſſo cader di mano a Marte
La ſanguinoſa ſpada, & a Nettuno
Scotitor de la terra, il gran tridente;
Et i folgori eterni al ſommo Giove. AMINT: PROL.

Eén Godheid, geen van die men ziet in boſſchen leeven,
Of die men vaak de naam van mind're Goôn hoort geeven,
Maar van de grootſte zelv de grootſte, die het ſtaal
Uit Mars bebloede vuiſt doet vallen menigmaal,
Door wie Neptuin, die de Aard ſchud en doet beeven, mede
De groote drietand is de dorre hand ontgleeden
En voor wiens vlammen zelv de blikzem van Jupyn
Zo dikmaal wyken moeſt.

Quinault dans le Ballet du Triomphe de l'Amour. doet hem zeggen

Tout ce que j'attaque ſe rend;
Tout cede a mon pouvoir extreme;
J'enchaine quand je veux le plus fier Conquerant,
Et j'abaiſſe a mon gre la Majeſte ſupreme.
Dans le Ciel, Jupiter meſme,
Suit mes loix en ſoupirant:
Plus un Coeur eſt grand
Plus il faut qu'il aime.

Al wat ik aanrand moet zig aanſtonds overgeeven,
't Wykt alles voor myne oppermagt,
Hoe fier een hart ook is 't moet na myn wetten leeven
Wanneer ik wil, en zig ten onder zien gebragt:
Jupyn moet zelve zig na myne vlam gewennen,
En blaakt en zugt in myn geweld;
Hoe grootzer ziel hoe trotzer Held,
Hoe meer hy moet de kragt van myne ſchigten kennen.

By *Marini Adone Cant:* 1. *ſtanz:* 17. wanneer *Venus* haar zoon geeſſelde, beefde de poolen, ſchudde het firmament en de Hemel beweegde zig meer uit vrees voor de Liefde die een kind is als voor de reuſen

Tremaro i poli, e la ſtellata corte
A quel fiero vagir tutta ſi moſſe.
Moſſeſi il Ciel, che piu d'Amor infante
Teme il furor, che di Tifeo Gigante.

Zy zingt derhalven niet zonder rede in *le Triomphe de l'Amour.*

Nymphes des Eaux, Nymphes de ce Boccage,
Faites briller vos plus charmans appas:
Plaiſirs, Graces, ſuivez mes pas:
Qu'avec nous tout S'engage
A celebrer la gloire de mon fils?
Dieux qu'il a ſurmontez, Mortels qu'il a ſoumis
Venez lui rendre hommage.
l'Amour le Vainqueur des Vainqueurs,
Va Triompher de tous les coeurs.

Gy

Gy Water-nimphen, Bos-godinnen,
Versier u met uw schoonste schoon,
Gy zoete Vreugde, die de harten kunt verwinnen,
Kom, kom, by my, Bevalligheden
Komt, komt met my laat ons ontleden
De roem van myn gevreesde Zoon.
Gy groote Goden, die voor zyn geweld moest buigen,
Gy stervelingen, die ten onder zyt gebragt,
Komt, zingt zyn lof, komt helpt my juigen.
Erkent, erkent zyne oppermagt.
De min, die alles kan verwinnen
Komt nu om yder een te dwingen tot het minnen.

En indien men de verzieringen der oude digteren doorloopt men zal bevinden dat zy de Liefde altyd de grootste magt hebben toegeschreeven; Hy dwong Bos-en Water-Goden, Zee-Goden, ja zelv Hel en Hemel de sterren waaren meest door zyn toedoen in 't firmament gekomen, 't geen Petrus Francius volmaakt ergens in zyne Poesie beschryft (*vide ejus elegiam ad somnum, quæ est* 3. *lib.* 3. *edition*: 1697.) in 't kort de Liefde was, (gelyk ik over het eerste zinnebeeld reets gezegt heb) over al oorzaak en meester van. Dog niet alleen dit, Hy zegepraalt ook van alle harts-togten, over zede, over pligt, ja over de Dood zelve, die nogtans den ondergang van alles is. Wat de Rede voor eerst belangt, die men gemeenlyk Dood-viand van de Liefde noemt: *La Raison & l'Amour sont ennemis jurez*, zegt *P: Corneille* in zyn *vefve*, het is zeker dat zy moet voor de Liefde buigen, en schoon le *Boulanger* in zyn *Morale Galante* de Liefde redelyk wil maaken, behalven dat hy zig zelve tegenspreekt in zyne 98 *reflexion sur l'Amour*, meen ik nogtans dat hy eer de Rede verlieft dan de Liefde redelyk maakt, gelyk *Le Pays* in zyn *Dialogue de l'Amour & de la Raison*, (*voyez ses Amities, Amours & Amourettes, letir.* 23.) en derhalven kan ik ook niet geheel toestemmen, dat de Liefde en Rede geenzints te zaamen kunnen bestaan, gelyk *Quinault* in zyn *Fantosme Amoureux*

Ou l'Amour est puissant, la Raison ne peut rien,
l'Un ne peut s'etablir, tant que l'autre subsiste.

Daar Min zyn zetel heeft, heeft Rede geene kragt,
Zoo lang'er de een' nog is heeft de and're geene magt.

Veel beter doet hy *Astrate* zeggen

Pour commbattre en secret le mal dont je soupire,
Je me suis dit cent fois tout ce qu'on se peut dire;
Tout ce qu'on peut tenter, je l'ay fait jusqu' icy;
Du moin mon foible coeur se l'est fait croire ainsi:
Mais, s'il faut dire tout, contre nu Mal qui sçait plaire,
On ne fait pas toujours tout ce que l'on croit faire,
Et pour se reprocher un crime qu'on cherit,
Pour peu que l'on se die, on croit s'estre tout dit.

'k Heb duizendmaalen om deez' min te wederstreeven,
Myn zelven zoeken aan de reeden te overgeeven;
Al 't geen men tragten kan deede ik tot deeze dag;
Voor 't minst myn zwakke ziel geloofde 't zeeker, ach!
Maar end'lyk tegen 't kwaad, 't geen ons zo kan vermaaken,
En doet men altyd niet het geen men meend te maaken;
En om een misdaad te verdoemen, die men mind,
Het weinig, dat men doet, schynt van een groot bewind.

Namentlyk dat de Rede, wanneer het hart zig door een Liefde, die met de Rede niet overeenkomt, laat bekooren, zig daar wel in 't begin tegenstelt, maar door de zoetheid van de Liefde zig ook laat bekooren en dus zomtyds het hart nog wel tegenspreekt, maar door de aanlokkelykheden van de Liefde in de grond mede stemt, gelyk ik het in een brief aän *Phillis*, hier agter onder de aanmerkingen op het 16. Zinnebeeld gebragt, heb beschreeven: maar het is zeker wanneer de Rede te veel van de Liefde verscheelt dat zy dan zoo wel als de Pligt en Fierheid moet wyken, de Liefde ziet dan niets aan en het geen hy mogelyk ongedwonge zou gedaan hebben, wil hy niet doen wanneer het de naam van pligt heeft, enkel om hier door niet van zyne oppermagt te verminderen: dus verklaart *Elise* dat zy *Agenor* niet bemint, alleen om dat zy hem moest beminnen, *Astrate Act*: 2. *scen*: 1.

Je l'avoueray, Chorisbe, *il a droit sur mon coeur:*
Il doit me plaire seul, par l'ord're de mon Pere;
Et peut-estre il m'eut plu, s'il eut moins du me plaire.

Les noeuds desja formez par le sang entre nous,
M'auroient pu disposer a des liens plus doux;
Et peut-estre vers luy sans un effort extreme,
Mon coeur se trouvent libre eut penché de luy meme:
Mais s'agissant d'aimer, nu coeur plein de fierté,
Est, contre la contrainte, aisement revolté;
A tout ce qu'on impose, avec peine on incline;
Tel choix plairoit, qu'on fuit, des qu'on le determine:
l'Amour libre de soy n'obeït jamais bien;
Mais sur tout, sur le Trône, il ne prend loy de rien,
Bien souvent le Devoir luy nuit, loin de l'accroistre;
Et le droit d'estre aimé, sert d'obstacle pour l'estre.

'k Beken, Chorisbe, dat myn hart aan niemant nader
Behoord, als hem, door wil en order van myn vader;
En dat het nood lot om ons maagschap en ons bloed,
Goedwilliglyk voorheen zyn vlammen heeft gevoed:
Maar nu hy my door dwang moet zoeken te behaagen,
En ik hem door bevel gedwonge liefde draagen,
Nu draag ik hem geen liefde, en hy behaagd my niet.
Een fiere ziel erkend geen ander mans gebied
Wanneer zy minnen wil. Een liefde pas te vooren
Door eige vryheid aangekoestert zal zig smooren,
Wanneer zy door de dwang moet worden vastgestelt.
De Liefde luistert noô na toomen van geweld;
Ze is in haar zelven vry, voor alles op de troonen,
Daar kan de zinlykheid haar eigen maaksel kroonen,
Daar keurt zy alles wat zy minnens waardig vind.
Het hart mind zelden daar de dwang ons toe verbind.

En dit is ook enkel de rede waarom *Clodamantès* by den zelven *Quinault*, twyffelt of *Thomiris* hem bemint:

Je sçay (zegt hy *dans* LA MORT DE CYRUS. *Act*: I. *sc*: I.)
Qu'elle ne peut par un choix qui m'offence,
Sans trahir son devoir, trahir mon esperance,
Et qu'elle est obligeé, apres l'ordre du Roy,
De ne jamais aimer, ou de n'aimer que moy.
Elle me doit choisir; mais a parler sans feinte,

l'Amour dans sa naissance abhorre la contrainte;
Il choisit ce qu'il veut plutost que ce qu'il doit,
Il fait tousiours des loix, & jamais n'en recoit.
Mille exemples fameux ont souvent fait connoistre
Que le droit d'estre aime sert d'obstacle pour l'estre,
Et qu'ordinairement trompant un juste espoir,
l'Amour n'est plus Amour si tost qu'il est Devoir.

'k Weet zy kan nooit, wat keur zy tot myn smart wou maaken,
Myn hoop veryd'len of zy moet haar' pligt ook wraaken,
'k Weet, dat zy door 't bevel des Konings, nimmer een
Verliefde togt mag voên, dan maar voor my alleen;
Zy moet my minnen. Maar ik weet ook wel met eenen
Dat min geen dwang erkent, zy volgt veel eer het geenen
Zy wil dan 't geen zy moet: zy kreunt zig geene wet
Schoon zy die over al na haar believen zet:
Het is beroemt genoeg en duizendmaal gebleeken
Dat regt tot Liefde alleen, de liefde konde breeken
En dat zy meest, ten spyt van hoop op reên gestelt,
Geen liefde blyft wanneer de pligt haar slegts verzelt.

Dus tragt *Odatirsus*, *Thomiris* ook 't overtuigen in 't zelve stuk (*Act*: 1. *scen*: 5.)

Quand l'Amour dans un coeur respand son doux poison,
C'est tousiours par caprice, & jamais par raison,
Chacun sçait que l'Amour au Devoir est contraire,
Ce qui plaist n'est rien moins que ce qui devroit plaire,
Et par nu pur instinct, nous laissant enflamer,
Nous aymons sans sçavoir ce qui nous fait aymer.
On ayme beaucoup moins en un estat semblable,
Ce qui doit estre ayme, que ce qui semble aymable,
Et dan un coeur surpris par un charme confus,
Lors qu'il s'agit d'aymer, la Raison n'agit plus,
l'Amour sans nostre choix dans nostre ame penetre,
Il justifie un crime en le faisant commettre,
Et quoy qu'en luy cedant on face de honteux,
Il purifie un coeur en y mettant ses feux.

Wan-

Wanneer de min een hart met zyn vergif doorkneet
Is 't altyd na zyn zin en nooit na reên; men weet
Genoeg dat Liefde en pligt zig nimmermeer gedragen;
't Geen ons behaagt is steets 't geen ons nooit moest behaagen,
En door een enk'le togt die 't hart geheel verblint,
Bemintme en weet vaak niet waarom men het bemint;
Men zal veel minder in gelyke staat beminnen
Het voor-werp onzer pligt dan 't voor-werp onzer zinnen,
En in een hart, 't geen door een schoonheid is ontroert
Gelt Rede niet wanneer de min 't gebiet daar voert.
De min ziet niet wat onze keur hem voor wil schryven,
Hy maakt een ondaad deugd als hy ze doet bedryven,
En hoe veel' gruweldaân een hart ook in zig kweekt,
Het is geloutert als hy 't door zyn vuur ontsteekt.

Dit laatste behaagt my nog booven al het ander, om dat de eigenschappen van de Liefde hier nog wel het beste in worden vertoont; hoe hy het hart inneemt zomtyds zonder dat men weet waar mede, en hoe de Rede in plaats van de pligt te onder steunen de Liefde medevalt: men voelt de eerste beweegingen der Liefde men voelt de Rede hier in 't begin tegen-worstelen, de pligt stelt zig hier ook tegen, dog het beminde voorwerp leevert zoo veel aantrekkelykheden uit dat men eindelyk, zig overgeeft, en zegt:

J'entends avec plaisir dire qu'il faut que j'aime,
C'est ce que je me dis en secret à moy mesme;
Je veux aimer, & sens que sans peine l'on peut
Estre persuade de faire ce qu'on veut,
On ne resiste guerre à cette douce pante,
Et malgre les efforts d'une fierte mourante,
Pour peu qu'on pousse un coeur, qu'amour a sçeu toucher,
Il tombe de luy mesme ou l'on le void pancher.

'k Hoor met vermaak dat my de min word aangepreezen,
Dit heeft myn hart my reets in 't heimlyk voorgeleezen;
Ik wil beminnen, en bevind nu dat men vaak
Zig ligt laat over reên in een gewenste zaak:
Men zal zig gaarne aan zulk een zoetheid overgeeven,

En, ondanks al 't geweld eens fierheid reets aan t ſneeven,
Valt een verliefde, ziel, zoo m'haar een weinig ſtiert,
Van 't zelve ligt, na 't geen, waar na zy bogtig wierd.

Waarlyk wanneer het zoo ver is kan de fierheid weinig baaten, ja zy zet zelv de Liefde aan

Crois tu (zegt *Eliſe*, Aſtrat: *Act*: 2. *ſcen*. 3.)
Pour eſtre fier qu'un coeur ſoit inſenſible?
Et quelque fermetè qu'on ait pu mettre au jour
Qu'aupres d'un grand merite en echape a l'amour?
Apprens que dans un ame, avec peine renduë,
Rien ne fait mieux aimer, que la fierte vaincuë:
Qu'un coeur plus eſt touché, plus il a fait d'effort,
Et qu'ou l'obſtacle eſt grand l'amour en eſt plus fort.

Men moet om fier te zyn niet ongevoelig weezen;
Geen opzet is zoo vaſt dat door een uitgeleezen
Verdienſte niet en word ten leſten omgezet.
Weet, dat een fier gemoed, dat tot de liefde met
Veel moeiten word gebragt te heviger zal minnen.
Alwaar de liefde met geweld moet overwinnen,
Daar word zy ſterk na min of meerder tegeſtand.

Derhalven klaagt'er *Amphitrite* met reden over; *dans le Triomphe de l'Amour* 5 *Entree*.

Fierté, ſevere Honneur, vous deffendes d'aimer,
Mais pour garder nos coeurs nous donnes vous des armes?
Ah! que n'empechez-vous que l'amour ait des charmes
Si vous ne voulez pas qu'il puiſſe nous charmer.

Gy Eer, Gy Fierheid, gy verbiet
Zoo ſtreng zoo wreed het zoete minnen,
Maar gy geeft ons de wapens niet,
Waar meê de min is te overwinnen:
Ach! zoo gy wilt dat ons de Liefde niet verleit,
Waarom berooft g'hem niet van zyne aantrek'lykheid.

't Is waar d'Eerbaarheid vermag dikmaal nog zoo veel dat zy de daad belet, hoewel zy hier om de Liefde niet verdooft: op deeze wyze ſpreekt *Amarillis*: *Paſtor Fido Att*: 3. *ſcen*: 4.

Santissima honesta, che sola sei
D'alma ben nata inviolabil, nume.
Quest' amorosa voglia,
Che suenata ho col ferro
Del tuo santo rigor, qual'innocente
Vittima, a te consacro.

O heiligh' Eerbaarheid! die als een Godtheyt zyt
De vrome ziel alleen onschenbaer toegewydt;
Dees myn verliefde wil die 'k heb bestaen t'ontleden,
Door 't scherpe swaerd, van uw' soo heyl'ge strengigheden
Dit heilig offer dus onnosel nu geslacht,
Werdt hier, op u altaer, ter offerhand gebraght.

Dog met wat moeite dit ook geschiet laat ik die geene herdenken, die het ondervonden hebben, want ik meen dat het anders niet wel ter deeg te begrypen is. Boven alle deeze voorverhaalde heeft de Liefde nog sterker vianden, die meer tegenstand kunnen bieden, en evenwel de Liefde niet kunnen overwinnen; hier van is geenzints de Veragting de minste, hoe tegenstrydig is zy aan de Liefde! want gelyk een onderlinge wederliefde het volmaakste is om twee harten te vereenigen en het vuur der Liefde te onderhouden, is het by na onmoogelyk dat een hart nog verlieft kan blyven wanneer het aan de andere zyde niets dan versmaadingen en veragtingen ontmoet; evenwel men ziet het, en ik geloof'er heden nog al meenig met *Stenobee (dans Bellerophon, tragedie en Musique Act*: 1. *scen:* 1.*)* uitroepen

Malgre tous mes malheurs je serois trop heureuse,
Si les mepris pouvoient guerir l'Amour.
Ma fierté des long-temps par un juste retour,
M'auroit fait triompher de ma flame amoureuse;
Mais helas! ma tendresse augmente chaque jour.
Malgre tous mes malheurs je serois trop heureuse,
Si les Mepris pouvoient guerir l'Amour.

Wat zou 'k gelukkig zyn, in weêrwil van myn kwaalen,
Indien veragting van de min kon zege-praalen!
Myn fierheid had al lang die wreede band geslaakt,

En weêr in myn gemoed zyn oud bezit genomen;
Maar, laas! myn' liefde is tot zoo hoog een top gekomen,
Dat door 't veragten zelfs myn vuur te feller blaakt.
Wat zou 'k gelukkig zyn, in weêrwil van myn kwaalen,
Indien veragting van de min kon zegepraalen!

In de *Andromaque* van *Racine* ziet men de Liefde in weerwil der veragtingen, ſtandvaſtig blyven, in *Oreſtes Pyrrhus* en *Hermione*. by *Gilbert* zegt *Roxane* tegens *Orondaat*,

Pour moy tous vos deſdains n'ont fait que m'animer,
Meſme armé contre moy j'ay voulu vous aimer.

Myn Liefde is ſtaâg gegroeid zelf door uw' teegenzin,
En, daar gy my beſtryd, blaak ik in uwe min.

Ja ſchoon zy hem niet lang te vooren had hooren zeggen
Orond: *de tout hors d'un ſeul point je vous croiray capable.*
Rox: *ah! que ne puis je pas.*
Orond: *me devenir aymable.*

Orond: Gy kont, al wat gy wilt, behalven eene zaak.
Rox: Wat zaak vermag ik niet?
Orond: my tot uw' min te neigen.

Doet haar de Liefde nogtans bekennen,

Tu m'ozes offencer avec impunite,
Et mon ame avec peine oze aller au murmure,
Le dedain dedans moy prend un autre nature,
Et de ma flaterie empruntant tout ſon prix
Je treuve des faveurs dans tes plus grands meſpris.

En, hoe gy my, zelfs in myn aangezigt, verſmaad,
Ik kan myn' Liefde niet veranderen in haat

Hier mede komt over een 't geen *le Boulanger*, in zyn 104. *reflexion ſur l'Amour*, zegt: dat de veragtingen in de Liefde „dikmaals zoo aangenaam zyn, dat men beminnelyk word „door dat geene waar door men meende zig zelve afkeerig „te maaken. En indien de Liefde de veragting niet kon overwinnen men zou alle de minneklagten met zoo veel naamen van Ongevoelige, onmeedoogende, onmenſte niet zien opgevult; den verliefde *Mirtillo* behoefde niet uit te roepen

Ama-

Amarilli del candido ligustro
Piu candida, e piu bella:
Mà de l'aspide sordo
E piu sorda e piu fera e piu fagace:

Ah! Amaril! die u van schoonheidt meugt beroemen,
Die ver te boven gaat ligusters witte bloemen.
Maar doover, vlugtiger en immers alzoo wreet
Als d'alderslimste slang die 'k in de werelt weet.

Men zou ook nooit zoo ver komen om buiten hoop te beminnen, want, schoon men de Hoop als de ziel van de Liefde gelyk ik mogelyk in 't vervolg breeder zal ophaalen, aanziet, weet egter de Liefde altyd ons door een wonderlyke betoovering, zelf zonder dat wy het weeten, met hoop te voeden, ja uit de wanhoop zelf zyn hoop te haalen.

Sola (zegt zy) *una salute*
Al disperato è 'l disperar salute.

Het is de beste raedt, in hopeloose saecken,
Gantsch hoopeloos te zyn, van tot geluck te raecken.

Le Boulanger beweert al dit voorverhaalde veel wytloopiger, en toont aan dat de Liefde niet alleen van alle hars-togten zegepraalt, maar dat hy zelfs alle andere harts-togten tot zyn dienaars weet te gebruiken, en tot Liefde zelf maakt om zyn gebied uit te breiden, *dans la premiere traite de sa Morale galante.* De grootste viand die de Liefde nu nog heeft is de Dood: want

Qu'il est commun de voir dans le coeur le plus tendre,
Le feu bien tost eteint, quand l'object est en cendre!
Et qu'apres quelqu'esclat de regrets superflus,
On oublie aisement un amant qui n'est plus!

Hoe ras is 't vuur gebluſt als 't voorwerp is te niet!
Hoe licht vergeetmen, 't geen het oog niet meerder ziet,
Na overtollige vertooningen van klagten!

evenwel verwint hy haar mede,

Car l'Amour qui penetre au creux d'un Monument,
Peut faire encor aimer, quand on n'a plus d'amant.

Want trouwe Liefde weet van ondergaan, nog ſterven,
En mint nog na de Dood al moet zy 't oogwit derven.

Euadne, *Laodamia*, *Arthemiſia*, en anderen hebben de Liefde al lang over de dood doen Zege-praalen, en getoont dat den ondergang van 't Voorwerp, geenzints de Liefde met zig ſleepte; met welk een getrouwe en tedere harts-togt, bewaart, omhelſt en koetſtert de bedroefde *Andromache* het denkbeeld van haaren dooden *Hector*, by *Racine*, met welk een hevigheid zegt *Lavinia*, by *Quinault*,

Connoy donc mieux par moy, ce que la gloire inſpire
Aux Coeurs ou l'Amour prend un legitime empire.
La cendre ſans chaleur de l'object de mon deuil
Nourrit encor mes feux du fonds de ſon cerceuil,
Et mes ſoupirs, percans dans la nuit la plus ſombre,
Vont juſques chez les morts, rendre hommage a ſon ombre.
Rien n'arreſt e le cours d'un feu bien allume:
Qui peut ceſſer d'aymer n'a jamais bien aymé.
Apprens enfin, Barbare, apprens qu'une belle ame
Peut perdre ce qu'elle ayme, & conſerver ſa flame;
Et que dans les grands Coeurs, en depit du trepas
L'amour fait des liens que la mort ne rompt pas.

Leer beter dan door my, Tyran het geen betragten,
Dat de eer het hart gebiedt, daar liefde plaats in heeft.
Myns minnaars aſch, alſchoon die geen meer hette geeft,
Kan echter uit de grond des grafs myn'vlam aanſtooken.

Myn

Myn' bange zuchten, door de naarste nagt gebrooken,
Die vallen by de doôn zyn' lieve geest te voet.
Niets stuit de vlam van een zoo wel ontvonkt gemoed.
Nooit heeft hy regt bemint, die zyne vlam kan blusschen.
Leer eindelyk, Barbaar, dat 's minnaars dood niet sussen
Kan in een schoone ziel de ontstooken' minne-smart;
En dat in spyt der dood in een verheeven hart
De min legt voor 't geweld der dood onlosb're knoopen.

Ja zy zegt, dat schoon de dood haar minnaar had van het leeven berooft, Hy egter nog eerbied voor hem hadde voor zoo veel hy in haar ziel leefde,

Un Heros que la mort respecte dans mon ame.

En indien men alle de klagten van diergelyke wilde aanhaalen men zou'er een heel werk van kunnen maaken; ik zal'er nog een tussen voegen 't geene ik voorheenen op diergelyk een stof gemaakt heb, en mogelyk den leezer niet onaangenaam zal zyn.

STARREWIT. *Herders-klagt*

Dus klaagde Lauwerveld, door wanhoop aangegreepen
In de akelige schâaw van 't bladerryk geboomt:

Myn hart met schroeven op het naawste toegenepen,
O kristallyne vloed die nevens my hier stroomt,
Heeft geen behaagen in uw aangenaame kabb'len,
Gy kwetzt het met uw zagt en mompelend geluit;
Gy schaapjes, gy, gy schynt myn ingewand te knabb'len,
Wanneer ge uw' lust voldoet in 't groene malze kruit.
Uw zoet gezelschap komt nu myne druk vermeêren,
Nu walgt my 't geen voorheen my 't allermeest beviel,
Wanneer ge in vryheid 't groen der bergen af gaat scheeren,
Treft uwe vryheid meest myn vast geboeide ziel,

Die zorgelooze ruſt waar in ik u zie leeven,
  Dat onbekommert lot 't geen gy vol weeld' geniet,
Komt myn benaawde hart vaak ſteek op ſteek te geeven,
  En is een voedſter van myn eindeloos verdriet:
Het doet my wederom in myn gedagten komen,
  Hoe 'k ongebonde hier myn tyd heb doorgebragt:
Hoe ik deez heuvel, door haar ſchoonheid ingenomen,
  Veel hooger als een troon der Goden heb geagt:
Hoe uw' gebooge kruin, geboomte, door uw' lommer,
  My meer behaagde dan een elpenbeen gewelf;
Hoe uwe ſchaduw dekte al myne zorg en kommer,
  Hoe 'k hier door vreugde vaak niet meer wiſt van myn zelf:
Gy waart ook de eerſte aan wie ik myn geheim betrouwde,
  Wie ik myn liefde en myn geluk te kennen gaf,
Het was hier ook dat ik die ſchoonheid eerſt aanſchouwde,
  En daar myn' vryheid vond haar aangenaame graf:
Hier was het dat haar' glans eerſt voor my op kwam daagen,
  Gelyk de friſze zon, in 't krieken van den dag
De Vaale nevels van den duiſter komt verjaagen,
  En alles wederom op nieuw doet leeven; ach!
Hier was 't dat zy, die 'k dagt dat nimmermeer zou ſneeven,
  Dewyl'er over al iets God'lyks uyt haar blonk,
En nu in de aarde ligt, my ook op niew deed leeven
  Toen ik myn ted're ziel aan haar vol blydſchap ſchonk.
Hier heb ik menigmaal met aangenaame klagten,
  Gewekt de morge-zon, vermoeit den avond-ſtond:
Hier vulde ik ſteets my met verlangende gedagten
  Eer ik het doelwit van myn vuurig wenſchen vond.
Hier is myn bloode tong tot driemaal toe bezweeken,
  Eer zy de ſteilte van ontzag te boven kwam;
Hier kwam de min myn mond ten laatſten openbreeken,
  Wanneer zy van myn hart 't woord op de lippen nam.
Hier was het, dat ik haar zoo dikmaal hiel voor oogen
  Wat onuitbluſ'lyk vuur myn boezem had gezengt:
Hier is het, dat ik haar ten laatſten heb bewoogen,
  Na dat ik voor haar knien veel traanen had geplengt:
Hier was het, dat ik zag het eind van myn verlangen,

Wan-

Wanneer zy, na de ſchaamt', die maagdelyke zon,
Een roos deed bloeyen op haer' lely-witte wangen
My met een kus zei 't geen de mond niet melden kon.
Hier was het dat myn luk kon door de ſtarren ſtooten,
Als ik door liefde lag geſmolte in haare ſchoot:
Hier heeft de min my vaak met welluſt overgooten
Als wy beſweeken aan een aangenaame dood.
Hier ſmaakte ik in het kort die kuiſſche zoetigheden,
Die my van haar geſtaag toevloeyden zonder tal,
Die my ook menigmaal voor Venus tempel deden
Aanſchouwen 't lieve ſchoon van dit vermaak'lyk dal,
Als zy haar' ſchaapjes hier zag met de myne meng'len,
En met een lachje my haar' lipies heeft geboôn,
Haar zoo vol liefde en vuur kwam om myn hals te ſtreng'len,
Dat zy my kuſſend ſcheen te ſtikken en te doon.
Hoe ſtont haar aangezigt gelyk een zon te pronken,
Wat min'lykheid verzelde in 't ſpreeken haare mond,
Wat ſtraalden uit haar oog al helle minne-vonken
Terwyl de kuisheid op haar' wangen ſchild-wagt ſtond:
Wat ryzigheid verfraaid' haar welgemaakte leden,
Als zy bly-moedig met haar vee na myn kwam treên,
Hoe kwam haar vlugge voet het malze gras te kneden
Hoe golfde 't zilver haair langs haare boezem heen.
Hoe vaak heeft my haar' zang ten Hemel ingedrongen
Als zy haar' ſchelle ſtem deed rollen onder 't loof
Van 't luiſterend' geboomte, als duizend vogels tongen
Gebonden wierden en door zulk een ſchelheid doof.
Maar waarom al dit zoet in top weêr op gaan haalen?
Waarom zoo diep gewroet in myn bedroefde wond?
Waarom, helaas! waarom tot meerd'ring van myn kwaalen,
Gemelt, hoe eer myn luk tot aan den Heemel ſtond.
Waarom nu weêr herdagt al myn' genoote vreugden,
Waar van 't ontbeeren my nu komt zoo duur te ſtaan?
Met reên, dewyl deez' plaats die my zoo vaak verheugde
Nu moet getuigen zyn van myn verlieft getraan:
Zy moet nu wederom met my haar vreugd gedenken,
Om dus te beter haar verlies te kunnen zien,

Zy moet, die my voorheen veel blydſchap kwam te ſchenken,
Nu in myn' wanhoop my de hand mee komen biên.
Al 't geene my voorheen tot welluſt kon verſtrekken,
Al 't geen getuige was myn onnoſel luk,
Moet nu het dikke kleed van myne rouw bedekken
En mede deelen in myn onverdiende druk;
Gy, boomen, die voorheen uw' kruinen kwaamt te heffen,
Als zy de Lommer van uw' bladers maar genoot,
Haar ſterven moet u mede op 't allervinnigſt' treffen,
Gy moet me zugten om deeze allerdroefſte dood.
Gy held're beek die haar vaak hebt gelaaft voor heenen,
Haar' marm're hand hebt met uw' zilv're vogt gelaân,
Ween, ween met my, Gy moet met my op 't bitterſte weenen,
'k Zal u verdikken met het zout van myn getraan;
My dunkt ik hoor het vee op 't allernaarſte loeyen,
't Schynt dat de Zonne zelf door druk benevelt word;
Het jeugdig gras, 't geen ik nog ſtraks zag vrolyk bloeyen,
Is door de pekel van myne oogen reets verdort;
Ik hoor 't gevogelt' met gebrooken' ſtemmen klaagen,
Het Boſch is opgevult en dreunt van droef geſteen,
't Gebloemte, alree verwelkt, ſchynt rouw met my te draagen:
Ween, Heuvels, Boomen, Vee, ween, Vogels, Bloemen ween;
Ik heb myn Starrewit, Gy uwe glans verlooren
De jeugd haar' luiſter, en de min haar zetel, ach!
Ik mis, ik mis die my zoo teeder kon bekooren,
Ik mis, helaas! de zon van myne leevens-dag,
Ik mis, ach! ach! ik mis het alles door dit ſneeven,
Niets blyft my over na deeze aller droefſte dood.
Dan een bedroefde min die my nooit zal begeeven
Hoewel zy zig, helaas! ziet van haar wit ontbloot.
O Dood! had gy uw ſchigt na my tog willen keeren?
Maar, Wreede, gy hebt ons op 't wreedſt' van een geſcheurt;
Ik zal u evenwel heel trots in 't oog braveeren:
Myn ziel ontbreekt geen moed hoewel zy droevig treurt.
Vermeet'le, gy hebt ons voor eewig willen ſcheiden,
Dog al u poogen is vergeefs geweeſt, gy zult,
Gy zelve zult, my weêr aan haare zyde leiden,

Als ik verdweene ben door ſmart en ongedult.
'k Zal u terwyl geen Zark met konſtige gewelven
Opregten; Starrewit, nog ſieren 't graf met kruit,
Maar 'k zal u op het diepſt begraaven in myn zelven
En beelden in myn hart u onuitwiſ'lyk uit.
't Was ook uw laatſte wens wanneer ik met myn lippen
Uw' trouwe ziel ontvong uit uwe veege mond,
Wanneer myn leevens-geeſt my wou met een ontſlippen
En reets op d'oever van de Dood by de uwe ſtond:
Wanneer uw hel gezigt ten deele was gebrooken,
En gy met koude leên reets ſloegt de Dood-weg in,
Toen hebt gy ſtamelend' my dus nog aangeſpooken:
Ik ſterf wel, Lauwerveld, maar leef nog door uw' min:
Laat ook myn' liefde nooit zyn uit uw hart geweeken,
Denk aan de onnos'le vreugd die Gy met my genoot;
Gedenk, helaas! gedenk. ..... Gy woud nog verder ſpreeken
Dog wierd geſteuit dewyl de dood uw lippen ſloot.

Dit laatſt' kwam Lauwerveld zoo teêr aan 't hart te raaken,
Dat hy terſtond verſmolt in traanen, en zyn ziel,
Gemat door klaagen, druk. en onophoud'lyk waaken,
Op 't jeugdig klaver voor een wyl in ſtilte viel.

Propertius zegt aan zyn *Cynthia*, wanneer hy haar zyne begraavenis beveelt. *lib.* 2. *el:* 10. dat een vrou haar overlede man altyd moet beminnen.

Fas eſt praeteritos ſemper amare Viros.

Welke *Elegia* de pyne wel waard is om hier eens na geleezen te worden, gelyk ook de zeſde *Ecloga*, *Lycoris*, van *Petrus Francius*, die ik menigmaal geleezen en met groot vermaak heb herleezen.

Dog dit alleen uit Poeten te bewaarheden zou heel weinig geloof verdienen, de waereld kan'er ons heden nog voorbeelden van verſchaffen, en men vind'er nog die met *Porcia* toeſtaan, dat een kuiſze vrou tot geen tweede huwelyk behoort

te.

te koomen, waar van den Geestige *Jan de Bruin* in *de zesde punt-rede* van zyn *jok en Ernst*, wytloopiger spreekt. Wanneer men nu gezien heeft dat de Liefde over de dood zegepraalt zal men ligter gelooven dat zy het Afzyn te boven kan komen, 't geen geen geringe viand van de Liefde is, en waar voor hy zekerlyk menigmaal heeft moeten wyken; den drost *'t Hoofd*, zegt'er van in zyn *brief van Menalaus aan* Helena.

't Welk gewis,
(Houd' ik) de felste kouw van minnes winter is.
De Liefde groeyt nog bloeyt ontbeert zy byzyns hitte,
En, oft' haar kracht al schoon gaat in de wortel zitten,
Gelyk als 's winterdaegs de krachten van het kruit,
Zoo vriest, by lange Vorst, dog vaek de wortel uit.

Dog hoe sterke viand zy van de Liefde mag weezen 't is zeeker dat zy'er mede nog al van word verwonnen. Een vol- „maakte Liefde kreunt zig geen afweezen, maar wanneer het „beminde voorwerp niet jegenwoordig is, weet zy het, „door het sterk geheugen 't geen zy'er van geeft, altyd en „op alle plaatzen jegenwoordig te maaken, zy brengt de „zugten over, zy schildert de droefheden af, zy drukt de „hoop, Vrees, en ontgerustheden uit, en weet al de klag- „ten van een verkwynende ziel na te zeggen, gelyk *le Boulanger* in *le* 113. *reflection sur l'Amour* zegt: derhalven roept een hart, getroffen door een zuivre vlam met rede, uit.

Qu'on puisse onblier ce qu'on aime,
Et qu'un fatal eloignement
Ebranle le coeur d'un amant,
Non cela ne se peut, j'en juge par moy mesme,
Je songe a mon Fris & la nuit & le jour;
Je soupire apres son retour,
Et je connois bien que l'absence
Est un pretexte a l'inconstance,
Plutôt qu'un remede a l'Amour.

Dat

Dat ooit een Ed'le ziel, getrouw
In min, zyn voorwerp zou vergeeten,
En door het enkel afzyn, zou
Haar beeld zien uit zyn hart gesleeten;
Geloof ik nimmer, als ik maar
Myn hart myn' liefde word gewaar.
Ik zugt, myn Phillis, 'k zugt schoon ik uw oog moet missen,
Ik leef en dag en nagt in uw' gedagtenis,
En zie hoe 't afzyn meer de zwakheid moet vernissen
Als dat het viand van standvastig minnen is.

Wanneer de Liefde dan zoo algemeen over alles heerscht, word hem dit billik toegezongen in *le Triomphe de l'Amour.* 20. *entree.*

Triomphez, triomphez amour victorieux;
Triomphez, triomphez des mortels & des dieux.
Vous imposez des loix a toute la nature;
Vous enflammez le sein des mers;
Vos feux perçent la nuit obscure
Du sejour profond des enfers:
Vostre chaine s'estend au deux bouts de la terre;
Vos traits s'elevent jusqu'au Cieux:
Vos coups sont plus puissant que les coups du tonnerre;
Triomphez, triomphez, amour victorieux,
Triomphez, triomphez, des mortels & des dieux.

Liefde, die 't heel al kunt dwingen,
Zegepraal van 't Godendom,
Zegepraal van stervelingen,
Zegepraal en voer haar om.
Natuur moet na uw wetten leeven;
Ge ontsteekt de Zee-God in het kilste van zyn nat;
Uw vuur, 't geen door de dikste nagt kan streeven,
Heeft Pluto op zyn Helsche stoel gevat;

Gy hebt uw keten om dit ruim' heel al geflooten;
Uw vlammen klimmen tot de zetel van Jupyn;
En uwe fchigten zyn
Veel feller dan de felfte donder klooten.
Liefde, die 't heel al kunt dwingen,
Zegepraal van 't Godendom,
Zegepraal van ftervelingen,
Zegepraal, en voer haar om.

ALLES BUIGT ZIG VOOR DE LIEFDE.

O Liefde, moet dan elk u onderdanig weezen?
Zyt Gy die ſterke ſpil waar op de waereld draait?
Word u van yder dan de wierook toegezwaait?
O ja uw' wiſze ſchigt heeft al wat leeft te vreezen.
Wy volgen dan uw' wet, O lieffelyke ſmart!
O zoete dwing'landy! O min, zie daar onz hart.

ALLES BUIGT ZIG VOOR DE LIEFDE.

Wanneer de Liefde dus alles, gelyk gezegt is, voortbrengt, en in weezen houd, en over alles zegepraalt, is 't ook niet zonder reden dat zig alles ook voor hem buigt; 't is derhalven een enkle waarheid

De Lucht, de Aerd, de Zee, met ſoo veel duyſent zielen,
Die moeten minnen en voor Venus Altaer knielen.

Op deeze wyze doet DULLAARD, *Tarquinius* ſpreeken in zyne *Standvaſtige Princes* I. *bedryf*.

Wat werkt een heete drift vol ongedult niet uit?
Wat ſterkten is zoo ſterk die ooit de liefde ſtuit,
In het verlangend hart eens jongelinks geklonken?
Zy ſtreeft door dooden, ſtaal, en yzer, vier en vonken,
In ſpyt van Hemel, Hel, en weêrwil van de Goôn,
En voert haar in triomf op Pafos zegetroon.
Jupyn, die 't al gebiet kon nooit de min gebieden,
Nog zelfs de ſcherpe ſchicht van Venus Zoon ontvlieden;
Nu dekteze zyn lyf, met pluimen als een Zwaan,
En deed hem als dat dier, vol vier, te water gaan;
Dan daalen door het dak, hervormt in goude drupp'len,
Nu weder als een ſtier in 't veld by koeyen hupp'len;
Zoo is dien oppervorſt die al wat leeft regeert,
Door liefden in een zwaan en ſtier en goudt verkeert.
De jagt Godin Diaan in Lathmos berg ſpalonken,
Voldeet haar graage luſt, en gloênde minnevonken,
Met d'Erakleeſſe knaap, de ſchoone Endimion;
Apol, te Timbre hoog in waarde, Godt der zon,
Kon met zyn ſtraalen op Leukothoë, niet ſtraalen:
Of zyn vergulde kar moeſt in het Steig'ren daalen;
Zoo trok haar blaakent oog, het 'ſwerelts eenig oog.
Auroor is menigmaal van 's Hemels blaauwe boog,
Door duiſt're nevelen en dikke damp geleden,
Om Cefalus haar lief te ſtreelen hier beneden.

Zoo dwingt de wreede min het alles door de min,
Zoo knielt de wereldt voor de blanke ſchuim godin,
En ik voor myn Princes.

By *Pluimer* ſpreekt de Liefde zelve; dus.

Ik, Vorſt, en Heer van alles wat'er leefd,
Die myn gebied van niemand laat bepaalen,
Maar heerſch zo verre als 't licht haar ſchynſel geeft,
Hebb' luſt in 't kort myn magt eens op te haalen.
'k Ben LIEFDE: hoor, en let op 't geen ik zeg;
Volvoer met luſt gehoorzaam myn geboden,
Terwyl ik baan een ſpoor, en effen weg.
Hier ziet Gy een van de aller grootſte Goden;
Want zonder my kan niemand lang beſtaan.
'k Zweeve over al onzigtbaar voor elks oogen;
En met ontzag regeer ik Zon en Maan:
't Zwigt al voor myn onmeetelyk vermoogen
'k Heb Jupiter, dien grooten donderaar,
In andere ſchyn, doen op der aarde komen;
'k Heb hem gekeerd, hoe ik het alles paar,
Hem zelfs, den menſch, en plant, en ſtroom, en boomen:
'k Hou 't al in ſtand: 'k ſtel koningen de wet;
'k Doe 't een land vaak opſtaan tegens 't ander,
En waar de toon klinkt van myn veldtrompet,
Verſtrekt eene wenk van my, een Alexander.
'k Heb Ilium om 't Minnen van een Vrouw,
Naar tien jaar krygs, begraaven in zyn aſſchen,
En 't was myn luſt door zulk een ramp en rouw,
Myn groot gezag te zien in top gewaſſen;
Op dat het volk myn magt zou kenbaar zyn.
Niet dat ik haak naar branden, blaaken, moorden,
Neen: wat ik kwets voeld enkle minnepyn:
Myn ſcharp geweer beſtaat in zoete woorden,
In vleyery, in lonkjes, in geſmeek.
De minnaar, die ik van myn konſt wil leeren
Gebruikt hy maar de minſte trek of ſtreek,
Gewis zal hy ten laatſte triomfeeren.
Wat ſchat, wat gelt, verwenſcht men niet om my?

Ik heersch als Vorst in Koninklyke zaalen.
De grootste vreugd zit in myn slaverny:
Die leerd vernoegd de minnaar zegepraalen.
Die myne gonst ontbeerd is levend dood:
Die zucht, die steend, die sterft door ydel hoopen;
Want wil ik hem niet redden uit de nood,
Hy zal voor geld, zich uit die last niet koopen.
Zoo verre gaat myn overwinb're kragt,
Dat ik het kilste bloed hebbe aangestooken.
'k Heb vaak myn vlam gedreeven tot die magt,
Dat zy het ys deed' in de golven kooken.
Den Leeuw, hoe trots, regeer ik als een lam.
Het woeste beest dat rend door wildernissen,
Legt, op myn komst, zyn aard af, en word tam,
En kwynt indien het moet myn bystand missen.
Al wat'er leefd weet my dank dat het leefd,
Indien ik niet 't gepaarde deede ontvonken,
De waereld sturf, en als 't myn magt begeefd,
In vyftig jaar leid alles weg gezonken.
Wat wysheid, wat verstand, wat magt, wie zal,
Indien ik wil, die zwaare slag beletten?
Wie 't menschdom, zeg, beschutten voor dien val,
Als ik, die alles weer in top kan zetten?
Wat geld de roem, let met onzydigheid,
Van alles dat'er boven my wil streeven,
Indien 't niet was geschiet door myn beleid,
Wat was'er doch, dat roemen kan, in 't leeven.
De wysheid mag vry, met het hoofd vol wind,
En 't aangezigt geplooit met vieze trekken,
My schelden voor een wispelturig kind,
En myn gezag, en mogenheid begekken;
Als zy te regt en in zich zelven gaat;
Zal zy myn magt, al veinsd zy't al, wel merken,
En als ik wil 'k weet voor haar stuursheid raad:
Zy hou vry wagt, als ik begin te werken:
Zy dien' zich vry van anderen magt en geld:
Zy zette zich eens tegens myne schichten:
Ik daag haar uit in 't vlakke en open veld:

Men

Men zal dan zien wien eerst van twee zal zwigten.
Indien zy't wil beslegten met de pen,
Of voor de vuist daar over redeneeren,
'k Zal toonen dat ik des genegen ben,
Om met zulk scharp, als zy wil, my te weeren:
't Zal staan aan een die haar kend, en ook my.
Indien zy komt hier in te triomfeeren,
Men lachche om my, het sta dan yder vry:
Win ik de stryd, zo zal ik haar wel leeren
Wie zy veragt, en schots heeft aangezien;
Wien zy geacht heeft als een wuften jongen;
Haar naaulyks waard eens goeden dag te biên.
Zoo blaast de faam myn lof met duizend tongen.

Jonktys doet *Venus* haare zaak tegens *Minerva* op deeze wyze verdedigen.

Slaet voorts een wakker oog op 't woelen van de menschen,
Van duizenden schaers tien die om myn hulp niet wenschen.
Het leefd, en zweeft al wat in myne weelde woelt;
't verdwynt, en quynt, als wat myn gunste niet gevoelt.
Myn kragt bespringt den Leeuw zoo wel als teere mussen
Het nat van heel de zee kan zelfs myn vuyr niet blussen;
't Lieft alles watter leeft: ja 't ongevoelig kruyd.
Sterft zonder weder-paar en myn behulp haest uyt.
Geen zoo verwoed Gewest, zoo bars-geaerde Landen,
Zoo zuyren stuyren zee, soo kale schrale Zanden,
Daar niet myn zoete zucht den woesten mensch besluypt,
Een Vischje minne-walpt, een kruid syn gav bekruypt.
Door myn ist dat de zee den mensch beschaft haar Visschen;
Dat Hoven dienstig Ooft, dat bossen wild-braedt dissen:
Door myn vol-groeyt en bloeyt het menschelyk geslacht,
En blyft in wezen door myn wenschelyke macht.
Door myn zyn Voortgeteelt uw barsch-gebraude wyzen,
Die Gy gewoon zyt voor het puik-geslacht te pryzen;
De Purpre Koningen, de hayl'ge Priester-schaer;
En 't driemaal-haylig hoofd van Pieters volgenaar:
U ruyme Rymers rey, wiens tal zoo grof gegroeyt is,

Dat

Dat zelfs den bre'en Olymp, met re'en, daer in bemoeyt is,
Waar hy hem bergen zal, leeft mé door myne ſterkt;
Zelfs dat Gy Goden zyt werdt door myn uitgewerkt.
Gy hoeft myn zeggen voor geen vrouwe-klap te wanen,
Wat zal een Konink zyn, ontbreken d'Onderdanen?
Ik teel den menſch, die onz voor zyne Goden houdt;
Die 't wierook-Offer ſmookt, en onze Tempels boudt.
Zoo 'k maer, een kleynen tyd, den Menſchen-bowliet varen,
Weg was ons Tempel-eer, voort waren all d'Autaren;
Geen be'e, tot Goden-hulp, zou onz het oyr beſlaen;
Geen dankbaer myrrhe-domp zou onz ten neus ingaen.
U gaven, groote Goon, waar door gy groot geacht zyt,
Die waren haar waardy, en wy gelyk onz macht quyt:
Wat nut, Iäcche, wacht gy van u nutte ſprant,
Als niemand haer geniet, en niemand haer beplantt?

By *Gilbert* ſnyt de Liefde nog al zoo groots op, en zegt, dat de Goden zelfs dagelyks voor ſyne altaren zugten en verkwynen:

Les trois orgueilleux fils de ſaturne & de Rhée,
Recognoiſſent tous trois ma puiſſance ſacrée:
Neptune ſent mes feux, Jupiter craints mes fers,
Et je flechis le coeur du Tyran des Enfers:
Ces monarques divins, eſclaves de mes charmes,
Me payent un Tribut de ſoupirs & de larmes;
Enfin les plus puiſſans d'entre les immortels,
Languiſſent tous les jours au pied de mes autels.

C. Marot, den tempel der Liefde beſchryvende, zegt in 't begin.

Adonc il veid au tour de ſes charroys
D'un ſeul regard maintz victorieux Roys,
Hautz Empereurs, Princeſſes magnifiques,
Laides & Laidz, viſages Deifiques,
Filles & fils en la fleur de jeuneſſe,
Et les plus forts ſubjetz a ſa hauteſſe.

Brief,

Brief, il cognut, que toute nation
Ployoit sous lui, comme au vent le sion.

Hy zag ronts-om zyn wagen staan
Veel Vorsten, al geciert met lauwer-blâan,
Veel keizers, Koningen, Vorstinnen,
Veel schoon en waardig om te minnen
En Veele weêr daar dit ontbrak,
Veel Meisjes, jongmans, sterk en zwak:
In 't kort het boog zig alles voor hem neer
Gelyk een dunne tak voor 't ongestuimig weer.

Daniel Heinsius roept de Liefde aan met de lieffelykste woorden zyne lofzingende; zie *ejus poemata pag.* 227. *edit: Elsevir: & Mair: Ann:* 1621. en alle schryvers zyn zoo vol hier van, dat het een oneindig werk zou zyn alles aan te haalen; zy zyn'er geweest van allerhande volkeren, staat, en ouderdom die hem hebben aangebeden, dog onder deezen voegt het wel niemand beter als de jeugd, die enkel een tyd van Liefde schynt te weezen,

Pour les plaisirs d'Amour le Ciel fit la jeunesse,
Et ce fut seulement pour la jeunesse aussi,
Qu'Amour quitta le Ciel, & descendit icy.

De jonkheid is ons maar alleen
Gegeeven, tot het zoete minnen:
De Min kwam enkel ook op de Aarde hier beneen,
Om dat de zoete jeugd behaagde zyne zinnen.

In deeze Ouderdom is het hart best bekwaam tot die ontroeringen, neigingen, hoop, en vrees, waar mede de Liefde altyd verzelt is, het vernuft nog zwak en niet te min stout en hovaardig op zig zelven, is niet bekwaam om alle die ongemakken die in de Liefde zyn na te spooren, en waant die geenen die haar voorkomen zoo gering dat zy de zoetheden nooit evenaaren, de leden als in haar bloeyen, en met die zagtheid en poeselheid nog verfraait die het oog meest verlokt,

lokt, vertoonen een Lente-tyd van ons leeven, waar in de zorgen, en zwaare bekommeringen geen plaats kunnen hebben, maar enkele lagjes en lusjes omme zweeven: dit heeft zekerlyk *Trousset* oorzaak gegeeven om zyne *Olimpe* de fabel van de Lente toe te eigenen, dewelken te vinden is. in *le recueil de bon vers par le P: Bouhours pag.* 89. en welkers gedagten zoo lief en fraai zyn, dat ik het myne vertaaling niet heb kunnen weigeren.

DE LENTE. FABEL.

AAN PHILLIS.

Myn, Phillis, wiens bevalligheên
Zoo menig kwetzen die nogtans niet durven klaagen,
Gy die van yder word bemind en aangebeên,
En van wiens naam men door ontzag nooit hoort gewaagen,
Hoe zyt gy niet
Begeerig, Phillis, om te weeten,
Waarom men heden zoo veel droeve wolken ziet,
Die door de regen ons de zon schier doen vergeeten,
Waarom een barre wind die huilt, en brult en baart,
Ons, in de zoetste tyd, het vuilste weer komt geeven,
Waarom men in April in 't hoekje van den haart,
Moet zitten schudden, krimpen beeven.
Versmaat gy myne rede niet
Dit kort verhaal leert u, waarom dit dus geschiet.

De Lente, door den rouw als wars van 't zoete leeven,
Heeft op een tyd tot troost zig na de zon begeeven,
En klaagde haare nood met deeze droeve reên:
Hoe? is'er dan geen einde aan myn rampzaligheên!
Wat wreedheid! ik, die my de schoonste mag beroemen
Der jaargetyden, ik, de moeder van de bloemen,
En tedere neigingen, en die, om deeze deugd
Alleen, het gantsche jaar moest heerschen met myn vreugd,
Zie myn gebied nogtans zoo naaw zoo kort bepaalen,
Dat naawlyks my de tyd vergunt word om te praalen

Met al die ſchoonheid daar ik my door kennen doe:
Wat onregtvaardig lot heeft dit beſlooten! hoe
De barre Winter, daar de menſchen tog voor beeven,
En gruwen, is die zoo veel magt als my gegeeven?
En waarom heb ik tog het vierde deel alleen?
Dog, zoo een yder met het zyn nog was te vreên,
En myne zuſters op het myn' geen inbreuk deden,
'k Was wel genoegt en had u nooit om meer gebeden,
Maar 't is te jamm'ren, 'k word', helaas! berooft, gehoont,
Om dat ik my altyd zagtzinnig heb getoont,
En van drie Maanden, die my, arme, zyn gegeeven,
Is my het halve deel heel zelden by gebleeven;
'k Heb naaw'lyks, door veel zorg, na al 't gelede leet,
't Geboomte weêr met blaân, het veld met gras bekleet,
Of ſtraks de winter, trots en tuk op meuiteryen,
Komt op een morgeſtond my op het felſt' beſtryen:
En geeſzelt kruit en bloem met zyn vloekwaarde kouw,
En zet den tuinman gantſch in wanhoop en in rouw.
In 't kort verderft terſtond, daar, 't geen ik in zes weeken,
Met zoo veel moeite en zorg nog naawlyks aan kon kweeken.
De Zomer handelt my niet beter, 't is door haar
Dat ik te vroeg zoo groot een hitte word' gewaar,
Zy droogt de beekjes uit die mompelende ſtroomen;
De bloemjes op het veld, de bladjes van de boomen
Doet zy verdorren, en met zulk een overmoed
Dat zy met rede my 't geduld verliezen doet.
Dus ſprak de droeve Lente om haare ramp te ontvlieden
Verzoekend' dat men tog de Winter zou gebieden
Niet weêr te keeren als haar tyd verſtreeken was,
En dat de Zomer met haar' hitte niet te ras
Zou komen. dog het liep, helaas! de Lente tegen,
De zon liet zig door haar in 't minſte niet bewegen,
En hoe zy had geklaagt, geredeneert, gebeên,
Het ging zyn ouden gang met haar gelyk voorheen.
Zy door deez' weigering met gramſchap ingenomen
Zwoer, dat zy nooit voortaan weêr voor den dag zou komen,
Dat zy de zorgen van het eerſte jaargety
Verwierp, en van zig ſtiet, dat nu de winter vry

Na

Na haar genoegen zig daar mede kon bemoeyen,
Dat zy het vaaren liet, dat bloeyen wou mogt bloeyen,
Dat zy een and're plaats wel zou na haare lust
Verkiezen, daar zy kon met vreugde, vrede, en rust
De felle Winter-kouw en Zomer-hitt' veragten.
Toen is zy daadelyk, myn Phillis, zonder wagten
Geklommen in uw weezen daar zy woont,
En ons gestaag de zoetste verwen toont,
Daar doet zy steets de liefste bloemjes bloeyen,
En duizend lagjes en onnos'le lusjes groeyen;
En zoo zy wys is zal zy ook geen deel van 't jaar
Zoo schoon een woonplaats slegts bewoonen willen, maar
Altyd beminnen: daar, daar heeft zy niet te vreezen
Dat haar de zomer of de kouw zal schaad'lyk weezen,
Daar zal zy met vermaak haar lot verandert zien,
Dewyl, daar zy nog naaw drie maanden kon gebien,
Voor heenen, 't gantsche jaar hier zal in wellust leeven,
En steets haar' zoetste en liefste vrugten geeven.

't Zyn mogelyk deeze gedagten ook geweest die *Horatius* hebben doen zeggen, wanneer hy *Hirpinus* een vermaakelyk leeven aanraade: *lib*: 2. *od:* 11.

Fugit retro
Levis Juventas, & Decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.

De poes'le jeugd vliegt schielyk heen,
Met alle haar bevalligheden,
Een dorre grysheid komt haer op de hielen treden
Van wie geen vreugde word geleên.
Geen vrye dart'le minne-lusjes
Geen zagte slaap, geen zoete rusjes.

En *Plato*, om *Xantippe* tot zyne Liefde te beweegen: dat de „schoonheid een bloem is die schielyk verwelkt; dat, indien „men zyn tyd tot de Liefde niet naaw waarneemt, men zon-

„der vrugt zyne jeugd door-brengt ; en dat den Ouderdom „met gaawe ſchreden komt om ons onze goede dagen en „vermaaken te ontrooven. Zie, *la vie de Platon par M. Dacier fol: mihi* 98. 't Geen naderhand zoo gemeen is geworden dat men naawelyks een minnelied vind of het behelſt het : *Torq: Taſſo* pronkt den tuin van *Armide* onder andere aanlokzels, met een vogel op, die mede het zelve zingt. *Gieruſalem: liberat: cant:* 16. *ſtanz:* 14.

Deh mira ſpuntar la roſa
Dal verde ſuo modeſta, e verginella:
Che mezo aperta ancara, e mezo aſcoſa,
Quanto ſi moſtra men, tanto è piu bella.
Ecco poi nudo il ſen, gia baldanzoſa
Diſpiega; ecco poi langue, e non par quella,
Quella non par, che deſiata avanti
Fu da mille Donzelle, e mille Amanti.
Coſi trapaſſa al trapaſſar d'un giorno
De la vita mortale il fiore, e'l verde;
Nè perche faccia indietro April ritorno,
Si rinfiora ella mai, nè ſi rinverde:
Cogliam la roſa in ſu'l mattino adorno
Di queſto dì, che toſto il ſeren perde:
Cogliam d'amor la roſa, amiamo, hor quando
Eſſer ſi puote riamato amando.

Dullaart zingt hem dus in 't duits na.

Gelyk als een fier aardig roosje,
Wiens knopje nog bedekt het bloosje,
Zyn zuivre glans verbergd in 't groen;
Eer dat het bloempjen is ontloken,
Zoo wenſcht men 't meer (wyl 't blyft gedoken)
Te hebben om zyn luſt te voên.
Maar door de groote hitt' van buiten,
Als het zyn bloempjen op gaat ſluiten,
Verdord terſtond al d'Edle glans;
Men ziet zyn levend kleur ontrukken,

Eer

Eer 't een beminnaar af komt plukken,
Als 't oud word tot een rose-krans.
Zoo ook de bloemen van ons leven,
Die door de tyd word opgeheven,
En afgewurpen, keert nooit weêr;
Wanneer als zy ons is benomen,
Geen jonge jaaren weder komen,
De jeugd word nooit vernieuwd zoo teer.
Laat ons de vrugt, die 's uchtens wassen,
(Eer 't nootgeheim ons komt verrassen,
Des avonds, en het blos verslind)
Dan in de frisse jonkheid plukken;
De minne pylen 't hart ons drukken,
Mind zoo gy weezen wild bemind.

By Guarini gaat *Linco* verder: *past: fid: att*: 1. *scen*: 1.

Come (zegt hy) *amore*
In canuti pensier si disconviene,
Cosi la gioventu d'amor nemica
Contrasta al Cielo, *e la Natura offende.*

Soo weynig als het past dat oude lieden minnen,
Soo weynig past het dat een jongeling syn sinnen
Als vyant van de min, den Hemel tegen-stelt,
Daer meed' hy lyf en ziel beschadigt ende quelt.

Men vind ook in de zede-lessen van *Confutius*, dat hy den ,,mensch raad; zig in drie ouderdommen van drie zaaken te ,,wagten, namentlyk in de jeugd van de ongeregeltheden ,,der Liefde, in de middelbaare Ouderdom van de pleit zugt, ,,en in den ouderdom van gierigheid, zie *les nouvelles conversations de Scudery pag.* 120. dog dit alles niet jegenstaande zyn alle verpligt voor hem te buigen.

Ouy tout age est sujet a ce maistre absolu,
Et tout coeur peut aimer quand le Ciel l'a voulu;
l'Amour tient sous ses loix toutes nos destinees,

Son

Son Empire s'estend sur toutes nos annees;
On doit en tous lès temps craindre ses trahisons,
Et l'Amour est un Dieu de toutes les saisons.

Wat ouderdom het ook mag weezen,
Zy buigt zig daad'lyk voor de Liefdes oppermagt,
Geen hart, 't geen als hy wil niet word tot min gebragt,
Ons lot is nooit zoo hoog als zyn gezag gereezen.
De Liefde is meester van alle onze leevens dagen,
Zyn slagen zyn altyd gewis,
Vrees, vrees, dan altyd zyne laagen
Dewyl de Liefde een God van alle jaaren is.

Op deeze wyze zingen de Goden zelf by *T. Corneille Circe*, *Trag*: *act*: 5, *scen:* 11.

Les plaisirs sont de tous les âges,
Les plaisirs sont de toutes les saisons,
Pour les rendre permis on sçait que le plus sages
Ont souvent trouve des raisons.
Rions, chantons
Folâtrons, sautons;
Les plaisirs sont de tous les âges
Les plaisirs sont de toutes les saisons.

De min mistaat aan geene jaaren
De Min voegt wel op alle tyd
De wysten hebben nooit geen moeiten willen spaaren,
Om aan te toonen datze ons wel staat en verblyt.
Laat ons lacchen, laat ons zingen,
Laat ons danszen, laat ons springen,
De min mistaat aan geene jaaren,
De min voegt wel op alle tyd.

Zelf weet een Oud man dit gebrek tot zyn voordeel te duiden,

Dans le feu violant (zegt hy) *dont je ressens l'outrage,*
On ne remarque rien des froideurs de mon age;

l'Amour

l'Amour aux jeunes coeurs donne ordinairement:
Pour beaucoup d'amitié beaucoup d'emportement,
Mais quand d'un trait peſant ce petit Dieu nous bleſſe,
Nous, en qui l'age méur augmente la ſageſſe,
Sommes bien plus ſoumis, plus diſcrets plus ardens,
Et nôtre foy conſtante a l'eſpreuve du temps.

Men kan de koude van myn' ouderdom niet merken,
In 't hevig vuur 't geen in myn boezem komt te werken;
Een jeugdig hart, met min gevult, heeft in 't gemeen,
Veel tederheid dog ook veele ongeregeltheên.
Maar als de min ons met een zwaare ſchigt komt treffen
Zyn wy, die alles wel door d'Ouderdom beſeffen,
Al veel eerbiediger, en heviger, en met
Een trouw verzelt die door de tyd niet word verzet.

Anacreon verdedigt in zyn Ouderdom zyne vermaaken en minneryen vry aardiger in zyn elfde gezang, zegt hy na myne vertaaling.

De zoete meisjes zeggen my,
Anacreon, waar zyn uw' zinnen?
Denkt gy nog om het lieve minnen,
Uw' friſze jeugd is lang voorby:
Uw' jaaren zyn te hoog gereezen,
Kom, neem een ſpiegel, kom, wel aan,
Bezie het zelf, bezie uw weezen,
En zie hoe grys en kaal uw' kruin en voorhooft ſtaan;
Voor my, ik weet niet of myn lokken,
Myn reets zyn door de tyd ontrokken,
Dan of zy my nog zwieren om het hoofd,
Maar 'k weet wel dat een man, wiens hooge reeks van jaaren,
Hem anders niet dan haaſt het naare graft belooft,
Met grooter vierigheid niets moet ontzien nog ſpaaren,
Het geen zyn wellust en zyn weelde maar kan voên,
Om dat de dood hem die ook eer zal miſſen doen.

En indien ymand de Moeiten wil neemen om het 34, 38, en 47ste na te zien, hy zal ze niet min aangenaam over deeze stof bevinden.

Ik meen men derhalven met reede mag zeggen:

Nous devons deux tributs des qu'on nous met au jour.
Nôtre vie a la Mort, & nôtre ame a l'Amour.

Twee cynsen zyn'er hier te geeven,
Daar niemand immer mis van viel;
De wreede dood begeert onz leeven;
De zoete min eist onze ziel.

DE LIEFDE IS ONBEGRYPELYK.

O Liefde, wie beſchout uw' goddelyke ſtraalen
En ziet eerbiedig zig niet aan die luiſter blind?
Wat ſterk vernuft 't geen zig niet ſtraks beneepe vint
Als 't uw vermogen in zyn top wil agterhaalen?
Ja, Liefde, dit bewyſt uwe almagt zonder end'
Dat, die u 't meeſte waant te kennen, 't minſte kent.

DE LIEFDE IS ONBEGRYPELYK.

Men behoeft, om de waarheid hier van te hebben, niet meer, dan een hart 't geen waarlyk verlieft is; het zal terstond uitroepen met Tyrsis, *Arstre 1. part: liv: 7.*

Mon Dieu! quel est le mal dont je suis tourmenté?
Depuis que je la vis cette Cleon si belle,
J'ay senty dans le coeur une douleur nouvelle,
Encore que son Oeil me l'ait soudain osté.
Depuis d'un chaud desir je me sens agité,
Si toutefois desir tel mouvement s'appelle,
De qui le jugement tellement s'ensorcelle,
Qu'il joint a son dessein ma propre volonté.
De ce commencement mon mal a pris naissance,
Car depuis le desir accreut sa violence,
Et soudain je perdis & repos & repas.
Au lieu de ce repos nêquit l'inquietude,
Qui serve du desir bastit ma servitude;
C'est le mal que je sens, & que je n'entens pas.

Ach Hemel! welk een kwaal doet my de pyn verdraagen?
Zints Cleon zig zoo schoon had voor myn oog vertoont
Voelde ik straks in myn hart een nieuwe smart opdaagen,
Schoon 't niet by my meer maar in haar lief aanzigt woont.

Zints voelde ik my steets door een heete drift ontroeren:
Zoo 't ook een drift kan zyn, die door het tover-zoet
Van die ontroering, zelf de rede kan vervoeren
Zoo ver, dat straks de wil haar opzet volgen moet.

't Was deeze bron die al myn kwaal heeft op doen komen,
Haar' hevigheid heeft zints die drift steets aangenomen,
En straks zag ik myn rust en lust vervlogen, ja
In plaats van rust worde ik door onrust fel bestrede,

Die, ſlaaf van deeze drift myn ſlaverny helpt ſmeden,
En dit's de kwaal die 'k ly en die ik niet verſta.

't Is wel waar dat alle Philoſophen genoegzaam van de Liefde hebben geſchreeven en getragt haar met woorden af te ſchilderen, dog ik meen met *de la Chambre* dat niemand van haar zynen aart en oorſpronk klaarlyk heeft ondekt, en dat die geene, die, wanneer hy de Liefde zou beſchryven zeide: *het is iets ik weet niet wat, 't geen komt van ik weet niet waar, en zig ik weet niet hoe beweegt*: het wel het naaſte, getroffen heeft, zie *les Characters des paſſions cap*: 2. *part*: 2. Indien men nu minnaars wil hooren, die het door ondervinding wel meeſt behoorden te weeten zy ſpreeken alle meeſt op den voet van Tyrſis. *Daniel Heinſius* zegt, dat hy geen oorzaak nog iets weet en dat het genoeg is zoo men ſlegts zonder verſtand bemint:

Omnia neſcimus cauſſam neque novimus ullam,
Et ſatis eſt ſi quis non ſapienter amat.

Een ander roept op zynen trant uit, of de Liefde ziekte of razerny is, of iets dat zig enkel in de grootſte verſtande veſtigt.

Seu furor eſt ſeu morbus Amor, ſeu mentis imago.
Sive aliquid ſummis quod latet ingenijs.

By *Guarini* zingen de harders om de Liefde te beſchryven: *Paſtor fid: att:* 3. *choro*

Raro moſtro, e mirabile, d'humano
E di divino aſpetto,
Di veder cieco, & di ſaver inſano,
Di ſenſo, e d'intelletto,
Di ragion, e deſio confuſo affetto.

Seldſaam ſchepſel, en wat wonders!
Van gedaente wat beſonders!

Want

Want gy ſchynt een Godt te zyn.
In een menſchelyke ſchyn;
Siende, zyt gy blindt van oogen;
Wys met zotheidt over togen;
Gy zyt een verwart krioel
Van verſtand en van gevoel,
Van begeert en van de reden,
En van veel genegentheden,

Quinault doet *Stratonice* zeggen *Act*: 2. *ſcen*: 5.

Je ſens ce qu'en effet je ne puis exprimer,
Mais je ne ſçay pas bien encor ſi c'eſt aimer.

'k Voel in myn ted're ziel een vreemde ontſteltenis,
Maar 'k weet nog niet, Zenone of dat beminnen is.

Op een andere plaats noemt hy haar: een aangenaame ſlaawte die men Liefde noemt:

Cette langeur qui plait & qu'on appelle Amour.

By *Longepierre* zegt een harderin van haar minnaar ſpreekende: ik wierd gewaar dat myn hart zig, door een zeker ik
„ weet niet wat, en zonder te weeten waarom, voor hem
„ verklaarde.

Et je ſentois mon coeur par un je ne ſçay quoy
Se declarer pour luy ſans bien ſçavoir pourquoy.

Pluimer ſpreekt zig zelve op deeze wyze aan

Wat vreemder harts tocht werkt in myn verwarde zinnen?
Wat reede zyn'er die my porren tot beminnen?
Is 't luſt tot ſchoonheid die geprent word in myn zin?
Hoe vat ik beſt de kragt en eigenſchap der min?
Ik weet naau wat het is; wat naam zal ik het geeven?
't Is leevend dood te zyn, of 't is een ſtervend leeven;

Na-

Natuurlyk toov'ren, daar het hart door werd geport,
En daar de reed'lykheid steets door beguicheld word,
Een nodig, willig kwaad; een lust, die te allermeesten,
Werkt op de zinnen en verwarren doet de geesten;
't Is een verhuizing van gedagten; en een smart
Die vaak het lighaam doet veranderen van hart.

By *P: Corneille*, Med. *act: 2. sc: 5.* verschoont zig *Creüsa* over haare liefde tot *Jason*, met deeze woorden

Souvent je ne sçay quoy qu'on ne peut exprimer
Nous surprend, nous emporte & nous force d'aimer,
Et souvent sans raison les objects de nos flames
Frapent nos yeux ensemble, & saisissent nos ames.

Zomtyds een 'k weed niet wat, 't geen niet is uit te drukken,
Verbaast, vervoert en kan ons tot de min verrukken,
En dikmaal, buiten reen, het voorwerp onzer min
komt naaw'lyks voor het oog of neemt de ziel straks in.

Tristan schryft in een zyner minne-brieven: dat hy niet wist „welk een verborge aantrekkelykheid hy in 't weezen van „zyn beminde had gevonden, die hy in alle anderen niet ont-„moete, en dat hy gedwonge was te gehoorzaamen deeze „byzondere magt die hy gevoelde, die hy kende dog niet „kon uitdrukken. *Je ne sçay* (zegt hy) *quel charme secret j'ay trouvè dans vostre visage, que je ne rencontre point dans tous les autres & je suis contraint d'obeir a cette puissance particuliere que je ressens, que je cognois, & que je ne puis exprimer.* De Liefde, zegt *Petrarca* ergens, is een verborge vuur, een aangenaame wonde, een zoetè bitterheid, een vermaakelyke ziekte, een smaakelyk vergif, een lieffelyke straf, en een lieve dood: dog door al zulke beschryvingen schynt hy meer te kennen te geeven, dat hy niet te beschryven is; veel beter heeft hem *Sapho* afgebeelt in haar gezang 't geen wy *Longinus* schuldig zyn, waar in zy, gelyk den zelve *Longinus* aanmerkt, alle Omstandigheden en uitwerkingen van deeze harts-togt by een en op zyn ordre brengt. *Despreaux* en *Longepierre* hebben het in

haare

'haare taal zoo lieffelyk overgebragt, dat ik mede, om myn' lands-genooten deeze zoetheid niet te doen miſzen, het vertolken heb beſtaan.

SAPHO *aan haar . . . .*

Die zig geſtadig met uw byzyn kan vermaaken,
Uw' zoete tover-taal mag hooren, en uw kaaken
Met lieve lachjes zien verfraait, die kan ligt wraaken
'T Geluk der Goôn.

Die taal die lachjes zyn 't, die my het hart onſteeken,
Want ſtraks op uw gezigt zal my de ſpraak ontbreeken,
Die wellust maakt myn tong, door lout're vreugd beſweeken,
Gantſch zonder toon:

Een fyn en hevig vuur doortintelt al myn aâren,
Ik voel 't verflaawend oog als met een wolk beſwaaren,
't Onſtelt gehoor kan niet als heel verwart vergaâren
Een dof geluit:

Het kille zweet doorwelt myn kragtelooze leden,
Ik beef, 'k verbleek, de pols gevoelt geen klopping mede,
In 't kort het ſchynt myn ziel door min reets is geglede
Ten lighaam uit.

Waarlyk indien ymand ooit een hevige Liefde heeft kunnen beſchryven, het is *Sapho* in dit gezang geweeſt, en ik zou met *Longe-pierre* wel gelooven, dat het *Racine* voor hem heeft gehad wanneer hy *Phædra* doet zeggen.

Je le vis, je rougis, je pâlis a ſa venë,
Un trouble s'eleva dans mon ame eſperduë.
Mes yeux ne voyoient plus, je ne pouvois parler,
Je ſentis tout mon corps & tranſir, & brûler.

Zoo dra 'k hem zag voelde ik een heimelyke ſchrik,
'k Veranderde van verw op ider oogenblik.

Myne oogen konde niet meer zien: myn' tong niet ſpreeken:
Ik voelde ſint een vuur in myne ziel ontſteeken.

Maar hoe zy de Liefde ook af willen beelden zy zullen moeten bekennen, dat de konſt, om de Liefde te kennen, door de natuur alleen geleert word, *Ars eſt artium, ars amoris; cujus Magiſterium ipſa ſibi retinuit natura*; gelyk *Torq: Taſſo.* wytloopiger zingt, *Amint: att: ſecond: choro.*

Amore, in quale ſcola,
Da qual maeſtro s'apprende,
La tua ſi lunga e dubbia arte d'amare?
Chi n'inſegna a ſpiegare
Ciò che la mente intende,
Mentre con l'ali tue ſovra il Ciel vola?
Non già la dotta Athene,
Nè 'l Liceo ne 'l dimoſtra;
Non Febo in Helicona,
Che ſi d'amor ragiona,
Come colui ch'impara;
Freddo ne parla, e poco,
Non hà voce di foco,
Come à te ſi conviene,
Non alza i ſuoi penſieri
A par de' tuoi miſteri.
Amor, degno maeſtro
Sol tu ſei di te ſteſſo,
E ſol tu ſei da te medeſimo eſpreſſo;
Tu di legger inſegni
A i più ruſtici ingegni
Quelle mirabil coſe,
Che con lettre amoroſe
Scrivi di propria man ne gli occhi altrui:
Tu in bei facondi detti
Sciogli la lingua de' fideli tuoi:
E ſpeſſo (o ſtrana e nuova
Eloquenza d'amore)
Speſſo in un dir confuſo,

En

E'n parole interrotte
Meglio ſi eſprime il core,
E piu par, che ſi mouva,
Che non ſi fa con voci adorne, e dotte:
E'l ſilentio encor ſuole
Haver prieghi, e parole.
Amor, leggan pur gli altri
Le Socratiche carte,
Ch'io in due begli occhi apprenderò queſt' arte:
E perderan le rime
De le penne più ſagge
Appo le mie ſelvagge,
Che roza mano in roza ſcorza imprime.

O Liefde, wie heeft ooit beſtaan
Uw' konſt, uw' groote konſt te ontleden?
Uw' konſt vol twyffelagtigheden
O min, waar is het ooit gedaan?
Wat ſterk vernuft begrypt dat zoet,
Het geen de ziel, wanneer zy, door uw vuur gedreeven,
Op uwe vleugels door de Hemel komt te zweeven,
In zig bevat en gy de zinnen ſmaaken doet?
Dit heeft het wyze Atheen,
In haare ſchool voor heen,
Ons nimmer kunnen toonen
Nog alle die den Helicon bewoonen:
Schoon Phebus zelfs hier van, als een die 't onderregt
Wil ſpreeken, 't is te laf te weinig 't geen hy zegt.
Hy weet zyn woorden niet door zulk een vuur te ontſteeken
Gelyk u eigen is; Hy heft zyn geeſt wel op
Maar zyn vernuft klimt nooit tot zulk een top
Die by het hoogſt' van uw geheim kan zyn geleeken:
Gy Liefde, gy, gy kunt alleen
Een waardig leeraar ons verſtrekken
Gy, gy alleenig kunt ontdekken,
Al uw' verborgentheên.
Gy leert de domſte geeſt die wonderheden leezen
Die gy met trekken vol van min,

Weet zelf te schryven in
Het lodderlyk gezigt van een bevallig weezen:
Gy zyt het die de tong ontbint,
Van die na uwe wetten leeven,
Om zoete woordetjes te geeven.
Waar meê men altyd overwint.
Zoo dikmaal als het hart zig beevend' komt te ontdekken
(O wonder!) en het half gesprooke woord
Eerbiedig zig in twee beklemde lippen smoort
Kan het een ander hart het allermeeste trekken,
En drukt veel beeter, dan in welgeschikte reên,
De zoete smart uit van een ziel vol tederheên:
Ja 't zwygen zelf heeft zyn gebeden
En kan zomtyds veel meer als alle spraak ontleden.

Dat and're dan, O min, haar tyd
Besteden in geleerde boeken,
Ik zal die kunst alleen in twee schoone oogen zoeken;
Daar weet ik dat gy meester zyt:
Dus zullen de allerschoonste digten,
Door hoe verheve pen voor heen
Geschreeven, aanstonds moeten zwigten
Voor 't geen myn hand heeft op een ruwe schors gesneên.

Ik kan niet nalaaten by dit van *Tasso* te voegen de Elegia van *D: Heinsius* hier voor aangehaalt: te meer alzoo dezelve door my is vertaalt, waarlyk zy verdient het; *Heinsius* beweert ons gevoelen in 't begin met zyne gewoonelyke welsprekentheid en vuur van poesy, en eindigt met een aangenaame fabel.

Seu furor est seu morbus Amor, seu mentis imago,
Sive aliquid magnos quod probat esse Deos.
Cogimur & Divos sequimur, fatoque minores
Imus, & huic noxa dedita turba sumus.
Qui teneros vultus, qui lactea colla genasque:
Invidiam culpa credit habere sua,

Errat;

Errat, & infelix causas sibi quærit inanes,
Errat, & autorem nil putat esse Deum.
Omnia nescimus, causam neque novimus ullam,
Et satis est si quis non sapienter amat.
Quam miser est, quemcunque juvat quod comprobat alter,
Et facilem culpam quam tueatur habet!
Quem facies pulchra, quem frons absolvit amica
Protinus, & quovis judice liber abit.
Qui sibi rivalem pariter testemque furoris
Invenit, & prudens, sed male tutus, amat;
Cunctaque commendat quæ commendantur ubique,
Et nisi quod nulli displicet illud habet,
Nos aliquis cæcos aliquis nos dicat ineptos,
Judicium tanti nec putet esse meum,
Atque aliquis quærat, quod non bene novimus ipsi,
Cur placet hæc, oculos cur rapit illa tuos?
Cynthia lascivis annimum tangebat ocellis,
Ingenii contra dote Corinna sui.
Lesbia cantando, Nemesis formosa loquendo,
Gratior aspectu pulchra Neæra fuit.
Nos neque formosam neque dicimus esse disertam,
Non facies culpæ causa nec ora mea:
Plus aliquid forma, plus est oculisque genisque,
Plus aliquid toto corpore quicquid amo.
Si nihil est, tamen illa mea est: liceatque furoris
Dicere nec causam nec reperire mei.
Quam facile est pulchræ faciem laudare puellæ,
Quæ quia formosam quisque putabit, erit!
Quam facile est totas oculis asscribere culpas,
Atque aliquid pro se dicere posse sibi!
Me nihil in tota plus ipsa tangit amica.
Hoc satis est: mentem detinet ipsa meam.
Cætera Divorum gremio commissa teguntur,
Atque aliquid coecæ relligionis habent.
Sic superis visum, sic qui regit omnia Divûm,
Fataque nostra suo numine condit, Amor.
In Veneris regno locus est, ubi fata canuntur:
Et totidem Parcas mater Amoris habet.

In Syriæ lucis, qua ſe Cephaleïa conjux
Exerit, & primo lumine pingit humum,
Cypridis æternæ nemus eſt, ubi nulla ferarum,
Nec niſi quæ Veneri ſacra, vagatur avis,
Aſſyrios Divæ thalamos, & Adonidis hortos,
Si memini, pulchram Græcia dicit humum.
In medio ſilvæ, domus e violiſque roſiſque
Surgit, & hanc circum pura ſuſurrat aqua:
E lachrimis fluit illa Deæ, quas fudit in herbis,
Cum rigido læſus dente maritus erat,
Cum puer infelix animam exhalavit Adonis,
Et dominæ pendens ſaucius ore ſuæ.
Ingenuæ frondes, virides fecere columnas,
Et Veneris myrti, pomaque digna legi.
Quæ teneri juxta ſemper glomerantur Amores,
Quot volucres æther, ſilvaque nutrît apes.
Cypris odorato thalamum ſibi legit in antro,
Summaque divini culmina montis habet,
Paſitheë juxta, juxta par dulce ſororum
Aurea formoſa ſtamina pingit acu,
Nominaque intexunt propere quas juſſit amantum,
Et juvenem ſequitur quæque puella ſuum.
Hos puer e turba vicino in cortice ſignat,
Et totidem ductus proxima myrtus habet.
Nos quoque, ſi qua fides, myrto fueramus in illa.
Ulterius non eſt cauſa petenda mihi.

De Liefde is ziekte, of raazerny,
Of 't is een denkbeeld onzer zinnen,
Of iet nog grooter, 't geen daar binnen
Bewyſt een opper-heerſchappy.
Wy volgen zeſs ten deel zyn' wegen,
Ten deel door dwang 't bevel der Goôn,
Het nood-lot geeft ons zyn geboôn,
En maakt ons tot die kwaal genegen.

Die in een zoet en teêr gelaat,
Twee roode lipjes, wel beſneede,

En malze boezem, de eerfte rede
  Van zyne Liefde zoeken gaat,
Dwaalt ver van 't fpoor, en tragt te ontdekken
  Iets, 't geen hy nimmer vinden zal;
  Hy dwaalt, en kent in dit geval
Die magt niet die hem komt te trekken.

Wy weeten niets wanneer wy minnen,
  Geen rede is ons in 't minft' bekent,
En 't is genoeg dat onze zinnen
  Tot niet te weeten zyn gewent.

  Wat ongeluk voor een, die mint
Het geen een yder kan bekooren,
Dat nooit zyn' min hem komt te vooren:
Ten zy hy ftraks de rede vint.
Dat hy in de oogjes van zyn fchoone,
  In haare lokjes daad'lyk ziet,
  Waarom hy haar zyn' liefde biet,
En ftraks zyn onfchuld kan vertoonen.

  Dat hy zyn meede minnaar ziet
Steets blaaken in zyn hevigheden:
Dat hy wel na de meefte rede
  Bemint, maar juift zoo zeker niet.
Dat hy niets anders pryft dan 't geene
  Een yder met hem pryzen moet,
  Dat hy geen andere keure doet
Dan die een yder doet met eenen.

  Schoon ons nu ymand als voor blind
Of zinnelooze komt te fchelden,
En zegt die rede niet te gelden,
  By een wiens hart heel teêr bemint.
En mogelyk my komt te vraagen
  Het geene ik zelve geenzints weet,
  Waarom nu die u boeyen fmeet,
En die u weder kan behaagen?

Propertius zag zig in brand
Door Cynthiâs wellustige oogen;
Het hart van Naso wierd bewogen
Door zyn Corinnas vlug verstand;
En Lesbia kon door haar zingen
Catul' bekooren, door haar praat,
Kon Nemesis, door haar gelaat
Næëra weêr Tibullus dwingen.

Maar ik erken in myne min
Geen schoon gelaat geen lieve lonken,
Geen praat kan my het hart ontvonken,
Geen zang dringt my ten boezem in.
't Is meer als schoon 't geen my doet lieven,
't Is meer als wang-en lippe-rood,
Al 't fraai 't geen 't lighaam ooit besloot,
Kon nimmermeer myn hart doorgrieven.

Is 't nu een niet die my doet blaaken
'k Bezit nogtans myn lief, laat my
Dan geene rede kenbaar maaken,
Nog zoeken van myn vryery.

Hoe ligt kant ymand 't schoon gelaat
Van zyn beminde in top gaan haalen?
Die, wyl hy elk dus kan doen dwaalen,
By elk voor schoon te boek dan staat;
Hoe ligt gaan zeggen? dat haare oogen
Zyn de eenige oorzaak dat hy mint,
Waar in hy straks zyn onschuld vint
En alles wyt haar groot vermogen.

Voor my 'k bemin niets, dan alleen
In myn beminde, myn beminde,
Zy kan alleen myn zinnen binden,
En dit stelt myn gemoed te vreên.
Het overig word van te Goden
Voor ons verborgen, en het is

Voor

Voor ons vernuft vol duisternis
En heeft een blind geloof van noden.

Dit is door 't aangenaam geweld
Der Min, die door zyn' minne-vieren
Al het geschaape moet bestieren
Dus goet gedagt en vast gestelt;
Want in het groote ryk der minne
Heeft ook het nood-lot zyne steê
De blyde Venus heeft al meê
Haar drie byzond're schik-godinnen.

In het ooste, daar Auroor
Eerst haare aangenaame straalen
Laat op 't nugter aardryk daalen
Heeft de schuim-godinne voor
Haar een lust-plaats uitgekoore,
Daar zy vee nog vogels lyt
Dan die haar zyn toege-wyt
En haar eige toebehooren.

't Oude Grieken plagt die streek
Venus lustprieel te noemen,
En Adonis hof te roemen.
In het midden vloeit een beek
Die steets met zyn zuiver water,
Om viool-en rooze-blaan,
Die om een prieel daar staan,
Maakt een mompelend geklater.

Deeze beek is om Adoon,
Door de traanen die zy storten,
Toen her zwyn zyn leeve korte,
Voorgebragt; Toen Mirrhâs zoon,
Met de dood reets op de lippen,
Aan haar lieve hals nog hing,
Duizend kusjes nog ontfing,
En zyn ziel dus liet ontslippen.

Rontsom dit prieel, 't geen met
Mirte-blaan aan alle zyde,
Om de hitte te vermyden,
Is op 't allerliefst' bezet,
Ziet men minne-godjes zweeven
Met zoo groot en lief geweld,
Als men 's zomers ziet op 't veld
Byën door malkander ſtreeven.

Venus heeft hier haare troon
In het midden uitgekoren,
Daar zy yders klagt kan hooren
En doen weeten haar geboon.
Hier heeft zy haar ſchik-godinnen
De bevalligheen, die met
Goude draaden, na haar' wet
't Noodlot van de liefde ſpinnen.

En men weeft met eenen daar,
Na het Venus goed kan vinden,
Van die zy wil t'zaamen binden
Dan de naamen door malkaar;
En die naamen worden mede
Van de Minne-Goôn terſtond
Op de mirten daar in 't rond
In hun groene ſchors geſnede.

En zoo men dit geloof mag geeven,
Myn naam was mede daar geſneên;
'k Wil verder niet na de oorzaak ſtreeven,
Myn hart houd zig hier meê te vreên.

Johannes Secundus lib. 1. *eleg*: 2. zegt, dat de Liefde, wanneer hy gebooren wierd, zyn noodlot kwam voorſpellen, en hem van zyne jonkheid af al onder zyne ſlaaverny bragt: by Gilbert, word Endimion, wanneer hy de rede tragte te weeten, waarom hem Diana beminde, van de nagt dus beantwoord, in zyn *Dian*: & *Endim*: *trag*: *act*: 2. *ſc*: 3.

Vou

Vous voulez vainement decouvrir ce ſecret:
Car la Devinité qu'on adore en Cithere,
N'a jamais revelé cet important miſtere:
L'on donne de l'Amour, & l'on devient amant,
Sans pouvoir bien ſcavoir ny pourquoy ny comment;
Par des fatales loix, & des ſecretes cauſes,
Amour ſous ſon empire aſſervit toutes choſes,
Et de tous les Amans les deſtins glorieux,
En des lettres de feu ſont gravez dans les Cieux;
Par ces ſacrez decretz la Deeſſe vous aime;

Ik zal'er de vertaaling van *Lingelbach* by voegen.

Gy zoekt, hoewel vergeefs, die oorzaak na te jagen,
Waar door u ſterflykheid haar Godtheid kan behagen
Want die is maar alleen aan Cithere bekent:
Zy heeft die reeden op een vuurig blad geprent,
En in den hemel vaſt gehecht: en door dees reeden
Bemind zy uwe deugt.

Dus hebben, meeſt alle digters de oorzaak van haare liefde onder fabulen bedekt, om te kennen te geeven dat zy ze niet konde begrypen. Derhalven is in dit zinnebeeld de Liefde aan de eene zyde met een eerbiedig gezigt na het hart wel afgebeelt: om te kennen te geeven, dat men de Liefde, niet als van verre en eerbiedig kan beſchouwen, en ſchoon men haar, Vuur, Schigten, of Banden noemt, men nogtans hier mede iets wil te kennen geeven 't geen niet te begrypen is: aan de andere zyde, geblind, om dat zy in de oogen (alwaar zy, gelyk wy elders zullen zeggen, haar meeſte kragt heeft) met zulk een luiſter uitblinkt, dat zy ommogelyk af te beelden is: want, gelyk, *de la Chambre*, zegt, *Charact: des paſſ: Chap:* 2. *part*: 1. 't is niet te gelooven dat de Liefde geblind
„ word afgebeelt, om hier door de verblindheid van die hartstogt uit te drukken, maar veel eer uit noodzaakelykheid,
„ om dat men moeſt verbergen, 't geen de ſchilderkonſt niet
„ kon verbeelden, waarlyk, vervolgt hy, wat verwen, zelf
„ wat woorden zouden kunnen uitdrukken al die veranderin-

„ gen die de Liefde in de oogen veroorzaakt ? hoe zou men „ kunnen verbeelden die glinſterende vogt die daar in flik- „ kert? die zedige moeyelyheid ; die blyde droefheid ; die „ verliefde gramſchap, die men daar in verneemt ? dan ziet „ men ze van de eene na de andere zyde draayen , dan zig „ zoetjes opheffen, zagjes weêr daalen, en erbarmelyk na 't „ beminde voorwerp zig wenden : zomtyds blyven zy'er op „ als of zy'er op gehegt waaren, zomtyds keeren zy'er zig „ weêr van daan of zy'er door verblint wierden : dan zyn „ haare ſtraalen leevend en hevig dan zagt en kwynende, dan „ komen zy vry en ſchielyk voor den dag , dan ſluipen zy, „ als bevreeſt, uit by na geſloote oogſchedels : in een woord „ alle de beweegingen die alle andere harts-togten in de oogen „ veroorzaaken ziet men in de Liefde alleen.

LIEFDE ZIET NA GEEN GESLAGT.

De Liefde, wil geſlagt, nog roem, nog eer erkennen:
't Moet alles wyken daar haar trotze zetel ſtaat,
Geen inzigt waarom zy in 't minſte iets agter laat,
Zy weet het hart altyd na haare wil te wennen,
Die dan beminnen wil ſtel vry zyn ſtaat ter zy:
De Liefde wil alleen een opper heerſchappy.

LIEFDE ZIET NA GEEN GESLAGT.

Alzoo wy in het voorgaande, wytloopig genoeg, gezegt hebben dat de Liefde de magtigste van alle harts-togten is, kan men ligt bezeffen dat de staatzugt ook voor haar moet wyken:

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur,
Majestas & amor.

Quinault doet dit *Elise* zelf bekennen Astrat: *Act:* 2. *scen:* 3.

Des que j'ouvris les yeux, Astrate, & la grandeur,
Tous deux, d'un charme egal, sceurent fraper mon coeur:
Mon ame egalement s'en trouva penetrée;
Mais cette egalité ne fut pas de duree;
Ces deux divers transports prirent un divers cours:
J'eus mesme Ambition, mais l'Amour crut toujours.

Twee tochten tot myn hart gelyk'lyk ingelaaten,
Van dat ik kennis kreeg, de staatzucht en Astrate
Beheerschten myne ziel bei zonder onderscheid,
Van kragten eeven groot maar niet van duurzaàmheid.
De staatzucht bleef bepaald de Liefde daar en tegen
Wies aan van uur tot uur.

De verleege *Amarillis*, in wien de Liefde, die grootsheid nog niet had kunnen uitdooven, beklaagt hier om haare staat, by *Guarini* Past: fid: *act:* 2. *scen:* 5.

Che val ne' più verdi anni
Titolo di belleza,
O fama d'honestate,
E'n mortal sangue nobiltà celeste;
Tante gratie del Cielo, e de la Terra:
Qui larghi, e lieti campi,

E là

E là felici piaggie,
Fecondi paſchi, e più fecondo armento,
Se'n tanti beni il cor non è contento?

En ſchoon, Gy zyt vermaert, in 't groenſte van de jeught,
Van ſchoonheit, rykdom, eer, of wat gy wenſchen meugt;
Ja laat u ſterf'lyk lot van Goden zyn geſproten
Van Hemel en van Aerd', met zegen over goten;
Hebt landt. dat weelig groeyt, hebt Hof en Heerlyckheydt,
Hebt weyden daer gy veel vrugtbare kudden weydt,
Van ſchapen, van grof Vee: ik vraeg (met groote reden)
Wat is dit altemael, als 't hart niet is te vreden?

Zy vervolgt aldus:

Felice paſtorella,
Cui cinge à pena il fianco
Povera ſi, ma ſchietta,
E candida gonnella;
Ricca ſol di ſe ſteſſa,
E de le gratie di natura adorna,
Che'n dolce povertade
Ne povertà conoſce, nè i diſagi
De le ricchezze ſente,
Ma tutto quel poſſede,
Per cui deſio d'haver non la tormenta:
Nuda ſi, ma contenta.

Gelukkig' Herderin! wiens lend'nen zyn omgordt
Slegt met een wit gewaedt, niet op zyn hoofs geſchordt;
Dog propertjes en net, daar in men ook ziet zwieren,
Een eige ryckdom, die natuur heeft willen cieren
Met aerdigheidt, ſoo dat ſy ſelfs in arremoedt
Geen arremod' en kent, noch oock van 't aerdtſche goedt
Geen ongemack en voelt; dog ſy beſit daer tegen
Het geen' haer nimmer tot begeerte kan bewegen
Van ſtaet of rykdom: 't is wel waer s'is arm en naeckt:
Maar door 't vernoegen is haer alle ding volmaeckt.

En

En eindigt met deeze rede

Sola una dolce, e d'ogn' affanno ſgombra
Cura le ſtà nel core.
Paſce le verdi herbette
La greggia à lei commeſſa; ed ella paſce
De' ſuo' begli occhi il paſtorello amante.
Non qual le deſtinaro
O gli huomini, o le ſtelle;
Ma qual le diede amore.
E tra l'ombroſe piante
D'un favorito lor Mirteto adorno
Vagheggiata il vagheggia; nè per lui
Sente foco d'amor', che non gli ſcopra:
Ned ella ſcopre ardor, ch'egli non ſenta:
Nuda ſi, ma contenta.

S'en heeft niet anders, als een ſoete ſorg te dragen,
Van alle quelling, laſt, en moey'lykheydt ontſlagen,
De ſchaepjes, haer vertrouwt, die weydt ſe op 't groene kruydt;
Sy weydt haer harder oock: ſy geeft hem voedſel uyt
Haer vriendelyk geſicht; ſy kryght hem na haer wenſchen
Door liefd', niet door 't beſchick van ſterren of van menſchen.
Sy wert op 't vrindelyckſt' in Mirten ſchauw belonckt,
En lonkt haar harder toe: ſoo hy haer hert ontvonckt,
Sy derft, met vryer hert, hem dat wel openbaren
S'en kan geen brandt in haer die hy niet voelt, verklaren,
Al is haar arremoed en naektheydt toegevoeght
Sy leeft (des niet te min) op 't hoogſte vergenoeght.

Dus laat zig de Liefde door geen ſtaat verblinden,

Neſcit amor priſcis cedere imaginibus.

De Liefde ziet op geen oude geſlagten gelyk *Douza* ergens zegt.

Majorum ſtatua nil in amore valent.

Geen wonder, want

Wy zoecken in de min, de gaven der natuur
En niet die van fortuin.

Op deeze voet raade *Horatius*, voorheenen *Phoceus* de liefde van zyn dienstmaagd *Phillis* aan; od: 4. lib: 2. waar van ik hier de vertaaling, door *K*: *Boon*, enkel by zal voegen om dat het latyn genoeg in yders handen, en wel te vinden is.

AAN FOSEUS.

Schaam u niet, Foſeus, dat gy uwe dienſtmaagd vleit.
Slavin Brizeïs wierd om hare blanke leden,
Voorhenen teeder van Achilles aangebeden;
Een held, alom befaamt door krygsvoorzichtigheid.
In hare boeyen, heeft Tekmeſſes ſchoon haar heer,
Den zoon van Telamon, tot hare min bewogen.
De Atryd wierd mede door Kaſſandres ſchreyende oogen
Wel, in het midden der triomf, getroffen teer:
Na 't Frygiſch heir, door den Theſſaalſchen winnaar, was
Geſlagen, en den griek, van tienjaar krygen moede,
't Veel makkelyker viel, door Hektors wakkren bloede,
Het oude Troje te begraven, in hare as.
Myn vriend, gy weet niet, wat doorluchtige ouders van
De blonde Fylis u, als hunnen ſchoonzoon, achten.
Gewiſlyk zy betreurt den vorſtlyken geſlachte,
Gewiſlyk de afgunſt der Huisgoon, zo veel ze kan.
Denk niet, dat, uit ſchelms graaw, zy u zy toegedeelt:
Denkt niet, dat zy, die zo getrouw zich heeft gedragen,
Die in de hoere winſt ſteets ſchiep zulk een mishagen,
Uit eene vuile moêr zou kunnen zyn geteelt.
'k Prys openhartig haar geſtalte, en ſchoon gezicht;
Verban uit uw gemoed doch al het achterdenken,
Dat ik ooit ſtaat maak, om met haar myn plicht te krenken
Myn ouderdom bevryt u, van die zorgen, licht.

Op deeze wyze onſchuldigt *Ovidius* zig zelve over zyne liefde tot *Cypaſſis*: *Amor*: 2. *el*. 8.

Theſſa-

Thessalus ancillæ facie Briseïdos arsit?
Serva Mycenæo Phœbas amata duci.
Non ego Tantalide major nec major Achille.
Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?

Achilles minde wel Briseïs zyn slavinne;
Cassandra deed haar van vorst Agamennon minnen.
Ik ben niet meerder dan Achil of Atreus zoon:
En zou het my mistaan het stond die vorsten schoon?

By Mr. *de Rotrou*, zegt *Theodora*, in zyn *Venceslas act:* 2. *sc:* 4.

Mais ne me flate point orgeuilleuse naissance,
l'Amour sçait bien sans sceptre establir sa puissance;
Et soubmettant nos ceurs par de secrets appas
Fait les egalitez & ne les cherche pas;

Alzoo juffr. *Lescailje* dezelve in duits heeft gebragt zal ik haare vertaaling hier by voegen,

Maar, wat mag ik my zelfs met myn geboorte vleyen!
De Liefde, die 't heel al kan dwingen en verleyen,
Regeerd wel zonder staat en kroon, als hy de wet
Door een geheime magt aan groote vorsten zet,
En dapp're helden, die voor zyn ontzachb're schichten,
In 't midden van haar zege, als overwonnen, zwichten.
Hy maakt een evenwigt van staat, maar zoekt die niet.

Maar het is weinig dat een Princes ten aanzien van de liefde tot een Hartog dit zegt: *Elise* gaat verder en geeft haar onderdaan *Astrate* dit zelf in de mond: *Act:* 2. *sc:* 4.

Les inegalitez ne sont rien quand on aime;
Et quelque Rangs divers ou deux coeurs soient placez,
Quand l'Amour les unit, il les egale assez.

Al de ongelykheid end,
Wanneer men recht bemind. En wat verschil men kend

In harten, die verliefd, maar ongelyk van ſtammen
En magten zyn, de band van haare gelyke vlammen
Maakt die genoeg gelyk wanneer zy die vereend:

Zelf weet de Liefde, in een hart, 't geen benede zyn ſtaat bemint, meer zoetheid dan in een andere die over een zou komen, voor te ſtellen; zy verbeelt haare zwakheid als deugden.

l'Amour eſt un beau crime, & ſa douce langueur
N'eſt pas une foibleſſe indigne d'un grand coeur.

Een ſchoone miſdaad is de Liefde, en teer van aard,
Haar zoete zwakheid is geen groote ziel onwaard.

De miſlaagen die zy begaat, ontſchuldigt zy met de hevigheid van haare hartstogt die haar verblint.

Quid deceat, non videt ullus amans.

Die mint, vergeet zyn deftigheid.

Ja ſelf doet zy het hart de grootſte edelmoedigheid daar in begrypen, gelyk *Mademoiſelle des Jardins* zeer wel aanmerkt in haare *Manlius act*: 1. *ſc*: 2. Alwaar zy, *Kamilla*, *Torquatus* doet raaden dat hy op de deugd en eerzugt van zyn zoon in de Liefde niet veel zou betrouwen.

N'en croyez pas, Seigneur, ces tiltres honorables,
Les pieges de l'amour ſont preſque inevitables;
Il remplit les eſprits de vaines fictions,
Il s'erige en auteur des grandes actions,
Et colore ſi bien ſes feux & la foibleſſe,
Qu'un Heros croit devoir ſa gloire a ſa Maitreſſe:
Le jeune Manlius s'eſtime genereux.
Quand il ſert dans les fers un objet mal heureux;
Et ces meſmes appas pour qui ſon coeur ſoupire,
Ne l'auroient pas touche ſur le trône d'Epire:
Ce ſont la de l'Amour les nobles mouvemens,

Qui ne ſont inſpirez qu'aux illuſtres Amans;
Et quand on reconnoiſt ſon injuſte puiſſance,
Il faut fouler aux pieds le rang & la naiſſance.

Myn Heer, wil niet te veel op al die eer betrouwen:
Men kan zig naaw'lyks uit de minne-ſtrikken houwen;
Zy weet ons hart geheel met ydelheen te laân
En toont zig als een bron van veel roemwaarde daan;
Zy weet een verw voor al haar zwakheen uit te vinden,
Waar door een Held zyne eer toeſchryft aan zyn beminde;
De jonge Manlius agt dit een ed'le moed
Dat een bedroefd' hem in haar' boeyen zugten doet,
En deeze ſchoont', waar toe hy liefde komt te draagen,
Zou op Epyres troon hem moog'lyk niet behaagen.
Dit zyn die edele beweegingen der min
Die zy niet dan doorlugte minnaars geeft in 't zin.
En als men onder haar gezag en wreede magten
Zig neêr buigt, moet men ſtaat geboorte en roem veragten.

Dog het zou weinig voor de liefde zyn indien zy enkel de magt had om groote zielen op haar minder te doen verlieven; neen, zy ontſteekt ook harten, van geringe ſtaat op verheve voorwerpen: Dus mint *Mirtillo* zyn *Amarillis* ſchoon hy tegens *Ergaſto* ſegt: *Paſtor: fid: att:* 1. *ſc:* 2.

Sò ben Ergaſto, e non m'inganna amore,
Ch'a la mia baſſa, e povera fortuna
Sperar non lice in alcun tempo mai,
Che nimfa ſi leggiadra, e ſi gentile,
E di ſangue e di ſpirto, e di ſembiante
Veramenta divina, a me ſia ſpoſa:
Ben cognoſco il tenor de la mia ſtella:
Nacqui ſolo a le fiamme, e'l mio deſtino
D'arder mi feo, non di gioirne degno.

(De Liefd'en heeft my niet bedrogen) ick beken,
Dat myn geringe ſtaet en armoe niet en lyden
Dat ik mag hoopen nu, of ooyt, te gener tyden,

(Een nymph, zoo schoon, soo ryck, van adelyck geslacht,
Wiens geestig wesen van een yder werdt geacht,
Recht Goddelyk te zyn, vol van bevalligheden)
My tot een lieve bruid te krygen, neen, de reden
Is, dat ik langen tyd, d'inhoudt van myn Planeet
Wel heb gekent en nog maar al te seecker weet:
Het schynt wel dat ik tot de vlamme ben geboren;
Myn nootlot heef my brant, maar geen genot beschoren.

Astrate zegt tegens *Agenor*, *act*: 1. *sc:* 1.

J'aime, je le confesse, avec temerite,
J'aime en depit du sort, don l'aveugle puissance
De moy jusqu'a la Reine a mis trop de distance:
J'aime, malgre l'Hymen, de qui les noeuds sacrez,
Pour vous unir demain, sont deja preparez;
J'aime, malgre l'horreur de perdre ce que j'aime;
Et pour dire encor plus, j'aime malgre moy méme.
Mais malgre vostre Hymen, mon destin, & mes soins,
Malgre tous mes efforts, je n'en aime pas moins.

Ik min, ja, ik beken 't, 'k min met vermeetelheid;
Ik minne tegens dank van 't lot, wiens blinde wetten
't Beliefde tusschen ons zo groot verschil te zetten:
Ik min in spyt der trouw, wiens onverbreekb're band
U morgen binden moet door 's Priesters heil'ge hand;
Ik min schoon dat ik schrik te derven 't geen ik minne:
Om meer te zeggen, 'k min in weerwil myner zinnen,
Maar, ondanks uwe trouw, myn noodlot, myn verdriet
En myn vergeefs geweld, 'k min dog te minder niet.

Dog de Liefde laat haare dienaars altyd zoo verlegen niet, zy geeft haar wel de moed om met *Pluimer* te zeggen:

Ach! was myn Rozemond, ach! wasze te beweegen!
Zeg, zoete Rozemond, wat staat u in my tegen?
Is 't de ongelykheid in den staat van u en my?
Opregte liefde houd de minnende altyd vry:

Zy kent geen onderſcheid van hooge of laage ſtaaten,
De trouwe Enone, die in min was uitgelaaten
Zelfs op een harder, toond met een oprecht gelaat,
Dat zy meer acht 't geliefde, als rykdom, eer, of ſtaat.

Ja indien zy eenige hoop tot wederliefde krygen, durven zy wel met *Polemas* uitroepen, *voyez le* 9 *Liv*: *de la* 1. *partie d'Aſtree.*

Pourquoy ſi vous m'aimez, craignez vous qu'on le ſçache?
Eſt il rien de plus beau qu'une honeſte amitie?
Les eſprits vertueux l'un a l'autre elle attache,
Et loin des coeurs humains bamut l'inimitie.

Si voſtre election eſt celle qui vous fache,
Et que vous me jugiez trop indigne moitie,
Orgueilleuſe beaute, qu'a chacun on le cache,
Sans que jamais en vous ſe montre la pitie.

Mais toutes fois Didon d'un Corſaire n'a honte,
Paris jeune berger, ſon Oenone ſurmonte,
Et Diane s'emeut pour ſon Endimion.
Amour n'a point d'egard a la grandeur Royale,
Au ſceptre le plus grand la houlette il egale
Et ſans plus luy ſuffit la pure affection.

Waarom vreeſt gy uw' min te ontdekken zoo gy mint?
Wat is'er ſchoonder dan een eerb're min te vinden?
Zy weet twee harten vol van deugd aan een te binden,
En maakt dat nimmer die de tweedragt weer ontbint.

Of is uw' keur alleen zoo ſcand'lyk voor uwe oogen,
En meent gy dat gy voor myn' liefde te edel zyt:
Wel trotze ſchoonheid, wel, verberg het voor altyd,
En ban uit uw gemoed voor eewig, 't mededoogen.

Nogtans vond Dido in een vlugteling behaagen,
O Enone heeft haar min aan Paris op gedraagen,

En

En op Endimion verliefde eertyds Diaan.
De Liefde laat zig door geen vorsten glans verblinden,
Zy weet een Konings aan een Harders staf te binden,
En door een zuiv're min alleen is zy voldaan.

En niet zonder rede want de Liefde stelt het vereenen van ongelyke persoonen onder de voornaamste uitwerkingen van haare magt, dus spreekt zy zelve by *Gilbert* in de voorreden van *Diane* en *Endimion.*

Entre Amans il n'est plus ny grandeur, ny bassesse,
Je sçay rendre un berger digne d'une Deesse
Pour montrer le pouvoir de ma Divinite,
Entre les inegaux je mets l'egalite.

Geen hooge of laage staat valt in verliefde zinnen,
Ik doe een harder hier van een Godin beminnen.
Dit is van myne magt ook geen geringe blyk
Dat de ongelykheid zelf door my steets word gelyk.

DE

DE LIEFDE TEMT EN MOEDIGT AAN.

De Liefde kan de wreedste en ruwste dieren temmen,
Zy zet hunn' raazerny tot minne-togten aan,
Zy weet in 't domste brein vernuft te doen ontstaan,
En kan in 't wildste hart de grootste togten kemmen.
De Liefde kan verstand en fierheid overwinnen,
De Liefde scherpt de kragt, de Liefde scherpt de zinnen.

DE LIEFDE TEMT EN MOEDIGT AAN.

In de voorgaande zinnebeelden is wydloopig genoeg aangehaalt, hoe de liefde haare magt zelf over de wreedſte en wildſte dieren heeft: alleen zal ik hier aanmerken dat het moedigſte hart door de Liefde kan getemt en tot ſchrik en vrees worden gebragt: dit bekent de fiere *Thomiris* by *Quinault*, wanner zy haar' minnaar door *Odatirſus* in doods gevaar zag, *la mort de Cyrus act*: 3. *ſc*: 4.

Je fremis a ce coup mon courage me laiſſe,
Tu m'attaques cruel ou tu voys ma foibleſſe,
Pour grand que ſoit mon coeur tu viens de l'accabler,
Tu reüſſis barbare & tu me fais trembler!
Ouy je fremis engrat! ouy je tremble perfide!
Pour la premiere fois mon coeur devient timide,
Et ta menace horrible enfin a penetre
Dans une Ame, ou l'effroy n'eſtoit jamais entre.
Je connois dans les maux que tes ſoins me preparent,
Que la crainte & l'Amour rarement ſe ſeparent,
Qu'un coeur fier attendri peut enfin s'allarmer,
Et qu'on peut tousjours craindre, alors qu'on peut aimer.
Sans l'amour qui me preſſe, un ſujet temeraire
Ne m'euſt point fait trembler, quoy qu'il euſt oſé faire,
Et de quelque fureur, dont il ſoit animé,
Mon coeur n'euſt jamais craint, s'il n'euſt jamais aimé:

Ik beef, voor zulk een ſlag moet myne moed ſtraks wyken;
Gy treft my, wreede, daar ik 't ligſte moet bezwyken,
Hoe grootſch myn hart ook is ik vrees uwe ongena;
Gy hebt uw' wil, Barbaar, gy doet my beeven, ja,
Ondankb're, ja ik ſchrik! trouwlooze, ja ik beeve!
Voor de eerſtemaal heeft zig myn hart tot vrees begeeven;
En uw vervloekt gedreig doordrong myn fiere ziel
Daar ik tot deeze ſtond de vreeze buiten hiel.
Maar 'k zie, nu ik myn hart zoo doodelyk voel knellen,
Dat ted're liefde en vrees elkaar altyd verzellen,
Dat een hoe grootſch gemoed verlieft, kan zyn verheert,

En dat men 't vreezen met de liefde t'zaamen leert.
Nooit hadde een onderdaan, waar op zyn waan mogt doelen,
My zonder myne min het beeven doen gevoelen,
En nimmer had myn hart zyn raazerny gevreeſt
Zoo 't door de min niet eerſt getroffen was geweeſt.

Op dezelve wyze ſpeekt *Omphale*, wanneer haar minnaar zig verwonderde dat zy begon te vreezen: *Manlius act:* 1. *ſc:* 5.

Accuſez en mon feu;
Quand on aime beaucoup on craint toujours un peu:
Mon coeur n'eſt alarme que parce qu'il ſoupire,
J'ay veu ſans m'ebranler la chute d'un empire;
Et dans voſtre peril, je vous donne des pleurs
Que j'avois refuſez a mes plus grands malheurs:
Prenez vous a l'amour de toute ma foibleſſe,
Si j'avois moins de peur, j'aurois moins de tendreſſe,
Et mon ſuperbe cœur par l'amour enflame
N'auroit jamais tremblé, s'il n'avoit point aymé.

Betigt myn' min, my niet;
Wanneer men teêr bemint, dan vreeſt men altyd iet:
De Liefde komt alleen myn hert die ſchrik te geeven:
Ik heb myn ryks-troon zien neêr zinken zonder beeven:
En uw gevaar alleen doet nu myn' traanen vliên
Die in myn grootſte ramp nooit ymand had gezien.
Denk dat de liefde dan myn hart dus komt te ontſtellen;
Zoo 'k minder liefde had geen vreez zou my nu kwellen,
En myn grootſch hart, 't geen zig door min ziet overheert,
Heeft nimmer 't beeven dan door liefde alleen geleert.

Berenice zegt by *Corneille* dat zy door het ontdekken van haar vrees haare liefde te kennen gaf *Act:* 3 *ſc:* 1.

l'Ardeur dont je ſens l'heureuſe & douce atteinte
Vous fait voir ma tendreſſe en vous montrant ma crainte.

Zelf weet de Liefde die harten die al te wreed zyn, door haare gewoonlyke zagtheid, gedwee en tot groote daaden bekwaam te maaken, gelyk *Guarini* aanmerkt in zyn *Paſtor fido att:* 1. *ſc:* 1.

Come

Come il rozzo, ed in trattabil ferro
Temprato con più tenero metallo
Affina si, che sempre, e più resiste,
E per uso più nobile s'adopra;
Così vigor indomito, e feroce,
Che nel proprio furor spesso si rompe,
Se con le sue dolcezze Amor il tempra,
Diviene a l'opra generoso, e forte.

Gelyk als 't rouwe ſtael, onhandelbaer en herdt,
Dat met een ſacht metael, door konſt, gematigt werdt,
Veel langer kan beſtaen, als 't had gedaen te vooren,
En tot veel nutter dienſt van yder wordt beſchooren;
Soo wordt een trots gemoed, en ongetemde kracht,
Door eigen dulligheidt, veeltydts, tot niet gebragt:
Maar komt de Liefde die met ſoetigheidt te mengen,
Soo ſal s'er krachten en manhaftigheyd in brengen.

Op deeze voet zingen de harders by *Taſſo* dat de Liefde de vreede bemint, en haat en viandſchappen verjaagt, en dus van de Waereld een Heemel weet te maaken. *Amint: Att: 4. choro.*

Cio che morte rallenta, Amor, restringi,
Amico tu di pace, ella di guerra,
E del suo trionfar, trionfi, e regni,
E mentre due bell'alme annodi, e cingi,
Così rendi sembiante al Ciel la Terra,
Che d'habitarla tu non fuggi, o sdegni.
Non sono ire la sù, gli humani ingegni
Tu placidi ne rendi, e l'odio interno
Sgombri Signor, da mansueti cori
Sgombri mille furori:
E quasi fai col tuo valor superno
De le cose mortali un giro eterno.

Al 't geen de dood, o Liefde, wil verdeelen,
Vereent gy weer, en weet die ſcheuring ſtraks te heelen,
Gy mint de vrede, en Hy
De tweedragt, en de felle razerny,

Dog over zyne praal weet gy te zegenpraalen,
En zyne magt moet ſtraks voor de uwe daalen:
Want als gy ſteets twee ſchoone zielen bind,
Met banden, nimmermeer te ſlaaken,
Weet gy het Aardryk tot een Hemel zelf te maaken,
Zoo dat gy die bewoont en daar vermaak in vind.
Gy weet het hart als waſch te kneeden,
Daar boven weet men van geen haat,
Gy maakt dat alle wrok de ziel terſtond verlaat,
Dus zyt gy Vorſt van ruſt en van zagtzinnigheden:
En door dit middel is 't dat gy,
Als door een opper-heerſchappy,
Van deez' vergankelyke zaaken,
Een altyd duurende verwis'ling weet te maaken.

Maar, gelyk de Liefde al te trotze en grootſche gemoederen weet te temmen, moedigt zy ook al te ſlaawe en laffe aan. „Wie is zoo vadzig, zegt, *Phædrus* by *Plato*, die door de „Liefde niet word ontſtoken en tot de deugd gemoedigt, met „de ſterkſte niet gelyk word, want dat vuur 't geen *Home-* „*rus* meende van de Goden zommige helden in geblaazen te „zyn, ontſteekt de Liefde in de minnaars. Zekerlyk wanneer het hart door Liefde is onſtooken onderneemt het alles, voor naamentlyk wanner het door de hoop word onderſteunt; deeze moed doet *Manlius* zyne *Omphale* antwoorden:

Apres un tel diſcours qui pourroit me detruire?
Mortels Audacieux, conſpirez pour me nuire,
Empruntez s'il ſe peut, pour avancer ma mort,
Les traits envenimez de la rage du ſort,
Au faite du boucheur, ou l'on me voit atteindre,
De vos foibles efforts je n'ay plus rien a craindre:
La foudre deſormais eſt au deſſous de moy;
Et le Ciel tomberoit ſans me donner d'effroy:
Ouy Princeſſe adorable, autant que magnanime,
Cette crainte obligeante eſt maintenant un crime,
Mes jours ſont immortels, s'ils vous ſont conſacrez,
Et puis qu'ils vous ſont chers ils ſont trop aſſurez.

Wie kan my nu na zulk een aanſpraak letzel geeven?
Komt, ſtervelingen, komt, ſpant t'zaamen op dit leeven,
Bedien u van een ſchigt, door 't doodelykſt' venyn
Der raazerny beſmet, om my te doôn, kan 't zyn,
Ik, reets tot op den top van myn geluk gereezen,
Heb van uw' zwakke kragt geen nederlaag te vreezen,
Ik tree de blikzem zelfs na deezen met de voet
En 's Hemels val zou 'k zien met een bezaagt gemoed.
Ja, Ja, Vorſtin, zoo ſchoon als Edel en Grootmoedig,
De vrees is miſdaad in dit toeval zoo voorſpoedig,
Myn leeven kent geen dood nu 't u is toegewyt
En 't is in zekerheid als gy 't genege zyt.

Op een andere plaats verzoekt hy maar het bevel van zyne Vorſtin, en agt zig dan bekwaam om alles te bôoven te komen.

Vn mot de voſtre bouche,
Peut ſauver Manlius, ſi ſon trepas vous touche:
Ditez moy, ne meurs point, & tu vas m'acquerir,
Et rien n'eſt aſſez fort pour me faire mourir.
Que trente legions me ferment le paſſage,
Que l'Enfer animé s'oppoſe a mon courage,
Que d'un pere irrite le courroux odieux,
Arme contre mes jours la colere des Dieux;
Mon bras victorieux fera voir, o leur honte,
Qu'il n'eſt rien icy bas, qu'un amant ne ſurmonte,
Quand l'adorable objet dont ſon coeur eſt epris,
De ſes nobles travaux ſe veut rendre le pris.

Een woord van u geſprooke
Is Manlius behoed, zoo u zyn ſterven raakt;
Gebie maar dat ik leeve en 't ſterven word geſtaakt:
Niets is dan magtig my te ontblooten van het leeven;
Dat dertig benden my gewapend tegenſtreeven,
Dat Plutôs ak'lig ryk zig tegens my vry kant,
Dat zelf myn vader, door zyn gramſchap aangemant,
De grim der Goôn, met zyn gebeên, op my ontſteeke;

Zy zullen ſchaamrood door myn arm, nog nooit beſweeke,
Zien, dat een minnaar al hier op de nek kan treên,
Wanneer het voorwerp, 't geen van hem word aangebeên,
Zig wil tot loon van zyn verheven arbeid ſtellen.

En men behoeft om hier van geheel overtuigt te zyn maar het oog op de geſchiedeniſzen te ſlaan; men zal bevinden, dat de tederſte harten, in de liefde zaaken hebben uitgevoert daar de kloekſte ſoldaaten voor zouden ſtaan ſchrikken, en geen wonder want.

Geen ſcherper prikkel dan die min de minnaars geeft.

Monſr. le Boulanger merkt ook eerſt aan in zyn *Reflections ſur* „*l'Amour*, dat men zig zekerlyk moet inbeelden alles te kun„nen overwinnen, wanneer men een ſchoone juffer ziet. Maar deeze moedigheid moet niet al te groot zyn, dog matig, en wanneer de Liefde ons op zyn tyd en redelyk temt en aanmoedigt, verkrygt men die gelukkige ſtaat van Liefde die *Monſr. de Fontenelle* zoo aangenaam beſchryft in zyn *diſcours ſur* „*la nature de l'eglogue*, de Liefde, zegt hy, moet niet belem„mert, agterdogtig, dul, of wanhoopende zyn, maar teder, „eenvoudig, kieſch, trouw, en, om in deeze ſtaat te kun„blyven, met hoop verzelt. dan heeft men het hart vervult „maar niet ontroert, men heeft zorgen maar geen ongeruſt„heden; men wort bewogen maar niet verſcheurt, en deeze „zoete beweeging gaat niet verder dan de ruſt van de Liefde „en natuurlyke leuiheid kan lyden.

DE LIEFDE REINIGT.

Hoe vuil het hart ook is gy weet het ſchoon te maaken,
O min, hoe bot het is gy wet het ſcherp, gy weet
Het af te neemen wat voorheenen walgen deed,
En tot den hoogſte top van glans te doen geraaken.
Wanneer 't de Rede giet en gy het ſlypt, bemint
Men in zoo ſchoon een hart ligt alles wat men vint.

DE LIEFDE REINIGT.

Myn voorneemen is niet in dit zinnebeeld te kennen te geeven, dat alle gruwelſtukken die door de Liefde begaan worden, geen gruwelſtukken zyn, om dat zy door zoo een hevige harts-togt worden veroorzaakt, en door de Liefde, wanneer zy wel gelukt, worden gezuivert, gelyk *Odatirſus* by *Quinault* zegt, *Mort de Cyrus Act*: 1. *ſc*: 2.

l'Amant le plus injuſte & le moins excuſable,
Lors qu'il devient heureux, ceſſe d'eſtre coupable,
Et du feu le plus noir parut il animé,
Il n'eſt plus criminel ſi toſt qu'il eſt aimé.

Een minnaar, hoe hy ook in gruweldaan mag ſteeken,
Ziet ſtraks met de opkomſt van zyn luk zyn ſchand geweeken,
En welk een vuile vlam ook zyne ziel verſlint,
Hy is geloutert zoo hy enkel word bemint.

Maar veel eer het geene *Milius* zyn *Tirſis* in het veertiende gezang doet zingen.

Gelukkig, Fillis! zyn zy, die in 't Minnen leeven:
Dat Vuur ſchoon 't eerſt verteert, kan namaals aanwas geeven:
Het loutert zoo de ziel van alle Onreinigheid,
Dat Eerbaarheid, dat Deugd, werd tot den toetz bereid,
En aangenomen van die minnelyke zeden,
Die Liefde en Weêrliefde in onwrik'b're banden zmeden.

Als mede dat zy alle die uiterlyke ruwheid en ongeſchiktheid weet weg te neemen: met rede, zegt *Philippus Beroaldus*, „noemt den Oude man by *Plautus* de Liefde, een ſchoon-„maakende Godheid, en zegt dat zy in ſchoone verwen uit-„ſteekt. Breng my een ongeſchikt menſch te vooren de Lief-„de zal hem geſchikt maaken, breng my een lompe boer de „Liefde zal hem verſtandig maaken; in 't kort alle Leuy-

 „heid,

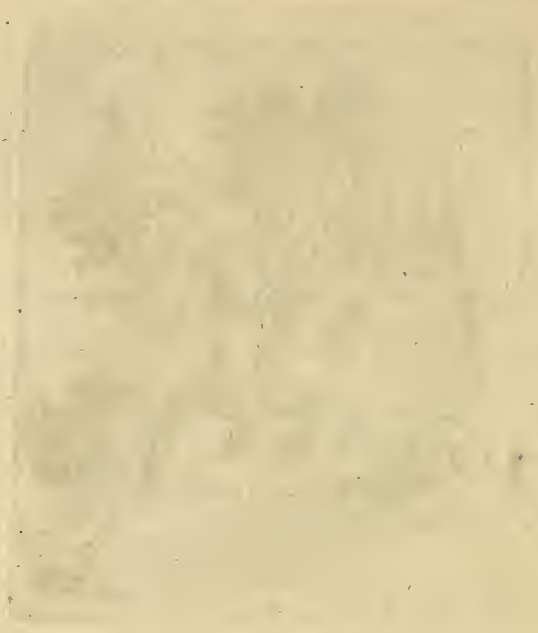
„ heid, Vadzigheid, Vuilheid, Ongeschiktheid en Zorgeloos-
„ heid word van de Liefde verbannen. En die zig zoodanig
door de Liefde laat zuiveren en de rede leiden kan zig ligtelyk doen beminnen; waarlyk de Liefde die niet alleen op schoonheid maar ook op verstand steunt, is veel aangenaamer en standvastiger, waar op *Anacreon* in zyn dertigste gezang gezien heeft gelyk *Mad.le le Fevre* en *Mr. Longepierre* met my gevoelen. de vinding in het zelve is te fraay om het hier voor by te gaan.

De schoonheid had de min,
Met bloempjes vast geboeit, niet lang geleden,
Gekregen van de zang-godinnen, in
Haar' magt, op datze zou haare zorg daar aan besteden.
De droeve Venus zoekt haar zoon nu over al,
En tragt zyn' vryheid zelfs te koopen
Maar schoon men al zyn' banden kwam te ontknoopen,
'T Is zeker dat hy blyven zal:
Die zoete slaaverny kan hem te veel behaagen,
Hy is ze nu te veel gewent,
De Vryheid is hem onbekent,
Zoo lang hy mag die lieve boeyen draagen.

DE LIEFDE IS NIET TE ONTVLVGTEN.

Het is vergeefsch dat gy de Liefde wilt ontgaan,
Hoe rad het hart ook is, hoe snel gy het doet loopen,
Nog eens, het is vergeeffch, gy kunt'er niet op hoopen,
De Liefde zit'er op en hangt u agter aan.
Al vlugte men de min veel sneller dan de winden
Men zalze altyd nogtans aan onze zyde vinden.

DE LIEFDE IS NIET TE ONTVLVGTEN.

Het konstgenootschap Nil volentibus Arduum, heeft op Otto Venius vier en veertigste zinnebeeld uit Horatius dit bygedigt, gemaakt.

Geen mensch onvlugt, zo lang hy leeft,
De zorg die altyd om hem zweeft.
Begeef u op bezeilde schepen,
Beschry het allersnelste paerd;
Gy zult ze stadig met u sleepen
Zy volgt u met een' sneller vaerd.
Waar heen ge ook vaaren moogt, of ryden,
De zorg blyft by u te allen tyden.

En ik meen dat het ook zeer wel op de Liefde voegt die een van de grootste zorgen is.

Non animum, fugiens cælum modo mutat Amator:
Quo fugis? heu tecum, dum fugis, ibit Amor.

Een minnaar, als hy vlugt
Veranderd wel van lugt,
Maar geensints van gedagten,
Maar vlugt gy, zie, de min
Zit by u, wat gewin
Kunt gy 'er dan van wagten.

Dit doet den bedroefde *Antiochus* tegens *Timantes* zeggen by *Quinault*: *Stratonic: act: 4. sc: 7.*

J'ay moy fuir mon amour, allons ou tu voudras;
Mais ou peut on aller ou l'amour n'aille pas?

Doet my myn' Liefde vliên, kom gaanwe, 'k ben te vrede;
Maar ach, waar gaat men daar de Liefde niet gaat mede?

En

En Propertius zyne Cynthia met deeze woorden aanſpreeken *lib*: 2. *eleg*: 23.

Quo fugis, ah demens? nulla eſt fuga, tu licet uſque
Ad Tanaïm fugias, uſque ſequetur amor.
Non ſi Pegaſeo vecteris in aëra dorſo:
Nec, tibi ſi Perſei moverit ala pedes:
Vel, ſi te ſecta moveant talaribus auræ:
Nil tibi Mercurii proderit alta via.
Inſtat ſemper Amor ſuper caput. inſtat amanti,
Et gravis ipſe ſuper libera colla ſedet.
Excubat ille acer cuſtos, & tollere nunquam
Te patietur humo lumina capta ſemel.

Ontzinnige, waar vlugt gy tog?
Het vlugten kan u nimmer baaten;
Vlugt na den Tanaïs, vlugt, vlugt vry verder nog,
De Liefde zal u nooit verlaaten.
Schoon Pegaſus u droeg door de ope lugt,
Schoon gy de vleugels van de vlugge Perſeus voerde,
Of met de wieken van Mercuur uw voeten roerde,
Het was om niet, het was vergeefſch gevlugt.
De Liefde blyft u altyd by,
En zal nooit van de minnaars wyken;
Zy zit u op de nek, hoe taai hoe ſterk die zy,
Zy moet door haar gewigt bezwyken,
Die ſcherpe wagter waakt altyd,
En zoo hy eens uw oog heeft overwonnen,
Zult gy ze nimmer heffen konnen,
Van de Aard' daar gy gevange zyt.

Gy vleit u vergeefſch, zegt *le Boulanger* in zyn, *Morale Ga-*
„*lante part*: 1. zoo gy de liefde meent te overwinnen met dat
„voorwerp te vlugten, 't geen zy u, in weêrwil van u zel-
„ven beminnelyk heeft voor doen komen, en gy moogt u
„zelven wel beraadſlaagen, eer gy'er u oogen van berooft,
„om dat denkbeeld uit uw hart te rukken, 't geen'er de lief-
„de in geſnede heeft want dat zelve hart, 't geene onder
„zyne

„zyne dwinglandy leeft, en 't geen gy vry wilt maaken, „zal u zelf al zugtende zeggen dat het vlugten het met de „Liefde reets eens is: en dat het reets weet en van te vooren „gevoelt, dat het afzyn haar nergens anders toe zal dienen als „om meer te lyden en heviger te beminnen. In de aantekeningen op het tweede zinnebeeld heb ik reets aangehaalt dat het afzyn niet bekwaam was om de liefde te overwinnen; En over deeze gedagten heeft *Madame de Liencour* dit volgende gemaakt.

LA FVITE INVTILE.

En quel etat me trouvai je reduitte
Pour obeïr a mon devoir?
Je fuis Tircis: mais que me ſert ma fuite
Qu'a m'oter ſeulement le plaiſir de le voir?
Que me ſert il de ne le pas entendre?
Je devine tous les diſcours:
Et mon coeur me redit mille fois tous les jours
Ce qu'une fois il m'auroit dit de tendre.
Je m'imagine a tous momens
L'entendre m'exprimer ſes plus doux ſentimens;
Et peut être, helas? qu'a ma honte,
Quand de ſon entretien j'evite les appas,
Je m'engage a lui tenir comte
De cent mille douceurs qu'il ne me diroit pas.

HET VERGEEFSCHE VLUGTEN.

Ach! moeſt ik zulk een ſtaat beleeven
In 't volgen van myn' wreede pligt.
'k Vlugt Tyrſis: maar wat voordeel kan 't my geeven
Als dat ik my 't vermaak ontneem van zyn gezigt?
Wat baat het my dat ik zyn' woorden niet mag hooren?
Ik raade al zyn geſprek te wel: en duizendmaal
Brengt myn' verliefde ziel my op een dag te vooren
't Geen ik miſſchien maar eens van zyn verliefde taal

Te wagten had, en my maar eens dan zou bekooren.
'k Verbeeld' my nu op yder ſtond
Dat hy op 't allerliefſt' zyn hart my aan komt bieden;
En, ach! terwyl ik zyn aanlok'lyk byzyn vliede,
Ga ik tot myne ſchande (O wonderlyke vond
Der min!) miſſchien my laagen leggen,
Met duizend zoetigheên die hy my niet zou zeggen.

D. Heinſius zegt in zyne nederduytſe Poëmata.

Soet aanſicht dat de God der liefd' heeft overgoten
Met lieffelick gewelt, en in myn hert beſloten
U ſtraelen, uwen glans, waer dat ick kan gegaen,
Ghy ſyt altydt voor my, ick ſie u voor my ſtaen.
Nu ben ick inde Zee thien-mylen ver gevaeren,
In 't midden van de windt, in 't midden van de baeren
Syt ghy nochtans by my U kracht die komt tot hier.
Het water is ſeer groot, maar minder dan het vier.
Wat raet kan ick gedoen om mynen brandt te ſtelpen,
Dewyle gans de Zee my niet en kan gehelpen?
Waer ſal ick van u vlien? hoe kan ik ſyn bevryt?
Dewyle ghy my brandt, oock daer ghy niet en ſyt.

Pelz wiſt deeze gedagten byzonder tot zyn voordeel te neemen, wanneer hy aan zyne Filles, zingt

'k Weet niet waar ik my bergen zal,
Zoo zit de min my op de hielen!
Dat Boefje volgt my over al;
Indien 't my vind, het zalme ontzielen.
Waar berg, waar berg ik my? ach! Filles, myn Godin!
Verſchuil my in uw hart, in uw hart,
Daar komt hy nimmer in.

DE

DE LIEFDE VERWINT ALTYD.

Wie zyt gy die de min zoo trots in 't oog braveert?
Zy zal u eer gy 't denkt zelfs door uw' waan verwinnen:
Dit heeft zy 't eêlst' vernuft, de meest verligte zinnen,
En grootste zielen tot hun' schande vaak geleert,
De fierheid zelve moet voor haar de vlagge stryken,
En alle hoogmoed, daar haar' zetel komt, straks wyken.

DE LIEFDE VERWINT ALTYD.

Hoe groot het vermogen van de Liefde ook is, gelyk wy in de voorgaande Zinnebeelden genoeg hebben aangehaald, zyn'er egter nog veelen die daar tegens hebben durven ſtryden; dog hebben alle tot hunne ſchande haare zwakheid, in het einde moeten belyden, waar van ons *Anakreon* een voorbeeld in zig zelve geeft; Hy zingt in zyn veertiende gezang, volgens myn' vertaaling dus

Ik wil, ik wil; ik wil beminnen;
De Liefde raade my dit zelf niet lang geleên,
Maar ik, verkeert van zinnen,
Veragte zyne raad, verſmaade zyne reên:
Hy neemt terſtond zyn' boog en koker om te ſtryden,
En daagt my tot een twee-gevegt,
Dog ik helaas! te ſlegt
Van hoofd, ga, om zyn' ſchooten te vermyden,
My wapenen met ſchild, en ſpeer, en trek te veld
Zoo teegens hem, gelyk een groote held.
Hy ſchiet, maar ik weet al de ſchooten
Te ontwyken in der yl,
Tot dat hy pyl voor pyl
Verſpilde, en zig geheel daar van ontbloote:
Toen komt dit kleine wigt,
In de allerheetſte toore,
Om dat het dus zyn' moeite zag verloore,
En ſchiet zig zelfs in plaatze van een ſchigt:
Het wêet op 't heevigſt' door myn boezem heen te dringen,
En ſtelt zig daar in ſtaat om my geheel te dwingen.
Vergeefs heb ik dan ſpeer en ſchild;
Wat kan 't gevegt my baaten?
't Verdedigen van buiten is in 't wild'
Wanneer de viand reets is binnen ingelaate.

Nooit

Nooit zou iets op dit zinnebeeld beter kunnen toegepast worden als dit gezang, en nooit iets bedagt 't geen natuulyker de stryd en overwinning van de Liefde konde vertoonen. Evenwel zullen veelen, die dat behaagen in *Anakreon* niet vinden, hem hier van onnatuurlyke versiering betigten, wanneer hy zegt, *dat de Liefde zig zelve op de boog zette, en zig zelve schoot*: 't geen, wanneer men het zoo wil aanmerken, eenigzints waar is; *Madame Dacier* schynt hier mede ook eenigzints verleegen te zyn dewyl zy deeze woorden een andere zin tragt te geeven; dog, hoewel het verdedigen van *Anakreon*, myn werk niet is, moet ik nogtans hier byvoegen; dat die onnatuurlykheid, my het aller natuurlykst' de gestaltenis van een hart, 't geen na lang tegenstreeven tot de Liefde gebragt word, verbeeld: want *Anakreon*, willende beschryven hoe een gemoed, 't geen oneindige gevaaren, waar in de Liefde het zoude hebben kunnen vatten, is doorgeworsteld, nu zorgeloos, en hoovaardig op zyne kragten, dikwils op het onverzienste en hevigste word getroffen, heeft om de wanordre van het zelve uit te drukken, en te vertoonen hoe het die ongerustheden, ontsteltenissen, ontroeringen, die het niet begrypen kan, vergeefs van zig tragt te werpen, niets natuurlyker kunnen bedenken, als die onnatuurlyke wyze van spreeken dat de Liefde zig zelve wist in 't hart te schieten, en zig dus daar meester van te maaken; om dat die hertstogt in dit geval dikmaal woed met zoo groot een hevigheid dat zy alle natuurlyk begrip te boven gaat:, derhalve durve ik wel met *Longe-pierre* en *Madame Dacier* uitroepen dat men niets aangenaamer, schoonder, nog geestiger zou kunnen bedenken: dog, *Anakreon* is het alleen niet die vergeefs tegen de Liefde heeft gestreden, in de *Diana* van *Montemayor*, 2 de boek, zingt *Faustus*

De Liefde zag, hoe ik, vol moed,
Haar schigten over al veragte;
Hoe ik met haare toorzen lagte,
Waar door zy alles blaaken doet:
Dog, wyl 't haar nooit aan moed of list
Ontbreekt, komt zy straks uit te vinden

Een

Een hand, zoo ſchoon, dat zy my wiſt
In duizend ſtrikken vaſt te binden:
Maar nu kan zy, die my gevangen heeft,
Zoo zoet, zoo vriend'lyk my onthaalen,
Dat, wyl myn' kerker my zoo veel genoegen geeft,
Ik nimmer weêr zal na myn vryheid taalen.

By *Honoré d'Urfé* in het eerſte deel, zeſde boek van zyne *Aſtree* zingt *Filander*, wanneer hy door de ſchoone *Diana* was getroffen.

D'un coeur outrecuidé
Je meſpriſois Amour, ſes ruſes, & ſes charmes,
Lors que changeant ſes armes,
Des voſtres contre moy, le trompeur s'eſt aidé:
Et toutefois avant que de m'en faire outrage
Il me tint ce langage:
Un Dieu contre mes loix arrogant devenu,
Pour avoir obtenu
D'un ſerpent la victoire,
Voulut nier ma gloire:
Mais quoy? d'une Daphné je le rendis amant,
Pour lui montrer ma force.
Que ſi j'ay mis mes feux ſous cette froide eſcorce,
Juge quel chatiment
Sera le tien Filandre?
Car le feu qui bruſla ce Dieu ſi glorieux,
Ne vint que des beaux jeux
D'une Nymphe qu'encor' toute inſenſible il aime:
Mais je veux que le tien
Plus ardant que le ſien,
Vienne non d'une Nymphe, ains de Diane meſme.

'k Veragte, met een trots gemoed,
De Liefde, en haare liſt, en haar betooveringen,
Maar zy, die met bedrog haar meeſte voordeel doet,
Laat haar geweer, en komt my met het uw' beſpringen:
En evenwel eer ik hier door

Ver-

Verwonnen wierd, houd zy my deeze rede voor:
Apollo, heel verwaant geworde, door de zegen
Die hy op Pytho had verkregen,
Bespotte myne magt, veragte myne wet
Die ik een yder zet:
Maar hoe? 'k dee tot zyn' straf, op dat hy my zou kennen,
Hem na de schoone Daphnê rennen:
Indien ik dan dit kil gemoed
Zoo hevig kwam te blaaken;
Filander, denk dan hoe vermoed
Een straf u staat te naaken;
Want toen ik Phebus hoogwoed brak,
Was 't door een nimph, die hy moet eewig minnen
Schoon hy ze nooit kan winnen,
Die met haar schoon gezigt die vlam in hem ontstak.
Maar 't hevig vuur waar mede ik my van u wil wreeken,
Sal geene nimph slegts maar Diana zelfs ontsteeken.

Korn: Boon zingt voor zyne *Kliemene*,

Schoone Kliemene ik zwoer duizendmalen,
Niets is zo dwaas als minnaren pyn;
Maar wen uw oog my kwest met zyn stralen,
Wens ik niets als meineedig te zyn.

Hiër: Amalthens was gedwongen uit te roepen wanneer hy meende het meeste van de Liefde ontslage te zyn:

Heu, heu quo rapior? flammis crescentibus uror,
Uror ego, & solitum pectora vulnus habent.
Nec mihi Lethœo componere pocula somno
Profuit aut sacro tingere rore comas.
Ite procul quibus est nostræ data cura salutis;
Quisquis amat medicæ non eget artis ope.
Jam subeunt neveique sinus, atque æmula cœlo
Lumina, in exitium lumina nata meum.
Ah pereat, quicunque suos non servat amores,
Et dominæ assiduas non amat illecebras.

Illum

Illum Caucasea foverunt rupe leones,
Dura vel insanis cautibus unda tulit.
Mallem ego cum domina longas deducere noctes
Quam quod Erithraïs dona leguntur agris.
Gauderem interdum niveas tractare papillas
Et dare compressis oscula blanda notis.
Illa mea implicitis vinciret colla lacertis,
Lætaque non solito vellet amore frui. &c.

Ach! ach! waar word myn hart gerukt?
Ik blaak, 'k voel weêr die vlam ontsteeke,
't Is de oude kwaal weêr die my drukt;
Hier helpen geene toverstreeken.

Van hier, van hier, gy, die maar tragt
Zoo lieve banden nu te ontbinden,
Van hier, men heeft tog voor de kragt
Der min, geen kruiden kunnen vinden.

Nu schiet my weder in den zin
Hoe lief die boezem kwam te leeven;
Dat hemels-blauw gezigt, waar in
Myne ongevallen zyn geschreeven.

Ach! dat hy niet dan onheil vind'
Die zyne vlammen tragt te smooren,
En die niet eewiglyk bemint
Dat lok-aas 't geen hem kan bekooren.

Ach! die versteende, die 't niet doet,
Plagt niet dan leewe-melk te slorpen;
Hy is op Caucasus gevoet;
Of op een klip uit zee geworpen.

Ik wil veel liever nagt op nagt
Myn zelf vermaaken by myn schoone,
Als dat men my de schatten bragt
Die Indiën ooit kan vertoonen.

Nu zou ik met een vrye hand
Haar ſtyfgeſpanne borſjes ſtreelen;
Dan weêr tot leſzing van myn brand,
Al kuſzend met haar' lipjes ſpeelen.

Dan zy, met de armen door malkaar
Vol vuur zig om myn leden wringen.
En tragten, zoo het moog'lyk waar,
Haar' ziel in myne ziel te dringen. &c.

In de Opera van *Atys act: 1. ſc: 2.* zingt *Idas.*

Toſt ou tard l'amour eſt vainqueur,
En vain les plus fiers s'en deffendent,
On ne peut refuſer ſon coeur
A des beaux yeux qui le demandent.

Air. *Belle Iris.*

Min verwint altyd in 't end,
Ach! men moet zig overgeeven,
Al het fiere tegen ſtreeven,
Word vergeefs tog aangewent:
Want wie zou zyn hart ontzeggen
Als twee oogjes hel en pril,
Lonkende ons te vooren leggen,
Dat het hart beminnen wil.

In *le ballet le Triomphe de l'amour 6. entrée.* zingt *Neptunus* en *Amphitrite.*

C'eſt en vain qu'à l'amour on ſe veut oppoſer;
L'atteinte de ſes traits n'en eſt que plus profonde.
Son empire eſt l'eſcueil ou ſe viennent briſer
Les plus ſuperbes Coeurs du monde.
C'eſt en vain qu'à l'amour on ſe veut oppoſer,
Il n'eſt rien de ſi froid qu'il ne puiſſe embraſer,
Il brule juſqu'au ſein de l'onde.
C'eſt en vain qu'à l'amour on ſe veut oppoſer,
L'atteinte de ſes traits n'en eſt que plus profonde.

Het

Het is vergeefs geſtreên de min te wederſtreeven,
Hier door is 't dat haar' ſchigt te feller treffen zal.
Zy is de klip waar op zoo vaak in ſchipbreuk bleeven,
De grootſte harten van 't heel al.
Het is vergeefs geſtreen de min te wederſtreeven,
Niets is zoo koud daar zy haar vuur niet in doet leeven,
Men voelt haar' vlammen in het diepſte waterdal.
Het is vergeefs geſtreen de min te wederſtreeven,
Hier door is 't dat haar' ſchigt te feller treffen zal.

Longepierre zegt in zyn tweede idylle dat'er geen verdediging „tegen de liefde is, nog geen ſchuilplaats om haar te myden, „dat alles voor haar moet buigen en wyken, en niets haare „ſchigten kan tegenhouden.

Qu'il eſt cruel ce Dieu! contre ſa violence
Il n'eſt pas même, helas! d'azyle ou de defenſe:
Tout cede, tout ſuccombe; & ſes traits dangereux
Ne trouvent point d'obſtacle a leurs coups douloureux.

By *Jan Vos* tragt *Saturninus* op deeze wyze *Thamra* te beweegen wanneer zy zei de min te vloeken en haaten,

Godin van 't Gots geweſt! zyt gy uit ys geboren!
Geen paard zoo hard van huid of 't draaft na Venus ſporen,
De wrevelige ſtier: het borſtelyge zwyn;
De logge wallevisch: de ſnelle dollefyn;
En de over fiere leew zyn vol van minnevonken.
De min is niet te ontgaan in boſſchen noch ſpelonken.
De ſchrander olifant is 't middelryf doorgrieft:
De winden vliên elkaar door onderlinge liefd',
Al hygende te moet: de dik beſchorſte boomen,
Omhelzen ellikaâr; de koele waterſtroomen
Vermengen haar in een: zoo zaait de min haar zaad,
En ſpint, met Sinthia, een endelooze draad.

En wie zal onderneemen met de Liefde te ſtryden die met ons aanmerkt wat zy is

Ce puiſſant Roy des hommes & des Dieux,
Ce demon qui gouverne & la terre & les cieux,
Qui diſſipa l'horreur de la maſſe premiere,
Qui tira du cahos l'eclat de la lumiere,
Qui fit voir le ſoleil de la terre amoureux,
Qui nous rendit ſon ſein fecondement heureux,
Qui peut non ſeulement ſur tout ce qui reſpire,
Mais qui ne connoiſt point de borne a ſon empire,
Qui brule dans les eaux, & qui donne a l'aimant
La vertu d'attirer ſon inſenſible amant.

De Liefde die den Menſch en Goden wetten ſtelt,
Die Aarde en Hemel zelf beſtiert door zyn geweld,
Door wie de afgryſlykheên van de eerſte ſtof verdweenen,
Door wie het eerſte ligt den bayert heeft beſcheenen,
Die de eerſte zonne-ſtraal uit liefde op de aarde ontſtak,
Die haare vrugtb' re ſchoot voor ons eerſt open brak,
Die niet alleen gebied al wat kan adem haalen,
Dog welkers heerſchappy ſtrekt buiten alle paalen,
Die in het water blaakt, en aan de zeilſteen geeft
De kragt waar door het ſtaal geſtadig aan haar kleeft.

Veel minder zal men hier toe kunnen beſluiten wanneer men inziet, dat een groots hart, gelyk wy te vooren gezegt hebben, zig niet hoeft te ſchaamen gevoelig te zyn: 't geen *Hoogſtraaten* wel byzonder heeft aangemerkt, wanneer hy in 't eerſte boek van zyn *Haegaenveld* zynen *Held* beſchryft met deeze woorden: *Den vierigen* Held, *zyn geeſt was ſnuggerer dan de Sperwer en zyn drift voorquam de Zonnewielen, een jarigen Hengſt kon zyn moedigheid niet bereiken, noch geen pronkende Zwaen zyn hooghartigheid naſporen. Zyn tong was ſcharper dan een gewette Sikkel, en zyn uitſpraek heftiger als een vliegende Worppyl: maer zyn gemoed was buigſaem als waſch, en 't kriſtal zyner oogen ſmolt zoo geheel ligt van medelyden als de bleike ſneeuw voor de blakende zon.*

DE LIEFDE STRAFT DE WEDERSPANNIGEN.

Zie trotze zielen, die de min gestaag braveert,
Dus worden zy gestraft die haare magt versmaaden;
Dus leeren zy daar na, tot hunne schande en schade,
Hoe al die hoon en smaat wêer tot hen zelven keert:
De min doet, als sy door geweld moet zegenpraalen,
Die wederspannigheid ons duur genoeg betaalen.

DE LIEFDE STRAFT DE WEDERSPANNIGEN.

Anakreon geeft ons van dit zinnebeeld zoo wel als van het voorgaande een bewys in zig zelve ; in zyn zevende gezang, 't geen ik niet berymt heb om dat ik het in de *Mooyeriana* dus uitgebreit heb gevonden.

De Liefde dreef my met een ryſje voort,
En dwong my meê
Te loopen, daar ik moê, en half geſtoord
Van ſteê op ſteê,
Door land, en zand, geen einde vond, nog ruſt;
'k Had zin nog luſt.
Ik loop, ik draaf, ik zwoeg', ik zweet', ik ſteen',
Door al myn leên.
Terwyl ik ſteen', en zweet', en zwoeg', en draaf
Gelyk een ſlaaf,
Terwyl ik zwoeg', en draaf, en loop', en ſteen
Met knok en leên,
Gelyk een ſlaaf der Liefde moê, en bang,
Byt my een ſlang,
Een bitſe ſlang van agt'ren in de hiel,
Zoo dat ik viel.
Ik viel, ik viel voor over, en beſweek,
Van zulk een ſteek;
Van zulk een beet van zulk een diepe ſmart
Tot in myn hart.
Myn hart en ziel vloog ſchier in d'yd'le wind,
Maar Venus kind,
De Liefde groot van magt en heerſchappy,
Die ſtreelde my,
En ſprak, terwyl ik naawlyks hooren kon,
Anakreon!
Anakreon! gy, die ſchier legt in 't graf,
Dit is uw ſtraf.

Dit is de loon uw's ouderdoms, dat gy
Myn dwing'landy
Veragt hebt. Daarom leer nu, hoor en let
Na myne wet.

Indien men wil nazien het geene *Mlle le Fevre*, en *Longepierre* op dit gezang hebben aangeteekent zal het veel aangenaamer zyn. In het vyf en veertigste gezang geeft *Anakreon* een voorbeeld in *Mars*

In Lemnos-holen stond voorheenen de gemaal
Van Venus, schigten voor de min en smeede:
Hy maakte die van 't allerharste staal
Wiens punten Venus dan met honing straks bekleede:
De Liefde wist dat zoet
Weêrom te mengen met het allerbitterst' roet.
't Gebeurde in deeze tyd als Mars van 't stryden keerde,
Belaaden met een zwaare speer,
Dat hy de schigten van de min heel trots braveerde
En ligter agte dan een veêr:
Maar deeze kleine God, die zig niet ligt laat hoonen,
Zei; kom, ik zal'er u een scherp en zwaar vertoonen,
Beproef het zelf, en zie of ik de waarheid zeg;
Met schoot hy hem, daar Venus straks om lagte.
Maar naawelyks had Mars de schoot nog weg,
Of vondze, buiten zyn verwagten,
En riep al zugtende: ach! ontsla my van die last;
'k Beken dat ik te veel op myne kragt vertrouwde:
Neen, zei de Liefde, zie ter deege hoe ze u past
Gy hebtze nu, en kuntze ook nu behouden.

Tanaquillus Faber wierd zo verrukt door de zoete vinding van dit gezang dat hy, volgens zyne bekentenis, van een Grammaticus Poeet wierd, en uitriep

Felix, ah! nimium felix, cui carmine tali
Fluxit ab Aoniis vena beata jugis.

Quid

Quid melius dictaret Amor, Risusque, Jocique,
Et cum germanis Gratia juncta suis?

Men kan verder zien het geen'er zyn dogter en *Longe-pierre* in haare aanteekeningen van zeggen: maar om van *Anakreon* te scheiden, *Moschus* doet *Venus* zelf zeggen wanneer zy haar „zoon zogt; dat hy wreed was wanneer hy in toorn ontstoo- „ken wierd en met niemand medelyden had; de Liefde, „zegt *Tibullus lib.* 1. *eleg*: 9. blaakt heviger die geenen, die „zy ziet dat haar tegens dank onderdanig zyn.

Deus crudelius urit,
Quos videt invitos succubuisse sibi.

Ik heb voorheenen al uit *Astrate* aangehaalt,

Dat een fier gemoed, dat tot de liefde met
Veel moeite word gebragt, te heeviger zal minnen
Alwaar de Liefde met geweld moet overwinnen
Daar werd zy sterk na min of meerder tegenstand.

Op deeze voet doet *Korn*: *Boon Dido* in zyne *Heidensche Grootmoedigheden* zeggen,

Eer een wakker, en doorlugtig hart het minnen
Begint, kaatzt duizendmaal in zyn verheve zinnen
Die ted're vlam: maar grypt zy plaats in het gemoed,
Hel, Hemel, Aarde, en Zee zyn machtloos om die gloed
Te blussen.

En naawelyks zal men'er een vinden die met geweld tot de Liefde gebragt word of zy zullen nog al meer zeggen; wanneer, zegt *le Boulanger* in zyne *Morale Galante*, ymand op zyn gezag of magt steunende de Zoon van *Venus* wederstreeft en de kragt van zyn toorts en schigten bespot.

Quoy, dit il, regardant ses flesches & ses traits,
Souffrirez vous ma honte & mes lasches regrets?
N'estes vous plus ces traits dont la force infinie
Jusques dedans le Ciel estend sa tyrannie,
Qui fait quitter le Trône au souverain des Dieux,
N'estes vous pas ces traits plus craints que le Tonnerre,
Qui font impunement perdre au Dieu de la Guerre
Les titres d'invincible & de victorieux.
Et toy, divin flambeau, source de tant de flâmes,
Dont j'ay porté l'ardeur jusques dans les Enfers,
Toy qui sçeus embraser le Monarque des ames,
Et le fis soupirer sous le poids de mes fers?
Peus tu souffrir l'affront dont l'on flestrit ma gloire,
Toy de qui l'Ocean advoua la victoire?
Toy qui le fis brusler dans ses autres profonds,
Et qui par la vertu d'un sacre privilege,
Au travers des Glaçons, de l'Onde & de la Neige,
Sçais enflammer les eaux, les Forests & les Monts.

Hoe, zegt hy, en hy ziet zyn toorts en pylen aan;
Zult gy dan lyden al dat hoonen, dat versmaân?
Zyt gy die schigten dan niet meer, wiens scherpe kragten
Haar' dwing'landy tot in den hoogsten Hemel bragten,
Die Jupiter zyn Troon steets afjaagt, zy't gy't niet.
Die yder meerder dan de blikzem zelf ontziet:
En die zoo vaak aan Mars kond tot zyn schande leeren,
Hoe ydel hy zig laat als onverwin'lyk eeren.
En gy myn Toorts, gy die zoo menig hart ontstak;
Gy, gy, wier hevig vuur de helsche vlammen brak;
Gy, gy, die Pluto op zyn zetel wist te ontsteeken,
En onder het gewigt van myne boey deed smeeken;
Laat gy myne eer nu dus te niet gaan? treft myn leet
U niet? Gy die de Zee-God zelve minnen deed;
Gy die hem blaakte in 't diepst' van zyne waterzaalen,
En wier alleenig is vergunt om met uw' straalen
Door water, sneew, en ys te dringen, en het land,
De bergen, bosch, en Zee te zetten in den brand.

„Op

„Op deeze woorden, vervolgt *le Boulanger*, die de Liefde „met een toon die te vreezen is, voortbrengt, loft zy haare „scherpste schigten op die helden die haar wederstreeven, „en haar het hart doorschietende maakt hy haar in weêrwil „van haar zelven zoo verlieft dat geene onderdaanen haar on„derdaaniger zyn. De wraakluft die zy heeft over deeze we„derspannigheid, zig niet te vrede houdende met de wonde „die zy in deeze fiere harten gemaakt heeft, wil dat zy niet „eer geneeze dan met het einde van haar leeven: dat zy geen „hulp middel daar toe vinde, of zoo zy'er een vinden dat zy „slimmer en onverdraagelyker is dan de wonde zelve. Maar behalven deeze heeft de Liefde nog andere middelen om zig te wreeken waar van'er *Linco*, *Silvio* een voor oogen stelt by *Guarini Paſtor Fido*, *att*: 1. *sc*: 1.

Ma s'e'ti giunge in quella fredda etate,
Ove il proprio difetto,
Più che la colpa altrui spesso si piagne;
All' hora insopportabili, e mortali
Son le sue piaghe, all'hor le pene acerbe:
All' hora se pietà tu cerchi, male
Se non la trovi: e se la trovi peggio.
Deh non ti procacciar prima del tempo
I difetti del tempo.
Che se t'assale a la canuta etate
Amoroso talento,
Havrai doppio tormento,
E di quel, che potendo non volesti,
E di quel, che volendo non potrai.

Maar komt ons liefd' aenboordt in d'oude gryse tydt,
Als wy zyn 't beste deel van onse krachten quyt,
Die wy dan dickwyls meer als and'rer schult beklagen;
Men is ter doodt gewondt, de pyn is niet te dragen:
En soeckt men dan vergeefs medogentheydt, 't is quaet:
En vindt men die, men is nog in veel erger staet.
Ay! soekt niet voor den tydt, des tydts ellendigheden:

Want grypt de liefd' u aen in d'oude trage leden,
Zoo steekt gy, tot de keel, in tweederley verdriet;
't Een is; als 't in uw' magt was, gy begeerde 't niet:
Het tweed'; als u de jeugt en schoonheid zynd' ontweken,
Gy willen zult, wanneer de magt u sal ontbreken.

By *Tasso* zegt *Dafnis* tegens *Silvia* in het zelve geval, *Aminta*: *att*: 1. *sc*: 1.

E già non dico
All'hor che fuggirai le fonti, ou'hora
Spesso ti specchi, e forse ti vagheggi:
All'hor che fuggirai le fonti, solo
Per tema di vederti crespa, e brutta,
Questo averratti ben, ma non t'annuncio
Già questo solo; che, bench' é grande male,
E' pero mal commune. hor non rammenti
Ciò che l'altr' hieri Elpino raccontava,
Il saggio Elpino, a la bella Licori,
Licori, ch' in Elpin puote con gli occhi
Quel, ch'ei potere in lei douria col canto:
Se'l dovere in amor si ritrovasse:
E'l raccontava udendo Batto e Tirsi
Gran maestri d'Amore, e'l raccontava
Ne l'antro de l'Aurora, ove su l'uscio
E scritto, lungi, ah lungi ite, profani.
Diceva egli, e diceva, che glie 'l disse
Quel Grande, che cantò l'Armi, e gli Amori,
Ch'à lui lasciò la Fistola morendo;
Chè là giù ne lo'nferno è un nero speco,
Là dove essala un fumo pien di puzza
Da le triste fornaci d'Acheronte;
E che quivi punite eternamente
In tormenti di tenebre, e di pianto
Son le femine ingrate, e sconoscenti,
Quivi aspetta, ch'albergo s'apparecchi
A la tua feritate.

E dritto

E dritto è ben, ch'il fumo
Tragga mai sempre il pianto da quegli occhi,
Onde trarlo giamai
Non pote la pietate.

Ik zal u nu niet eens nog spreeken,
Hoe gy zult vlieden voor de beeken,
Daar ge u gestadig in bespiegelt, en misschien
Meê kittelt, als gy u zoo jong zoo schoon kunt zien:
Die gy dan myden zult en haaten,
Om dat ze u een gerimpelt hoofd
Vertoonen zullen, heel berooft
Van al haar schoon, en van de jeugd verlaaten:
Ik haal u dit als 't minst' maar in 't voorby gaan aan.
Om dat, schoon deeze ramp valt zwaar te draagen,
Een yder die moet onderstaan:
Dog heugt u niet het geene Elpino deeze dagen,
Die wyze Elpino, aan Licoris heeft verhaalt,
Licoris die door haar' schoone oogen,
Wanneerze Elpino eens bestraalt,
Heeft op zyn hart zoo groot vermogen,
Als hy door zyn gezang op 't haar', nog onbewogen,
Verdiende, zoo in min na waarde iets wierd betaalt:
't Was in Auroras hol waar voor men vind geschreeven:
Dat geene onreine voet zig ooit hier in begeeve:
En Battus zat'er by met Tyrsis, beî vermaard
Voor groote meesters in den aart
Der Liefde, toen hy zyn' Licoris dit vertelde:
Hy zei ook dat hy 't van die harder die van Helden
In min en Oorlog zong, en hem zyn geestig riet,
Wanneer hy kwam te sterven, liet,
Zelf had gehoort: hoe hier beneden,
In 't ryk van Pluto, is een hol vol duisterheden,
Gevult met stank en nevelen, die uit
De droevige Acheron gestaag na boven wellen,
En dat daar eewiglyk een naar geluit;
En traanen, duisternissen kwellen

Die meisjes, die, als gy, haare eer in wreedheid ſtellen.
Nu denk of deeze plaats, vol druk en duiſternis,
Voor uwe fierheid niet bereit zal worden; 't is
Ook billik dat de rook tot droef geſchrei verwekke
Dat trots gezigt, waar uit voorheen
Nog Liefde, nog Bevalligheên,
Nog mededogen zelf een' ted're traan kon trekken.

Ik moet hier nog by voegen dat dit bovenſtaande my menigmaal heeft doen zeggen met de *Fontenelle dans ſes diſcours ſur la nature de l'Eglogue*, dat de *Amintas* van *Taſſo* in der daad „het beſte en ſchoonſte is dat Italie ooit van Paſtoralen te „voorſchyn gebragt heeft.

DE LIEFDE HELPT DE GEHOORZAAMEN.

Vergeefſch, o Liefde, dat gy my wilt binden, 'k weet,
Ik weet myn pligt genoeg, 'k zal 't zelve wel beſchikken,
Ik wens geſtadig om uwe aangenaame ſtrikken,
En ik bemin niet dan te veel uw lief'lyk leet:
Ik weet hoe zwaar het valt uw' magt te wederſtreeven,
Hoe zoet het is zig zelve in uwen band te geeven.

DE

DE LIEFDE HELPT DE GEHOORZAAMEN.

Zoo wreed als de liefde voor de wederſpannigen is, zoo minzaam is zy voor die haar gehoorzaamen; dit wiſt de leermeeſter der Liefde wel wanneer hy „zeide: dat hy liever wilde wyken als door tegen- „ſtreeven het vuur ontſteeken; dat de laſt die men „gewillig droeg ligt viel, dat een toorts door het ſlingeren „heviger brande, dat de oſſen die onwillig voor de ploeg „zyn, meer geſlaagen worden, dat een Paard, 't geen na den „toom niet wil luiſteren naawer in toom word gehouden; „dat de Liefde de wederſpannigen ook veel wreeder dan de „gehoorzaamen handeld, en dat hy zig zelve gewillig aan de „Liefde overgaf. *Amor: lib: 2. eleg: 2.*

Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignem?
Cedamus, leve ſit quod bene fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face creſcere flammas:
Et vidi nullo concutiënte mori.
Verbera plura ferunt, quam quos juvat uſus aratri,
Detrectant preſſi dum juga prima boves.
Aſper equus duris contunditur ora lupatis.
Frena minus ſentit quiſquis ad arma facit:
Acrius invitos, multoque ferocius urget,
Quam qui ſervitium, ferre fatentur, amor.
En ego confiteor: tua ſum nova præda Cupido.
Porrigimus vinctas ad tua jura manus.

Daarom doet hy *Phædra* ook ſchryven:

Quicquid Amor juſſit, non eſt contemnere tutum.

„Het is gevaarlyk te wederſtreeven het geene de min gebiet.

„*Tibullus* zegt dat hy zyne voeten gaarne tot de boeyen gaf *lib. 1. eleg: 7.*

Non ſæva recuſo
Verbera, detrecto non ego vincla pedum,

Propertius, ſchryft aan *Gallus*, hoe hy zig ootmoediger in de „Liefde droeg, hoe hy meer genot van haar te wagten had.

At quo ſis humilis magis, & ſubjectus Amori,
Hoc magis effectu ſæpe fruare bono.

Dan mag men wel met *Francius* zeggen dat de Liefde zoo wel de wonde heelt als zy ze geeft.

Vulneris auxilium, vulneris auctor, amor.

't Geen by na de eige gedagten van *Guarini* geweeſt zyn als hy zegt

Se'l giovinetto core Amor ti pugne;
Amor anco te l'ugne:
Se col duolo il tormenta,
Con la ſpeme il conſola:
E s'un tempo l'ancide, al fine il ſana.

Indien de Liefde treft een jong en jeudig herte,
De ſelve liefde ſalft de wond', en heelt de ſmerte.
Indien de liefd' u quelt met pyn en ongeneneugt,
Door hope ſcheptſe weêr in 't hert een nieuwe vreugt,
Al ſchynt een jeugdig hert door liefd' gedoot te weſen,
Liefd' ſal 't ten leſten weêr opwecken en geneſen,

Mogelyk heeft *Mademoiſelle des jardins* ook deeze gedagten gehad wanneer zy *Omphale* tegens *Manlius* doet zeggen. *act.* 1, *ſc:* 5.

J'apprendrois de l'amour, l'art de vous ſecourir,
S'il a peu vous bleſſer, il pourroit vous guerir,
Ce Dieu qui par mes yeux alluma voſtre flâme
Par leurs tendres regards ſoulageroit voſtre ame.

Ik zou u helpen door ingeeven van de min,
Zy konze heelen die de wond' gaf in 't begin,

Die

Die min, die eerst dit vuur ontstak door deez' myne oogen
Zou door haar teêr gezigt uw' traanen weder droogen.

En alle die de Liefde in die staat van gehoorzaamheid hebben beproeft zullen wel met *Secundus* uitroepen *lib*: 1 *eleg*: 3. dat „ het veel is in een schoone gevankenis geslooten te worden, „ en door gulde boeyen geboeit.

Scilicet est aliquid specioso carcere claudi,
Et juvat aurata compede pesse premi.

Ja schoon zy al weder in vryheid raaken, zoeken zy haare boeyen, van 't zelf weder, en zeggen.

Desja ma liberté faisoit trembler mon ame,
Mon salut me faisoit perir.
Je mourois du regret d'avoir tué ma flamme,
Encor qu'elle me fit mourir.
Sortant de ma prison je me trouvois sauvage,
J'estois tout eblouy du jour.
De tous mes sentimens j'avois perdu l'usage,
En perdant celui de l'Amour.

Zie hier de vertaaling door *K*: Boon.

Myn lieve vryheid had reets myne ziel doen beven,
'k Vond in myn heil myn uiterst' hartewee.
'k Stierf, om dat ik myn vlam de doodsteek had gegeven,
Van na berou, schoon die my sterven deê.
'k Was wild toen 'k had geslaakt de boeyen myner minne,
'k Was telkens blind in de allerschoonste dag.
Ja ik verloor 't gebruik van alle myne zinnen,
Toen 'k van 't gebruik der min me ontblooten zag.

Derhalven mag men wel met Bourſault zingen *Meleagre act*: 4. *sc*: 4.

1.

Aimons, aimons, c'est un plaisir extreme:
Les autres soins sont des soins superflus:
Qui fuit l'Amour quand il s'offre lui même
Le cherche apres, & ne le trouve plus.

2.

Heureux qui plait quand il est tems de plaire!
C'est pour charmer que sont faits les appas;
Qui fuit l'Amour attire sa colere,
Et c'est un Dieu qui ne pardonne pas.

1.

Omhelz de min, niets is zoo zoet als 't minnen:
Alle andere zorge voegt uw' schoonheid niet;
Die Liefde schuwt als zy zig wil doen winnen,
Zoekt haar vergeefsch daar na wanneer zy vliet.

2.

Gelukkig die in jeugd geen min versmaaden:
Tot minnen is 't dat elk zyn schoonheid heeft:
Die min schuwt komt haar' haat op zig te laaden,
En 't is een God die nimmermeer vergeeft.

DE LIEFDE IS DOOR GEZUGT TE WINNEN.

Wanneer een minnaar roept word hy nog wel verhoort;
Vergeeffch ftelt zig een fier, en trots gemoed hier tegen;
De klagten kunnen zelf een harde rots beweegen,
En nimmer word een teêr gezugt vergeeffch gefmoort.
Een die geftadig roept zal in het end' verwinnen;
De weêrklank van 't gezugt der minnaars is beminnen.

DE LIEFDE IS DOOR GEZUGT TE WINNEN.

Men vind by na dit zelve zinnebeeld in de zinnebeelden van J: *Cats*, alwaar, hy leert dat men in de Liefde zig het vraagen niet moet ontzien, of aantoont, gelyk J: *Vos* zegt dat die al te flaaw verzoekt die leert een ander 't weigeren. Myn voorneemen is mede by na het zelve, namentlyk te toonen hoe veel het geduld en de eerbied in de liefde zyn aangezien. Niets vermag waarlyk zoo veel dan een eerbiedige tedere minneklagt, *Daphnis* bekende dit van haar zelve by *Tasso*: *Amint*: *att*: 1. *sc*: 1.

Che non puote il tempo? e che non puote,
Servando, meritando, supplicando,
Fare un fidele, & importuno Amante?
Fui vinta; io te 'l confesso, e furon l'armi
Del Vincitore, humiltà, sofferenza,
Pianti, sospiri, e domandar mercede.

Maar wat vermag op onz gemoed
De tyd niet al? wat indruk doet
Een minnaar in onz hart door trouw, door waardigheden,
Door diensten, zelve door zyn lastige gebeden,
Ja Silvia, 'k bekent,
Ik wierd verwonnen in het end';
En klâgten, traanen, en geduld
Gezugt met nedrigheid vervult
Zyn al de wapenen waar meê 'k wierd afgestreden.

Hoe veel de tyd, en het gedult vermag, leert *Ovidius Art*: *Amandi lib*: 2.

Si nec blanda satis, nec erit tibi comis amanti;
Perfer & obdura. postmodo mitis erit.
Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus.
Frangis, si vires experiere tuas.

Obsequio tranantur aquæ: nec vincere possis,
Flumina; si contra quam rapit unda, nates.
Obsequium tigresque domat Numidasque leones.
Rustica paulatim taurus aratra subit.

Den vertaaler heeft het de Amsterdamze jeugd dus voorgehouden.

Indien u lief niet is van minnelycke zeden,
En sy u in het eerst niet paeyt met soete reden,
Verdraeght slegts en volherd; sy sal 't hier na wel doen,
Ja sal gedweeghsaem zyn eer dat gy 't soud vermoen.
Allenxkens met gedult so word een tack geboghen,
Maar scheuren salje wilt ghy daar u kracht op toghen.
Die 't loopen van de stroom niet geeft een weynigh toe,
Swemt noyt aen d'ander zyd', en maeckt hem selven moe,
Gedienstigheyt die temt de Tygers en dè Beeren,
En metter tyd men kan de stieren 't ploegen leeren.

En het is waar, het geduld vermag veel:

Qui patitur potitur qui cupit ille capit,

Zegt *Douza* ergens, maar boven al vermag de eerbiedigheid wel het meeste: dit getuigt een juffer by *le Boulanger* in zyn *Morale Galante:*

Ha! dit elle, Tircis, cesse d'estre soumis,
Tu parois trop d'accord avec mes ennemis,
Appelle moy, cruelle, insensible, inhumaine,
Et pour lors tes discours adouciront mes peines.
Sois moins respectueux, je pourray persister,
Et peut estre encor je pourray resister:
Ne me contrains donc pas, dans l'ennuy qui me presse,
D'exposer a tes yeux mon trouble ma foiblesse,
Escouter tes soupirs, c'est soupirer aussi,
Et partager ton mal, qu'ecoûter ton soucy.

Ach! Tyrsis, zegt zy, weez zoo onderdaanig niet,
Wyl dus myn ziel in u al zyn bestormers ziet;
Noem my onmens'lyk, ongevoelig, noem my wreede,
Myn smarten zullen dan verzagten door uw' reden:
Zyt zoo eerbiedig niet, ik zal volharden, en
Misschien dat ik dan nog bekwaam tot weêrstand ben:
Wil me, om de droefheid die ik ly, zoo ver verschoonen,
En dwing my niet om u myn' zwakheid te vertoonen.
Myn hart zugt ook wanneer gy 't steets uw' zugten bied,
En 't lyd uw' pynen door 't verhaal van uw verdriet.

Mlle des Jardins doet *Omphale* op dezelve wyze spreeken wanneer haar *Phenice* voor oogen hielt waarom zy *Manlius* beminde en *Torquatus* haate· *Manl: act*: 1. *sc:* 4.

He pourrois je, Phenice, en user autrement?
Ce vaillant defenseur, cet agreable amant,
Ose a peine parler du feu qui le devore,
Ses seules actions m'apprenent qu'il m'adore:
Il s'explique en tremblant, il me parle des yeux
Au lieu que son rival d'un front audacieux,
Sans respecter en moy le rang d'une princesse,
Me parle insolement de l'ardeur qui le presse,
Et se vante a mes yeux du titre de vainqueur,
Comme si sa conqueste alloit jusqu'a mon coeur.

Zou 't anders kunnen zyn, Phenice? die verwinnaar.
Zoo edelmoedig als beminnens waardig' minnaar,
Durft naaw'lyks spreeken van een vuur 't geen hem verteert,
Zyn' daaden hebben my alleen zyn' min geleert,
Hy uit zig beevend', hy verklaart zig door zyne oogen,
Daar zyn' meê-minnaar, door verwaantheid opgetogen,
De eerbied vergeetende die me een vorstinne moet
Bewyzen, my heel trots zyn liefde kennen doet;
My met de naam van myn verwinnaar komt braveeren,
Als of zyn winst hem ook myn hart deed overheeren.

Gilbert is mede van deese gedagte geweest, wanneer hy in zyne *Amours de Diane & d'Endimion* zegt:

LA NUIT

Vostre amour s'accroissant, doit croistre son audace,
Lors qu'il est si timide, il a mauvaise grace,
Sa crainte doit cesser avec vostre rigueur.

DIANE

C'est par là toutefois qu'il a gagne mon coeur.

Lingelbach vertaalt het dus:

DE NAGT.

Uw aangegroeide min, waar doorg' hem gunstig zyt,
Behoorden hem van vrees te maaken heel bevryt.

DIANA.

En egter door dees vrees heeft hy myn hart verwonnen.

By *Fontenelle* zegt zy zelf tegen *Endimion*, *act: 5. sc: 3.*

Apprenez vostre sort, je ne puis plus cacher
Que mon superbe coeur soupire;
Vos vertus m'avoient sçu toucher,
Vostre respect me contraint a le dire.

Korn. Boon heeft het dus vertaalt.

Hoor dan uw lot, 't ontveinzen kan 'k niet meer;
Myn moedig hart moet beeven;
Uw' deugd kon my doen blaken teêr,
Uw eerbied dwingt me ik moet u dit te kennen geven.

Den zelven *Boon* doet zyne *Mirrha* zeggen dat zy door de eerbiedigheid van *Arſaces* het tederſte getroffen was; in het derde tooneel van het vierde bedryf:

Had gy gezien met welk een blode ſtoutheid hy
Het teder hart toeliet zig te offeren aan my:
't Miſtond hem ſchier my zoo veel agting toe te dragen,
Zyne eerbied vreeſde zelfs by na my te behagen,
'k Moeſt moeite doen om ſtraf te ſchynen aan zyn oog,
En 't vuur te ontveinzen 't geen alree myn ziel bewoog;
Wat zal ik zeggen, myn Eliſe, zyne reden
Zyn ſchoon gelaat, zyn deugd, zyn edelmoedigheden,
Bevielen my, de tong ſloeg egter, veel te ſtraf
In weêrwil van het hart die zoete aanbieding af.

Tantum in amore preces & benefacta valent.

Gelyk *Propertius* uitroept: en met rede doet *Koenderding*, *Halime*, zeggen.

O Goon! wat heeft de klagte al voor bevalligheid!

Dog indien de klagte bevalligheid heeft; het zugten heeft'er nog veel meer, en een minnaar heeft, om zig te doen beminnen, niets meer van noden.

Air. *tranquilles coeurs*

Gy die in 't zoete min-geweld;
Een groeyend leet komt ſtil te lyden,
Als maar de taal in zugjes ſmelt,
Stelt dan het ſpraaklit vry ter zyden:
Dewyl een minnend hart,
Door 't zugten in de ſmart,
Het beſte kenbaar werd.

Deeze les gaf *le Boulanger* ook aan de franſche jeugd in zyn „*Morale galante* 2 *partie*; Een waare liefde, zegt hy, kan

„ nooit beter uitgedrukt worden, dan door een zugt die uit „ de grond van het hart voortkomt, die alleen is bekwaam „ om de Liefde geheel uit te drukken: 't is een adem die van „ de minne Godjes bezielt word, die van het ſtilzwygen bemint word, die door het kittelen van onze begeerte onze „ hoop voed, en het is een ſtoute bloodaard die alles in ſtilheid kan zeggen en verkrygen om dat het een kind van de „ Liefde zelf is. Wanneer gy dan, vervolgt hy, by de geene zyt die gy bemint.

Vante-lui ſes appas, & puis apres ſoupire;
Ce langage eſt bien doux, ce langage eſt preſſant,
Il eſt d'un beau deſir l'Interprete puiſſant:
La tendreſſe eſt pour lui la plus forte eloquence:
Il attaque les coeurs par ſon profond ſilence:
Il eſt leur favory des qu'il les a reduit:
Il chatoüille l'oreille, il enchante, il ſeduit:
Il eſt le fils du feu qui conſumme nos ames,
Et ſon expreſſion eſt un torrent de flamme:
Avec tant d'agremens, avecque tant de feux,
Amant ne doute pas que tu ne ſois heureux.

Roem haare ſchoonheid, en loos dan een zugt met een;
Die taal is zoet, die taal is van een groot vermogen,
Zy ſtelt een Ed'le min het allerklaarſt' voor oogen
En haar welſpreekentheid is tederheid alleen:
Zy valt de harten aan door haar ſtilzwygentheid:
Zy heeft nog naawelyks die kunnen overwinnen
Of zy doet daadelyk zig weêr van haar beminnen:
Zy kittelt de ooren, zy betovert, zy verleit:
Zy is de dogter van het vuur 't geen ons verteert,
Haare uitſpraak is een gloed van vlammen, en hier mede
Alleen, ja, minnaar, ja, met die bevalligheden,
Verkrygt gy ligtelyk al 't geene gy begeert.

Ik kan hier het dertigſte *Madrigal* van *Guarini* niet voorby gaan, 't geen hy op een zugje van zyn ſchoone maakte

Dolce

Dolce ſpirto d'amore
In un ſoſpir accolto,
Mentre i'miro il bel volto,
Spira vita al mio core;
Tal'acquiſta valore
Da quella bocca,
Che ſoſpirando tocca.

O lieve minne geeſten, die
Ik in een zugje zie vergadert,
Terwyl ik dit ſchoon weezen zie
Is reets de min door u myn ziel genadert.
Zoo veel vermag die ſchoone mond
Dat zy my zelve met haar' zugjes treft, en wond.

Ik zou hier nog verſcheide plaatzen kunnen aanhaalen om te toonen wat de zugjes in de Liefde vermogen, maar dewyl ik'er reets in een ander werkje van geſprooken heb, en 'er naawelyks eene ſchryver deeze ſtoffe behandelt heeft zonder van de zugjes te ſpreeken, zal ik ze voor by gaan en nog iets zeggen van het ontdekken van de Liefde om dat het wel het voornaamſte is en wy jegenwoordig met dit zinnebeeld van minneklagten ſpreeken: niet zonder rede zeg ik dat het wel het voornaamſte is, want het valt ligt van liefde te ſpreeken wanneer men een begin heeft gemaakt, maar de zwaarigheid is om hier toe te komen, zelden zal een hart 't geen waarlyk verlieft is zonder onſteltenis zyn beminde de eerſte maal van liefde durven ſpreeken, het mag zig met zoo veel voorzigtigheid, overleg, en voorzorgen ſterk maaken als het wil, evenwel als het'er op aan komt roept het nog wel eens uit met *Antiochus*, *Berenic*: *act*: 1. *ſc*. 2.

Hé bien, Antiochus, es tu toujours le meſme;
Pourray je ſans trembler luy dire, Je vous aime?
Mais quoy? Deja je tremble, & mon coeur agité
Craint autant ce moment que je l'ay ſouhaitté.

Wel nu, Antiochus, zyt gy nóch als voor dezen?
Zult gy uw' min aan haar belyden, en niets vreezen?
Neen, 'k vrees alreeds, en, door de ontroering overheerd,
Vrees ik zoo veel dit uur, als ik dat heb begeerd.

En dit is niet alleen het gevoelen van *Racine*, en my, maar van alle anderen, behalven dat de genen die het ondervonden hebben, het beſt zoude kunnen getuigen, en het ligt met de rede is na te ſporen, zal ik hier nog eene plaats by brengen van *le Boulanger* in zyn *Morale galante*, 2 *partie*

Mais comme en toute choſe au ſens des plus habiles,
Tous les commencemens ſont toujours difficiles,
Declarer ſon amour, eſt un grand coup d'eſtat,
Il faut pour ce chef d'oeuvre un eſprit delicat,
Il faut pour epargner la pudeur d'une dame,
En des termes obſcurs, lui decouvrir ſa flamme;
Si la choſe luy plaiſt, ſon eſprit curieux
Permet un autre jour que l'on s'explique mieux;
Et puis quand un amant fait un offre civile,
Ce qu'il dit une fois, Amour le redit mille.

Maar eveneens als in alle andere zaaken, daar
Men vaak in het begin het zwaarſte word gewaar,
Eiſt ook 't ontdekken van de min een held, geen bloode:
Dit Meeſterſtuk heeft wel een kieſch verſtand van noden.
Men moet bedektelyk, op dat me een juffer niet
Beſchaamd maak', ſpreeken van zyn lieve ziels-verdriet.
Zoo 't haar behaagt, zal haar nieuwſgierigheid wel ſtrekken
Zoo ver, dat gy haar daags daar aan kunt meer ontdekken:
Als dan een minnaar voorts beleeft is in zyn 'taal
Herhaalt de Liefde, 't geen hy zegt, wel duizendmaal.

Men behoeft dan altyd niet met zugten en klagten zyn liefde te ontdekken, Maar voornamentlyk zien waar na de beminde perſoon het meeſte helt, en zig dan na het vrolyke of droevige wenden, na de gelegentheid vereiſt, dog voornament-

mentlyk, gelyk *le Boulanger* hier vooren gezegt heeft, met aardigheden zig weeten uit te drukken, waar van ik hier tot voorbeeld, nog iets zal byvoegen; deeze twee volgende klinkdigten zyn van *le Pays*:

DECLARATION d'AMOUR.

Je connois bien quelqu'un, charmante Lysimene,
Qui de vostre beaute sentant le doux effet,
Vous cache son ardeur, comme on cache un forfait,
Et craint que son amour n'attire vostre haine.
Si vous vouliez pourtant, il vous diroit sa peine,
Peut estre vostre esprit en seroit satisfait:
Il est assez plaisant contant son petit fait,
Et quelque fois il sort de bons vers de sa veine.
Quelque fois il escrit d'assez jolis poulets;
On se plaist quelque fois a lire ses billets;
Souvent on l'a flatté d'avoir assez d'adresse:
Helas si ce quelqu'un vivant sous vostre loy,
Pouvoit vous exciter a la moindre tendresse,
Mon coeur y prendroit part comme si c'estoit moy.

Bekoorelyke Lysimene, 'k weet'er een,
Die in de zoete dwang van uwe min moet leeven,
En diè zyn ted're vlam aan u, uit vreeze alleen
Dat gy hem haaten zoud, niet durft te kennen geeven.
Hy zou nogtans, indien gy wilde, zyne pyn
(En mooglyk zou 't u niet mishaagen) u verklaaren;
Hy weet in zaamenspraak heel aangenaam te zyn,
En in de digtkunde is hy ook niet onervaaren.
Zyn minne-briefjens zyn zomtyds heel aardig, en
Men heeftze dikmaal met zeer veel vermaak geleezen;
Men vleit hem ook niet onwelleevende te weezen;
Ach zoo die zekere, die ik alleen nu ken,
Maar door een ted're vlam kon uwe ziel doen blaaken,
Kon 't my niet nader, al was ik het zelve, raaken.

Hier-

Hier je vous vis, Phillis, d'une oreille attentive,
Escouter le sermon du bon Pere Thomas,
Qui fit voir clairement qu'il nous faut icy bas
Constamment endurer le mal qui nous arrive.
C'est un ordre divin, qu'il faut que l'homme suive,
Il faut qu'en la douleur il trouve des appas,
Il doit avec plaisir souffrir jusqu'au trepas,
S'il veut vivre en Chrestien, comme Dieu veut qu'il vive.
Il n'est point de mortel qui ne porte sa croix,
Depuis le moindre gueux jusqu'au plus grand des Roys;
C est une loy du Ciel qu'il faut subir vous mesme.
Chacun de quelque mal doit estre le martir.
Disposez donc, Phillis, vostre coeur a souffrir,
Et puisqu'il faut souffrir, souffrez que je vous ayme.

'k Zag gist'ren, Phillis; hoe gy uwe aandagtige ooren
Den Preêker leende, die met welgegronde reên
Verkondigde, hoe elk standvastig hier beneên
Moet lyden al het geen hem immer komt te vooren:
Dit heeft de Hemel dus den sterveling beschooren;
Hy moet verheugt zyn in het aller droefst' geween,
En lyden tot de dood scheit ziel en lyf van een,
Indien hy na de pligt der Christenen wil hooren:
Een yder lyt hier op de waereld zyn verdriet;
Een Bedelaar mag vry als hy een Koning ziet
Gelooven dat hy moet met hem het lyden draagen,
En nimmer zult gy u van lyden zien ontslaagen;
Kom, Phillis, maakt dan van het lyden een begin
En wyl gy lyden moet ly dat ik u bemin.

Dit volgende *Epigramme* is van *du Four*.

POUR METTRE AU DEVANT DES HEURES D'UNE BELLE DEVOTE.

Encor que vous soyez au rang des plus cruelles,
Et que vous ne vouliez rien faire en ma faveur,
Lors que vous priez Dieu pour les coeurs des fidelles,
Phillis, en verite vous pries pour mon coeur.

De

De geene die dit verstaan zullen my ligt vergeeven dat ik het niet heb bestaan te vertaalen, alzoo zy al te wel weeten dat de fraaiheid, die hier in het woord *Fidelles* zit, in het duits niet is uit te drukken. Ik zou hier meer diergelyke voorbeelden aanhaalen maar zy zyn over al genoeg te vinden, als by voorbeeld nog een heel fraai *Madrigal* by *Chevreau* in het eerste deel van zyne *Chevræana pag: mihi* 291. enkel om dat ik'er hier voor heb aangehaald die van een vermaakelyken inhoud zyn zal ik'er nog twee by voegen van wat ernstiger: het eerste is een klinkdigt van *Bertaut*.

Comment puis je de vous esperer guerison
En ma fievre amoureuse, ardante & continuë,
Si la cause du mal vous estant inconnuë
Vous rendez de ma mort une fausse raison?
Las! je sesche & flaistris en ma jeune saison,
Tué du basilic de vostre belle veuë,
Et vous ditez que c'est le livre qui me tuë,
Et le trop demeurer en l'estude en prison.
Incredule Beauté, vostre seule ignorance,
Non une si louable & sage intemperance,
Par faute de secours me conduit au trêpas,
Ou bien si la douleur qui m'abbat sans remede
Procede de trop lire, helas! elle procede
De lire en vos beaux yeux que vous ne m'aimez pas.

Hoe zoude ik ooit van u geneezing kunnen wagten
In myn verliefde koorts, die nimmer my verlaat,
Indien gy de oorspronk van myn' rampen niet verstaat,
En de oorzaak van myn' dood toeschryft aan and're kragten;
Myn jeugd verdwynt geheel en ziet haar' bloem versmagten,
Gekweest door uw gezigt, dat als een blikzem slaat,
En van de boeken, zegt gy, komt alleen dit kwaad,
Om dat ik al te veel in study ga vernagten:
O schoone, uw ongeloof veroorzaakt al myn leet,
Geen Ed'le weetens-lust; dat gy myn ramp niet weet,
Dit droef gebrek alleen kan my zoo dood'lyk weezen,
Of zoo die wreede smart die my doet ondergaan

Komt uit het leezen, zoo gy zegt, helaas! te ontstaan,
't Is dat ik in uw oog uw koelheid steets moet leezen.

Dit tweede is van *Honore d'Urfe*, en met wat meer eerbied verzelt; hy doet *Clorian* in het 3de boek 2de deel van zyne *Astree* de wind dus aanspreeken.

Doux zephir que je vois errer folastrement,
Entre les crins aigus de ces plantes hautaines,
Et qui pillant des fleurs les plus douces haleines,
Avec ce beau larcin vas tout l'air parfumant.
Si jamais la pitié te donna mouvement
Oublie en ma faveur icy tes douces peines:
Et t'en va dans le sein de ces heureuses plaines;
Ou mon malheur retient tout mon contentement.
Va, mais porte avec toy les amoureuse plaintes,
Que parmy ces forests j'ay tristement empraintes,
Seul & dernier plaisir entre mes displaisirs.
La, tu pourras trouver sur des levres jumelles
Des odeurs & des fleurs plus douces & plus belles:
Mais rapporte-les moy pour nourrir mes desirs.

Gy bolle windjes, die ik zie zoo vrolyk dart'len,
In 't groene loof, met wien zoo geil de bladjes spart'len;
Die 't aller liefst' gebloemt de zoetste reuk ontsteelt
En over al de lugt die schoone beuit meêdeelt.
Zoo medelyde u ooit bewogen heeft het harte,
Vergeet ter gunst van my thans uwe zoete smarte,
Boet elders uwe lust met dat gelukkig wout,
Waar zig tot myn verdriet al myn vermaak onthoud.
Ga, maar wil met u myn verliefde zugten draagen,
Van welke ik vaak het bosch vol droefheid leerde klaagen;
Dic laatste en een'ge troost aan myn verlifde zin.
Daar zult gy kunnen, in het schoon van myn beminde,
Meer geur en bloemen op die jonge lippen vinden,
Dog breng hem weêr te rug tot voedzel myner min.

De Ridder *Guarini* verwyt zyne *Phillis* zeer eerbiedig, geestig,

ſtig, en niet te min ſcherp, haare ongevoeligheid, in zyn zes en twintigſte *Madrigal*, 't geen nog wel boven al op dit zinnebeeld voegt.

ECHO AMOROSA.

Amiam, Fillide, amiamo. ah non riſpondi;
Queſte voci amoroſe,
Che tu diſperdi a l'aura infra le frondi,
Son da l'aure pietoſe
E raecolte e portate
A tal, che mi riſponde, e n'ha pietate.
Odi crudel, ch'a queſta voce, Amiamo,
Un'antro, un boſco, mi riſponde, Amo, Amo.

WEERKLANK VAN LIEFDE.

Kom, Fillis, buig uw' fiere zinnen,
Kom, Fillis, kom, kom laet ons minnen.
Ach wreede! (welk een ziels-verdriet!)
Gy antwoord op myn klagten niet.
Daar zelfs de ligte wind, vol teder mededoogen,
Myn' klagten, die zy ziet zoo vrugteloos vervlogen,
Verzamelt en met my dat medelyden heeft,
Dat zy die aanneemt en my daar op antwoord geeft.
Ja, wreede, hoor, terwyl ik roep, *Kom laat ons minnen*,
Hoe hier een boſch, een hol, my antwoord, *Minnen, minnen.*

Triſtan ontſchuldigt zig heel geeſtig in een zyner brieven over het al te ſchielijk ontdekken van zyne liefde: denk dan niet, „zegt hy, dat alle deeze dingen die ik u ſchryf voortkoo-„men uit een al te groote vryheid, in het tegendeel zy wor-„den my afgeperſt door een uiterſte dwang, en wanneer ik „betuig dat ik u het beminnelykſte en aanbiddelykſte des „waerelds agt, en ik u tot nadeel myner vryheid te veel eer-„bied toedraag, zyn het waarheden die ik u op de pynbank „beken. Ik zal hier tot ſlot nog een nodige aanmerking by voegen die *le Boulanger* geeft in zyn *Morale galante* 2 *partie.*

Il faut qu'un tres subtil & tres parfait amant ;
Pour bien faire l'Amour en parle rarement ;
Quoy que ce discours plaise, il ne faut pas qu'il lasse,
Ce qu'on rend trop frequend, perd a la fin sa grace ;
l'Excez pourroit blesser des plus douces odeurs ;
L'on peut estre accablé d'un grand amas de fleurs ;
Il faut dans l'entretien imiter la Nature,
Qui ne peint pas les Champs d'une mesme peinture,
Et par ses changemens & ses diversitez,
Decouvre tous les jours de nouvelles beautez.

Een minnaar die volmaakt en loos wil zyn, moet in
Zyn liefde spaarzaam zyn in 't spreeken zyner min:
Schoon deeze praat behaagt zy moet niet lastig werden;
Veel zaaken walgen door het al te lang volherden;
Door overmaat is 't dat de zoetste reuk bezwaart,
En bloemen worden door de menigte ons onwaard;
Men moet in 't byzyn zyn als de natuur; die zelden
Op eene en zelve wys bemaalen zal de velden,
Maar, door verandering en door verscheidenheid,
Steets nieuwe schoonheid onz gezigt te vooren leit.

DE LIEFDE VERFRAAIT.

O minnelyke wonde! o zoet! o lief'lyk kwetzen!
O min, wat geeft uw' pyl ons niet al waare vreugd!
Als gy het hart na uw genoegen wonden meugt
Weet gy'er aanftonds het vermaak'lyk in te fchetzen.
Ja, Liefde, als gy het hart door uwe fchigten treft,
Bevind men ftraks dat zig het fchoon daar in verheft.

DE LIEFDE VERFRAAIT.

Dit zelve zinnebeeld heeft *Jacob Cats* mede, met dit opschrift, Ex Vulnere Pulchrior, en dit duitze vaarsje.

DIE WOND MAECKT GESONT.

De naeld' is u pinceel, die schildert frisse rosen,
Van zyde maeckje verw, en doet het linnen blosen;
  Ghy opent, en ghy sluit, ghy heelt ook datje steeckt,
  Ghy geeft meer alsje neemt, ghy maeckt ook datje breeckt.
Ick pryse dit beleyt; ik noem het soete rancken,
Maer handelt my alsoo, ick sal u des bedancken:
  Vrindin ick ben gequest door uwen soeten mont.
  O geeft my doch behulp met dat my gaf de wont.

Ik zal'er niet veel van zeggen om dat ik reets op andere plaatzen van dit alles heb gesprooken, alleen zal ik'er nog byvoegen iets, 't geen ik in de griekze minnedigten van *Menage* heb gevonden, en door hem *Huet* was toegeeigent, en het geene ik in het duits navolgende, *van Hessel* heb opgedraagen.

Myn vrind, gy die den top van Pindus hebt beklommen,
Gy, die het fraaiste kent van Phebus heiligdommen,
    Kom, Hessel, kom omhelz met my de min,
  De wyste vonden daar altyd behaagen in.
De groote Socrates, zoo roemryk, die de vader
        Van alle wysheid wierd genoemt,
        Heeft nimmermeer de min gedoemt,
      Maar bond zig zelf aan haar steets nader:
  Wat is'er in 't heel al, 't geen niet door min geschiet?
    Is zy de wetsteen van de zinnen niet?
      Doet zy niet, op haar' styve pennen,
  De geene, die hier op de waereld zyn gewoon

Te leeven, boven by de Goôn,
En na den hoogſten top van hunn' Olympus rennen,
Weet zy niet met haar' ſcherpe ſchigt,
Al de zwaarmoedige gedagten,
In lout're blydſchap te verſmagten?
Kan zy niet, met haar helder fakkel ligt,
De ziel van alle onreinigheden,
Bevryden, en die met het ſchoonſte ſchoon bekleeden.
Kom dan, myn vrind, omhelz de min,
Kom, Heſſel, kom laat haar uw boezem in;
En zoo'er ymand mogt die allereêlſte togten,
Waar door onz hart zig ziet bevogten,
Beſchimpen, die wens ik, tot ſtraf, deez wreede pyn,
Dat hy nooit minnen mag, en nooit bemint mag zyn.

AL WAT MEN BEMINT SCHYNT SCHOON.

'T Is ſchoon al wat men door het oog der liefde ziet:
De Liefde kan by haar niets walgelyks gedoogen,
Dus ziet eèn aap zyn jong voor ſchoon met tedere oogen,
En yder minnaar zyn beminde al is zy 't niet.
't Gebrek te dekken, en het leelijk' ſchoon te maaken,
Is 't kunſje van de min om ons het eerſt' te raaken.

AL WAT MEN BEMINT SCHYNT SCHOON.

De Liefde verfraait niet allen het hart 't geen zy ontsteekt, gelyk het voorgaande zinnebeeld vertoont, maar zy doet ook alles, waar door zy het hart ontsteekt, schoon schynen: men ziet dit dagelyks in de waereld; hoe leelyk de voorwerpen ook zyn, zy zyn altyd schoon voor die geenen die ze beminnen: het afbeeldzel is verdagt, wanneer de schilder verlieft is, zegt *d'Henault*.

Le portrait est suspect quand le peintre est amant.

Lucretius zegt in het einde van zyn vierde boek dat de Liefde heel listig is om losredenen uit te vinden, en dat zy alle gebreken voor schoonheden weet te boek te stellen. *Ovidius*, (die ik hier mede om kort te zyn voor by ga) stelt dit nog aangenaamer voor in de vierde Elegia van het tweede boek zyner minnedigten, en toont heel geestig dat hy in alle de gebreeken, van de meisjes die hy beminde, fraiheden wist te vinden. Ook steunt het op zeer groote reden; want indien de Liefde een beweeging van de begeerte is, waar door de ziel zig met het schoone vereenigt; gelyk *la Chambre* zegt, moet ons nootzaakelyk het geene, waar op wy verlieven, hoe gebrekkelyk het ook is, schoon voorkomen, eer het onze begeerte kan beweegen om zig daar mede te vereenigen. 't is derhalven niet nodig hier toe veel bewys redenen aan te haalen. *Jacob Cats* heeft mede dit zinnebeeld met dit opschrift AMOR FORMAE CONDIMENTUM en dit duitze.

NOOIT LEELICK LIEF.

O soete rasery! hoe kan 't de minne voegen?
De Sim schept in den Aap een wonder groot genoegen:
Al waer ooit Venus kint zyn gulde pylen schiet,

Daer woont de ſchoonheyt ſelfs, hoewel die niemant ſiet.
Al zynder in het lief; al zynder hondert vlecken,
Men vint terſtont een kleedt om alle vuil te decken:
Den ſtouten noemt men vry, die dronken is, verheught:
De Liefde weet de feil te trekken tot de deught.

By *Quinault* ontſchuldigt zig ook *Aſtrate* enkel hier mede, wanneer *Sicheus* hem op het afſchuwelykſte de miſdaaden van *Eliſe* voor oogen ſtelde, om hem van haare liefde te trekken: *Act: 3: ſcen: 5.*

Ah! Seigneur eſt ce a moy, de la trouver coupable?
Et fuſt elle, a vos yeux, encor plus condamnable,
N'en jugeriés vous pas plus favorablement,
Si vous l'examiniez avec des yeux d'Amant?
J'aimois desja la Reine, avant ſon injuſtice;
Je vis avec horreur, ce ſanglant ſacrifice;
J'en fremis en ſecret; mais quand on eſt charmé,
Que n'excuſe-t'on point dans un Objet aimé?
L'eclat de deux beaux yeux adoucit bien un crime:
Aux regards des Amants tout paroiſt legitime:
Leur eſprit tient toujours le party de leur cœur;
Et l'Amour n'eſt jamais un juge de rigueur.

Kan ik de Koningin in 't minſt' wel ſchuldig noemen?
En zo zy in uw oog nog meêr was te verdoemen,
Zoud gy niet oordeelen met meêr barmhertigheid,
Indien gy waard verſtrikt in haar bevalligheid,
'k Beminde Eliſe al voor haar ongeregtigheden,
Ik heb met weêrzin al haar tieranny geleeden,
En heimelyk gedoemd; maar zeg my tog, wie vind
Iets dat verwerp'lyk is, in haar die hy bemind?
Twee ſchooner oogen glans betovert uit der maaten;
Voor 't oog van een die mind ſchynt alles toegelaaten;
't Verſtand is altyd aan de zy van 't minnend hert,
Daar Liefde nimmermeer geſtrenge regter werd.

DE LIEFDE TREFT ONS AL SLAPENDE.

Zie, zie hoe zagjes ons de looze Liefde trekt
Door hulp van Venus in haar zwaare ſlavernyen;
Maar, Liefde, 't is geen eer ons ſlaapende af te ſtryen;
'tIs billik dat gy ons eerſt uit die droomen trekt.
Neen, zegt zy, myne kragt: betoon ik in het droomen:
Dus tref ik dikmaal 't meeſte als 't word het minſt vernomen.

DE LIEFDE TREFT ONS AL SLAAPENDE.

D. *Heinzius* heeft dit zinnebeeld voorheenen al met korte woorden verbeelt, wanneer hy zegt: dat „hy gints en weder word gedreeven, en dat *Ve-*„*nus* zelf aan 't roer van 't ſchip zit:

Feror huc, Feror illuc;
Præſidet & puppi dux Cytherea mea.

M.lle des Jardins zegt het wat verſtaanbaarder, in haaren *Manlius act:* 1. *ſc:* 2.

L'amour eſt ſi ſubtil qu'il ſe gliſſe aiſement,
Il entre dans les coeurs ſans qu'on ſache comment;
Une ame le nourrit long temps ſans le connoiſtre.

De Liefde is fyn en ſluipt heel ligt'lyk in, ja eer
Men weet op welk een wyz', bezit ze ons hart, myn Heer,
Men voedze'er in en weet niet dat ze'er is gelegen.

Ovidius zegt het zelve in zyn *Rem: Amor:* v. 105.

Interea tacitæ ſerpunt in viſcera flammæ;
Et mala radices altius arbor agit.

Zoo kruipt terwyl den brant allenxkens door de leden,
Bemagtigt haer van t' hart, en overheerſt de reden.

Pluimer roept uit, in zyn *Hero* en *Leander*:

O Liefde! gy ontziet om naar uw wenſch te landen,
Noch 't barnen van de zee, noch klip, nog dorre ſtranden:
Gy ſpeelt behendig met het deftigſte verſtand,
En eer 't uw' luimen kend, zet gy het in den brand;
Dat al de zinnen door die hitte als aangeblaazen,
Het tedere gemoed te heviger doet raazen.

Wanneer men de Liefde begint te verneemen, en haar tragt te ontwyken, zyn wy gemeenelyk van haar reets overwonne. Dit getuigt *D. Heinsius* ergens:

Vix equidem sensi dubio correptus ab igne,
Ipsaque dum metuo spicula, vulnus alo.

En wytloopiger *Thomiris* by *Quinault. Mort de Cyrus Act. 1. scen: 1.*

Que le charme est puissant qui veut que je me rende!
Je fais ce que je puis pour n'y pas consentir:
Mais quoy que mon coeur s'en deffende,
Je crains de ne pouvoir long temps m'en garentir:
Si je ne sens l'amour au moins je l'aprehende,
Et quand l'amour s'obstine a nous assujettir,
La difference n'est pas grande
Entre le craindre & le sentir.

Hoe veele aantrekk'lykheên bekooren myne zinnen!
'k Doe alles wat ik kan om haar te wederstaan,
Maar, hoe myn hart haar af wil slaan,
Ik vrees dat zy my zullen winnen:
Ben ik nog niet geheel verwonnen door de min,
Ten minsten heb ik haar vernomen:
En als de Liefde wil een hart te boven komen
Verscheelt het weinig, of men in
Haar vaste kluisters zugt
Of van haar' magten dugt.

Zelf tragt men, wanneer men de Liefde gevoelt, om haar, zoo het schynt, meer tyd te geeven van ons hart te veroveren, het voor ons zelve te verbergen, dus zegt *Stratonice* by den zelven *Quinault*:

Mais si je l'aime, au moins laisse moy l'ignorer.

Maar zoo 'k hem min, laat ik het zelf voor 't minst niet weeten.

H: Gro-

H: Grotius by-na het zelve:

Sed videor ſomnis invigilare meis.

En *Oreſtes* by *Racine*, dat hy zig zelf had bedrogen.

Je me trompois moy meſme.

Wytloopiger ſpreekt *Eliſe* by *Quinault*, *Aſtrate act: 2. ſc. 3.*

Si j'attens ſi tard a te le reveler,
Ne t'en etonne pas, avec un ſoin extreme:
Je m'en ſuis fait longtems un ſecret a moy méme,
Mon cœur d'abord, ſans doute auroit mieux reſiſté
S'il n'euſt eſté trahi par ſa propre fierté:
C'eſt elle qui du coup dont tu me vis atteinte,
M'a cauſé la ſurpriſe, en m'en oſtant la crainte,
Ouy loin de me ſervir, mon orgueil m'abuſant,
M'a livree a l'amour, en me le deguiſant;
Je negligay d'abord une langueur ſecrete;
Je n'appellay qu'Eſtime, une Eſtime inquiete;
Et mon cœur trop ſuperbe, & trop credule auſſi,
Crut meſme en ſoupirant qu'on eſtimoit ainſi.
L'Amour foible toujours quand il ne fait que naiſtre,
Caché ſous cette erreur, a pris le temps de croiſtre.
Et contre mon Orgueil ne s'eſt pas declaré,
Qu'il n'ait de ſa victoire eſté bien aſſuré.

Chorisbe, laat het u niet al te wonder voorſtaan,
Dat ik u dit geheim niet vroeger heb ontdekt:
Ik heb het voor my zelve een lange wyl bedekt.
Myn hoogmoed had zig zelfs verraaden, door 't vermeeten
Dat zig de Liefde aan my nooit durven zou vergeeten:
Ik vreeſde voor geen Liefde, en die onagtzaamheid
Die bragt haar, onder ſchyn van pligt en dankbaarheid,
Maar alle bey verzelt met ongeruſte zinnen,
Eer ik haar kennen koſt, in myne ziel, hier binnen;
En zelve wiſt ik niet hoe veer ik was vergiſt;
Of drong my zelven op dat ik het niet en wiſt.

De Liefde mid'lerwyl, hoewel van klein vermoogen
En zwak in haar begin, groeide onder dit bedrooge
En avrechts oordeel op in groote kragt, tot dat
Zy't allergrootste deel van myne ziel bezat:
En kwam, verzeekerd van geheel te triomfeeren,
Myn fiere grootsheid in het openbaar braveeren.

Dus weet de Liefde onder alle schyn, 't zy vrindschap, agting, pligt en anderen, ons hart in teneemen. zelf van haat, gelyk *K. Boon* heelwel in 3. toon: 4. Bedr. van zyne *Mirrha* gezegt heeft.

Vaak mint men die men dagt te haaten, en men haat
Die men te minnen waande, en als men van haar kwaad
Het allermeeste meent te hebben zig onslaagen,
Volgt men zyns ondanks slaafs geboeit haar zegewagen.

Dog wel boven al weet de Liefde onder een kinderlyke onnoozelheid in het hart te sluipen; waar van ik, veele andere voor by gaande, enkel zal aanhaalen het geene *Amintas* by *Tasso* van zig zelve getuigt, om dat het wel het fraaiste is, 't geen ik ooit hier over heb geleezen: waarlyk deeze woorden schynen veel eer door de Liefde zelf, als door *Tasso*, *Amintas* in de mond gegeeven te zyn. Zie hier wat hy tegen *Tirsis* zegt, *Att.* 1. *Sc.* 2.

Essendo io fanciulletto, si, che a pena
Giunger potea con la man pargoletta
Acorre i frutti da i piegati rami
De gli arboscelli, intrinseco divenni
De la piu vaga e cara Virginella,
Che mai spiegasse al vento chioma d'oro:
La figlivola conosci di Cidippe,
E di Montan ricchissimo d'armenti,
Silvia, honor de le selve, ardor de l'alme?
Di questa parlo, ahi lasso! vissi a questa
Cosi unito alcun tempo, che fra due
Tortorelle piu fida compagnia
Non sarà mai, nè fue:
Congiunti eran gli alberghi,

Ma

Ma piu congiunti i cori:
Conforme era l'etate,
Ma'l pensier piu conforme:
Seco tendeva insidie con le reti
A i pesci & agli augelli, e seguitava
I cervi seco, e le veloci dame;
E'l diletto, e la preda era commune.
Ma, mentre io fea rapina d'animali,
Fui, non so come, a me stesso rapito.
A poco a poco nacque nel mio petto,
Non so da qual radice,
Com' herba suol, che per se stessa germini,
Un incognito affetto,
Che mi fea desiare
D'esser sempre presente
A la mia bella silvia;
E bevea da' suoi lumi
Un' estranea dolcezza,
Che lasciava nel fine
Un non so che d'amaro:
Sospirava sovente, e non sapeva
La cagion de' sospiri.
Cosi fui prima Amante, ch' intendessi,
Che cosa fosse Amore.
Ben me n'accorsi al fin.

'k Was jong, en nog zoo ver niet opgeschooten,
Dat ik met myne kleine hand
De vrugten plukken kon der neêrgebooge looten
Van de allerlaagste boomen hier te land;
Wanneer ik tot een hart-vriend wierd verkoren
Van 't liefste Maagdeken en 't schoonst' dat ooit te vooren
Haar blonde vlegten voor de wind had los gedaan.
Gy kent de dogter van Cidippe en van Montaan,
Wiens rykdom in het vee is naaw'lyks af te meeten,
Die Silvia de luister van onz' wout,
Eens yders liefde en vreugd; Helaas! gy kunt ligt weeten
Dat myne ziel haar min tot haar aan u betrouwt.

Ik leefde langen tyd met haar zoo wel te vreden,
En in zoo naaw een vrindschap, dat
Twee tortelduifjes nooit met zoo veel tederheden
Elkander hebben lief gehad,
En immermeer elkander zullen minnen.
Wy hadden onze hutten digt by een,
Maar digter waren wy by een met ziel en zinnen;
Wy waren in gelyken ouderdom getreên,
Maar de gelykheid van onz' harten moest het winnen.
Ik was met haar altyd alleen,
Dan vonden wy in visch, dan vogelvangst, behaagen,
Dan weder om een hart, en vlugge das, te jaagen;
Dus hadden wy de vangst en vreugde altyd gemeen.
Maar t'wyl ik bezig was dus beesten op te vangen,
Bleef ik, ik weet niet hoe, in and're strikken hangen:
Daar groeide allengjes in myn boezem, 'k weet niet uit
Wat wortel, even als het kruit,
't Geen van zig zelf uit de aarde spruit,
Een onbekende drift, die my steets deed begeeren
Dat ik mogt eewig met myn Silvia verkeeren;
En 'k dronk uit haar gezigt een onbegryp'lyk zoet,
Het geen ik weet niet welk een roet,
En bitterheid, in 't end kwam na te laaten:
Ik zugte dikmaal boven maaten;
En zonder dat ik ooit de bron
Van deeze zugten weeten kon.
Dus was ik minnaar eer ik eens de Liefde kende,
Hoewel ik haar genoeg gekent heb in het ende.

't Is nog wel de pyne waardig hier aan te merken dat *Tasso* voor het eerste beginzel van de Liefde stelt, die onbekende begeerte om by ymand te zyn, en ymand te zien; van dit gevoelen is ook *le Boulanger* geweest in het 1. en 2. lit van zyne *Reflections sur l'Amour*. ymand die het ondervonden heeft kan weeten of het waar is, en die het niet heeft ondervonden, kan'er zig, indien het hem mogt overkomen, van bedienen, om de Liefde te ontvlugten.

DE LIEFDE NEEMT GESTADIG AAN.

Gelyk de letters in een boome-ſchors geſneden
  Geſtadig groeyen met de ſtam waar op zy ſtaan,
  Neemt ook de min, hoewel heel langzaam, ſtadig aan,
Wanneer zy eenigzints is in de ziel gegleden.
  Men voelt haar niet, hoewel zy altyd grooter werd,
  Tot dat zy teenemaal is meeſter van het hert.

DE LIEFDE NEEMT GESTADIG AAN.

De Liefde neemt niet alleen zonder dat wy het weeten ons hart in, gelyk 't voorgaande zinnebeeld vertoont, maar, wanneer zy'er eenigzins plaats in heeft, houd zy niet op, voor dat zy ons geheel ten onder heeft. Dit getuigt *le Boulanger* in zyne *Morale galante* met deeze woorden.

Il rengagea premierement mes sens,
Et pourſuivant plus outre ſa victoire,
Avec mes ſens il ſurprit ma memoire,
Et ſurmontant ma foible volonté,
Vit mon eſprit entierement dompté.
Lors tout a coup je revis a moy meſme;
Le repentir & la peur au teint bleme,
Les prompts ſouhaits, les violens deſirs,
La fauſſe joye & les vains deplaiſirs,
Les triſtes ſoins & les inquietudes,
Les longs regrets amis des ſolitudes,
Les doux eſpoirs, les bizarres penſers,
Les cours depits, & les ſoupirs legers,
Les deſeſpoirs, les vaines defiances,
Et les langueurs, & les impatiences,
Et tous les maux qu'un tyrannique Amour,
Tient d'ordinaire attachez a ſa cour.

Ik zal dit niet vertaalen om dat ik dezelve gedagten heb gehad in de volgende brief, waar in ik wytloopig genoeg heb aangetoont op welk een wyze de Liefde zig geheel meeſter van ons weet te maaken.

AAN PHILLIS.

Myn Phillis; laat het u niet meer tot wonder ſtrekken
Dat ik dus zinneloos aan u my overgeef,
Dat uwe ſchoonheid my van alles af kan trekken,
En ik alleen in u, myn ziels-voogdeſſe, leef:
Ik ben met trappen tot dien droeven ſtaat gekomen:
De Vryheid, 't allerliefſt', 't geen ik voor heen bezat,
Is my in eene maal zoo niet geheel ontnomen,
Neen, 'k heb nog lang geſtreên voor zulk een waarden ſchat.
Ik heb geworſtelt, en, in weêrwil myner zinnen,
Die naawe banden van myn teder hart gerukt;
Maar 'k moeſt my, ik beken 't, ſtraks weder laaten winnen,
En lyden dat ik wierd door vaſter boey gedrukt.
'k Zag eerſt, ach! Phillis, 'k zag uw gadelooze weezen,
Dat weezen 't geen alleen voor my een Hemel maak,
Waar op de min'lykheid en fierheid ſtaan te leezen,
Nog twiſtend' wie den top van glans daar 't naaſte raak:
Die ed'le trekken, Goôn! die teder lonkend' oogen!
Die lieve lipjes, daar de min zyn honing haalt,
Waar om de lagjes en onnooz'le kusjes vloogen:
Dit zag ik, maar ik heb het duur genoeg betaalt.
Ik voelde ſtraks myn hart zig innerlyk beweegen,
Ik zag, en werd ontſtelt, benaawt en voorts geboeit:
Dus kant een zwakke kiel zig vrugteloos ook tegen
De zee, en felle wind, die door haar touwen loeit.
Dus wierd myn hart het eerſt van u, myn Lief, gevangen;
Ik was het lange kwyt eer ik het heb gemiſt,
'k Bleef met myn zinnen in verwondering nog hangen,
Maar 't was wel liefde 't geen ik agting had gegiſt.
Toen nam ik om myn hart in vryheid weêr te krygen,
De Rede tot myn hulp, die viand van de min.
Die dagt ik zal hier tot myn voordeel niets verzwygen,
En zegenpraalen van een ſpooreloozen zin;
Maar, ach! myn Phillis, ach! zy ziet uw boezem ſtraalen
Door zoo veel deugden dat zy zig vergeeten moet;

Dat Edele Vernuft, 't geen zelde zig laat paalen!
Die vreedzaame inborst! al dat onvergank'lyk zoet!
'k Leer zelve, zegt zy, dat men moet het schoonste minnen;
Nooit is, myns oordeels, zoo volmaakt iets voort gebragt,
Ik laat my dan mét vreugd van zulk een schoonheid winnen,
En geef my over aan haar' minnelyke magt.
Dus zag ik van myn Hart en Rede my versteeken;
Dog myne hoop wierd hier geheel niet door gestuit:
De Vrye Wil, dagt ik, kan nog die kerker breeken,
Dus zende ik haar, helaas! myn laatste toevlugt uit:
Zy komt en ziet het Hart, door zoo veel lieve banden
Geboeit, steets smelten in een ted're minne vreugd:
De Rede zig tot een vrywillige offerhande
Opdraagen op 't altaar van een verheve deugd.
De Rede, in weêrwil van haar' aangenaame boeyen,
Maalt haar de steilte nog waar na myn yver haakt:
Wat onheils buyen my reets boven 't hoofd al loeyen,
Zoo zy zig mede een slaaf van uwe schoonheid maakt.
Maar, ach! de Vrye Wil gaat zig ook overgeeven,
'k Zie, zegt zy, 't geen men nu helaas! zoo zelde vind,
De Liefde als op haar troon, by u volmaakt hier leeven,
En 't Voorwerp is volmaakt, 't geen u zoo teder bind:
Ik wil om zulk een min het al ter zyde stellen,
Myn ramp vereewigen door 't al te stout bestaan,
Want zoo een wreede Liefde ons wil ter neder vellen,
Moet haare blikzemschigt ons uit de wolken slaan.
Toen is my anders niet, myn Phillis, by gebleeven,
Dan een verlaate Ziel, die 'k u heb aangeboôn:
Ach! roept die nu, ik plagt by u op aard te leeven,
Maar 'k leef by Phillis in 't gezelschap van de Goôn!
Nu heb ik u, myn Lief, niet anders op te draagen,
Dan een bedroefde romp, die naawlyks kan bestaan,
En zugten, die een wyl die droeve Liefde uit jaagen,
Met traanen, waar van steets myne oogen zwanger gaan.
Zy niet verwondert, dat ik zoo ver ben gekomen,
Door zulk een ted're min, die my geheel beheert;
Dat my myn Hart, Vernuft, en Vryheid, zyn ontnomen,
En al myn blydschap is in bitt're rouw verkeert.

Hoor tog wat meer, myn Lief, na min en mededoogen,
  Gy kunt, myn Phillis, niet alleen 't verloore zoet
My wedergeeven, maar myn ſtaat zoo ver verhoogen,
  Dat zelfs de min daar voor van vreugd verſtommen moet.
Als gy my zult myn ziel in d' uwe weêr doen vinden,
  Myn hart ontmoeten in uw minnend hart, ô Goôn!
Een zuiv're band ons zal zoo teêr te zaamen binden,
  Dat wy elkander nog verzellen by de doôn.

VLEYEN VERMAG VEEL IN DE LIEFDE.

De zoete zang verlokt den vogel in het net,
En doet hem dus de dood in plaats van vreugde vinden:
Zoo weet de Liefde ons door haar zoete taal te blinden,
En lokt ons in de ſtrik die zy ons heeft gezet.
Door zoete woorden laat een hart zig ligt verleyen:
De beſte minnaars zyn die 't allerbeſte vleyen.

VLEYEN VERMAG VEEL IN DE LIEFDE.

Het is genoeg bekent hoeveel een vleyende tong in alles vermag; dog wel boven alles vermag zy zeer veel in de Liefde; zelden zal een hart die betooveringen lang kunnen wederſtaan: van dit gevoelen is *Ovidius* mede geweeſt wanneer hy in het eerſte boek van zyne minnekunſt zeit.

Vere prius volucres taceant, æſtate cicadæ;
Mænalius lepori det ſua terga canis:
Fæmina quam juveni blande tentata repugnet.
Hæc quoque quam poteris credere nolle volet.
Utque viro furtiva Venus, ſic grata Puellæ.
Vir male diſſimulat tectius illa cupit.
Conveniat maribus, ne quam nos ante rogemus;
Femina jam partes victa rogantis agat.

Weſterbaan heeft het voor de Haagſe Jeugd dus vertaalt.

Eer zal 't gevogelt laten
Te zingen in den Mey, de Papagaey haer praten,
Den Exter 't huppelen, de Sprinkhaan in het veld
Des Zoomers ſwygen daer de Zon de Maayers quelt:
Als dat een Meisje niet zou luiſteren nog hooren
Nae een die haer verſoekt en garen ſou bekooren.
Haer minnekrooſt, haer om haer liefde bidt en vleydt,
En dag'lyks onderhoudt met alle vriendlijkheidt.
Selfs die gy meende dat niet willen ſouw, ſal willen.
Denkt dat zy daar in van de Mans niet veel verſchillen.
Zyn die van vleyſch en bloed: de Meysjes zyn 't al meê.
Zy doen ook garen dat een jongman garen deê,
Dog houden meeſt haar luſt bedekter als de mannen.
Maar zoo de Jongmans eens te ſamen konde ſpannen,
En maakten een beſluit dat men 't een maagd voortaan
Niet meer eerſt vragen zou gelijk men heeft gedaen:
Wat een verandering ſaeght ghy in korte tyen!
Dat nu gevreen werdt ſouw haeſt ſelver komen vryen.

Het steunt ook op groote rede dat de vleyery van veel vermogen in de Liefde is, want indien de begeerte die wy tot de wellust hebben ons zeer veel vermaak kan geeven, gelyk *Lucretius* in zyn vierde boek zegt,

Namque voluptatem præsagit multa cupido.

moet ook een tong die, die vermaaken lekker en leevendig weet af te beelden, van groote kragt zyn; dit moet *Juvenaal* wel geweeten hebben wanneer hy in zyn zesde schimpschrift daar van zegt: *digitos habet:* Ook is dit zoodanig een gemeen gevoelen dat alle minnaars onder haare voornaamste vermaaken de zoete en vleyende woordetjes stellen; ja de ondervinding leert ons dat zommige zig hier om het brouwen en lispen hebben aangewent: dog die hier meer van gelieft te weeten kan *les Memoires de Brantome* leezen, *contenant les vies des Dames Galantes de son tems. La Rettorica delle Puttane*, van *Ferrante Pallavicino* en diergelyken.

De tweede rede waarom het vleyen veel vermag is, dat het gemeenelyk met pryzen verzelt is, 't geen zekerlyk mede groote kragt op ons gemoed doet, om dat wy alle van natuur hovaardig zyn, dit heeft *Ovidius* in het laatste van 't zelve boek ook geleert, en het is van den koddigen *J. Starter*, in zyn Klugt van *Jan Zoetekaauw*, heel wel aangemerkt.

Neel. Hier op moetje letten, de meisjes bennen zeer garen gepreezen,
Daarom moetje voor al in dat stuk niet zuinig weezen.
Zegt datze schoonder als schoon is, en datje uit haar deugd
Van datje haar eerst kond geschept hebt al je vreugd
Al is heur haair bruin, zeg jy dat het heel geel is,
En dat geen instrument te gelyken by 't geluit van haar keel is.
Pryst haar manieren, haar weezen en haar bruine oogen,
De meisjes hooren 't gaaren al is het half geloogen.

Jan. Maar zouze niet verstaan dat ik met haar kwam gekken?

Neel. O neen, ze zel de snaar nog wel een toontje hooger trekken,
En denken, ben ik zoo schoon niet dat is niet te min
Een teken van groote liefde dat ik zoo schoon ben in zyn zin,
Want men zag nooit lief leelyk zoo 't ouwe spreekwoord zeit.

DE

DE WEG DER LIEFDE IS GLIBBERIG.

Zie minnaars, zie de weg waar langs de min u leit,
Een weg waar op gy niet een voet kunt zeker ſtellen,
Op 't onverwagſte ziet gy u ter neder vellen,
En 't zekerſt' dat gy hebt is haare onzekerheid.
Dog die zig door 't vermaak der ſchaatzen wil verblyden,
Moet ook het ongemak van dikwils vallen lyden.

DE WEG DER LIEFDE IS GLIBBERIG.

Dit zelve Zinnebeeld heeft *D. Heinzius* ook in zyn *Ambagt van Cupido* het twintigste zinnebeeld, met dit duitze vaersje.

Cupido leert het Spel dat Hollandt heeft gevonden,
Hy proeft te gaen op 't ys, hy heeft twee schaetsen aen.
Hy heeft twee ysers scherp aen sijnen voet gebonden,
Daer mede dat hy meynt op 't water vast te staen.
Het ys van selfs is glat, de ysers glat daer tegen,
Men valt seer ligtelijk daar op of ook daar in.
Het vryen gaet alsoo, die niet en is te degen
Geslepen op het werk die duisselt in de min.

P. Scriverius heeft'er dit Latynze by gemaakt.

Lubrica res amor est: stat mox ruiturus Amator,
Ac si concretis frigore staret aquis.

De Liefde is glibberig en glat,
Een minnaar heeft zyn val altyd te vreezen,
Hy kan niet meer verzekert weezen
Dan of hy op het ys zyn voeten had.

En men behoeft dit niet veel met getuigenissen te bevestigen, wy zien door ondervindig dagelyks genoeg dat de minnaars wanneer zy het zekerste meenen te staan het ligste vallen; en van voorleede tyden getuigen het alle minneklagten genoeg. *Matthias de Merwede*, die het pad der Liefde genoeg betreden had, beklaagt'er zig menigmaal van, en onder anderen op deeze wyze, wanneer een Hollandsche Waster het werk by de moeder van zyn Camillaatje te Romen om ver gestooten had.

Wie zag oyt ſchoonder dageraad ontluyken?
Maer droever wolk ſijn vleyend weſen duyken?
  My dacht een dag drie 'ſ vier was al te ſeer verlengt,
  En nu, wat weet ik of ſy oyt myn vier gehengt.
Wie dorſt die ſchralen wind, en winter nachten,
Op 't geil gebot, en blyden bloeſſem wachten,
  Van dees ontblootte kriek, en vroege booger-kers?
  Wie proefden oyt 't geluk ſoo lacchend en ſoo dwers?
En in een blik geheel verſtelt van weſen,
En in een ſtond ter hooger top gereſen,
  En in den diepſten poel van wanhoop neer-gedaeld,
  Die nacht en dach in deſen boeſem leit en maeld.
Die ſelf met my een Vader-land bekenden,
Moſt hier met helſche nydigheid belenden.
  Ha Duvels ſoog'ling, ha vertygert oye-jong,
  Dat ſulk een ſwaren gift barſt uit een Vlaemſe tong.

DE

DE REDE IS'T GEWIGT DER LIEFDE.

Hier leert de Liefde ons, t'wyl zy op de koord leert gaan;
Het is een ſmalle koord die met haar word betreden;
Want die voorzigtig zig niet door 't gewigt der rede
Weet op te houden, zal zeer ligt'lyk ommeſlaan.
Wanneer een voorwerp onbeweeg'lyk ſtaat in de oogen
Is Rede 't loot waar op wy ons betrouwen mogen.

DE REDE IS 'T GEWIGT DER LIEFDE.

IN dit zinnebeeld worden twee zaaken verbeelt, die heel nodig en bekwaam zijn om ons op de smalle weg der Liefde over einde te houden, de eerste is; dat, gelyk de Koordedanszers zig in evenwigt weeten te houden door het loot 't geen zy in hunne handen hebben, en zig daar op kunnen betrouwen, een minnaar zig ook moet verlaaten op de rede, en in al zyn doen zig altyd zoo veel mogelyk is door de rede bestieren: ik heb hier van reets in de aanteekeningen over het tweede zinnebeeld van gesprooken, en gezegt, dat, het zy men de rede verliest of de Liefde redelyk wil noemen, de Liefde en rede wel te zaamen kunnen gaan: en indien ymand zig wytloopiger over deeze stof gelieft te verlustigen die leeze *l'Art de bien aimer* van *le Boulanger*. De tweede is dat, gelyk de Koordedanszers altyd hun gezigt onbeweegelyk op het tou gevestigt houden, en zoo dra zy'er maar een weinig ter zyden zien in gevaar zyn van te vallen, alzoo ook een Minnaar onbeweegelyk een voorwerp in't gezigt moet hebben, daar aan zyn geheele hart gestadig opofferen, en enkel tragten dat alleen te behaagen, en dat zoo dra hy hier van afwykt en zyn hart aan twee voorwerpen te gelyk tragt te geeven, in gevaar is van in de Liefde te struikelen. Dit is een grondregel die by allen, altyd is vast gestelt geweest: *Ovidius* zegt in het eerste Boek van zyne Minne-kunst.

Dum licet, & loris passim potes ire solutis;
Elige cui dicas, Tu mihi sola places.

Terwyl ghy kiesen moogt, siet uit en kiester een
Die waerd is dat ghy seght, Of ghy of anders geen.

Propertius, *lib.* 1. *eleg.* 2. dat het genoeg is wanneer een Meisje aan een behaagt.

Uni si qua placet culta puella sat est.

in het 5. boek 2. deel van *Astrea* van *Honore d'Urfe* vind men in het tweede tafreel van de wetten der Liefde: dat een „ minnaar maar altyd op een plaats moet beminnen; dat hy „ die Liefde altyd heilig in zyn hart moet bewaaren, en bo- „ ven alles agten; dat hy, dit voorwerp altyd in't oog heb- „ bende, zig zelven geen gelukken moet toeschryven als „ enkel om dit voorwerp te behaagen.

Qu'il n'aime jamais qu'en un lieu,
Et que cet Amour soit un Dieu,
Qu'il adore pour toute chose:
Et n'ayant jamais qu'un objet
Tous les bonheurs qu'il se propose
Soient pour cet unique sujet.

De Drost *Hoofd* heeft hier een byzonder zinnebeeld van, zynde een Maal Slot met een Sleutel en deeze vaarsjes.

Of meenigh minnaer, elk om strydt zyn' brandt betuyght;
Maer een, die tot my past, het pit myns harten buyght.

Una uni serulæ clavis respondet; & uni
Arcano similis convenit una mihi.

In 't kort de rede leert dat alle waare Minnaars van haar Beminde voorwerp moeten zeggen, 't geen *Mirtillo* van zyne *Amarillis* uytriep, *Past. Fido: att.* 3. *sc.* 6.

Primo amor del cor mio
Fu la bella Amarilli:
E la bella Amarilli
Sarà l'ultimo ancora.

'tWas Amarill' wiens liefd' my d'eerste 't hert ontstal,
'tIs Amill', wiens liefd' de leste wesen sal.

DE LIEFDE TREFT VAN BINNEN.

Gelyk het lemmer in de ſchee door blikzem-ſtraalen
Getroffen word, hoewel men uiterlyk niets ziet;
Weet ook het minnevuur ſchoon 't ons van buiten niet
Beſchadigt, ligtelyk tot in ons hart te daalen:
Daar pynigt het de ziel, daar voet het onze ellend:
De minne-wonde word van buiten minſt gekent.

DE LIEFDE TREFT VAN BINNEN.

Men vind dit zinnebeeld mede by den Ridder *J. Kats*, met dit duitze vaarsje, en dit opschrift.

Buyten gesont, Binnen gewont.

De Blixem kan het Sweert in hondert stucken breken
Maer laet de scheede gaef, daar in het heeft gesteken;
'tIs even soo een vyer dat my de pyne doet,
Ick ben, eylaes! gequetst, en noyt en liet ick bloet.
Ick ben, eylaas! gequetst, maer openbare wonden
En sijnder noyt gesien en sijnder noyt gevonden.
Dies wensch ick tot behulp geen kruyt, of machtig gras,
Ick wensche reyne salf van enckel maeghde-was.

Men behoeft verder niet veel bewys redenen hier toe, de rede en ondervinding leert genoegzaam dat het hart alleen in de Liefde word gekwetzt; en de onnoozele *Dorinda* zei met rede tegens *Silvio* : *Past. Fid. att. 2. sc. 3.* dat zy alleen in het hart was getroffen,

Sol é nel cor d'una ferita punta.

En schoon het lighaam zomtijds ook door de Liefde verkwynt, lyt egter het hart het meeste, en word ook het eerste getroffen: derhalven word in dit Zinnebeeld de Liefde heel wel by een blikzem vergeleeken, die de zelve kragt heeft om iets van binnen te beschadigen, zonder het van buiten te treffen, en deeze gelykenis is niet nieuw: *Johannes Secundus* zegt, *eleg. 2. lib. 1.* dat de Liefde onder anderen hem voorzei wanneer hy nog naawelyks geboren was: dat „ hy haar menigmaal uit de heldere oogen van zyn schoo- „ ne, met verwondering, verborge vlammen in zyn hart „ zou zien schieten, en doodelyke schigten van een bedek- „ te

„ te boog hem in't hart zenden, even eens als de blikzem „ komt zonder dat men weet door wat wegen.

Illius è claris me ſæpe ſtupebis ocellis,
Vibrantem occultas in tua corda faces;
Spicula ſtringentem tacito lethalia nervo,
Ut venit ignota fulminis ira via.

Honore d'Urfe voert een Nimph, die in een minne-ſpel de blikzem verbeelde, in het 3. deel en 3. boek van zyne *Aſtrea*, dus ſpreekende in.

I.

Mortels, je ne ſuis pas ce foudre epouventable,
Dont s'arme Jupiter, & ſe rend redoutable,
Lors que tout en colere il tonne dans les Cieux;
Mais ce foudre d'Amour plein d'eclairs & de flames,
Qui ne ſuis eſlance que par le clein des yeux,
Dont Amour va bruſlant les genereuſes ames.

II.

Je ne fais mes efforts ſur un rocher ſauvage,
Ny deſſus un ecueil, l'horreur de quelque plage,
Ny ſur un corp humain, acte plein de rigueur.
La butte de mes coups n'eſt choſe ſi petite,
Sans point toucher le corps je ſçay bleſſer le cœur,
Et parmy tous les cœurs, celuy qui le merite.

III.

Et voyez, ô Mortels! de combien je devance
Du foudre accouſtumé l'ordinaire puiſſance,

Il

Il ne s'ose approcher des superbes Lauriers.
Et moy tout au rebours, je ne frappe personne,
Qui n'ait dessus le front par ses effets guerriers
Des Lauriers meriter la superbe Couronne.

I.

Neen, ſtervelingen, 'k ben die wreede blikzem niet,
Waar mede Jupiter zig weet gevreeſt te maaken,
Als hy, al donderend', doet bey de poolen kraaken;
Maar 't is de Minne-vlam en blikzem die gy ziet:
'k Worde uit een pril gezigt geſchooten onder 't lonken,
En Liefde weet door my het Eêlſte hart te ontfonken.

II.

'k Gebruik ook myne kragt nooit op een woeſte rots,
Nog klip, die vleeſ'lyk komt haar kruin uit zee te dringen,
Nog op de leden van rampzaal'ge ſtervelingen,
Neen voor zoo ſlegt een wit ben ik al veel te trots:
'k Weet zonder dat ik 't lighaam tref het hart te raaken,
En onder alleen die, die het zig waardig maaken.

III.

Zie, ſtervelingen, zie, zie dan hoe ver myn' magt
't Gemeene blikzem vuur in alles gaat te booven;
De trotze Lauwer kan zyn vlam terſtond verdooven;
En ik, in tegendeel toon nimmer myne kragt
Op ymand, of ik moet, door roem ryke oorlogs-daaden,
Zyn kruin omſingelt zien met fiere Lauwer-bladen.

Met dezelve gedagten ſpreekt *Celadon* in het 1. deel 12. boek van 't zelve werk, wanneer hy, de Liefde gevraagt hebbende waarom het kruit op de komſt van zyne *Aſtrea*, die hy by een zon geleek, mede niet verdorde, gelyk het in't heetſte van de zomer door de natuurlyke zon verdroogt, dus zig zelve beantwoord.

Pentens, Amour, c'eſt que ma Dame
N'eſlance ſes rayons vainqueurs
Deſſus des corps qui n'ont point d'ame,
Et ne veut brûler que des cœurs.

Maar, Liefde, 'k weet de reên; 't is enkel dat myn ſchoone,
Haar' fyne ſtraalen niet
Op zaaken die geen zielen hebben ſchiet,
Maar haare kragt alleen op harten wil betoonen.

LIEFDE IS DE BESTE LEIDSMAN.

Ach Liefde! laat my niet in myne blindheid ſtaan;
Gy, gy alleenig kunt myn wiſſe leids-man weezen,
Als gy my helpt heb ik geen ongeval te vreezen,
En op uw ligt kan ik wel onbekommert gaan.
De beſte gidze die men in de Min kan vinden
Is Liefde alleen, en zig geheel aan haar te binden.

LIEFDE IS DE BESTE LEIDSMAN.

Het is zeker dat men heel gelukkig zou zyn indien men door de getrouwigheid getrokken altyd de Liefde tot leidsman konde hebben; maar jegenwoordig vlugt zy ons gemeenelyk, of zoo zy ons de hand al wil leenen, is zy niet in ſtaat om ons te helpen, vermits wy door andere zaaken al te zeer verblint zyn om haar te kunnen volgen; en indien men eens alle de ongevallen, die door de Liefde, zoo men meent, veroorzaakt zyn, in ziet, men zal bevinden dat zy meeſt zyn ontſtaan daar uit, dat men de Liefde niet vry in alles heeft mogen volgen, maar in tegendeel is gedwongen geweeſt andere zaaken te ontvlugten, die ons van die zoete vryheid en onnoozele trouw t'eenemaal hebben berooft: Hierom hebben *Taſſo* en *Guarini* in hunne Harders-ſpellen, de Harders hunnen bejammerlyken ſtaat doen beweenen, dat zy van die goude eew, die van de Digters verſiert was, waaren verſteeken, niet om dat toen, gelyk men verhaalde, de Beeken van Melk en Boſſchen van Honing overvloeiden, niet om dat het altyd Lente was, maar enkel om dat, die ydele naam van eer haar nog niet belet had de onnoozele drift van natuurlyke Liefde te volgen.

Ma ſol perche quel vano
Nome ſenza ſoggetto,
Quel idolo d' errori, idol d' inganno,
Quel, che dal volgo inſano
Honor poſcia fu detto,
(Che di noſtra natura 'l feo tiranno)
Non miſchiava il ſuo affanno
Fra le liete dolcezze
De l'amoroſo gregge;
Ne fu ſua dura legge
Nota a quell' alme in libertate auvezze:
Ma legge aurea, e felice,
Che natura ſcolpì, s'ei piace, ei lice.

Maar

Maar enkel om dat nog die yd'le naam,
Die naam, die niemand ooit een onderwerp kon geeven;
Die Afgod, flegts tot lift en fchelmery bekwaam,
Die naderhand van 't onbedreeve
En flegte volk wierd eer genoemt,
(Wanneer Natuur met een gedoemt
Wierd om in zynen dwang te leeven)
Zyn' moey'lykheden nog niet mengde met het zoet
En met de onnof'le vleyeryen,
Waar meê de Liefde, in overvloet,
Toen kwam de Minnaars te verblyen,
En toen zyn' wreede wet in't minft' niet was bekent,
Aan deeze harten, fteets de vrye vreugd gewent;
Maar wel een goude wet, vol weelde, in hunne zinnen
Zelf door Natuur geprent,
Men mag, indien 't behaagt, beminnen.

LIEFDE IS DE BESTE LEERMEESTER.

Zy niet bekommert, laat de Liefde u overheeren,
  Zy weet veel beter met de waereld om te gaan,
  Zy is altyd gewent die ronde bol te ſlaan,
Dog dit gering verlies zal tot uw voordeel keeren.
  Het is een vaſte wet voor ymand die bemint
  Dat als hy 't meeſt' verlieſt, hy dikmaals 't meeſte wint.

LIEFDE IS DE LEERMEESTER.

Zoo wel als de Liefde de beste Leidsman is, is zy ook de beste Leermeester: wie, zegt *Boëtius*, „ kan de minnaars lessen geeven, daar de Liefde „ de grootste wetgeever voor zig zelve is, *lib.* 3. „ *met. ult.*

Quis legem det amantibus?
Major lex amor est sibi.

Op deeze voet spreekt de Satyr by *Guarini Past. Fid. att.* 1. *sc.* 5.

Che tanta servitù? che tanti preghi,
Tanti pianti, e sospiri? usin quest' armi
Le femine, e i fanciulli: i nostri petti
Sien' anche ne l'amar virili, e forti.

Waer toe soo veel gevleyt? waer toe soo veel gebeden?
Waer toe geweent, gesucht? waer toe zoo veel geleden?
Dit slag van wapens (agt ik) beter passen sou,
Aen jonge kind'ren, of een slap gehertte vrouw;
Ons hart moet rou en sterck, ja mann'lyk zyn in't minnen.

Een een weinig verder

Lascia, lascia le lagrime, e i sospiri,
S'acquisto far de la tua donna vuoi:
E s' ardi pur d' inestinguibil foco,
Nel centro del tuo cor quanto più sai
Chiudi l'affetto, e poi secondo 'l tempo
Fà quel ch' Amore, e la Natura insegna.

 Pero

Però che la modestia è nel sembiante
Sol virtù de la donna, e però seco
Il trattar con modestia è gran difetto:
Ed ella, che si ben con altrui l'usa,
Seco usata l'hà in odio, e vuol che'n lei
La miri sì, ma non l'adori il vago.
Con questa legge naturale, e dritta,
Se farai per mio senno, amerai sempre.

Houdt vry van suchten op, geen tranen meer te wagen.
Traght gy te winnen die gy hertelyk bemindt
Schoon gy de minne-vlam onblusselyk bevindt,
Sluit liefd' in 't hert en tracht uw' tochten te t'overheeren;
Doet met gelegentheidt, het gene gy sult leeren
Van liefd' en van natuur: geschiktheyt van een maegt
Is maer een deugdt, die sy alleen in 't wesen draegt;
Dies, soo gy met haer meent van zedigheydt te praten,
Dat dient, als misverstandt, heel agterweeg gelaten:
By and're willen sy die selfs gebruiken: maer
Sy houden in den haet, die die gebruykt by haer;
Sy willen, dat men sal geschiktheid in haer speuren:
En schynen die geheel in Minnaers af te keuren;
Draegt u na dese wet, natuurlyk regt en goedt,
Soo blyft (na myn verstandt) u steedts het minnen soet.

Het is wel waar dat men om dit geheel op te volgen die staat moest beleeven daar in het voorgaande zinnebeeld van gesprooken is: dog deeze les is evenwel niet geheel vrugteloos, want men zal zig menigmaal gelukkiger vinden met de lessen van Liefde naaw op te volgen, als dat men eenige andere zaaken in 't oog hebbende, zomtyds uit beschroomtheid, zomtyds uit deugd, van dezelve te verre wykt:

Sied il bien a l'Amour d'estre si raisonnable?
Voegt het de Liefde wel zoo redelyk te zyn?

Vraagt

Vraagt *Elise*, *Astrate*, in het vierde tooneel van 't tweede bedryf: geenzints, en met rede word hem van *Chorisbe* in het zelve ſtuk gezegt:

Vouz avez fait, ſans doute un effort heroïque:
Mais ce n'eſt pas toujours dequoy l'Amour ſe picque;
Et par un noble effort, perdre un bonheur charmant,
Eſt plus une vertu de Heros que d'Amant.

'k Bekent gy hebt gedaan een overbraave daad,
En door dit heldeſtuk een eewig lof verkreegen;
Maar daar is juiſt altyd de min niet aan geleegen.
Het goet verliezen daar men al zyn heil in vind,
Is meer een heldedeugd als 't werk van een die mind.

Dus is het ligt te bemerken dat al die verheeve inzigten met de Liefde altyd niet overeenkomen, en dat men zomtijds wel iets van die heldedeugden moet verliezen om het in de Liefde weêr te vinden.

Ik moet hier nog byvoegen dat *Ovidius* in het tweede Boek van zyne Minne-kunſt de jongmans wel byzonder deeze les geeft om in de gunſt van haare beminden te komen, dat zy onder het ſpeelen al willens en weetens zig wat moeten laaten afwinnen. Zie hier zyne eige woorden

Seu ludet, numeroſque manu jactabit eburnos;
Tu male jactato, tu male jacta dato.
Seu jacies talos, victam ne pœna ſequatur,
Damnoſi facito ſtent tibi ſæpe canes:
Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit;
Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus;

De vertaaler heeft het voor de Amſterdamze Jeugd dus tot onze zeden overgebragt.

Dog of 't gebeurde dat ghy met haer quaemt te ſpelen,
Onthouwt, onthouwt dan wel 't geen ick u ga bevelen
Indien ghy troeft ſo geeft haar ſtaegh de beſte blaen;
Of kond ghy dit niet doen, ſo wilt u ſelfs verraen,
En willens uwe kans verſuymen en verkycken;
De Meysjes worden ſoet wanneerſe mogen ſtrycken:
Dus als ghy hebt geſien dat ſy wat morſſen wil,
Soo ſyt al ſiende blind, en ſwyght daer over ſtil.
Indien het Ganſſe-bord u ſtrekt tot een vermaken,
Soeckt ſy met gaeuwigheid voor by de put te raken,
Of teltſer een te veel uyt vreeſe van de dood;
Siet dat ghy u niet ſtoort, noch u daer aan en ſtoot.

DE LIEFDE BESTIERT AL ONS DOEN.

Gelyk me in 't danssen zig beweegt op 't snaar-geluit,
Beweegen door de min gestadig onze zinnen;
Als zy ons hart bezit bestiert zy 't zoo van binnen
Dat alles wat wy doen met haare maat zig sluit:
En die zig altyd aan haar' toonen weet te binden
Zal zig heel zelden in zyn oogwit kwaalyk vinden.

DE LIEFDE BESTIERT AL ONS DOEN.

Niet alleen is het een waarheid dat de Liefde al ons doen bestiert; maar zelf een noodzaakelijkheid, om zyn oogwit te bekomen, zig geheel en al te gedraagen gelyk de beminde persoon zig draagt. *J: Douza* doet de Liefde zelf zeggen dat men voor „al, den inborst en de manieren van zyn beminde moet aan„merken; dat men die moet leeren kennen, en zorgvuldig „altyd tragten op te volgen.

In primis adverte tamen, quo sidere nata,
Qui mores ipsi, quale sit ingenium.
Hæc te nosse decet, curamque adhibere fidelem
Prævolet ut menti, quod volet illa, tuæ.

Ovidius leert dit doorgaans wel uitdrukkelyk in zyn minnekonst, zelf zoo naawkeurig, dat men volgens zyne leszen, in tooneelspelen en anderzints wel byzonder moet agt geeven wat haar behaagt of niet, om niet te veragten, 't geen haar aanstaat, of te pryzen 't geen haar mishaagt: *J: Westerbaan* zegt'er al schersende van, in zyn noodzaakelyk mal.

Maer, wie sou te recht vertellen,
Hoe ghy wel u breyn ontrust
Om u selfs soo aen te stellen
Nae dat het de Vryster lust?
't Zijn by loo geen slechte prooven,
Dat men by de Meyd wel staet,
En van haer te zijn verschooven
Was een onverwinlijck quaet.
Is de Meyd wat wijs-gelatigh,
Houtse stemmigheid voor moy,
Strax soo wort je trony statigh,
En het krijght een ander ploy;
Strecken haer devote sinnen,
Tot de Kerck en den Autaer,

Strax ſoo zijt ghy mee te vinnen,
In de Kerck aen een pilaar.
Wilſe ſlempen wilſe teeren,
Houtſe lijdigh van de ſmeer,
Strax ſoo ſal u haentje keeren,
En ghy voeght u nae het weer.
Hey, hoe ben je dan verheven,
Als ghy met de Meyd meugt gaen
Daer ghy haer de ſlemp meught geven,
En haer buyck vol leckers laen.

En een weinig verder.

Is de Meid wat rond van billen,
Iſſe garen op de been,
Souſe garen wand'len willen,
Strax ſoo zijt ghy mee te vreen.
Hey, hoe fraeykens kunt ghy prycken
Als ghy 't Meysken hebt gheſchort?
Die u dan niet aen ſou kycken,
Meynt ghy dat u eer verkort.

En nog wat verder.

Wilze varen op een wagen,
Strax ſoo ſpreekje tot de koop,
Die u haeſt werd toegeſlaghen;
Daer mee ty je op de loop,
Daer mee vaerje heen uit ſpeulen,
Lieve Lammers, wat een jeught!
Dat men onder weegh mach heulen
Is het niet een groote vreughd?

DE

DE LIEFDE BEMINT DE ZANG-EN DIGT-KUNST.

Hoe, Liefde, hoe behaagt u dan ook zang, en ſpel?
Het ſchynt dit zoet geluit kan uwe zinnen dwingen;
Gy doet de minnaars na die blyde toonen zingen:
Ja, hier meê, zoo het ſchynt, gelukt hen alles wel.
De zang-en digt-konſt kan de Liefde ver bekooren,
Geen wonder ook vermits zy zyn uit haar gebooren.

DE LIEFDE BEMINT DE ZANG-EN DIGT-KUNST.

Yder weet hoeveel aantrekkelykheden een Schoone Stem heeft, en geen hart is zoo wreed en verwoed 't geen door het dobberend geluit van een ſchelle keel niet word bewogen. *Fr. Junius* in zyn tractaat *de Pictura Veter:, lib:* 3. *cap.* 10. *in not: No.* 40., hebbende op getelt alle de ſchoonheden van 't menſchelyk lighaam, voegter op 't laaſte by, een ſchoone ſtem, en haalt uyt *Laërtius, in Zenone*, aan, *dat de ſtem de bloem van de ſchoonheid is*: 't is dan geen wonder dat een Schoone Stem van alle tyden zoo is bemint geweeſt, vermits de Liefde, gelyk wy reets hebben gezegt, een beweeging van de begeerte tot het ſchoone, kan genoemt worden; en men behoeft zig dan ook niet te verwonderen dat zoo veele digters, zoo veel tot lof van een ſchoone ſtem hebben opgezongen, dog dewyl dit alleen dit Zinnebeeld zoo veel niet betreft, zal ik dit voorby gaan en ſpreeken van de Speel-en Zangkunde in 't gemeen; hier van ſpreekt de Geeſtige *Jan de Bruin* redelyk wytloopig in de honderd vier-en vyf en tnegentigſte puntrede van zyn *Jok en Ernſt*: alwaar hy *Scaliger* (hy zegt evenwel niet welke) ook van zig zelve doed bekennen, *dat hy groot vermaak ſchepte in een welluidend maatgezang, en 't minnelijk weezen van ſchoone vrouwenbeelden. Muſicis ſupra modum capior; & pulchrarum fæminarum venuſtate detineor.* En hy doet hem ook deeze rede van zyn vermaak in de Muſyk geeven, *De geeſten*, doet hy hem zeggen, *ontrent het hart, nemen die bevende en danſſende lucht in 't lichaam, door welkers aangename bewegenis zy dadelijk beginnen te dobberen, en, om zoo te zeggen, van vreugd aan 't kapriolen te raaken.* Ik ſchei dan van de zang en ſpeel kunde af, om te komen tot de digtkunde die met haar een zeer groote gemeenſchap heeft; want hoewel alle vrye konſten groote gemeenſchap met malkander hebben, gelyk de zelve *Junius* in het zelve tractaat. *lib:* 1. *cap:* 4. *in pr:*, beweert, is het nogtans zeker dat deeze twee boven allen over een ko-

men: want ik ga hier voor by dat de digtkunde alle de anderen, gelyk dan mede de zang- en speelkunst, verre te boven gaat, het geen genoegzaam beweert is, en onder anderen van *Landino* in zyn *discorsi della poësia* voor *Dante*, vermits dit myn onderwerp jegenwoordig niet is. Om dan de gemeenschap van de Liefde en de digtkunde op te haalen, dunkt my dat *Fontenelle* niet „kwaalyk heeft geoordeelt wanneer hy meent: dat, indien „men de oorspronk van de digtkunde wilde onderzoeken „men mogelijk bevinden zou, dat zy de dogter van de Liefde „was. Zie *ses entretiens sur la pluralite des mondes*, *Prem: Soir.* en dit zyn niet alleen de gedagten van *Fontenelle*, *Bion* schynt de zelven ook gehad te hebben in zyn vierde *Idyllium*, het welke ik dus in 't duits heb nagevolgt.

De Zang-godinnen, ver dat zy de wreede min
Ooit zouden vreezen, zijn met haar op 't tederste in-
Genomen, en gestaag verblyt aan haare zyde.
Indien haar ymand tragt te naderen, zy myden
Hem, zoo zyn ziel niet voor de min gevoelig is;
Maar komt 'er een wiens hart door tedere ontsteltenis
Ontroert word, haare hulp met zagte toonen vraagen,
Zy zullen hem haar' hulp van alle zyde opdraagen.
Dat dit een waarheid is, kan ik getuygen, die
Myn zangen nooit gevult met Goôn of Helden zie,
Of voel myn tong terstond verzwakt, verflaawt, verlege,
En niet gelyk zy zong voorheenen; maar daar tegen
Zoo ik van Lycidas of Liefde kweel, terstond
Rolt de ongedwonge zang my vrolyk uit de mond.

Douza doet de Liefde zelf in een van zyne elegien zeggen: „dat zy op de Zang-berg hof houd, en daar voor Phebus „word geviert.

Ast ego Parnassi sedeo dictator in umbra;
Et me pro Phœbo nunc locus ille colit.

En op een andere plaats zegt hy van zig zelve: dat al de be-

„kwaam-

„ kwaamheid die hy heeft tot de digtkunde hem van zyn Ma-
„ tres van daan komt:

Scilicet ingenium nobis & carminis artem,
Et si quid videor posse, Puella facit.

D: Heinsius zegt dat *Venus* dikmaals meer kan doen als de
„ gansche Zang-berg, en eene juffer meer als al de nege
„ Zang-godinnen.

Sæpe Venus potuit quod non potuere Camoenae,
Quodque novem nequeunt, una Puella facit.

En in een andere Elegie aan *Johannes Reigersberg*, waar in hy beweert dat de Poëten ligter tot liefde gebragt worden, en volstandiger beminnen, zegt hy:

Ipsa per ardentes loquitur Cytherea poëtas,
Et minus a Musis impetus ille venit.
Quod Nemesis quondam potuit, quod pulchra Lycoris,
Crede mihi, Divæ non potuere novem.

'tZyn Venus woorden zelf die steets de digters spreeken;
Dit Heilig vuur stort hen de Zang-berg nimmer in.
Tibullus, Gallus, zyn zoo hevig nooit ontsteeken,
Door 't negetal, als door de vlam van hunne min.

En niet zonder rede beweert hy dit; voorheenen had het *Propertius* al wytloopig aan *Mecoenas* beleeden in zyne eerste Elegia van 't tweede boek, en gezegt: „ dat hem de digtkunde niet door *Apollo* of een der zanggodinnen wierd ingegeeven maar door zyne *Cynthia*.

Non hoc Calliope, non hoc mihi cantat Apollo,
Ingenium nobis ipsa puella facit.

En buiten die aangehaalde zyn 'er zoo veel die het zelve getuigen, dat zy te veel zyn om bygebragt te kunnen worden; ook

steunt

ſteunt het op rede, vermits de meeſte hoedanigheden die tot de Liefde vereiſt worden, ook de digtkunde eigen zyn: „daer zyn, zegt de *Cardinaal Bona*, eenige dingen die van na-„tuur de menſch tot de Liefde brengen: want die fyn van „geeſten zyn, heet van hart, dûn van bloed; en van een „zagte en vreedzaame imborſt, die zyn veel meer geneigt „tot Liefde. *Sunt & quædam naturaliter ad amandum provocantia; nam quibus ſpiritus lucidiores ſunt, cor calidius, ſubtilior ſanguis; quique ſunt facili ac miti natura, ad amorem, ſunt procliviores. Cap*: 13. §. 2. *Manuduct: ad. Cœlum.* Höeveel deeze eerſte eigenſchappen tot de digtkunde nodig zyn, leert de rede en ondervinding zelf terſtond: want het is genoeg te begrypen hoe die bedroefde verſtanden, zwaarmoedige gemoederen, en doffe geeſten nooit bekwaam kunnen zyn om een ſtraaltje van het vuur der digtkunde te bevatten: want ik wil geenzints ſpreeken van die verwaanden, die, zonder iets van die ſchoonheid te kennen, die in de digtkunde uytblinkt, zig inbeelden groote meeſters in die kunſt te zyn, wanneer zy een deel woorden op maat of rym by een kunnen voegen, hoewel wy in ons land genoeg van die kwaſten hebben gekregen, die *Catullus*, *Sæcli incommoda* noemde, maar ik verſta zoodanig een digtkunde als *D. Heinſius*, *P: Francius*, *J. Broekhuſius*, en de droſt *Hoofd*, *J. van Vondel*, *J: Antonides* en diergelyke hebben geoeffent: tot deeze is een menſch van noden gelyk *Bona* in de eerſte woorden beſchryft: dat zy ook van een zagte en vreedzaame imborſt zyn, getuigen zy ook meeſt alle: men zou by deeze hoedanigheden nog over een kunnen brengen de dulheid van de minnaars en Heilige razerny van de Poëten, waar van *Landino* in zyn *diſcorſi* hier voor aangehaalt, en *D: Heinſius* in zyn oratie *de Poëtis & eorum interpretibus*, wytloopig genoeg ſpreeken: als mede hoe de Liefde gelyk de digtkunde niet wel andere zorgen kan lyden: *vacuæ carmina mentis opus*, ſchryft *Sappho* aan *Phaon*: ook hoe de ledigheid en eenzaamheid zoo wel van de digtkunde als van de Liefde gezogt word, *carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt*, zegt *Ovidius* van zig zelve: en ontelbaare andere overeenkomſten. Maar dewijl wy de ondervinding voor ons hebben is het niet noodig: want indien men alle de voornaamſte digters eens

wil onderzoeken, men zal bevinden dat zy meest alle, volgens hun eige bekentenis, heel teder verlieft zyn geweest: ik besluit derhalven met de woorden van *Montaigne*, in zyn *essais liv. 3. chap: 5. pag: mihi* 772. ik weet niet, zegt hy, wie „in zyn hoofd heeft gekregen dat *Pallas* en de Zang-godin„nen zoo weinig met *Venus* over een zoude komen, en door „de Liefde verslaawen: want ik zie geene Godheden die be„ter over een komen, en malkander meer schuldig zyn. Die „de Zang-godinnen de verliefde gedagten wilde ontneemen, „zou haar berooven van haare schoonste onderhoudingen, die „zy hebben, en van de edelste stof van hunne werken: en „die de Liefde de gemeenschap en de dienst van de digtkun„de wilde doen verliezen, zou haar het meeste verzwakken „en haar sterkste wapenen doen missen. die verder lust heeft om te weeten hoe de Liefde zelf met de ernstigste studien over een komt leeze *Claudius Baduellus de ratione vitæ studiosæ ac literatæ in matrimonio collocandæ & degendæ.* ik keer tot de laatste woorden van *Montaigne*, namentlyk, hoeveel de digtkunde in de Liefde vermag: dit getuygt *Ovidius*, wanneer hy in zyn raad tegens de Liefde, byzonder het leezen der digteren afraad.

Eloquar invitus: teneros ne tange poëtas.
Submoveo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito; non est inimicus Amori:
Et cum Callimacho tu quoque, Coë, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicae:
Nec rigidos mores Teïa musa dedit.
Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua cujus opus Cynthia sola fuit?
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?
Et mea nescio quid carmina dulce sonant.
Quod nisi dux operis vatem frustatur Apollo;
Æmulus est vestri maxima causa mali.

Het is op onze zeden voorheenen dus overgebragt.

Voor al betrouwt u niet op wel-gestelde digten
Haar voeten gaan te verr', haer woorden zijn als schigten.

Den Rijm is minne-melk, wie voor het minnen vliet:
Die vlie met een den Rijm: 't is kruitje, roert my niet.
Sluits Cats gedigten op: ſijn ſoete Sinne-beelden
Ik weet niet wat voor ſoet in mijne ſinnen teelden.
Sijn Joſeph overwint, de Geeſt behouwt het velt;
Maer ik ly niet te min door Sephyra gewelt.
Wie kan, wanneer hy 't werk van Heyns heeft ingekeken
Nog blyven even hart, de min nog tegen-ſpreken?
Hoofd is vol deftigheids, ſijn digt iet ſtatighs voert;
Hoe ſtatigh dat het is nog heeft het my ontroert.
't Gezenuwt ſin-vol veers van Huygens breekt mijn ſlapen,
Als Huygens ſchrijft van min, krijgt min een dubbelt Wapen,
De Rijm van Rodenburgh, die brengt my aen de meyt,
En Breros vryer zang my tot het vryen leit
Noyt heeft my Weſterbaen, zo als ik was, gelaten:
En Coſter, als hy kooſt, kan my terſtond bepraten:
Hoe zal ik wrevlig zijn als ik zing Starters liet?
Mijn ſlegt en ſlordig digt dat heeft al mee zoo yet:
Men hoeft geen ſcherpe pijl tot alderhande herten,
Een ſtompe bout kan wel een rawe borſt doen ſmerten:
Wegh met mijn kinderwerk, hoe kints het is gemaekt,
Nog ſteekt 'er al wat in dat na de Liefde ſmaakt.

F. van Heſſel beklaagt zig ergens, dat hy de Liefde uit de digtkunde alleen had gezogen.

Quid mihi vobiſcum, Cythereïa turba, poëtæ,
E vobis didici præter amare nihil.

Longepierre zingt in zyn agtſte idyle, dat de ſlaap zoo aan-
„genaam niet is voor de vermoeiden, nogte de lente na een
„harde winter, nog het water zoo zoet voor een dorſtig hart,
„als de zang-godinnen voor een verliefde ziel.

Car ny le doûx ſommeil apres la laßitude;
Ny le printemps qui ſuit des Hyvers le plus rude;
Ny l'onde dans la ſoif n'a pas tant de douceurs,
Que les muſes en ont pour les plus tendres coeurs.

En

En in zyn gezang op *Anakreon* zegt hy, „ dat de Liefde de
„ vaarzen van *Anakreon*, met een van haare pylen op haar pyl-
„ koker schreef dat het haar niet genoeg is die eens gehoort te
„ hebben, maar dat zy ze altyd wil bewaaren, en altyd met haar
„ draagen, om dat zy ze alzoo noodig heeft als haar pylen en boog.

Mais l'Amour plus qu'aucun sent leurs graces secrettes :
Considerez avec quel action,
Avec quel soin & quelle attention,
De la pointe d'un trait, au defaut des tablettes
Il grave dessus son carquois,
De ces vers les beautez parfaites :
C'est peu pour luy d'ouyr ces beaux vers une fois;
Il veut en conserver a jamais la memoire,
Et les porter ainsi toujours avecque luy,
Ne les croyant pas moins utiles a sa gloire,
Que l'arc & le carquois, sa force & son appuy.

Geen wonder ook, want wie roept met *D: Heinsius* niet uyt:

Ferreus est lectis si quis non uritur illis,
Hippolito quamvis durior illa legat.

Hy is versteent die hem kan leezen zonder minnen
Al was hy harder als Hippolitus van binnen.

Derhalven mag men zig wel met *Heinsius* in de zelve Elegia aan *Reygersberg*, beklaagen, dat de digtkunde jegenwoordig zoo weinig bemint word.

Difacerent, nostra vellent quoque scire puellæ,
Carmen, & hic illis cognitus esset honos:
Tam faciles omnes quam non sine amoribus essent,
Nullaque laus salva virginitate foret.

Indien de juffers nu de vaarzen wilden leeren,
En kenden welk een zoet daar in verborgen is:

Zy zouden, zelf verlieft, onz' wedermin begeeren,
En 't maagd' lyk leeven wierd voor haar vol droeffenis.

Tot voorbeeld hier van, zal ik aanhaalen het geene *Grudius* van zyne *fulvia* zegt *eleg.* 6. *lib.* 1.

Tunc (Memini) mea colla tuis ambire lacertis
Juvit; & in nostro sæpe sedere sinu.
Amplexuque hæderas vincentem, atque ore columbas,
Murmure cum tremulo suavia longa dare.
Tunc etiam tumidas licuit tractare papillas;
Tunc lateri tenero composuisse latus;
Qvum pariter defessa jacens petulante labore
Jurabas præ me nolle tenere Jovem.

Om dit bovenstaande niet te vertaalen, 't geen hier door te veel zou verliezen, zal ik hier iets in duits van mijn eige werk byvoegen, 't geen veelen niet onaangenaam is voorgekomen, en op het zelve al zal uytdraajen.

Denk, Phillis, als de min in uwe schoot my velde,
Met welck een weelde zy onz hert dan overgoot:
Hoe teder gy my aan uw' malze boezem knelde,
Die zig al hygend' zelf aan myne lippen bood:
Hoe zidderde terstond de kragtelooze leden:
Wat hevig vuur vloog dan door alle onze aders heen:
Hoe schitterde 't verstand in die wellustigheden:
Hoe draaide 't geil gezigt wanneer 't volvogt verdween:
Hoe kittelend' kwam de vreugd' het bloed niet om te roeren:
Het merg smolt in 't gebeent'; de ziel heeg na haar aâm:
Dan konde we onze lust in top niet hooger voeren,
Maar storten straks in een en vloeiden voorts te zaam.
Wie zou de tinteling, die wy dan voelden, melden?
Wie zou verhaalen welk een vreugde ons naderhand
Nog overkwam, als ons een korte rust herstelde,
En wy, als uit een slaap weêr kwamen tot verstand?
Dan dobberde onz gezigt, nog dronke van die weelden;
Dan lag het gantsche lyf heel magteloos, als lam.
Wanneer we elkanderen zoo lang met kusjes streelden
Tot dat 'er nieuwe kragt weêr in de leden kwam.

En zoodanige plaatzen zal men overvloedig vinden in den Broeder van *Grudius*, *Janus Secundus*, als mede in verſcheide anderen zoo ouden als nieuwen; zelf zou *D: Heinſius* ons die overvloedig genoeg kunnen verſchaffen; altans ik heb menigmaal, wanneer ik hem lâs, uytgeroepen, *Urimur, ardentes ſunt tua verba faces.* Hoſc: *in lyr: Sarb:* Eindelyk beweert *Heinſius* ook op de zelve plaats dat de Poëten mede verder als anderen in de Liefde ervaaren zyn

Felicem nimium tam lenta Cypride vulgum;
Quos dubia tantum cuſpide tangit Amor.
In nos ſanguineas, certiſſima tela ſagittas,
Et ſemper pharetræ mobile verſat onus.

Ik zal hier toe niet veel bewys redenen aanhaalen om dat zy overvloedig over al te vinden zyn, en de ondervinding het veelen genooegzaam geleert heeft, enkel zal ik 'er by voegen 't geen *F: van Heſſel* ten aanzien van zyn Matres, die zyn medeminnaar boven hem geſtelt had, zegt, in de laatſte Elegia van zyn *Otia Hagana*.

Eſt aliquid certe blandum torrere poëtam,
Molle cui pectus turba novena dedit.
Et aliquid certe jucundam ducere vitam
Mille inter riſus innumeroſque jocos.
Qualia purpureiſque genis, roſeisque labellis,
Fixiſſem (o ſuperi!) baſia, quotque modis!
His ſine jam miſero requieſcet frigida lecto,
Fruſtra erit illius nomen in ore meum.
Quidnam illi faciat vir qui freta mercibus implet,
Et premitur variis ſollicitudinibus.
Quum ſurget Boreas, edet miſerabile murmur,
Et credet fundum jam petiiſſe rates;
Quum frondes placidi vix commovet aura Favonî,
Plorabit tardas navibus eſſe moras.
O quam diſſimilis ſorti ſors iſta priori!
Talis amor quantum diſtat ab igne meo!

Ik heb het, om dat het yder zou verſtaan, dus in duits overgebragt.

Het is voorwaar geen kleine zaak,
Een vleyend digter te bekoren,
Die door de Zang-godinnen vaak
Verzagt word, en tot min herbooren,
Het is voorwaer geen kleine zaak,
Een luſtig leeven ſteets te leyen,
In 't aller zoetſte min-vermaak
En duizenden van vleyeryen.
Wat zou ik menigmaal, o Goon!
Die ſulpe wangen, roode lippen,
Myn kusjes hebben aangeboôn!
Hoe, daar myn adem laaten glippen!
Nu zal zy zig vergeefs wel met
Haar hart en zinnen tot my keeren,
Als zy in 't koele Huw'lyks bed
Al deeze welluſt moet ontbeeren.
Want welk een vreugd zou haar een man
Verſchaffen, die ze nimmer kende;
Die van geen Liefde weet, maar van
Zyn koopmanſchappen weg te zenden.
Zoo 't maar wat hevig waait by nagt
Zal hy zyn minnekoozeryen
Beginnen met een naare klagt,
Hoe nu zyn ſchip mag ſchip-breuk lyen.
Zoo 't ſtil is, zal hy zyn verdriet
Haar, in de plaats van zoete woorden,
Vertellen, hoe zyn ſchip nog niet
Geland is, 't geen lang t'huis behoorde.
Zie welk een lot, zie welk een ſtaat,
Hoe veel verſchillend van elkander;
Hoe ver het eerſt te boven gaat
Dit laatſt', hoe ver myn Liefde de ander.

DE LIEFDE IS EEN OORLOG.

Hoe, Liefde? weet gy ook met wapens om te gaan?
En is'er in uw' ſchool ook wreede kryg te leeren?
Wat magt is nodig om een zagte kus te keeren?
Wat ſchild behoeftmen om de lonkjes af te ſlaan?
Nogtans ruſt gy ons uit met wapenen, en doet
Gelooven dat men in uw' dienſt ook ſtryden moet.

DE LIEFDE IS EEN OORLOG.

Hoewel *D: Heinſius* dit, benevens veele andere ſchrijvers, heeft aangetoont op verſcheide plaatzen, en wel voornamentlyk en wytloopig in de zesde Elegia van zyne *Elegiæ Juven:* aan *Diederik Douza*, zal ik egter alleen aanhaalen het negende van *Ovidius* minnedigten, uit zyn eerſte boek; alwaar hy *Atticus* wytloopig genoeg aantoont welk een overeenkomſt de Liefde met den Oorlog heeft, en vermits ik het voor een myner Vrinden in duits heb overgebragt, zal ik het latynze ook voor by gaan, om dat *Ovidius* gemeen genoeg is, om van yder die die taal verſtaat, geleezen te kunnen worden.

Ja, Wagtendonk, de Vryers zyn Soldaaten;
De blonde zoon van Venus heeft almeê
Zyn legers, die zig dan in dat getal wil laaten,
Maak zig dan vry ook tot het ſtryden reê.
Men zoekt in Oorlog en in Min dezelve jaaren;
Geen Oudman voegt de kryg, geen Oudman voegt het paaren;
En de ouderdom die tot den ſtryd meeſt is bekwaam,
Is ook een jonge maagd in 't bed meeſt aangenaam:
Een Vryer en Soldaat zyn bey gewoon te waaken,
Deez' voor zyn Vryſters deur, die voor zyn Veldheers tent.
Die reiſt ver, deez zal wel van 't ooſte in 't weſte raaken,
Indien me'er zyn matres maar zend:
Hy zal nog ſtroom nog ſteile bergen,
Ontzien, maar door de ſneew en kouw
Heen ſtreeven, en op zee het onweêr tergen
Hoe fel het daar ook mogen weezen zou.
Wie zal by nagt het ongemak verdraagen
Van hagel en van regen vlaagen?
Of 't moet zyn een Soldaat,
Of Minnaar die na zyn matres te wagten ſtaat.
Word niet een Krygs-man uitgezonden
Op dat hy tragten zou den viand te verſpiên?

En waar word immer het verſpieden meer gevonden,
Als by de Minnaars die haar mede-minnaars zien?
Deez' ſlaat zig voor een Stad ter neder,
En die bezet het huis van zyn Vrindin;
Deez breekt op 't laatſt' door wal of poorten in,
Die door zyn Liefſtes deur of venſter weder.
Hoe dikwils is by nagt een viand niet verraſt,
Wanneer de ſlaap hem om geen wapens denken dede?
Gelyk aan Rheſus blykt den Tracier, die mede
Door Diomedes en Ulis wierd aangetaſt:
Dus weet een Minnaar ook zyn liſten te gebruiken,
Wanneer de ſlaap de man zyns Liefs komt de oogen luiken.
En door de wagten en verſpieders heen te gaan,
Is 't geen een Minnaar, en Soldaat ſteets moet beſtaan.
Die dan de Minnaars plagt voor Luyaarts uit te ſchelden
Houde op voortaan: de min wil liſt en wakk're Helden.
De dapp're Achilles mint Briſeïs, zyn ſlavinne,
Breekt nu de Griekze magt, Trojaanen, 't is nu tyd.
Andromaché ſtond wel zoo diep in Hectors zinnen,
Datze altyd kuſzend hem heeft uitgeruſt ten ſtryd.
Men zegt dat Atreus zoon terſtond begon te blaaken,
Toen hy Kaſſandra, vol van Phebus, had ontmoet.
Men weet hoe Mars zelf kwam in 't yzer' net te raaken;
Een klugt die al de Goôn nog heden lacchen doet.
Ja neem een voorbeeld in my zelf, my, dien voor deezen,
Niets kon behaagen dan een laffe ledigheid.
Terwyl ik met myn leden uitgeſpreit,
Steets plagt op 't ruſtbedde in een leuye ruſt te weezen,
Tot dat myn ſchoone door haar' min
Die vadzigheid kwam uit te jaagen,
En my ook heeft bevolen in
Haar lieve kryg de wapenen te draagen;
Nu ziet gy hoe ik ſteets ontzie nog weêr nog wind:
Die dan de vadzigheid wil myden, dat hy mind.

DE LIEFDE VANGT ONS DOOR HAARE LOK-AAZEN.

't Onnozel muisje moet van zyne vryheid ſcheiden,
En word gevangen daar het wat te rooven dagt.
Hoe menig heeft de min niet in die ſtrik gebragt.
Die onze loosheid vaak voor anderen bereide.
De ſtrikken die men in de min voor and're ſtelt
Zyn vaak die daar men zelf het eerſt door word geknelt.

DE LIEFDE VANGT ONS DOOR HAAR LOK-AAZEN.

Het is zeeker dat de Liefde ons nooit beter kan inneemen, als, wanneer wy ons zelven eenig vermaak voor oogen ſtellen, het zy in kuſzen of anderſzints; maar wel voornamentlyk, wanneer wy door diergelyke vermaaken een ander tragten te bekooren. Van het eerſte geval zegt *F. van Heſſel*, in zyn *Otia Hagana.*

Bellerophonteo cum Pallada fonte lavantem
Membra videt, perdit lumina Tireſias.
Haud aliter caræ fruerer dum nuper amicæ
Aſpectu, exoptans lumina mille mihi,
Me circum ſubita volvi caligine ſenſi:
Mox dominæ roſeo procubui gremio.
Manſiſſem cæcus, ſed fato major, amica
Reddidit ambroſiis lumina baſiolis.

Ik heb het dus in 't duits nagevolgt.

Wanneer Tireſias Minervâs naakte leden
In 't baden zag, verloor hy zyn gezigt terſtond.
Dit viel my meê te beurt als ik, vol tederheden,
En met een gretig oog, laatſt zag myn Roſemond:
Ik voelde een duiſternis benevelde myne oogen;
'K zeeg magt'loos in de ſchoot van myn beminde neêr.
'K was blind gebleeven, maar myn lief van meer vermogen
Gaf my ſtraks myn gezigt met lieve kusjes weêr.

Van het tweede zegt *Menage* in het twede van zyne *Epigrammata.*

BASIA SURREPTA.

Surripui ludens teneræ duo baſia Gallæ,
Non impune tuli: me mihi ſurripuit.

 Ik

Ik zal dit niet vertaalen, om dat *J. de Bruin* dezelve gedagten heeft gehad in een duits punt-digt.

Ik ſoog (o ſoete ſaak!) ik ſoog eens uit de tippen
Van Engellyke lippen
Meer Honingwyn alleen,
Dan van Cupidoos rot oit dede 't algemeen.
My dogt ik was geſtelt ten toppe van verblyen;
Wanneer in my kwam glyen
Ik weet niet wat voor gift,
Dat my een vremt gejeuk heeft in het hart gegrift.
Dus zien wy wufte lien als afgeregte valken
By wylen wel verſchalken
En handelen een beer,
Hy gaat om honing uit en keert geſteeke weêr.

En diergelyken zal men meer kunnen vinden by *Marini*, *Guarini*, en anderen.

DE

DE LIEFDE HEEFT HAAR ZOET EN BITTER.

Hoe, Liefde, hoe ſtaat u die ſnoepery zoo duur?
Moet gy een mond vol zoet met zoo veel pyn betaalen,
Denk, wreede, denk wat lyt men duizenden van kwaalen,
Om eene vreugd? wat is uw zoet by al het zuur?
Nogtans bekoortge ons zoo door uwe vleyeryen,
Dat men uw angel om den honing wel wil lyen.

DE LIEFDE HEEFT HAAR ZOET EN BITTER.

Dit Zinnebeeld is t'eenemaal gehaalt uit het negentiende gezang van *Theocritus*, 't geen *D: Heinsius* voor heenen al in duits had overgebragt, dog ik zal hier de vertaaling van *Moonen* in voegen om dat die nieuwer is, en mogelyk aangenaamer zal zyn.

De min ſtal raten uit de korven met gemak,
Toen 't felle bytje hem in al zyn vingers ſtak.
Hy hield zich evel, en liep, blaezende in de hant,
En ſtampende van pyn en huppelende in 't zant,
Zyn moeder klaegen, hoe hem zoo gering en kleen
Een beesje plaegde met ſchier onverdraegbre ween.
Hoe? riep ze al lachend, gy, zoo groot pas als een by,
Slaet dieper wonden en brengt duizende in ly.

Anakreon had al dezelve gedagten gehad in zyn veertigſte gezang, waar uit *Theocritus* dit voorige heeft gehaalt: zie hier myne vertaaling.

'tWas op een tyd dat Venus-zoon geſteeken
Wierd van een By, die in de roozen lag
Verborgen, en die 't Bengeltje niet zag:
Hy komt terſtond in karmen uit te breeken,
En loopt al weenende, en verwoet
Na Cythere, die hy zyn jammer-klagten doet:
Ach! 't is met my gedaan, ach Moeder, 'k ben om 't leeven,
Een klein gevlerkte ſlang, die in 't gemeen

Een By genaamt word door de boeren , heeft my een
Bedroefde, een wreede ſteek gegeeven.
Wel zoon, zei Venus, zoo uw' vinger u dus ſmart
Door zulk een kleine wonde,
Denk eens hoe wreed de pyn dan word bevonden,
Als gy de menſchen met u ſchigten treft in 't hart.

Longepierre zegt dat hem dit gezang van *Anakreon* altyd boven alle de anderen heeft behaagt, dat hier waarlyk de taal van *Venus* en *Cupido* is uitgedrukt, en dat de vinding vol geeſt en betooveringen is : egter meen ik dat dit volgende *Madrigal* van *Guarini*, 't geen op dit zelve onderwerp gemaakt is, het gezang van *Anakreon* in vinding niet behoeft te wyken ; het is het drie en zeventigſte.

BACIATE LABRA.

Punto da un' ape, a cui
Rubava il mele, il pargoletto Amore,
Quel rubato licore
Tutto pien d'ira, e di vendetta poſe
Su le labra di roſe
A la mia Donna, e diſſe: In voi ſi ſerba
Memoria non mai ſpenta
De le ſoavi mie rapine acerbe;
E chi vi bacia, ſenta
De l'ape, ch'io provai dolce, e crudele
L'ago nel core, e nella bocca il mele.

Ik heb het dus overgezet.

GEKUSTE LIPPEN.

De kleine zoon van Venus door een By
Gekwetst, die hy den honing wilde ontsteelen,
Kwam deez' gestoole vogt, vol raazerny,
En lust tot wraak, de lippen meê te deelen
Van mynen Engel, en sprak dus in grammen moed:
Gy zult altijd het teken weezen
Van dat ik eenmaal heb voor deezen
Zoo duur betaalt 't gestole zoet;
En die u komt voortaan in 't kuszen aan te raaken,
Zal straks met my dan moeten smaaken
Van deeze By, die ik en wrang en zoet bevond,
Den Angel in het hart, den Honing in de mond.

Het is genoegzaam uit alle deeze bovenstaande plaatzen te begrypen dat dit Zinnebeeld wil vertoonen, hoe de vermaaken van de Liefde altyd met onlusten verzelt zyn, „ en dat ge-
„ lyk *Lucretius* zegt, *lib.* 4. uit het midden van de weelden
„ altyd iets bitters opwelt.

Quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.

Derhalven word de Liefde niet kwaalyk door een By afgebeelt, die wel honing geeft maar ons ook pynelyk kan kwetzen; dus vergelykt haar de Satyr By *Tasso*, *Aminta Atto* 2. *Sc:* 1.

Picciola è l'Ape, e fa col picciol morso
Pur gravi, e pur moleste le ferite;
Ma, qual cosa è più picciola d'Amore,
Se in ogni breve spatio entra e s'asconde
In ogni breve spatio? hor, sotto a l'ombra

De le palpebre, hor, tra minuti rivi
D'un biondo crine, hor, dentro le pozzette,
Che forma un dolce riso in bella guancia;
E pur fa tanto grandi, e si mortali,
E cosi immedicabili le piaghe.

Ik heb het dus vertaalt.

De By is klein, en treft met zyne kleine steeken
Ons egter zoo, dat het komt pyn'lyk op te breeken:
Maar wat is kleinder als de Liefde? die zig kan
In de allerkleinste zaak verbergen,
Dan komtze ons in de Schaduw van
Bemin'lijke ooge-schedels tergen,
Dan weder, zonder dat m' haar zie,
In blonde vlegten die als golfjes neerwaarts zwieren,
Dan weder in de putjes, die
Twee roode koontjes met een zoete lach vercieren:
En nogtans weet zy ons zoo wreed
Zoo doodelyk te wonden,
Dat tot geneezing van haar leet
Geen middel word gevonden.

Dus verhaalt *Mirtillo* by *Guarini* dat hy in het kuszen van zyne *Amarillis*, door de minne-By in het hart was getroffen, zie *il past: fid: Att: 2. Sc.* 1. de woorden zelf zyn zoo lief dat ik niet kan nalaaten dezelven hier in te voegen.

Su queste labbra, Ergasto,
Tutta s'en venne al'hor l'anima mia:
E la mia vita, chiusa
In cosi breve spatio,
Non era altro che un bacio:
Onde restar le membra
Quasi senza vigor tremanti e fiocche:
E quando I' fui vicino
Al folgorante sguardo,

Come

Come quel che ſapea,
Che pur inganno era quell' atto, e furto,
Temei la Maeſta di quel bel viſo:
Ma d'un ſereno ſuo vago ſorriſo
Aſſicurato poi,
Pur oltre mi ſoſpinſi:
Amor ſi ſtava, Ergaſto,
Com' Ape ſuol ne le due freſche roſe,
Di quelle labbra aſcoſo;
E mentre ella ſi ſtette
Con la baciata bocca
Al baciar de la mia
Immobile riſtretta,
La dolcezza del mel ſola guſtai.
Ma poi ch' anch'ella mi s'offerſe, e porſe
L'una, e l'altra dolciſſima ſua roſa,
(Foſſe o ſua gentillezza, o mia ventura,
So ben che non fu amore)
E ſonar quelle labbra,
E s'incontraro i noſtri baci, (o caro
E precioſo mio dolce theſoro,
T'ho perduto, e non moro?)
Al'hor ſentii da l'amoroſa pecchia
La ſpina pungentiſſima ſoave
Paſſarmi il cor; che forſe
Mi fu renduto alhora
Per poterlo ferire.
Io, poi ch'a morte mi ſentii ferito,
Come ſuol deſperato,
Poco mancò, che l'homicide labbra
Non mordeſſi, e ſegnáſſi:
Ma mi ritenne, oime, l'aura odorata,
Che quaſi ſpirto d'anima divina
Riſveglio la modeſtia,
E quel furore eſtinſe.

De Potter heeft het dus vertaalt.

Op dese lippen quam terstond mijn gantsche ziel,
Mijn levens t'saem gedrongen sijnde, scheenen,
Op sulck een kleyne plaets heel in een kus verdweenen:
Mijn leden beefden; 'k was als krachteloos en lam,
Doen ik den Blixem van haer oogen nader quam,
Voornamelijck, om dat my 't hert inwendig maende
Dat dit bedrog nu was in dievery bestaende;
Doe schrikte mijn gemoed, doe wierd ik aller meest,
Voor d'eerb're majesteyt haers aengesichts bevreest:
Maer door haer vrindelijk' en aengename lachjes,
Soo stelde sich mijn hart gerust; dies ik al sachjes,
Wat nader by haer quam. De Liefd', Ergasto, stondt
Gedoken tusschen bey de lipjes van haer mondt,
Gelijck het Bietgen hangt bedoven in de roosen,
Wanneerse 's morgens op haer allerschoonste bloosen.
Dewyl sy stondt en hield haer lieve mondje rêe,
(Op datick oock daer aen myn proef van kusjes dêe)
Als onbeweeg'lyck (schoon ik kuste dat het raeckte)
Soo was'er niet als 't soet des hoonings, dat ick smaeckte:
Maer, doe sy desgelijcks het soet gesuyckert roodt,
Van hare lippen als twee schoone roosen boodt;
('t Was heusheid of geluk dat haer de mondt deê rippen,
Geen Liefd', dat weet ick wel, en 't soet gesmeeck der lippen,
Haer kusjes en de mijn' elkander drong te moedt)
(O schat! die 'k hooger agt als al des werelts goet!
Ben ick u quyt geraackt en blijf ick nog in 't leven?)
Doe voeld' ick dat my tot in 't herte wierd gedreven,
Den scherpen angel van de soete Minne-bie;
En 't hert, dat eerst my was gesoncken in de knie,
Dat voeld' ick wederom na d'oude plaats verheffen,
Op dat het Liefde, dies te beter soude treffen.
Ick, die nu voelde dat ik was ter doodt gewondt,
Had schier, als hoopeloos, de lippen en de mondt,
Die my de doodt aandeên, gebeten en doen bloeden,

Indien het niet bytyds had komen te verhoeden
(Ay my!) de ſoete lucht en aengename geur,
Haers vrindelijcken mondts, die my weêrhield, waar deur,
Als deur een geeſt van haer vergoode ziel gekomen,
Ick (dees uytſinnigheydt doe zijnde weg-genomen)
Heel zedig wierd en ſtil.

Ik zou hier verder kunnen aanhaalen hoeveel ongemakken in de Liefde ſteeken, en zelf hoe die ongemakken de Liefde aanzetten; maar ga het voor by, om dat ik 'er in 't vervolg in byzondere Zinne-beelden van zal ſpreeken; alleen moet ik hier by voegen; dat hoe groot de ongemakken van de Liefde zyn, egter de vermaaken nog grooter zyn.

O tourment bien heureux guery ſi doucement!
Content en mon malheur, je fus contraint de dire:
Je connois qu'on peut eſtre heureux meſme au tourment,
Et que le bien d'Amour ſurpaſſe ſon martyre.

Voyez l'Aſtr: liv: 12. *part.* 2. En dat *Venus* derhalven met rede zingt in het begin van *Le triomphe de L'Amour.*

Tranquilles coeurs preparez vous
A mille ſecrettes allarmes;
Vous perdrez ce repos ſi doux,
Dont vous eſtimez tant les charmes.
Mais les troubles d'Amour, ont cent fois plus d'attraits,
Que la plus douce paix.

Geruſte zielen maakt u reê
Tot duizende ongeruſtigheden;
Die lieve ruſt, die zoete vreê
Zult gy nu zien van u getreden.
Maar de onruſt van de min heeft duizendmaal meer zoet;
Als 't allerſtilſt' gemoed.

Zelf is de Liefde die niet met wat moeite verzelt is zoo aangenaam niet: want; gelyk, *Daphnis* tegens *Tyrsis* zegt by *Tasso*, *Amint: att*: 2. *Sc.* 2. het zoet dat niet met wat bitters vermengt is walgt terstond.

Insipido è quel dolce, che condito
Non è di qualche amaro, e tosto satia.

Men vind dezelve gedagten ook by *Petronius*, wanneer hy „ zegt dat hy niet begeerde 't geen hy terstond konde bekomen.

Nolo, quod cupio statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

Op deeze wijze doet *Ausonius*, in zijn agt-en dertigste puntdigt keur van een Matres. *Claudianus*, zegt *in Fescenn.* dat de „ vreugden door de moeyelykheden vermeerderen, en dat „ een kusje 't geen al weenende word geweigert, veel zoe- „ ter is.

Crescunt difficili gaudia jurgio;
Accenditque magis, quæ refugit Venus.
Quod flenti tuleris, plus sapit osculum.

Ziet verders de aantekeningen van *Menage* op dit bovenstaande van *Tasso*.

EEN

EEN VROUW VERMAG VEEL.

Hoe menig is'er door een vrouw in 't Spel bedroogen;
Zy geeft de kaart en zoekt het beſte voor haar uit,
Terwyl een heete drift onz' red'lyke oogen ſluit,
En haare vrind, de Liefde, onz ſpel haar legt voor oogen.
Dog 't ſpel heeft in de min zyn voordeel ook, een hert
Met veinzery bedekt in 't ſpel vaak kenbaar werd.

EEN VROUW VERMAG VEEL.

Hoe veel een vrou vermag is niet kwaalyk in dit Zinnebeeld onder het kaartſpeelen, voor oogen geſtelt; want gelyk hier word verbeelt dat het vrouwtje alle de kaarten van haar party ziet, en hem van de beſten ontrooſt, terwyl hy blint met haar ſpeelt, weet ook een vrouw, wanneer men zig eens door haar laat bekoren, alle onze gedagten te ondekken, en haar voordeel daar mede te doen, zonder dat wy het kunnen merken, en weet zig dus geheel meeſter van ons te maaken; maar het is ook niet buiten reden dat een gevoelig hart zig geheel aan een ſchoone vrouw overgeeft, wanneer men in ziet met hoe veele betooveringen en bekoorlykheden de natuur haar voorzien heeft, en hoe veel van de allergrootſte harten door haar zyn ten onder gebragt; dit heeft de maaker van een oud vaarsje wel ingezien wanneer hy vraagt „ wie „ zig tegens een vrouw zou kunnen verdedigen, daar *Adam* „ „ *Loth*, *David*, *Salomon* en *Sampſon* door een Vrouw waren „ verleit geweeſt.

Adam, Sampſonem, Loth, Davidem, & Salomonem
Mulier decepit; Quis modo tutus erit?

Dus heeft *Polieukte* reden om tegens *Nearkus* te zeggen, by *Corneille.*

Mais vous ne ſçavez pas ce que c'eſt qu'une femme.

Maar wat een vrouw vermag, myn vrind, dat weet gy niet.

Hoe veel de ſchoonheid van een vrouw vermag, heeft *Anakreon* in zyn tweede gezang genoeg getoont: *R: de Graaf* heeft het in 't duits dus gevolgt.

Toen in geboorte-ſtond, den aard van 't eerſte leven
Het paard zyn hoef, den ſtier zyn hoornen had gegeven,
Den haas zyn ſnelle loop, den leeuw zyn felle tand,
En kragt daar hy de ſchrik ons mede in't harte plant;
Toen 't visjen ſwom in 't nat, en ſneller als gedagten
Het pluimgedierte dreef al wiegende op zyn ſchagten;
Toen was'er voor de Vrouw, (o koſtelijk ſieraad!)
De ſchoonte alleen daar in zy't al te boven gaat:
De ſchoonheid daar de Vrouw allenig op mag brallen,
Waar mee zy't al verwind was haar te beurt gevallen,
Die ſmelt myn gloeyend hart wel eer vol kille kou
O wonderlyke kracht in't wezen van een Vrouw.

Dezelve gedagten heeft *Taſſo* ook gehad, in zyn *Amint act:* 1. *Sc:* 1.

Uſa ciaſcuno
Quell' armi, che gli ha date la Natura
Per ſua ſalute: il Cervo adopra il corſo,
Il Leone gli artigli, & il bavoſo
Cinghiale il dente: e ſon potenza, & armi
De la Donna, Bellezza, e Leggiadria.

Ik zal dit niet vertaalen, om dat het by na de zelve woorden van *Anakreon* zyn: *Guarini* heeft het ook nagevolgt in zynen getrouwen Harder, alwaar *Coriſca* tegens *Amarillis* zegt. *act:* 3. *Sc.* 5.

Che varrebbe al Leone
La ſua ferocità, ſe non l'uſaſſe?
Che gioverebbe al' Huomo
l'Ingegno ſuo, ſe non l'uſaſſe a tempo?
Coſi noi la bellezza,
Ch'è virtù noſtra coſi propria, come
La forza del Leone,

E l'ingegno de l' Huomo,
Usiam mentre l' Habbiamo.

Wat voordeel geeft de kracht,
En wreedheid aan den Leew, soo hy 't gebruik veragt?
Wat voordeel kan een man van sijn verstandt genieten,
Die ter bequamer tijdt 't gebruyck sigh laet verdrieten?
Laet ons dan oock alsoo de schoonheydt onser jeughdt
Gebruiken, (zijnd' in ons een aangebore deughdt)
Soo wel, als in de man de wijsheydt en de reden,
En soo als in den Leeuw de sterckheydt syner leden.

F: van Hessel zegt in de zestiende Elegia van zyne *Otia Hagana*:

Ille mihi Elysios non dignus inire recessus,
Sed dignus tenebris post sua fata premi;
Qui spectans in fœmineo tot corpore dotes,
Non cupit extemplo Cypria castra sequi!
Forma potens mulier. Pulcræ, mihi crede, puellæ
Singula pars aliquid, quo capiamur, habet.
Hunc sibi surripiunt commotæ lene papillæ,
Arguta illum oculi mobilitate trahunt.

Ik heb het dus vertaalt.

Hy, die een Schoone Vrouw, en haar bekoorlykheden
Kan zien, en niet terstond volgt Liefdes oppermagt;
Verdient nooit na zyn dood de Velden te betreden
Der Zaal'ge Zielen, maar eene altyd donk're nagt.
Een Vrou vermag veel door haar' schoonte, en kan ontvonken
Ons hart door yder deel waar uit haar' schoont' bestaat.
Die word ontstooken door een oog vol ted're lonken
Deez door een boezem die zagt op en neder gaat.

Waarlyk wanneer een vrouw haare natuurlyke voordeelen, 't geen schoonheid is, wel weet te gebruiken, moet men uitroepen; *dat 'er in een Vrouw iets is, 't geen alle andere wellusten*

te boven gaat ; *Latet enim in muliere aliquid, majus potentiusque omnibus aliis humanis voluptatibus*, Foſcen: *amphit: Amor*: men vint zelf by *Syrach cap*: 36, *verſ*: 24. dat een ſchoon wyf haar „ man verblyt en een man niets lievers heeft : *Guarini* haalt dit nog trotzer op in zijn getrouwe Harder, *att*. 3. *choro*, alwaar de harders na dat zy de mogentheid van de Liefde hadden opgezongen, haar dus aanſpreeken.

Ma (diro 'l con tua pace)
Miracolo piu altero
Hà di te il mondo, e più ſtupendo aſſai:
Pero che quanto fai
Di maraviglia, e di ſtupor tra noi,
Tutto in virtù di bella donna puoi.

Maar (doch dat ik met verlof
Spreek) daer is van hooger ſtof,
En al vry van grooter waarden,
Vreemder wonder hier op aerden;
Want al 't wonder, dat gy doet,
Daer de menſch voor ſchricken moet,
Kunt gy dog niet anders brouwen,
Als door kragt van ſchoone vrouwen.

Dat de vrouwen ſchoonder zyn als de mannen haalt *de Bruin* aan in zyn *Wetſteen der vernuften*, en geeft 'er ten laatſte deeze „ rede van; om dat de natuur zelf een vrouw is, en derhalven de vrouwen met meer ſchoonheid heeft voorzien: Hy beveſtigt zyn zeggen met dit volgende *Madrigal* van *Marini*.

Frutti di mano d'una donna.

Tanto dunque puo ſtile
Di mano feminile,

Che

Che forma colorita,
Non ſol per eſſa al natural ſomiglia,
Ma vince mentre imita?
Ah non ſia miraviglia:
Natura, autrice d'ogni coſa bella,
Pur è femina anch' ella.

Hy vertaalt het dus.

FRUITJE DOOR EEN JUFFERS HAND GEBORDUURT.

Vermagh een vrouwen hand, die ernſtloos ſchijnt te ſpeelen,
Dan zoo geweldigh veel in iets wes te verbeelen,
Dat zy te boven ga,
Niet lyken doe alleen, het geene zy bootſt na?
Ah! laat 'er niemand zyn die dit een wonder maake?
De ſnedige natuur die elke ſchoone zake
Vermeerdert en verrykt,
Is immers zelfs een vrouw als 't aen haer naem ons blijkt.

Den lof van de Vrouwen verder op te haalen is hier myn onderwerp niet, en buiten dat hebben het *Le Moine*, *Bewerwyk*, *Smits*, en anderen reets wytloopig gedaan.

Ten laatſte is 'er op dit Sinne-beeld aan te merken dat een Juffer en ook een minnaar, zeer voorzigtig moeten zyn om zig onder het ſpeelen niet kwaadaardig aan te ſtellen; want het is zeker dat men ymands imborſt onder het ſpeelen zeer veel kan ontdekken, ja al vry meer als door het in Zee draagen, 't geen voor heenen in gebruik plagt te zyn, en waar van *Heemskerk* wytloopig in zyn *Bataviſche Arcadia* ſchryft: *Ovidius* vermaant ook de Juffers boven al hier over in het derde boek van zyne minnekunſt, Na dat hy haar dan gezegt had dat zy alle ſpellen moeſten kennen, voegt hy 'er by.

Sed

Sed minimus labor est sapienter jactibus uti.
Majus opus mores composuisse suos.
Dum sumus incauti, studioque aperimur in ipso;
Nudaque per lusus pectora nostra patent;
Ira subit deforme malum lucrique cupido;
Jurgia que, & rixæ, sollicitusque dolor.
Crimina dicuntur: resonat clamoribus æther:
Invocat iratos & sibi quisque Deos.
Nulla fides tabulis quæ non per vota petuntur:
Et lacrymis vidi sæpe madere genas.
Juppiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus est ulli cura placere viro.

Doch 't is de minste kunst te wesen gaeuw op 't spelen,
Maer swaer en quaed om doen syn tochten wel te helen:
Dan zyn wy onbedacht en geven ons gantsch bloot
Door vierigheyd van 't spel, die 't reed'lyck uyt ons stoot:
En in wiens plaets dat komt de gramschap, het krackelen
En 't ongeschickt gekyf, Staet-Juffers van het spelen;
Verseltschapt hand aen hand met hoop, met vrees, met haet,
En vrecke winnens-lust, die nimmer is versaet.
Men vloeckt, men raest, men tiert, en 't gater op een schelden,
En wat men van een weet dat salmen schempigh melden:
Jae 'k hebber haer gesien te buiten gaen so wyt
Dat 't traentjen most heruit van quaetheyd en van spyt.
Wacht u voor sulk een schand, en wilt u zedigh dragen;
Soo sal u doen de geen, die gy bemint, behagen.

DE LIEFDE VOED ONS MET HOOP.

Ja, Liefde, 't is wel waar gy voed ons meest met rook;
En evenwel men laat zoo slaafs van u zig binden;
Wat vreugde weeten wy door hoop in u te vinden?
En zoo zy zig in ons verheft, verdwynt zy ook,
Maar klaag niet dat de min niets anders komt te geeven:
Door 't voedzel van de hoop kan zy het langste leeven.

DE LIEFDE VOED ONS MET HOOP.

Men vind dit zelve Zinnebeeld by den Ridder *J. Cats*, met by na dezelve uitlegging, en wel mogelyk by anderen meer, vermits van alle tyden bekent genoeg is geweest, hoe veel vermogen de hoop in de Liefde had, en dat zy zig ook als rook verheft en wederom verdwynt. Myn voorneemen is niet hier van de hoop in 't gemeen te schryven, dit heeft *de la Chambre* in zyn *Characteres des passions* wytloopig genoeg gedaan: enkel is myn oogwit hier te spreeken hoe veel zy in de Liefde vermag. „Hier van zegt *le Boulanger* in zyn *Morale* „ *Galante:* Wat de hoop belangt, zy is het niet alleen met de „ Liefde eens gelyk alle de voorgaande Harts-togten, maar „ zy is de Zetel waar op de Liefde zig met de grootste glans „ en Heerlykheid vertoont, en waar van zy haar zekerste „ pylen schiet, om dat zy haar de aangenaamste weet te „ verschaffen. Het is door deze Harts-togt dat zy haare „ heerlykste onderneemingen ten einde brengt, en het geen „ sy verovert heeft behoud: in der daad daar is niets 't geen „ een Minnaar sterker aan de Liefde bind, als de hoop. Zy is „ zoo zorgvuldig om haar' boeyen niet te breken dat zy zig on- „ ophoudelyk met duizend zoetigheden vleit, en zy is zoo loos „ om de Liefde dienst te doen, dat zy een ongelukkig Min- „ naar zelfs met de allergrofste leugenen weet te vleyen, „ zelfs zoo ver, dat hy zig hier door, tegens alle waarschyne- „ lykheid aan, laatende misleiden, een waare troost in zyn „ grootste rampen daar uit kan trekken. Dit doet hem ver- „ rukt van blydschap, daar zy hem dikwils genoeg in brengt, „ zeggen.

Helas! qu'un rayon d'esperance
Est une sensible douceur,
Pour un amant de qui le coeur
Se consomme dans la souffrance;
O que le moindre espoir a sur nous de puissance,
Son plus grossier mensonge est pour nous si charmant,

Que mesme en nous trompant contre toute apparence,
Il nous donne toujours un vray soulagement.

Helaas! hoe veele zoetigheden
Brengt eene straal van hoop niet aan,
Voor een wiens hart word fel bestreden
Van Liefde, en kwynend' moet vergaan.
Hoe kan de minste hoop een Minnaar niet vermaaken!
Haar grofste leuge is ons zoo aangenaam, zoo zoet,
Dat tegens alle schyn zy ons misleidend', doet
Altyd een waare troost in onze ellenden smaaken.

„ En het is zulk een vaste waarheid, dat de hoop de troost „ van ellendige Minnaaren is, en dat zy door haare gestadi- „ ge tover-zangen die Liefde na haar begeerte onderhoud, „ dat het menigmaal gebeurt, dat zy alleen een wederspan- „ nig hart weet te boven te komen, en onder de Liefde te „ brengen: dit doet haar gestadig zeggen tegens een Min- „ naar die van zyn beminde verstooten word.

Amour ne veut pas qu'on se lasse
D'entreprendre, ny d'esperer;
Ce n'est qu'a force d'endurer,
Que l'on en obtient quelque grace.
Quelque fois un fidelle amant
Void longtems a les maux sa maitresse insensible,
Mais il peut a la fin trouver un bon moment:
En amour rien n'est impossible.

De Liefde wil niet dat men 't immer op zal geeven.
De hoop moet altyd in ons leeven:
Haar' gunst word ons nooit toegezeit
Als door de tyd en lydzaamheid.
Hoe dikwils komt het te geschieden,
Dat een vergeefsch zyn hart vol trouw komt aan te bieden,
Maar in het einde nog verkrygt zyn harts Vriendin:
Niets is onmoog'lyk in de Min.

„ Dus

„ Dus is het dat de hoop altyd de Liefde helpt, en dat zy zelf „ in Liefde verandert; zoo veel nut weet zy haar in haare „ onderneemingen aan te brengen. Door deeze voorgaande woorden heeft *le Boulanger* genoeg aangehaalt het geene van de hoop in de Liefde kan gezegt worden; met het begin van zyne rede komt over een de beschryving, die ons *la Chambre* in zyn voornoemde tractaat, van de hoop geeft; „ De hoop, „ zegt hy, is een beweeging van de begeerte, waar door zig „ de Ziel, in verwagting van het goed dat zy betragt, sterk „ en hart maakt, om de moeyelykheden, die haar daar in „ kunnen voorkomen te wederstaan: *Francisco Barbarino* in zyn *Documenti d' Amore*, *Parte Sesta*, de hoop beschryvende zegt:

Ecco speranza che tempera pena;
Conforte, e redde lena;
Cosi da morte quasi a vita mena.

Vedete somma d'Amor provedenza;
Che vide ben, che senza
Donna cotal cadeva ogni potenza.

„ Zie hier, zegt hy, de hoop, die onze smarten vermindert „ en verzagt, die ons versterkt, en dus van de dood als tot „ het leeven leid. Zie hier hoe voorzigtig de Liefde is ge- „ weest, die wel zag dat zonder de hoop niets kon bestaan: op deeze voet zei *le Pays* dat de hoop hem in 't leeven hield wanneer hy om het afzyn van zyn *Silvia* stierf: zie hier zyn Sonnet.

Chere Sylvie, icy je ne puis faire un pas,
Qu'n tes charmes divins mon pauvre esprit ne pense;
Et si d'un autre objet je parle en apparence,
Toujours au fond du coeur je pense a tes appas.
Sylvie helas! mon coeur, ne me croiras tu pas,
Lors que je te diray que quatre jours d'absence
M'ont causé tant de maux & tant d'impatience,
Que cent fois mon chagrin m'a donne le trepas?

Il me semble en ce lieu te voir prest a me dire,
Tyrcis, un homme mort, dis moy, peut il ecrire?
Mais escoute, voicy comme quoy je l'entends:
Si le chagrin que j'ay de ne point voir Sylvie,
M'a mis cent fois a mort; cent fois a mesme temps
l'Espoir de la revoir m'a redonne la vie.

Ik heb het dus overgezet.

Myn Sylvia, ik heb met uw bekoorlykheden,
Waar ik my wenden mag., myn zinnen steets bezet.,
En schoon ik al eens op een ander voorwerp let
'k Draag egter in myn hart uw schoonheid altyd mede
Helaas! Myn Sylvia, myn lief, zult gy myn' rede
Gelooven als ik zeg, dat zints een wreede wet
Ons nu vier dagen heeft gescheiden, ik hier met
De wreedste pyn, de dood heb honderdmaal gelede:
Maar 'k beel my in dat gy my hier dit antwoord geeft:
Hoe Tyrsis kan een mensch nog schryven die niet leeft?
Maar Sylvia, ik zal u zelf den uitleg geeven.
Gelyk ik honderd maal om dat gy van my zyt
Van droefheid stierf, zoo heeft my op dezelve tyd
De hoop van u te zien weêr honderdmaal doen leeven.

Wat het laatste van *le Boulangers* rede belangt, hoe de hoop ons weet te vleyen; hier mede komt over een de beschryving van de hoop, die men vind in *le Tableau des passions humaines*, dat zy is een droom, die zig vertoont aan die geenen die waaken: en deeze droom is zoo zoet in de Liefde dat men waarlyk zou kunnen twyffelen welk zoeter was de hoop of het bezit; *de la Chambre* moet mee niet vremt van dit gevoelen geweest zyn wanneer hy zegt in zyn *characteres des passions*. „ Die geene die alles wat hy had weg gaf en niets voor zig „ zelve overhield als de hoop, deed zoo kwaad een verdeeling „ voor zig zelve niet als men zig wel zou kunnen inbeelden: „ hy nam voor zig zelve 't geen het zoetste in dit leeven is, „ hy verkooz een goed 't geen het langste kan duuren: in „ een woord men mag zeggen dat hy voor zig zelve alles „ had,

„ had; 't geen hy niet had, en dat hy zig in der daad als
„ een Koning had bedeelt. Waarlyk, vervolgt hy, gelyk
„ wy geen ander gevoelen kunnen hebben van goed dan van
„ het geen wy bezitten en het geen wy verhoopen, is het
„ zeker dat het bezit hier op de waereld geen volmaakt ge-
„ noegen geeft, vermits zy de Ziel als dronke maakt en de
„ kennis beneemt van het goed waar van zy Meester is, dat
„ zy de natuur van het zelve bederft, en het terstond doet
„ walgen: maar de hoop, die het verstand opwekt en doorzig-
„ tiger maakt, vertoont ons het goed zoodanig als het is, doet
„ het in zyn volle schoonheid zien, en weet 'er ons een veel
„ kieszer smaak als het bezit van te geeven: want zy is zoo
„ listig dat zy het weet te scheiden, van al de rampen die 'er
„ mee vermengt zyn, dat zy het weet te zuiveren van al de
„ gebreeken die het verzellen: en gelyk men kan zeggen dat
„ zy ons dan de Bloem van het schoone in de Ziel stort, kan
„ men ook zeggen dat de vreugd die wy daar door gevoelen
„ de Bloem van 't vermaak is en het zuiverste zoet van de
„ wellust. Men mag hier nog zyne eige woorden wel by
„ voegen, en vraagen: of het dan te verwonderen is, dat
„ wy haar zoo zoet en aangenaam vinden, en dat wy haar in
„ alle onze voorneemens en al ons doen mengen. Geenzints,
„ en met rede zegt *Cloris* in de *Past: in fid: att: I. Sc:* 3.

Come Sempre giova
Per incognito mare
La fida tramontana a' naviganti;
Ne l'aride campagne
La pioggia estiva a le sperate messi,
E ne i languidi prati, a l'herba, a i fiori
Il tepido ruscello;
Cosi, se ben tal hor e falsa e vana,
Giova la speme a gl' infelici amanti.

Gelyk een ster waar op men 't Zeil moet gaan
Voor een die zweeft op onbekende baaren,
Gelyk op 't drooge land de Zomer-regen aan
Den oest is die men wil vergaaren,

Gelyk voor 't kwynend' veld en Bloempjes die daar ſtaan,
En 't kruit, een laawe beek voor hun' verſlapte blaaren;
Zoo is de hoop, 't zy vals gegrond of wis,
Voor een verliefde Ziel die ongelukkig is.

Geen wonder dan dat *Phillis* aan *Demophoon* by *Ovidius* ſchyft.

Spes quoque lenta fuit. Tarde, quæ credita lædunt,
Credimus; invita nunc & amante nocent.
Sæpe fui mendax pro te mihi; ſæpeputavi
Alba procelloſos vela referre notos

Myn hoop was langzaam, 'k loof ook traag ('t geen te geloven
Vaak ſchaad'lyk is) uw liſt, die nu gantſch ſchaad'lyk min.
Dik als het witte ſchuim der baren golft na boven
Zoo dagt ik, 't was uw Zeyl, Demophoon komt in.

En een weinig verder.

Expectem, qui me nunquam viſurus abiſti?
Expectem pelago vela negata meo?
Et tamen expecto.

Hoe wagten die vertrokt om nooyt te rug te treden?
De Schepen die myn Zee nooit overvoeren kon?
Ik wagt nogtans.

By *Quinâult*, zegt *Antiochus*: *Stratonic: act: 2. Sc: 7.*

J'ay peine a m'alarmer, & ſans ſcavoir pourquoy,
Je ne ſcay quel eſpoir me flate malgre moy,
Tant il eſt naturel dans un malheur extreme,
De ſe flater toujours, mais ſur tout quand on aime.

'k Heb moeite en zorg om my te ontruſten, 'k weet geen re-
Waarom de hoop my vleit met haar' bekoorlykheden (de
Dog 't uiterſte ongeluk is van dien aard, 't verblind,
Het vleit ons, maar wel 't meeſt wanneer men teer bemint

En

En in de *Penelope* van *de la Fontaine* zegt *Iphise*, wanneer *Argine* haar haare dwaaling tragte voor oogen te stellen: *act:* 2. *Sc:* 1.

Ah! si c'est une erreur, laisse moy m'en flater;
Telemaque est toujours present a ma memoire,
Je pense qu'il m'aimoit, je me plais a le croire,
En tous lieux je le suis, je l'entens, je le voy;
Et peut etre de mesme Argine il songe a moy.
Il viendra me jurer une ardeur immortelle.......

Ach zoo ik dwaal laat ik my met die dwaaling vleyen,
Ik kan myn zinnen van Telemachus niet scheyen,
'k Denk dat hy my beminde, en't kanme in dit geval
Vermaaken: 'k volg, ik zie, ik hoor hem over al,
En hy denkt mogelyk Argine om my nu mede:
Hy zal my komen met de grootste tederheden
Zyn trouw op draaagen.......

By *Corneille Othon act:* 2. *Sc:* 1. verhaalt *Flavia* aan *Plautina* hoe *Otho Camille* met een rede die beter een Hoveling als Minnaar voegde onderhield en daar zy weinig voor haar liefde uit te wagten had, en voegt'er by:

Camille sembloit mesme, assez de cet avis,
Elle auroit mieux gouste des discours moins suivis;
Il l'ay veu dans ses jeux: mais cette defiance
Avoit avec son coeur, trop peu d'intelligence;
De ces justes soupçons ses souhaits indignes
Se sont tous aussi tost detruis, ou dedaingnes;
Elle a voulu tout croire, & quelque retenuë
Qu'ait sceu garder l'amour dont elle est prevenuë,
On a veu pour ce peu quil laissoit echaper,
Quelle prenoit plaiser a se laisser tromper;
Et que si quelque fois l'horreur de la contrainte
Forçoit le triste, Othon a soupirer sans feinte,
Soudain l'avidite de regner sur son coeur
Imputoit a l'amour ces Soupirs de douleur.

Camille zelver was van dat gevoelen meê
'k Zag aan haar weezen dat haar dit mistrouwen deê;

Zy had met meer vermaak, en liefst gehoort een reden,
Wat minder opgepronkt; maar die wantrouwigheden,
Die kwaamen met haar hert in 't minst niet over een,
Haar wensch deê die wel haast versmaaden of vertreên;
Ja zy geloofd het al; schoon haar regtvaardig schroomen
Weêrhield de min, waar mêe zy zo was ingenoomen.
Men zag door 't weinige, het geen dat zy zich liet
Ontslippen, dat zy neemt vermaak, nu zy haar ziet
Bedriegen; en of hy zomtyds in zyn gepeinzen, (zen,
Door schrik van deze dwang, moest zugten, zonder vein-
De lust tot heerschen heeft dan aanstonds op haar hert,
Beschuldigd haare min, als oorzaak van die smert.

Om dat de vertaaler, myns oordeels, de zin van de vier laatste regels niet wel verstaan heeft, en in dezelve de meeste fraaiheid tot deeze stoffe steekt, moet ik den leezer zeggen dat zy, na myne overzetting, beteekenen: *en wanneer de bedroefde Otho, door de schrik die hy had van zig zoo te moeten intoomen, zomtyds gedwonge was een ongeveinsde zugt te laaten slippen, Schreef zy* (*Camille*) *door de begeerte die zy had om over zyn hart te heerschen die zugten van droefheid aan de Liefde toe*: In het derde bedryf, eerste tooneel, van 't zelve stuk zegt *Camille* zelf.

Helas que cet amour croit tost ce qu'il souhaite!
En vain la raison parle, en vain elle inquiette,
En vain la defiance ose ce qu'elle peut,
Il veut croire, & ne croit que parce qu'il le veut.
Pour Plautine ou pour moy je voy du stratageme,
Et m'obstine avec joye a m'aveugler moy mesme.

Wat neemt de min licht aan het geen zy wenscht! de reden
Dwingt my vergeefs en baartme al die onrustigheden.
Helaas! 't wantrouwen my vergeefs haar heil aanbied,
Zy wil, maar om dat zy het wenst, gelooft zy 't niet.
Ik zie Plautine of ik zal my bedroogen vinden.
Ik help nog met vermaak, om zelf my te verblinden.

In het eerst aangehaalde tooneel, betuigt *Plautine* genoeg dat de hoop haar het zoetste was met deeze woorden.

Comme des deux costez le coup me sera rude,
J'aimerois a jouyr de cette inquietude,
Et tiendrois a bonheur le reste de mes jours,
De n'en sortir jamais, & de douter toujours.

Gelyk van wederzy, die slag my hart zal zyn,
Zo wenste ik steets te zyn en blyven in die pyn;
'k Hield my gelukkig nog, in alle myne elenden
Zo 'k altyd twyff'len mogte, en zo myn daagen enden.

Dezelve *Corneille* doet *Justine* tegens haar Vader zeggen in zyne *Pulcherie*, *act*: 2. *Sc*: 1.

Qu'on reve avec plaisir quand nostre ame blessée
Au tour de ce qu'elle aime est toute ramassée!
Vous le Scavez, Seigneur, & comme a tous propos
Un doux je ne scay quoy trouble nostre repos,
Un sommeil inquiet sur de confus nüages
Eleve incessement de flateuses images,
Et sur leur vain rapport fait naistre des souhaits,
Que le reveil admire, & ne dedit jamais.

Hoe zoet vleit zig het hart, als 't met gespanne zinnen,
Gestaag gehegt is aan het voorwerp onzer minnen
Myn Heer, gy weet het, en hoe ons op alle tyd
Een zeker 'k weet niet wat ontroert maakt en verblyd,
Een ongeruste droom toont ons aan alle zyen
Niet als vermaak, gegrond op losze dweeperyen,
En doet in onze ziel op zulk een yd'le waan
Begeertens groeyen daar het hart niet af kan gaan.

En in zyne *Cid. act:* 2. *Sc*: 5. zegt *d'Infante* dat zy in weêrwil van haar zelve hoopt, *mais malgre moy j'espere.* Dog gelyk de hoop oneindig is, zou het ook een oneindig werk zyn aan te haalen op hoe veelerhande manieren de hoop een Minnaar weet te vleyen; 'k weet zelf niet of ymand die waarlyk verlieft is geweest, en het ondervonden heeft wel bekwaam zou zyn om het uit te drukken. Dit bovenstaande kan hier van een genoegzaame schetz verstrekken, en dat ik niet buiten rede in een van myne Harders-Zangen gezegt heb.

Hoop, Reinhart, hoop; de hoop ſtaat tog een minnaar ſchoon,
Zy is het geene in ons de min het eerſt doet leeven.

't Is waar, zommige zouden dit wel ſchynen te wederſpreeken, en ſtaande te houden dat de Liefde zonder hoop beſtaan kan, wanneer zy zeggen dat men hoopeloos kan beminnen, gelyk *la Calprenede* in zyn *Faramond*, *Part*: 1. *Liv*: 3. alwaar hy op het ſchild van *Conſtance* zet.

Apres la mort de l'eſperance
Aymer tousjours fidellement;
Helas! c'eſt a toy ſeulement!
Miſerable Conſtance.

Kat. de Mellinga heeft het dus vertaalt:

Na doode hoop nog wonderlyk
Tot vaſte min te neygen;
Helas! dat is byzonderlyk
Alleen Conſtance eigen.

Maar *la Calprenede* heeft, gelyk hy zelf in 't vervolg ſchynt te kennen te geeven, dit meer gedaan, om de dubbelzinnigheid van de naam *Conſtance* en het franze woord, 't geen *Standvaſtigheid* beduit, als wel om dit ſtaande te houden; ja hy ſchynt meer van myn gevoelen te weezen vermits hy dit de ſtandvaſtigheid alleen toeſchryft: wat anderen nu belangt, die het zouden willen tegen ſpreeken, kunnen genoegzaam en door de ondervinding en door de rede overtuigt worden: want om te komen tot de beſchryving van de Liefde die ik hier voor uit *la Chambre* heb gegeeven, *dat zy is een beweeging van de begeerte tot het goede en ſchoone*, is het ligt te begrypen dat de begeerte tot het goede en ſchoone niet kan bewogen worden, ten zy men by zig zelve vaſt ſtelt dat men die zou kunen bekomen, en dat, na dat die hoop groot of klein is die beweeging ook zwakker of heviger word: dus heeft *D: Heinſius* de hoop in de Liefde niet kwaalyk by den ſteen van *Syſyphus* geleken.

Spes quoque paulatim vires aſſumpſit eundo,
Spes ſtimulos addit, ſpes ſibi vela facit.

Spes acuit Blandos & callida paſcit amantes,
Credulitas quamvis vatibus iſta nocet.
Syſyphe ſic volvis rediturum e culmine ſaxum;
Invidiam pœnæ ſpes tua ſemper habet.

Namentlyk om dat zy zig dan verheft en dan weer daald en dus de Ziel geſtadig afmat: maar niet tegenſtaande alle deeze redeneringen wil ik egter wel vrymoedig bekennen, dat, gelyk de Liefde, als ik hier voorgezegt heb, onbegrypelyk is, zy ook in dit geval zomtyds wel zaaken uitwerkt, die ons begrip overtreffen en daar de rede voor ſtil moet ſtaan: hoewel aan de andere zyde ook waar is, dat, gelyk hier in 't begin uit *le Boulanger* is gezegt, de hoop zoo loos is om ons te kittelen, dat wy zelf hoopen zonder dat wy het weeten, ja, dat, gelyk ik hier voor op het tweede Zinnebeeld heb aangehaald, uit de wanhoop zelf onze hoop ſpruit: dus doet *Corneille Berenice* zeggen, *act*: 3. *Sc:* 3. „ dat zy geen hoop meer „tot Titus had, en evenwel geen afſtand van hem deed.

Je ne l'eſpere plus & n'y renonce pas.

Ook is het zeker dat de meeſte van myn gevoelen zyn geweeſt: dezelve *Corneille* zegt in zyne *Cid. act*: 1. *Sc*: 3.

Si l'Amour vit d'eſpoir, il meurt avecque luy.

Want Liefde leefd by hoop, en buiten hoop vergaat.

In de *Ariane* van *T. Corneille Act:* 1. *Sc*: 1. zegt *Enarus*:

On reſiſte aiſement quand on eſpere pas.

Maar men vermint die ligt wanneer men niets meer hoopt.

In de *Stratonice* van *Quinault act*: 1. *Sc:* 4. zegt *Seleucus* wat wytloopiger, dog zeer zoet.

Pourquoy me flattes tu tousjours?
Je me flatte moy meſme aſſez ſans ton ſecours,
Comment puis je l'aimer ſans qu'au fonds de mon ame
Quelque flatteuſe erreur ne nourriſſe ma flame?
Je ne dois point douter de ſes mepris ingrats,
Mais je ſerois guery ſi je n'en doutois pas;
Je la verdrois ſans doute avec bien moins de peine,

Si j'estois en effet convaincu de sa haine,
Et desja mon amour seroit hors de mon coeur
S'il n'estoit retenu par quelque espoir trompeur.

Helaas! waarom myn' Ziel gevleid?
Ik vley my zelf genoeg met haar afkeerigheid
Hoe kan ik, zonder dat in 't binnenst myner zinnen
Een vreemde dooling voed myn Liefde, haar beminnen?
'k Heb niet te twyffelen aan haar' veragting, maar
Zo ik niet twyffelde, 'k verwon haast myn gevaar;
Zo ik bewust was dat zy my zou blyven haaten,
'k Zou dan de ondankbare met minder smart verlaaten;
De Liefde was reeds in myn hart gesmoort, verkout,
Die nu een yd'le hoop nog in myn Ziel weêrhoud.

Derhalven besluit *F. van Hessel* heel wel in zyn *Otia Hagana Eleg.* 3. dat een Minnaar zonder hoop niet zou kunnen bestaan.

Si spes nulla foret misero, si nulla futuri
Gaudia mulcerent corda, periret amans.

Uit alle dit voorgaande zal men ligtelyk begrypen dat hier enkel word gesprooken van een liefde die haar oogwit nog niet bekomen heeft; want wanneer men het beminde heeft verkreegen beweegt zig de begeerte enkel van vreugde over het bezit en om sig naawer met het beminde gestadig te vereenigen: en wanneer men ('t geen jegenwoordig al wat zeldzaam is) nog na de dood bemind, word de Ziel enkel bewogen met droefheid door het herdenken van haar verlies, en myns oordeels is de Liefde in dit geval meer een treurigheid over het verloore goede en schoone, als een begeerte tot het zelve, zoo dat in deeze twee liefdens de hoop geen plaats kan hebben.

MEN

MEN JAAGT ZOMTIJDS VOOR EEN ANDER.

Gelyk het Knyn werd uit het hol gejaagt door 't Fret,
En in 't gespanne touw der Jaagers komt te loopen,
Kan ons de losze min wel eens vergeefsch doen hoopen,
En maaken dat men 't wild jaagt in eens anders net.
Die in de min zig niet voorsigtig weet te draagen,
Zal zelden voor zig zelf, en meest voor andren jaagen.

MEN JAAGT ZOMTIJDS VOOR EEN ANDER.

Dit Zinne-beeld behoeft niet veel uitlegging, vermits de ondervinding dagelyks genoeg leert, dat een Minnaar dikwils, terwyl hy heel vuurig vryt, zyn beminde door een ander verlieſt, en zig met vergeefſche klagten moet trooſten; ik kan dan niet beter als met iets diergelyks eindigen: ziet hier iets van my, op zoodaanig een onderwerp voor heenen opgeſtelt.

Myn ſchoone, laat het u voor 't laatſte niet verveelen,
  Dat myn verlege Ziel u haare wanhoop klaagt:
Wanneer men zyne ramp een ander meê mag deelen
  Is 't zeker dat men die met minder moeiten draagt.
En ik zie my alleen van deeze trooſt verſteeke,
  Een zwakke trooſt, maar die ook noit geweigerd werd,
De hooge Hemel hoort den Sterveling wel ſmeeken
  En leent zyne ooren zelf aan 't allerbooſte hert.
Hoe kan in uwe ziel dan zulk een wreedheid komen?
  Waar mede heb ik tog verdient zoo bits een haat?
Of heeft een los gerugt u zoo verre ingenomen
  Dat myn verdediging my zelf niet open ſtaat;
Zou 't kunnen zyn? zoud gy die onregtvaardigheden
  Wel ooit beſluiten? neen, myn ſchoone, neen: maar, ach!
Ik zie op 't onvoorzienſt' myn hoop gantſch afgeſneden
  En zonder dat ik na de rede vraagen mag:
Ik word' gehaat en mag in 't minſt geene oorzaak weeten:
  Nog eens, myn ſchoone, wat heeft u myn' min miſdaan?
Heeft zy zig mogelyk ook al te veel vermeete,
  En niet eerbiediglyk genoeg zig doen verſtaan?
Had zy haar' vlammen ook nog langer moeten ſmooren
  En heeft zy haare brand u al te ras verklaart?
Of heeft zy haar gezugt u niet genoeg doen hooren
  En haar verliefde klagt te gieriglyk geſpaart?
Of is het dat ik u zoo hat'lyk ben in de oogen?
  Of is myn trouw verdagt en waant gy my zoo laf,
Dat ik verzaadelyk na uw bezit zou poogen?
  Myn ſchoone, zeg my tog wat u deez' afkeer gaf!

Zie wat ik verg; niet dat gy myne min zoud hooren,
Of die met wedermin beloonen, neen ô neen:
Die zoete hoop kon my voor deeze wel bekooren.
Voor deeze vleide ik my met uwe tederheên:
Toen kwam ik u alleen van zuiv' re Liefde klaagen,
Nu meld de wanhoop u myn deer'lyk ongeluk,
Toen tragte ik u door myn gebede te behaagen,
Nu maar te weeten wat de bron is van myn druk:
Denk welk een onderſcheid voor een, die zig voorheenen
Gevleit heeft dat zyn min niet wierd geheel verſmaat,
Nu zonder hoop, en dat hy weet waarom te weenen,
En daar het u in't minſt niet eens ter harte gaat:
Maar 't is vergeefſch: hoe zou myn klagt u kunnen treffen
Daar gy niet weet hoe my het hart word afgeknaagt:
Want niemand kan de ſmart der Liefde regt bezeffen
Dan die de Liefde zelf eerſt in zyn boezem draagt:
En had zy maar uw hart met eene vonk onſtooken,
Met eene ted're ſchigt uw' borſt getroffen, 'k weet
Het mededoogen had uw' fierheid lang gebrooken,
En ik was noit geſtort in dit rampzalig leet;
Rampzalig, want wie kan rampzaliger bedenken,
Dan lyden zonder dat men weet waarom men lyt,
Steets zugten, klaagen, en in traanen te verdrinken,
Waar mede een ander zig al ſpottende verblyt.
Zugt dan myn hart, gy zyt tot droefheid tog gebooren;
Ween zonder einde, want die fiere (welk een ſtraf!)
Gewaardigt zig niet eens uw' klagten aan te hooren,
En ſlaat als ſchuldig u, nog onverdedigt, af.
Wel, Kloris, wyl ik dan uw' trots niet kan verzagten,
Wyl myn regtvaarde zaak u niet ter harten gaat,
Vaar wel, ik ſchei van u, maar, wreede, myne klagten
Getuigen u genoeg hoe 'k u door dwang verlaat.
Dog dwang of niet ik moet u evenwel verlaaten,
Door u alleen is my dit droevig lot bereit,
En wyl my Liefde nog onnoozelheid kan baaten
Vaar wel dan Kloris ach! vaar wel in eeuwigheid.

DE LIEFDE STELT ONZE WAARDY.

Als penningen waar mêe men is gewoon te tellen
Na 't oordeel van die haar gebruikt, nu veel waardy
En dan heel weinig wêer verbeelden, zoo zien wy
Ons door de min dan hoog en dan heel laag weêr ſtellen.
Dan zien we ons agten in de Liefde, dan verſmâan;
En enkel komt dit van haar oordeel ons van daan.

DE LIEFDE STELT ONZE WAARDY.

Het is ligt te begrypen dat onze waardy in de Liefde van de Liefde zelf afhangt, vermits in de voorgaande Zinnebeelden al is aangemerkt, dat men alles wat men bemint voor ſchoon aanziet, en hier van daan komt het, dat de een dit en de ander dat hooger agt, om dat de een dit en de ander dat bemint, het geen menigmaal het minſte van onze keur afhangt gelyk ik in de voorgaande Zinnebeelden ook heb aangehaalt; derhalven betigt de Satyr in de *Paſtor infido att.* 3. *Sc:* 1. De Vrouwen hier mede buiten reden, en moeſt de Liefde alleen de ſchuld gegeeven hebben van het geene hy haar met deeze woorden te laſt legt.

Al fin e vero
Che ſe talhor ſi perde una ſol volta
Amoroſa ventura
Si va poi ſempre mendicando indarno.
Merce, che non ſan ben gli huomini ancora,
Come ſian fatte queſte humane fere,
Che per ſuo danno il mondo chiama donne.
Son alcun di lor cotanto altiere
Che ſe qui rinaſceſſe un nuovo Adone.
Del lor amor ſarebbe forſe apena
Stimato degno; & altre
Son ad amar ſi pronte, che ſovente
Faranno del lor cor idolo un moſtro.
Di giovanil bellezza altre ſon vaghe,

Altre piu tosto di viril sembiante,
Queste in robuste membra invitta forza
Sol han in pregio, quelle
Le delicate guancie
D'impuberi fanciulli, che di Giove
Li Ganimedi posso dir, & altre
Aman sol Gentilezza, e cortesia;

Nu zie ik eerst dat die in 't minnen,
Eens zyn geluk voor by laat gaan,
Daar na, wat hy ook mag bestaan
Het nimmermeer zal weder winnen:
Dank zy de onweetenheid der Mannen, die nog niet
Den wreeden aard van 't dier, het geen de Waereld hiet,
Tot haar verderf een Vrouw, gelyk zy moesten, kennen
Daar zyn 'er onder, die zig tot die trotzheid wennen,
Dat, zoo men heden wederom,
Een nieuwe Adonis zag herleeven
Zy hem haar hart niet zouden willen geeven
Nog waardig agten dat hy wierd haar Bruidegom;
Men vind 'er and're weêr van zulke ligte zinnen
Dat zy zig niet ontzien een Monster te beminnen;
Die zoeken weêr een schoone Jonkheid; dien
Behaagd alleen een Man'lyk weezen;
Die zullen weêr het meeste zien
Op grove en sterke leden, deezen
Zyn enkel te bekooren door

De

De gladde kin van ongebaarde Jong-gezellen,
Die men om hunne teêrheid voor
De Ganimeden van Jupyn zou kunnen tellen:
En anderen zyn weêr te vreên
Met aardigheid, beleefde en zoete reên.

Veel beter zegt *Menandro* in 't zelve ſtuk *att*: 2. *Sc*: 1.

Deh non vedi Fileno,
Che fortuna, & amore
Ambi di ragion privi, ambi cagione
Son di mortal dolore
A chi ſua vana ſpeme in lor ripone?
Che l'un e l'altra ſuole
Con audace baldanza
Alzar noſtra ſperanza
Talhor Sovra le ſtelle, e Sovra il ſole;
Dove ripoſte in ſieme
Vengon da loro le miſerie eſtreme.

Fideno, ziet gy dan nog niet
Hoe dat Fortuin en Liefde beide
Gantſch van de rede zyn geſcheiden,

En

En hoe zy beiden, met het doodelykst' verdriet,
Die droeve zielen kwellen
Die door een losze hoop daar al hun heil in stellen:
En dat zy beiden zyn gewoon
Het hart met zulk een moed te treffen
Dat zy 't door hoop ten Hemel heffen
Die zy dan weder met de grootste ellenden doôn.

DE

DE LIEFDE IS ONVERZAADELYK.

Gelyk een Hond naaw't end kan van zyn honger vinden
Maar alles inslokt wat hy maar vind voor hem staan:
Kan zig de gulzigheid der liefde niet verzaan,
Maar zal altyd hoe meer zy vind hoe meer verslinden.
Hoe menig heeft'er van de wreede min geleert
Dat door het voedzel zelf haar' gretigheid vermeert.

DE LIEFDE IS ONVERZAADELYK.

De Franſzen hebben een oud ſpreekwoord; dat een
„ hond , het ſpel , de Liefde en het vuur nooit
„ met een weinig te vreden zyn.

Le chien, le jeu, l'amour, le feu,
Ne ſe contentent oncq de peu.

En niets is waaragtiger ten aanzien van de Liefde, want men is zoo dra niet verlieft of men tragt het beminde voorwerp te zien, naauwelyks heeft men dit verkregen of het hart is niet vergenoegt, maar wenſt daar mede te ſpreeken, zyn vlammen te mogen ontdekken, en laat zig voorſtaan daar mede voor eeſt wel te vrede te zullen zyn. Maar zoo ras men hier mede toe gekomen is, tragt men verder, en het ongeduld vermeerdert zelf door de verkrege gunſten, ja men is niet gerüſt ten zy men van de eene gunſt tot de ander opklimmende eindelyk tot het uiterſte is gekomen: geen wonder want, gelyk *Koenderding*, in het derde bedryf van zyne *mildadige Minnaar*, zegt.

d'Ongeduldigheid, is Spits-broer van de min.

Fontenelle vergelykt ook ten deezen aanzien de redenèringen der Minnaars niet kwaalyk by die van de Mathematici; gy
„ kunt, zegt hy, een Minnaar niets toeſtaan ten zy dat gy
„ kort daar aan gehouden zyt hem nog meer toe te ſtaan, en daar
„ na nog meer, en dit loopt ver in 't ende. Staa op dezel-
„ ve wyze aan een Mathematicus maar de minſte ſtelling toe,
„ hy zal u daar een gevolg uit weeten te trekken, 't geen
„ gy hem ook zult moeten toeſtaan, en uit dit gevolg weêr
„ een ander, en dus zal hy u in weêrwil van uw zelven zoo
„ ver brengen dat gy het naawelyks zoud gelooven, dit twee-
„ derhande ſlag van Menſchen neemt altyd meer als hen ge-
„ geeven word. Zie *ſes entretiens ſur la pluralite des mondes*,

cinquieme soir. De Ridder *J. Katz* heeft hier op in een zyner Zinnebeelden deeze twee vaarsjes gemaakt.

RES IMMODERATA CUPIDO EST.

Prima quidem fuerat dominam tibi cura videndi,
Altera, mox lateri jungere posse latus.
Istud & illud habes, sed & hoc, tibi lenis amica
Blanditias molles, aptaque verba dedit.
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
Mox illibatæ virginitatis honos?
Et vorat, & properans ruit in nova frusta molossus,
Quoque petat cupidus semper amator habet.

ALTIJDT NA MEER.

Als ik de Liefste sag, doen woud ik haar genaken;
Strax riep ik om de spraak, flux haar te mogen raken,
Doen bad ik om een kus en doen ik die bequam
Nog vond ik dat myn hert geen regt vernoegen nam.
Ik voelde des te meer myn Ziel gedurig hygen,
Dus wenscht' ik boven dat een naarder pant te krygen:
ô Lusten zonder end'! ô wispeltuerig spel!
Al Krygt de Hond een stuk nog gaapt hy evenwel.

DE

DE LIEFDE ZIET NA GEEN RYKDOMMEN.

Ellendig die zyn min tragt uit het gelt te haalen;
 Die enkel zyn geluk in groote rykdom ſtelt,
 Alleen een voorwerp mint door overvloed verzelt,
Hoe duur zal hy daar na die blindheid nog betaalen.
 Want die met ſchyn van min alleenig oogt op ſchat.
 Word door de min vaak in een goude ſtrop gevat.

DE LIEFDE ZIET NA GEEN RIJKDOMMEN.

Myn zeggen zal zekerlyk veelen vreemt voor komen, voornaamentlyk wanneer zy niet alleen weeten dat jegenwoordig geld de meeste Liefde maakt, maar dat het van alle tyden zoo is geweest en alle Schryvers daar over hebben geklaagt: dog zy zullen het ligtelyk toestemmen, wanneer ik de woorden van *Jonktyds* in 't begin van zyn *Roselyns-oogjes* gebruiken. „ de, zeg, dat ik dusdanige Menschen die meer op de Hu„ welyks gift dan op de Bruid zien, buiten myn bestek sluit.

Een trouwe Minnaar zal nog Schat nog Bloet verschoonen,
Als hy zyn waartste Ziel mag dienste en Liefde toonen;
Hy agt nog geld, nog goed, nog leeven ramp nog smart,
Wanneer hy maar verkrygt de gunste van haar hart.

Gelyk *Koenderding* in 't eerste bedryf van zyne *mildadige Min„ naar* zegt. Een Liefde die slaaf van het Goud is, is het „ grootste vuilste en vervloekste Monster dat ooit van de Aar„ de of Zee is voortgebragt, zegt *T. Tasso Amint: Att: 2. Sc. 1.*

Amor Servo de l'oro, è il maggior mostro,
Et il più abominabile, e il piu sozzo,
Che produca la terra, o'l mar fra l'onde.

Ook kan het geen Liefde genaamt worden, vermits onze Ziel door zoodanige voorwerpen niet kan getroffen worden, gelyk *Quinault* redeneert in *la Mort de Cyrus act: 2. Sc: 1.*

Tout ce qu'en l'univers l'ordre du Ciel assemble
s'Attache par nature a ce qui luy ressemble,
Et nostre ame, qui suit ce cours accoustume
Veut pour estre charmèe un objet anime.

Al 't geen de Hemel op de Waereld voort doet komen
Is met een drift tot zyns gelyk steets ingenomen,

En

En onze Ziel, die ook dezelve wegen gaat,
Wil iets bezielt eer zy haar zelf bekoren laat.

Derhalven zingt J: *Secundus lib.* 1. *Eleg.* 2. heel wel met *Tibullus*, *Propertius* en anderen, dat de Rykdommen zonder de „ Liefde niets kunnen baaten, en de Liefde zonder Rykdom- „ men allès aangenaam kan maaken.

Quid Tyrius sine amore torus? quid mensa Falerno
Uda? quid auratis nixa domus trabibus?
Quid juvat Assyriis in odoribus elanguentem
Seu sopor ad citharas, seu leve murmur aquæ?
Omnia nil sine amore juvant, sed amore secundo,
Et sopor in dura blandus humo trahitur:
Omnis & Assyrium tellus aspirat amomum,
Et vincunt humiles tecta superba casæ.

Het is ook altyd de grootste schande des Waerelds geweest zig door het geld te laaten bekooren niet alleen by *Ovidius* en diergelyken, maar zelf by Regts-geleerden, die het veel schandelyker hebben geagt zyn Lighaam ten besten te geeven om 't gewin als om 't vermaak, zie *l.* 44. *de Rit: nuptiar: & ibi DD.* Hoewel het zomtyds wel gebeurt dat ymand op geld oogende naderhand in der daad verlieft word. Dus spreekt *Otho Albinus* aan by *Corneille Act*: 1, *Sc*: 1.

Ainsi que vostre amour n'est qu'une politique,
Et le Coeur *ne sent point ce que la bouche explique.*
Oth: *Il ne le sentit pas Albin, du premier jour.*
Mais cette politique est devenu amour.

Alle uwe min strekt dan alleenig om te maaken,
Dat gy door haare trouw komt op de Troon te raaken.
Oth: Daar stak geen and're Liefde in 't eerst als Staatkunde in,
Maar al die Staatkunde is geheel verkeert in Min.

MET

MET DE OOGEN WORD HET HART VERWONNEN.

Uw' pylen zijn vergeefs, ô min, zoo 't oog ontbreekt:
Gy zult ons nimmermeer als door 't gezigt verwinnen:
Door deeze venſters komt uw zoet vergif vaak binnen:
Dit is de pyl waar mêe gy 't allerfelſte ſteekt.
De minne-boog is 't oog, de lonkjes zyn de ſchigten
Waar door het ſterkſte hart ſtraks valt uit zyn gewrigten.

MET DE OOGEN WORD HET HART VERWONNEN.

Dat de oogen de meeste kragt hebben om Liefde te veroorzaaken, en dat de Liefde door de oogen het eerst in 't hart komt, is voorheenen zeer geleerd en beknopt verhandelt door *D. Jonktys* in het ontleden van zyn *Roselyns* oogjes, en vermits dit boekje niet veel te vinden is, zal het den leezer niet onaangenaam kunnen zyn, indien ik in myne aantekeningen over dit Zinnebeeld, *Jonktys* volg, en met een een uittrekzel van dit overaardige werkje geef.

In het begin haalt *Ionktyds* aan, het geene in het algemeen Liefde kan veroorzaaken, daar na komt hy op alle de deelen van 't lighaam in 't byzonder, en besluit, dat, niet tegenstaande de aantrekkelykheden die men in elk van hen kan vinden, de oogen hier in alle de anderen deelen ver overtreffen: Hy begint, om zyn gevoelen te bevestigen, de waardigheid van het oog met deeze woorden op te haalen: „ d'onsterffelycke „ Ziele des Menschen, besloten in den duist'ren Kercker on„ ses Lichaems, en kan noch verstaen noch begrypen, dan „ door behulp der uytterlycke sinnen: dese sinnen zyn vyf, „ nae 't getal der vyf een-wesighe Lichaemen den Hemel en „ de vier Elementen. 't Gehoor heeft een lochtachtigh Lig„ haem tot zyn voorworp, den reuck een vuyrigh, den smaeck „ een waterigh, en 't gevoelen een aardachtigh: maer 't ge„ sichte, als zynde het edelste en 't suiverste van allen, is „ een Hemelsch en niet brandend licht tot sijn voorwerp toe„ gepast, uit welk voorworp, 't gheen van de Poëten Gods „ eerstghebore wert toegenaemt, ghy onfeilbaar de waerdig„ heydt van 't gesichte moogt afmeten: Verders haalt Jonktyds verscheide gevoelens van geleerden aan, waar mede hy de waardigheid van het gezigt wyder bevestigt; dog vermits dit het onderwerp hier niet is, ga ik het voorby, anderzints kan men het wytloopiger nog vinden by *Johan. Michael*: in zyn tractaat *de natura visus*, en *Francisc. Junius de pict. veter. lib.*

 3.*cap.*

3. *cap.* 9. §. 8. en anderen. Vervolgens zegt *Jonktyds* dat de Liefde door de oogen eerst in het hart komt, en haalt ook aan, dat, volgens het gevoelen van zommigen, de Grieken de Liefde ἔρως hebben genaamt, om datze ἀπὸ τῆς ὁράσεως, van 't gezigt, haaren aanvang neemt; en zekerlyk indien de oogen ontbraaken de Liefde zou weinig vermogen hebben.

S'occhio non mira
Cor non Sospira.

Indien de oogen niet en sagen
't Hert sou geen Minne-smerten dragen.

Want schoon zommigen, gelyk *Jonktyds* ook aanhaalt, zonder zien verlieft zyn geworden, meen ik, dat het, als het al waar mogt zyn, t'eenemaal voor iets wonders moet worden geagt, en byna als zonder voorbeeld; daar en boven, wanneer ymand zonder zien, op het enkele gerugt 't geen hy van een schoonheid hoorde, mogt verlieven, is het egter zeker, dat hy door het gehoor alleen nooit daar toe zou kunnen komen, maar zig nootzaakelyk moet verbeelden het Schoonste van die Schoonheden die hy voor deeze met zyne oogen heeft gezien, 't geen gevolgelyk het eenigste moet zyn dat hem doet verlieven, zoo dat het in dit geval zelf waar is, gelyk dezelve *Jonktyds* wel aanmerkt, dat de oogen de eerste aanleyders tot de Liefde zyn.

Oculi sunt in amore duces.

En het is een gevoelen zoo gemeen dat het naawelyks van ymand is tegengesprooken, alle die verlieft geweest zyn, bekennen het meeste deel dat zy het door 't gezigt hebben in 't hart gekregen.

Ut vidi ut perii:
Viderunt Oculi, rapuerunt pectora flammæ;

Tacitus zegt in zyn tractaat *de Morib. German. cap.* 43. *in fin.*

Pri-

Primi in omnibus proelys oculi vincuntur, 't geen *d'Ablancourt* heeft overgezet, de oogen worden altyd het eerfte overwonnen
„ zoo wel in Liefde als in Oorlog. *Seneca*, dat de Liefde in
„ de oogen begint en in 't hart valt; *amor in oculis oritur in*
„ *pectus labitur. Propertius* Schryft aan zyn *Cynthia*, *el.* 23. *lib.*
„ 2. dat een die ziet zondigt, en die niet ziet ook niet verlieven
„ zal, en dat de oogen vervolgens alleen de fchuld hebben.

Qui videt is peccat, qui non & viderit, ergo
Non cupiet. Facti crimina lumen habet.

Derhalven zei een Italiaans digter heel wel:

Et fian col cor punite ambe le luci,
Ch'a la ftrada d'Amor mi furon duci.

Myn keurig oog 't geen my op 't Minne-pad vervoert heeft,
Gevoel nu meê de fmart daar 't harte van ontroert leeft.

Deeze gedagten heb ik voorheenen wat wytloopiger uitgebreit in de volgende Harders-Zang.

ROOZELYNE *Harders-Sang.*

De jonge Roozelyn' door fpyt en min gedreeven;
Dewyl haar Veldman heel ontaard zyn hart ontzeit,
Tragt haar beneepe Ziel een weinig lugt te geeven
In 't diepfte van het Bofch en droevige eenzaamheid.
Zy wil 't geboomte dus haar ongeluk doen kennen,
En de Echo na 't geluit van haare klagten wennen.

Dewyl, zegt zy, ik my van Veldman zie veragten,
Myn ted're lonken, en myn' zugten zie verfmâan,
Dewyl, helaas; dewyl myn ziel van al' haar' kragten
Berooft, de ftormen van de min fteets uit moet ftaan;
Ach Oogen, helpt my tog, ontfluit, ontfluit, uw kraanen,
Myn blaakend hart, fnakt na den vogt van uwe traanen.

Gy oogen, gy, bragt eerst de Liefde in myne zinnen,
Dit hevig vuur hebtge in myn boezem eerst verwekt,
Gy deedt het dat zy my, eer ik het wist, kon winnen
Vermits gy haar de weg hebt tot myn hart ontdekt:
Ontzegme dan uw' hulp nu niet, ontsluit uw' kraanen;
Myn blaakend hart snakt na den vogt van uwe traanen.

Gy, gy alleen gingt my onnozele verleyen,
Gy bragt haar onder schyn van vreugde in myn gemoed,
Gy, gy alleen deed my van myne vryheid scheyen
En gaaft my over aan een Harts-togt zoo verwoet.
Verlaat my dan nu niet ontsluit, ontsluit uw kraanen:
Myn blaakend hart snakt na den vogt van uwe traanen.

Het vuur, zoo lang in d'as van eerbaarheid verschoolen,
Maar hede door den smaat op 't hevigste in den brant,
Zet myn verwonne Ziel aan alle zy in koolen,
Verdroogt myn jeugdig Bloed, en schrookt myn ingewant.
Ach oogen, oogen ach! ontsluit dan uwe kraanen,
En lesch myn blaakend hart is 't mog'lyk met uw traanen.

Wilt haar gestaag doen langs myn bleeke wangen stroomen,
En weeken in uw nat myn droeven boezem: ja
Hebt gy de zoete bloem eerst van myn' min vernomen,
Smaakt nu de wrange vrugt ook van myne ongena:
Komt oogen toeft dan niet ontsluit, ontsluit uw kraanen:
Myn blaakend hart snakt na den vogt van uwe traanen.

Maar zoo my Veldman als voorheen eens kwam te vooren,
My zyne min weêr bood en onschuld deed verstaan:
Ach bange Ziel, wil dan uw droeve zugten smooren,
Ach oogen, maakt dan vry een end van uw getraan;
Ja wapent dan uw zelf alleen met ted're lonken
Gy kunt myn blaakend hart dan niet te veel ontvonken.

Ten laatsten eindigt *Jonktyds* dit, met deeze volgende woorden van *Beza* in zyn bedenkingen over het hoogliet *Salomons*: „ gelyckerwys in 't aengesicht de schoonheyt boven alle an-
„ dere

„ dere deelen des Lichaems uytmunt ; ja ſo verre , dat een
„ ſchoon weſen voorts alle overige miſmaaktheden des lic-
„ haems ſal bedecken, en in tegendeel waer het aenſicht lee-
„ lick is, geene aengenaemheyt in't gantſche Lichaam ſal be-
„ ſpeurt werden : alſoo bekleeden ook de oogen in het aen-
„ geſicht de eerſte plaets, om een welgevalligheyt in yemandt
„ te verwecken ; en inſonderheyt in de Liefde, dewelke door
„ de Oogen werdt gelyk als inghedroncken, en die door haer,
„ als door open venſters inſluypende, tot het binnenſte van
„ onſe herten indringht. Maar , gelyk dezelve *Jonktyds* wel
zegt, het zou een kleine luiſter voor de Oogen zyn , indien
zy alleen bekwaam waaren om de brandende Straalen van een
Ziel roovende Schoonheid te ontfangen en na 't harte te voe-
ren, en geen ingeboore kragt hadden om zelf de ſcherpſte Min-
ne-ſchigten toe te ſchieten : dat *Beza* van dit gevoelen is ge-
weeſt blykt uit zyne bovenſtaande woorden alwaar hy de oo-
gen voor het ſchoonſte van het gantſche Lighaam erkent en
men kan 'er nog een bewys van *la Chambre* van vinden in het
einde van myne aanteekeningen op het vierde Zinne-beeld.
Propertius belyt het van zig zelf *lib.* 1. *Eleg.* 1.

Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis,
Cantactum nullis ante cupidinibus.

Ick in wiens hart te voor de Minne noyt en ſat
Ben eerſt door 't Vlammig oog van Cynthia ghevat.

Hier by haalt *Jonktyds* ook aan de woorden van *Martiaal*, die
„ van *Mamurra* zegt , dat zy de Jongelingen door 't bezien,
„ op at met haare oogen.

Inſpexit molles pueros oculiſque comedit.

En nog van verſcheide anderen waar van ik 'er nog eenigen
in 't vervolg zal aanhaalen. *I. Douza* noemt de dreigementen
van de oogen van zyne ſchoone : Blikzems : wanneer hy de
Liefde doet zeggen.

Disce supercilii fulmina posse pati.

By *Secundus Eleg. 2. lib.* 1. voorzeit hem de Liefde dat hy haar
„ menigmaal uit de oogen van zyn schoone vol verwondering
„ zou pylen in zyn hart zien schieten.

Illius e claris me sæpe stupelis ocellis.
Vibrantem occultas in tua corda faces.

P. Francius, zegt van zyne *Ida. lib.* 3. *Eleg.* 9. dat Venus om
„ haare wil haare woonplaats *Ida* heeft verlaeten en in haar
„ oogen haar verblyf houd; dat de Liefde daar haare Pylen
„ ontsteekt en uitschiet: en dat de Zon veel schooner uit haa-
„ re oogen als het oosten opkomt.

Idalios præ te spernit Cythereia colles.
Si nescis, oculos incolit illa tuos.
Ex oculis sua tela tuis jaculantur Amores
Accenduntque suas discutiuntque faces.
Ex Oculis sol ipse tuis, sol aureus, exit:
Eoo qualis se levat ille mari.

En het zelve zegt hy nog wytloopiger van *Phillis* oogen in een van zyne Epigrammata. *D. Heinsius* schryft aan *J. Lernutius, Monobib. Eleg.* 12. Hoe de Liefde in de oogen van zyne *Hyella*
„ hong, en de Minne-Godjes romtsom haare lonkende oog-
„ jes Speelden.

Cum miser arguta deceptus imagine rerum,
Vidisti geminis pendulus ex oculis
Cum pharetris arcuque errantes undique divos
Ludere festivæ luminibus dominæ.

By *Honore d'Urfe* beklaagt zig *Alcippe* op deeze wyze over de koelheid van *Amarillis*, *Astree part.* 1. *liv.* 2.

Elle a le coeur de glace, & les jeux tout de flame

Et

Et moy tout au rebours
Je gele par dehors, & je porte tousiours
Le feu dedans mon ame.
Helas! c'est que l'Amour
A choisi pour sejour
Et mon coeur & les yeux de ma belle bergere.
Dieux changera t'il point quelque fois de dessein,
Et que je l'aye aux yeux, & qu'elle l'ayt au sein?

Zy heeft een hart van ys en vlammen in haar' lonken,
En ik in tegendeel
Voel my van buiten heel
Bevrooze en myne ziel vol vonken:
Helaas! 't is dat de min
Tot haar verblyf plaats heeft genomen
Myn hart en de oogen van myn ſchoone Harderin.
Goon! zal zy nimmermeer veranderen van zin
Om eens in myn gezigt en in haar hart te komen.

Een zeker digter zegt van een ſchoone:

Haar oogen ſchieten zoo veel ſcharpe ſchigten uit,
Dat niets zoo hart is daar de punt te rug opſtuit.

En een weinig verder.

Zy ſchieten teffens op een tyd veel duizend ſtraalen,
En duizend blikzemen die in de Ziele daalen,
De reen ontroeren, ſlaan door 't brandend middelrif,
En ſchieten in het bloet een minnelyk vergif.

Pluimer zegt van zyne *Roozemond.*

Kupidos Wapenſchool, zyn Koker, Pyl, en Boog,
Staan midden in de vlam van uw doordringende oog,

Koenderding zegt derhalven niet zonder rede.

Bevallyke oogen zyn gevaerlyck om te aenschouwen.

Het zal met dit inzigt geweest zyn dat een Spanjaart met een „ ander in geschil zynde zyn Matres verzogt dat zy hem eene „ nagt haare oogen wilde leenen , om zyn viand om hals te brengen. Gelyk de Auteur van *la maniere de bien penser dans les ouvrages d'esprit* aanhaalt , *Dialog:* 3. veel beter behaagt my 't zeggen van een ander 't geen dezelve Schryver aanhaalt , die van de zwarte oogen van zyn Matres zey dat zy rou droe- „ gen over de geenen die zy gedood hadden. Ik moet hier nog by voegen een Italiaans Vaarsje op een slaapende Venus , 't geen *Jonktyds* aanhaalt.

Non risvegliar la Dea , che gli occhi suoi
Aprendo , Viator , chiudera i tuoi.

Wagt u , reiser dat ghy nimmer dêes Godin ontwaken doe ,
Want met 't opslaen van haer oogen sals' u oogen sluiten toe.

Heisinus , volgens den zelven *Jonktyds* noemt de oogen een Vogelery van de Liefde *Aucupium Amoris.* En niet alleen dat zy die kragt op onze Ziel hebben , maar zelf zoo wy de digters willen gelooven op onredelyke , ja zelf , volgens zommigen , op ongevoelige dingen , *J. Jov. Pontan:* zegt in zyn *Pomp. Lepidin: pomp:* 1. van *Lepidina* dat zy een Zeilsteen in haare oo- „ gen heeft en daar mede de Vissen , de harten , de Stieren „ en jonk en oud kan trekken.

Magnetem gerit illa oculis Stellamque Supremam ,
Venerit ad littus trahit ad sua lumina pisces.
Iverit in sylvas , trahit ad spectacula cervos ,
Ilicet indomiti surgunt ad prælia tauri.
Verterit illa oculos in quem juvenemve senemve ,
Ille perit , miseris hæc crescit amantibus error.

Maar om van de digters af te gaan , daar anders in dit geval geen einde aan te vinden zou zyn ; geeft *Ionktyds* deese reden waa-

waarom de oogen het bekwaamſte zyn om te doen verlieven
„ en verlieft te worden : Het herte des Menſchen, zegt hy,
„ door ſyn ſtage bewegingh een deel van 't eerſte bloed uyt
„ ſyn regter holligheyd door de Hert-aderlycke ader in de
„ longen gelooſt hebbende, en aldaer met het ſuyverſte deel
„ des ingheaemden lochts vermengt zynde, vloeyt het wede-
„ rom door de aderlyke hert-ader na de ſlinker holligheyd
„ van 't hert; alwaer het den naem en 't weſen van levendi-
„ ge geeſten aenneemt: van daer verſpreyden haer deſe gee-
„ ſten door 't geheele Lichaem, doch ſtygen, alſooſe licht en
„ dun van ſtoffe ſyn, inſonderheyd na het brein; en aldaer op
„ een nieuw bewrogt, en tot haer invloey ende beweeging
„ bequamer gemaackt zynde, werd haer den naem van dier-
„ gelycke geeſten gegeven; dewelke ſeer ghevoeghelyck en
„ geſwint alle de Zenuwige wegen van het brein doorloo-
„ pen konnen; die het pad na de oogen banen, alſooſe het
„ tenderſte en 't wydſte van allen zyn; waer door deſe gee-
„ ſten overvloedigh in de oogen komen in te vloeyen dewel-
„ ke, alſooſe doorſigtig en klaar zyn die geeſtige ſtraalen als
„ door glaſe venſters uytlaten. En een weinig verder. Dat
„ de oogen met een ingheboore licht en luiſter begaeft zyn
„ getuyghen vorders ſoo de Ooghen van Leeuwen Luyper-
„ den en Katten als ook van andere gedierten; dewelke in 't
„ midden van de nagt ſelfs flikkeren en blinken, ſoo datze
„ ſonder 't behulp van eenig uiterlyck licht beſcheidentlyk
„ konnen ſien. Yeder een kan ook dat ſelfdige door ſyn ey-
„ gen uytvindingh wys werden: want ſoo hy de hoecken
„ ſyner Oogen wat hart wil toed rukken, ſal het hem den-
„ ken een glintzterigh rond binnen die ſelfdige te zien, vloe-
„ yende uit het innigh licht der Oogen. Deſe ſtralen door
„ het ooge uitſchietende, voeren met haar (als Vaileriola
„ getuyght, en d'ondervindingh, ſelfs beveſtight) een on-
„ ſichtelycken Bloedwaſem, en geeſtigen damp: het welk
„ wy aen die ghene, die aen ontſtekingen der oogen ſieck
„ gaan, beſpeuren konnen; want.

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi,
Multaque corporibus tranſitione nocent.

Wanneer gesonde Oogen ontsteke ogen zien
Dan siet men't quaet van dese in d'ander Oogen vlien,

„ Het welke also niet en sou uitvallen , 't en ware de ooge
„ stralen, sich strekkende na de oogen des omstaanders, met
„ haer uitsleepten een geestigh gedeelte van 't bloed, alvoren
„ in het ontsteken ooge verdorven. *Mulieres Menstruo polluta*,
„ vervolgt hy , geven aen ons seggen meerder luister ; de-
„ welken (als Aristoteles seyt en de ondervinding Leeraert)
„ door haar gesichte selfs de allersuiverste Spiegels, gelyk als
„ door bloedige druppels en neveligen dampen ontluisteren.
„ Indien dan uit soodanige quaet sappige lichaemen een dier-
„ gelycken onsichtelycken Bloed-wasem door de oogen uyt-
„ vloeyt; soo en kan der ook geen rede gegheven worden,
„ waerom van gelycken uyt een welgestelt Lichaem een dier-
„ gelyck deel van het aldergeestigste bloedt niet te gelyk met
„ de ooghen-stralen zou uytschieten. Dit aldus voor uyt ge-
„ stelt synde sal het den leser soo rauw niet voorkomen , soo
„ wy segghen, dat een Minnaer (wiens bloed, door de hef-
„ tigh-brandende beweginghen syns herte ghelyck als koken-
„ de , een overvloedighen waessem opwerpt) syn beminde
„ met een scherp en toeghenegen Ooge begluyrende , haer
„ door syn aantreffende stralen inghelycke Liefde verstrikt ;
„ en sy wederom van ghelycke hem, wanneerse haer glinste-
„ rende en soet lonkende oogen op hem slaet, en met een
„ onderlinghe begluyring hare ooghen stralen verdobbelen
„ en vermengen. Seker 't is geen wonder, indien zy in sul-
„ ker voegen elkanders inghewand door een geestighen min-
„ ne-schicht, verwonden, en te gelyck met het ghesichte el-
„ kanders onderlinghe Liefde in-drinken. Want alsoo desen
„ geestigen Bloed-wasen den welken het ooge des minnaers
„ met een snelle beweging syn beminde toeschiet , klaer ,
„ dun, heet, en soet is. Voor soo veel hy klaer is , (seyt
„ Valleriola) over koomt hy seer wel, van wegen een na-
„ burige gelyckheyd, en een natuyrlycke over een stemming
„ met de klaerheyd der oogen en oogen-stralen van de bemin-
„ de ; en werd om dies wille gelyck als aengelokt , en ge-

„ zigh

,, zigh ingesogen. Voor soo veel hy dun en fyn is, door boord
,, hy geswint ons ingewant; van waer hy door de bloed en
,, geest-aderen seer lichtelyk het geheele lichaem doorloopt.
,, Voor soo veel hy heet is, beweegt en werkt hy geweldigh-
,, lyck; (want de hette, nae 't getuigenis der wysgeren,
,, werckt het allerkragtigste) en alsoo gheweldighlycken
,, werckende, besmet hy het bloed met een evengelycke hoe-
,, danigheyd. Daer hy mede aengedaen is. Het welke Lu-
,, cretius in syn 4. boeck van de natuyr der dingen aardig
,, schynt af te malen seggende.

Hinc illa primum veneris dulcedinis in cor
Stillavit gutta, & succesit fervida cura.
Nam si abest quod ames, præsto simulachra tamen sunt
Illius, & nomen dulce observatur ad aureis.

Hier van is eerst in 't hart de smaak van liefdes soetheyd
Gevloeyt, die hem een heete yver in 't ghemoed leyt:
Soo dat hem, schoon syn lief veer van hem is verdeelt,
Haer beeltenis in 't oogh, haer naem in d' oore speelt.

,, Voor soo veel doch die geestige wasem, uyt het best be-
,, wrogte bloed ontstaen, van natuyre soet is, behoudende
,, het wesen van het bloed waer hy uytgevloeyt is, voed hy ten
,, deelen en koestert en vervreugd het ingewant: waer uit ont-
,, staet een sonderlingen en onderlingen trek der gelievens tot
,, elkander; op dat die soetvoedende geesten vandes een in de
,, anders aderen verwisselt mogen werden: alsoo dat in de-
,, ser voegen de gelievers gelyk als een vleesch en bloed
,, syn, en van eenen geest gedreven werden, en datse, voor
,, soo veel als mogelyck is, dat betreffen, 't geen de Liefde
,, eigen is; namentlyk, dat den Minnaar in de natuyre van
,, zyn beminde verandere, en sy twee een Lighaem werden:
,, Welken trek der gelievens tot eenigheid des Lighaems
,, Artemisia Mauseoli Huisvrouw, door haare daed genoeg-
,, saem bevestigt: dewelcke het doode Lichaem hares Mans
,, dien sy seer lief hadden, tot asschen verbranden ingedron-
,, ken heeft. Doch alsoo die eenigheyd des lighaems natuur-

„ lycker wyſe niet ten volle kan bejaegt worden, geſchiet
„ ſulks, voor ſoo veel het de natuyre lyden kan, ten deelen
„ op de geſeyde wyſe, door die voedende geeſten, de be-
„ minde door de oogen toegeſchooten. Daaromme had een
„ geen ongelyk als hy ſeyde.

Het is, ô Roſemond een deel van uwe Ziel,
Een ſtukje van uw leven
Dat in myn hartje ſpeelt; en ſoo my dat ontviel
Sou ik den geeſt haeſt geven;
Het is een deel van u, dat dickmaels uit myn bloed
Weer tracht by u te kruypen;
En ſoo ghy 't niet geſtaeg met uwe oogen voed.
Sal 't eens daer heenen ſluypen.

Hoe 't hier mee toegaet heeft Ficinus, in't vertoog van Phæ-
„ drus en Lycias met levende coleuren afgezet: Lycias, ſegt
„ hy, Star-oogt op het weſen van Phædrus, en Phædrus veſt
„ zyn oogen appel op de oogen van Lycias en ſendt met die
„ tintelende Straalen te gelyk zyn geeſten uyt. De Straalen van
„ Phædrus ooghen werden licht vermengelt met de Stralen van
„ Lycias, en de geeſten met geeſten vereenigt. De waſem ontſtaen
„ in Phædrus hert, kruypt in het inghewant van Lycias; en, 't
„ geen nog grooter wonder is, Phædrus bloed is Lycias hert; en
„ hier uyt ontſtaen dees gebruykelycke minne-woordjes:
„ myn ſoethart Phædrus, myn eyge ſelfs, myn duyre helft:
„ en Phædrus wederom tot Lycias, o myn Licht, myn
„ Vreugd, myn Ziel, myn Leeve. Phædrus volgt Lyciam,
„ alſoo ſyn hert ſyn geeſten ſoekt, en Lycias volgt Phæ-
„ drum; uyt trek der geeſten tot haer eerſte ſitplaets; bey
„ volgenſe, maer Lycias het meeſt van twee, door dien de
„ Rivier de ſpringh-fontein meer, dan de ſpringh-fontein de
„ rivier van node heeft &c. die deeſe ſtoffe nog verder wil
onderſoeken leeze het tweede hoofdſtuk van 't eerſte en zeſde
van 't derde boek van *J: de Bruins Wet-ſteen der vernuften*, en
het voornoemde werkje van *Jonktyds* zelve, anders meen ik dat dit
bovenſtaande genoegzaam aantoont, op welk een wyze men
door

door de oogen doet verlieven en verlieft word, en hoe 't in zyn werk gaat met die geheiligde ommegang, gelyk het ymand „ noemt, van twee verliefde harten door de oogen, die de lonkjes „ tot getrouwe boodjes maakende, daar mede malkanderen „ van een wederzydze genegentheid weeten te verzekeren.

Le commerce ſacré de deux coeurs par les yeux.
Qui faiſant d'un regard un Meſſager fidelle,
Sçavent s'entr' aſſurer d'une ardeur mutuelle.

Pluimer drukt het zeer zoet uit in zyne *Hero* en *Leander* met deeze woorden.

Het vuur dat zy ontſtak vloog weêr met gloênde vonken.
Van zyn gezigt in 't haare, en kaatſte met de lonken.

En aan zyne *Laura* ſchryft hy.

Twyffelt gy aan uw vermogen,
Spiegel u maar in myne oogen,
Daar zult gy myn jeugdig hart
Worſt 'len zien met minne-ſmart.

De Liefde raade *I. Secundus* dit kaatzen van de lonken over en weder, te leeren *lib.* 1. *Eleg.* 2.

Vulnificiſque emiſſum oculis haurire venenum,
Alternaſque oculis diſce movere faces.

Derhalven merkt *le Boulanger* met ontelb're anderen heel wel aan in het 63. art. over de Liefde: dat wanneer de Liefde „ ſterk is en haar verboden word te ſpreeken, zy zig kan ont- „ dekken, werkſtellig maaken en ſpreeken door de oogen. Maar hoe groot de vreugde zy die een verliefde in 't beſchouwen gevoelt, is niet uit te drukken; *Plato* wenſte de Hemel „ te zyn enkel op dat hy geheel in oogen zou veranderen, „ om geſtadig *Aſter* te zien, zie *la vie de Platon par Monſr.*
Da-

Dacier pag. mihi 99. een ander agte wederom de oogen van zyn
„ beminde een ope Hemel.

Tandis qu'un feu secret me bruſle & me devore,
J'ay des plaiſirs a qui rien n'eſt egal
Et je vois au fort de mon mal
Les Cieux ouverts dans les yeux que j'adore.

Joh. Bonefonius telt onder zyne voornaame weelden dat hy,
„ wanneer hy de uiterſte wellust van de Liefde met zyne
„ *Pancharis* genoot, zich kon zien dobberen in haare vogtige
„ oogen :

Juvat
Nunc patrantibus innatare ocellis.

J. de Bruin benyde de ſlaap dat geluk, zie hier zyne woorden.

OP EEN SLAPENDE JUFFER.

Ik ben op zoo een vorm van God niet afgegooten,
Dat my een anders luk zou hebben oit verdrooten,
Nochtans, tot myne ſpyt
Gevoeld ik my, daar ſlus, bemachtigen van nyt.
Ik wier, Menimf, door luſt heel ſchielyk opgetoogen
Om my, als dee de ſlaap, te baak'ren in uw oogen:
Al ging ik 'er te loor
Wat had het my geſchilt? ik won 'er glory door.
Want zoo een Alchimiſt, deur hulp van tyd en vieren,
Weet in een aarde klomp een goude ziel te ſtieren;
Uw oog had licht ter ren
Een Engel my gemaakt van 't mensje dat ik ben.

Weet ghy niet, zeit een Minnaar by *Achill. Tatius*, dat'er groo-
„ ter welluſt gelegen is in het zien van een beminde Maagd
„ als in het ſtreelen? Want terwyl de oogen malkanderen over
„ en weder bezien, ontfangen zy, gelyk Spiegels, afbeeldin-
„ gen van de Lighaamen: en deeze afbeeldingen van de ſchoo-
ne

„ ne Lighaamen door behulp van de oogen in de Ziel vallen-
„ de, maaken daar, ſchoon de Lighaamen geſcheiden zyn,
„ ik weet niet welk een vermenging, veel zoeter als de ont-
„ moeting van Lighaamen die in der daad ydel is, want de
„ oogen maaken de beſte vereeniging in de Liefde. Men zou over deeze ſtoffe oneindige plaatzen kunnen aanhaalen, maar om niet al te lang te zyn zal ik hier afſcheiden met het volgende *Madrigal* van *Guarini*, 't geen myns oordeels geen van zyne minſten is.

Tirſi morir volea
Gli occhi mirando di colei ch' adora:
Quand' ella, che di lui non meno ardea;
Gli diſſe: oime, ben mio,
Deh non morir ancora
Che teco bramo di morir anch' io.
Freno Tirſi il deſio;
Ch' hebbe di pur ſua vita albor finire;
Ma ſentia morte in non poter morire;
E mentre il guardo pur fiſo tenea
Ne' begli occhi divini,
E'l nettar amoroſo indi bevea;
La bella ninfa ſua, che già vicini
Sentia i meſſi d'Amore
Diſſe, con occhi languidi, e tremanti;
Mori, ben mio, ch'io moro.
Ed io, riſpoſe ſubito il paſtore,
E teco nel morir mi diſcoloro.
Coſi moriro i fortunati amanti

Di morte si soave, e si gradita,
Che per anco morir, tornaro in vita.

Ik heb het in duits dus overgebragt.

De Jonge Veldman zat vol min,
By zyne lieve ziels Vrindin,
En spiegelde zig lonkende in haare oogen,
En wierd hier door zoo ver in wellust opgetoogen,
Dat hy van vreugd besloot
Te sterven een gewenste dood:
Wanneer de schoone Roozelyne,
Die al zoo zeer als hy in Liefde ontstoke was
Zoo dra zy hem dus zag verkwynen,
Hem zei, myn lief, ach sterf tog niet zoo ras,
Indien gy wilt van 't leeven scheiden
Ik sterf met u, myn Ziel, kom sterven wy dan beiden.
Straks schorte Veldman zyn begeerten; die hy had
Tot sterven op, maar leê wel duizend dooden,
Om dat hem toen het sterven wierd verboden,
En t' wyl hy dus staroogend' zat,
En uit haar Goddelyke lonken
En schoon gezigt, de Minne-nectar zoog,
En zyne ziel in drang van ted're vonken
By na reets uit zyn lighaam vloog
Zei hem zyn harderin
Met lillende en verflaawende oogen,
Vermits zy mee de boodjes van de min

Ver-

Vernam, die gints en weder vloogen
Myn lief, ach! sterf, ach! sterf nu vry,
Ik sterf, myn lief, ach sterf met my.
En ik, zei straks de harder voel myn leeven
My met het uw van vreugd begeeven.
Zoo stierf dit paar gelieven eenen dood
Zoo zoet, dat het om weêr te sneeven,
Op nieuw besloot
Te keeren in het leeven.

Het is dan geen wonder dat deeze vreugd veele minnaars zoo ver kan verrukken dat zy hunne oogen van 't beminde voorwerp niet kunnen aftrekken, ja waar het mogelyk, *ipsis eam oculis impregnarent*, gelyk *Jonktyds* zegt. Welke Oogen nu de schoonste zyn werd heel naawkeurig en geleert verhandelt by *Fr. Junius de Pictur Veter: lib.* 3. *cap.* 9. *§.* 8. en in 't kort by *Ernestus Vænius de pulchritudine pros.* 2. Dog het gevoelen is verschillende, sommige pryzen ronden andere wederom ovaalen; de meeste zyn wel voor grooten, maar, gelyk de schutters hunne oog schedels half toe doen om het wit te zeker'er „ te treffen, schiet ook de Liefde uit naawe oogen haare py- „ len veel zeker'er, en weet feller te treffen *ut Elegantissime Octavia Meursiana*, *colloq.* 7. Dog het meeste verschil is tuszen bruinen en blaawen, en men zou aan wederzyde oneindige lofredenen van deftige mannen kunnen voor den dag brengen, onder anderen *P. Francius* en *J. Broukhusius* wien het beiden nog aan geleertheid, nog verstand, nog digtkunde ontbreekt, en die jegenwoordig met rede van de gantsche waereld voor meesters in de digtkunde worden aangezien. *Francius* pryst de bruine oogen van zyne *Ida*, *Broekhuize* de blaawen van zyne *Delia*, maar indien ik de vryheid my durf aanmaatigen om hier over myn oordeel ('t geen ook het gevoelen van *Heemskerk* en veele andere schynt te zyn) te geeven, dunkt my dat in een bruin oog, doorgaans meer vuur, en in een blaaw meer zoetheid zit, zoo dat, om de woorden van *Heemskerk*

„ te gebruiken , de Liefde in een bruin oog schynt te heer-
„ schen, en met een zedig zoet geweld zich alles wat het ziet
„ onderdanig te doen werden, in een blaaw oog te vleyen en
„ met een vleyende vriendelykheid alle harten te bekoren, zie verder hier over de *Batavische Arcadia* in 't begin, en *fontanelle dans ses entretiens sur la pluralite des mondes prem. Soir.* Ten laatste moet ik hier nog byvoegen dat van alle de bekwaamheden die de oogen hebben om te doen verlieven de traanen geenzints de minste zyn, het geen door ondervinding en oneindige gevoelens is bevestigt, die ik om kort te zyn voor by ga; alleen zal ik maar aanhaalen dat *le Boulanger in* 64. *art.* over de
„ Liefde niet kwalyk heeft aangemerkt: dat ymand die op
„ zyn tyd in de Liefde weet te schreyen, altyd meester van
„ een hart is.

LIEF-

LIEFDE VERWEKT WEDERLIEFDE.

Myn lief, gy hebt myn hart door uwe lieve ſchigten
  Getroffen, en geheel tot uwe ſlaaf gemaakt,
  't Is billik, dat het uw' nu mede word' geraakt,
En komt voor 't zoet geweld van 't ſelve vuur te zwigten.
  O ja, kom geef my 't uw, als ik u 't myne geef,
  Op dat gy heel in 't myne als ik in 't uwe leef.

LIEFDE VERWEKT WEDERLIEFDE.

Indien de oogen wel het meeste vermogen hebben om Liefde te verwekken, gelyk in het voorgaande Zinnebeeld aangetoont is, de Liefde zelf heeft hier toe geen mindere kragt, en weet het hart, zonder dat men het weet, in te neemen: de Liefde, (zegt de *Cardinaal Bona: Manud. ad Cœlum: cap.* 13. §. 2.) is de Zeilsteen van de
„ Liefde; en zoo die eens met wel doen verzelt is, word men
„ gedwonge die met wederliefde te vergelden, schoon men
„ voorheenen geen Liefde vrywillig wilde toestaan: op dee-
„ ze wyze heb ik in een van myne Harders-Zangen een Harder
„ doen zeggen.

De Liefde zelve zal gestadig voor u spreeken:
Wanneer zy komt een hart zoo teêr als 't u te ontsteeken,
En dat die tederheid met eerbied is verzelt,
Is 't vrugt'loos al het geen men hier ook tegenstelt;
Want nimmer kan men in de Liefde zoo veel winnen
Als (schoon het zeldzaam is) met ongeveinst beminnen.

Geen wonder ook, want met rede vraagt *Longepierre* in zyn
„ *Ode sur Sapho*, wie de Liefde beter zou kunnen bekooren als de Liefde zelf.

Et qui peut mieux charmer l'Amour que l'Amour meme?

Hylas had derhalven zoo groot een ongelyk niet wanneer hy dit volgende zong: zie *Astr. part.* 2. *liv.* 9.

Quand je vois un amant transi,
Qui languit d'un amour extréme,
L'oeil triste & le visage blesme,
Portant cent plis sur le sourcy.
Quand je le vois plein de soucy,
Qui meurt d'Amour sans que l'on l'aime;
Ie dis aussi tost en moy-mesme,

C'est

C'est un grand sot d'aimer ainsi.
Il faut aimer, mais que la belle
Brusle pour qui brusle pour elle,
Ou bien c'est pure lachete.
l'Amour de l'Amour est extraite,
La charge n'est jamais bien faite,
Qui panche toute d'un coste.

Als ik een Minnaar zie wiens oog vol droefheid ſtaat,
Wiens hoofd vol rimpels is, die door zyn bleek gelaat
Getuigt zyn wreede Minne-pynen.
Als ik hem dus door min zie zonder weêrmin kwynen:
Belag ik hem dat hy zig zoo verleyen laat.
Men moet beminnen, maar de ſchoone moet ook weder
Die haar bemint beminnen teder,
Of anders is 't laf hartigheid:
De min word uit de min gebooren:
De laſt word nimmermeer gedraagen na behooren.
Die maar op eene zyde leit.

Dog wanneer de laſt gelyk word gedraagen, en de Liefde over en weder even groot is, verſchaft zy niet alleen een onuitſpreekelyke wellust, maar word daar en boven zoo ſterk, dat zy nooit kan gebrooken worden. Zie wat'er *K. Boon* van zegt in zyne *Mirra* 1. *bed.* 3. *toon.*

Want het Doorlugtigſt' hart, door enk 'le min verwonnen,
Zou ligtelyk tot zulk een zwakheid komen konnen,
Dat het het voorwerp van zyn eerſte keur vergat;
Maar zoo de wedermin het ooit begunſtigt had,
Nog dood, nog Blikzemen, gereed hem te verpletten,
Zyn immer magtig om die Harts-togt om te zetten.

OVER-

OVEREENKOMST VERWEKT LIEFDE.

Hoe naaw, ô Liefde moet uwe overeenkomst weezen!
Nooit is uw vreugd heel veel; als hier iets aan ontbreekt,
En als men overal een zuiv'ren eendragt kweekt
Is uw geluk wel haast ten hoogste top gereezen.
Gelyk men in 't muzyk meest de overeenkomst mint,
Is 't de overeenkomst ook, die Liefde 't naawste bind.

OVEREENKOMST VERWEKT LIEFDE.

Het is zeker dat 't niets zoo bekwaam is om vaste Liefde te maaken als overeenkomst; niet alleen zoodanig een overeenkomst, als daar *Ovidius* van spreekt, wanneer hy *Deianeira* doet zeggen.

Si qua voles apte nubere nube pari.

„ Dat men om wel te trouwen moet trouwen met ymand van „ een gelyken staat: maar boven al een overeenkomst van zeden en gemoederen gelyk de *Cardinaal Bona* heel wel heeft aangemerkt *Manud. ad* Coel. *cap.* 13. §. 2. en waar van *Gilbert* in zyn *Amours de Diane & Endimion* spreekt. *Act.* 1. *Sc.* 1. alwaar hy *Diana* doet zeggen.

Son respect qui s'accorde avec ma modestie,
M'aprend que mon amour naist de la sympathie,
Dont les noeds sont si forts qu'on ne les romp jamais.

Lingelbach heeft het dus in 't duits:

Het eerelyk ontzagh dat wy niet laaken konnen,
Leert, hoe myn Liefd, door een verborge drift geschiet;
Waar van de banden zo volmaakt zyn datze niet
Te breeken zyn.

Indien zommigen daar ook wat meer na gezien hadden, zy zouden zig naderhand hunne keur zoo niet beklaagt hebben: want het is heel wel te begrypen dat een vreedzamig, en zagtzinnig gemoed, nooit een vaste band kan maaken met een gemoed dat wreed is, daar in het tegendeel, wanneer de neigingen van het hart niet verschillen, de vreugde van de Liefde onuitspreekelyk, en de band onverbreekelyk word: dog het is ook de pligt van twee gelieven malkanderen, zoo veel mogelyk is, in de Hartstogten te gemoed te komen, en gelyk twee luiten na malkander worden gestelt, hunn' harten na malkander te stellen; anderszints is het onmogelyk dat het Muzyk goet kan weezen, en dat de Liefde lang kan bestaan, want men vind zelden gemoederen die zoo met malkanderen overeen komen dat zy nergens in verschillen, en wanneer deeze kleine verschillen niet terstond worden te gemoed gekomen, borsten zy naderhand dikwils tot zeer groote oneenigheden uit, daar zy in het tegendeel zonder moei-

te in 't begin gedood worden, het geen een Liefde maakt
„ zoo zuiver en trouw als van twee duifjes, en die nooit door
„ eenig geschil word verwydert gelyk *Lepidina* tegens haaren
Macron zegt by *Joh. Jov. Pontanus.*

Viximus ex illo gemini sine lite columbi,
Nox socios vidit, socios lux, Oscula junge
Mutua, sic gemini servant in amore columbi.

En *Pomp. 6.* zegt dezelve *Pontanus:* dat gelyk in een welbeboude
„ tuin geen onkruit gevonden word, in het huwelyks bed van
„ twee opregte gelieven geen tweedragt moet gevonden wor-
„ den.

Dr: *Fert filicem desertus ager, male cultus & hortus.*
Non filicem bene aratus ager, non cultior hortus.
Or: *Non rixam cultus thalamus, non culcitra litem.*
Fert pacem thalamus cultus, fert culcitra somnum.
Dr: *Somnum io, pax dulcis, io cantate puellæ,*
Or: *Oscula io, amplexus & io celebrate sorores.*

Behalven deeze overeenkomsten is 'er nog een verborge kragt, die ons doet beminnen, gelyk wy ook zomtyds door een neiging die ons onbekent is haaten: dit zal men begrypen, wanneer men wil aanmerken dat men, in gezelschap komende van menschen, die men nooit gezien heeft, terstond den eenen meer genegen zal zyn als den anderen, zelf indien zy speelen, wenschen dat de een mogt winnen, en de ander verliezen, zonder dat men daar rede van kan geeven. Van deeze overeenkomst schryft *le Boulanger* in zyn *Morale Galante*, 2. *part.* 4. *traite de l' Amour qui naist de la Sympathie.* 't Geen te groot is om hier in te voegen en wel de pyne waardig om nagezien te worden.

LIEF-

LIEFDE MAAKT TWEE TOT EEN.

Het ſtaal word nimmermeer zoo vaſt aan een geſmeet;
Als Harten die zig door een zuiv're min vereenen :
Wanneer de Liefde maar haar ſtarke hand wil leenen,
Smelt alles tot elkaar in 't lieffelyke leet.
Twee Harten, die de min door een vuur heeft doen blaaken,
Weet zy door 't zelve vuur ook ſtraks tot een te maaken.

LIEFDE MAAKT TWEE TOT EEN.

Ik zou op dit Zinnebeeld niets beter kunnen by brengen als dit volgende klinkdigt by manier van zamenſpraak.

MEDOR, ANGELIQVE.

Med: *Scavez vous bien conter, adorable Angelique,*
Deux fois un: repondes: combien cela fait il?
Ang: *C'eſt un point plus caché que la ſource du Nil,*
Pour le reſoudre il faut beaucoup d'Aritmetique.
Med: *Il ſemble a vous ouir que ce diſcours vous pique?*
Ang: *Qui ne s'offenceroit d'un ſi fade babil.*
Il faut en vous quittant que j'en rompe le fil;
Avez-vous reſolu de me faire la nique?
Med: *Ah, certes je n'ai pas un ſi lache deſſein;*
Mais je veux que la mort s'empare de mon ſein
Si vous me pouves dire a combien cela monte.
Ang: *Deux fois un ce ſont deux ſelon le ſens commun.*
Med: *Vous vous moques de moi: ce n'eſt pas la mon conte;*
Votre cœur & le mien ne furent jamais qu'un.

Ik heb het in 't duits dus overgebragt.

VELDMAN, KLORIS.

Veld: Indien gy u verſtaat de konſt van wel te tellen,
Myn Kloris, zeg my dan hoe veel maakt tweemaal een?
Klor: Men zou den oorſpronk van de Nyl veel eer ontleên,
Men hoeft veel cyff'ring om deez' rek'ning op te ſtellen.
Veld: 't Schynt of gy meende dat ik u hier meê wou kwellen,
Klor: Wie zou niet moey'lyk zyn om zulke dwaaze reên,
't Is beſt dat ik die breek, en laat u hier alleen
Die vraag ſchynt wel het meeſt na ſpotterny te hellen.
Veld: Ach denk niet dat ik ooit zoo laf een zaak beſloot.
Neen, Kloris, 'k geef myn zelf vrywillig aan de dood
Indien gy kunt ter deege uit deeze vraage raaken.
Klor: Wel tweemaal een is twee zoo ik van ouds onthiel.

Veld:

Veld: Het komt zoo veel niet na myn' rek'ning uit te maaken:
Uw hart en 't myne maakte altyd maar een, myn Ziel.

Hoe twee verliefde harten tot een gemaakt worden, word heel zoet verhandelt in de *Pastor infid. att. 1. Sc. 2.* alwaar *Silvaan* gezegt hebbende dat een Minnaar in het beminde voorwerp leefde, en van *Menander* tegen geworpen zynde, dat een Minnaar dan moet ongelukkig zyn, vermits hy eerst in zig zelve moet sterven, en vervolgens zyn eige leeven verliezen, dus voortgaat:

Anzi ha due vite,
Se riamato vien, e una sola morte;
Poiche s'amando in se more l'amante,
Riamato rinasce ne l'amata,
E non men in se stesso si raviva,
Poich'ella riamando vive in lui,
E quindi son due vite in un sol core.

Hy heeft veel eer een dubbeld leeven,
En sterft maar eene dood, indien
Hy hem weêrom bemint mag zien:
Want als een minnaar in zig zelve komt te sneeven,
Word hy in 't voorwerp zyner min
Met een op nieuw herbooren,
En leeft nogtans niet minder in
Zig zelve dan te vooren;
Vermits zyn schoone in hem herleeft
Wanneer zy hem haar' Liefde geeft:
En hier door is het dat zy t'zaamen
Twee leevens hebben en maar uit een hart dan aâmen.

De Cardinaal *Bona* gaat nog verder en zegt dat de Liefde de „ Minnaar in het beminde verandert. *Magna est amoris potentia, in rem amatam transformat amantem*, *Manud. ad Cœlum cap.* 13. §. 3.

DE

DE BREUK DER LIEFDE IS NIET TE HEELEN.

Wanneer de band der Liefde aan ſtukken komt te raaken,
Is 't zeldzaam zoo zy weêr ten vollen word geheelt:
Een ey, waar van de ſchaal eens is in twee verdeelt
Is nimmer weder tot zyne eerſte ſtand te maaken,
Die dan de Liefde wenſt, te houden in haar' kragt,
Moet zien dat hy zig naaw, voor de eerſte ſcheuring wagt.

DE BREUK DER LIEFDE IS NIET TE HEELEN.

Wanneer nu deeze band der Liefde twee verliefde zielen zoo naaw heeft vereenigt dat zy als in een hart leeven, gelyk ik in myne aanteekeningen op het voorgaande Zinnebeeld heb gezegt, moet men ook zorgvuldig toezien dat zy nooit word gebrooken, om dat zy nooit weder in zyn vorige ſtaat is te brengen: men weet genoegzaam dat de Liefde en al wat van haar afhangt heel teer is, en dat zy heel zagt moet gehandelt worden, of anders ligtelyk breekt, en om haare teerheid dan niet ligtelyk weder is te heelen. Het geene heel wel in dit Zinnebeeld word vertoont door het gebrooke ey, eenſdeels om zyne teerheid, en ten tweede om dat een eyer-ſchaal eens gebrooke zynde, niet weder te maaken is, evenwel zal zommigen dit gevoelen als vreemt en tegen de waarheid ſtrydende, voorkomen, vermits het zeggen van *Chremes* by *Terentius Andr. act.* 3. *Sc.* 3. hun te wel bekent is: dat de geſchillen der verliefde nieuwe liefde maaken, *Amantium iræ amoris integratio eſt.* En dat de ondervinding dit genoeg geleert heeft: ik beken dat men voorbeelden zou kunnen bybrengen, hoe twee gelieven, na dat zy met malkanderen geſchillen hebben gehad, te naawer vereenigt zyn geweeſt, en dat 'er niets zoo zoet is als die nieuwe vereeniging van twee verliefde, die reets door de tweedragt meende geſcheiden te zyn, maar het is ook zeker dat 'er voorbeelden genoeg zyn, hoe eene tweedragt twee verliefde zielen voor eeuwig heeft geſcheiden. Ik weet ook dat *Ovidius de art. Amand. lib.* 2. *v.* 435. *& ſeq.* de Jongmans aanraad zomtyds met hunne Minnareſzen geſchil te maaken, om dat de Liefde door het al te veel toegeeven zomtyds verflaawt, maar dan moeten evenwel zoodanige geſchillen niet al te hevig nog langdurig zyn, want indien 'er eens een waare afkeer en verbittering van zinnen in de gemoederen begint te komen, verandert die Liefde in zoodanig een hevigen haat dat zy alle andere viandſchappen te boven gaat: dit ſchynt *Ovidius* ook toe te ſtaan wanneer hy op de zelve plaats zegt.

Si ſpatium quæras; breve ſit quo læſa queratur:
Ne lenta vires colligat ira mora.

Candida jamdudum cingantur colla lacertis:
Inque tuos flens est accipienda sinus.

Vraegt gy, hoe langen tyd haar gramschap duren moet?
So weet dat die weer haest behoort te syn versoet:
Op dat de ontsteke spyt, de toorn, en het bedroeve,
Geen wortel in haer krygh, door 't al te lang vertoeven,
Werpt uwe armen strakx om haren blancken hals,
Bid haer weer om genae, bekent uw schuld in all 's.

Daar en boven is het myns oordeels, heel gevaarlyk zoodanige proeven te neemen; altans my behaagt veel beter de raad die hy een weinig te vooren had gegeeven; en die ik ook in myne aanteekeningen op het zes en dertigste Zinnebeeld heb gegeeven, namentlyk, malkander in te volgen.

Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Asperitas odium sævaque verba movent.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis;
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis, hirundo:
Quasque colat turres Chaonis ales habet.
Este procul lites & amaræ prælia linguæ.
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.

Westerbaan vertaalt het dus in zyn avond-school.

Met in te volgen zyn de Meysjes ook te winnen:
Weest zagt en reckelyk: uit al te steege sinnen
Spruyt twist en haet. De Wouw, de Wolven zyn gehaet
Om dat sy vinnigh zyn, en niet en doen als quaet:
't Onnoosle Swaeluwtje werd binnens huys verdragen:
Daer 's niemand die het soekt te vangen of belagen:
Elk laet het in sijn vree, om dat het sacht en soet
En goedertieren is en niemand quaed en doet
Waght u met uw Meestress' in woorden te geraken:
Gebruykt geen redenen die na de alsem smaken:
Toont u niet scherp nog stuurs wanneer gy met'er spreekt,
De min is teer en wil met honing zyn gequeekt,
Van bitter houd hy niet.

LIEF-

LIEFDE ZOEKT VERANDERING.

Verandering is 't zoetst dat ons de Liefde geeft;
Ik draai gelyk een haan met alle zoete winden;
Standvastigheid is slegts een pynbank voor de blinden
Waar in men anders niet als druk te wagten heeft;
Haar ryk is uit, men is met haar niet meer te vreden
Of is men 't nog, het is in ongestadigheden.

LIEFDE ZOEKT VERANDERING.

Het zou in den eerſten opſlag kunnen ſchynen als of ik myn zelven tegenſprak, vermits ik in myne aantekeningen op het negentiende Zinnebeeld, gezegt heb, dat een Minnaar een voorwerp moet kiezen en dat ſtantvaſtig beminnen; en hede ben ik nog van het zelve gevoelen, dat een redelyke Liefde niets anders kan doen, maar de Liefde is altyd met de rede niet gepaart en alle harten zyn niet even eens gezint; behalven dat, is de ſtandvaſtigheid jegenwoordig zoo veel niet geagt ja zelf by veelen beſpottelyk. 't Geen *Madame de Plabuiſſon* zeer aardig te ken-
„ nen geeft, wanneer zy zegt dat men geen ſtandvaſtige min-
„ naars meer kan vinden als in de Romans of in de neſjes van
„ de Tortelduiven.

Ou peut on trouver des Amans
Qui nous ſoient a jamais fidelles?
Je n'en ſçai que dans les Romans,
Ou dans les nids des Tourterelles.

Saint-Evremont doet in zyn Zaamenſpraak tuſzen de oude en nieuwe Liefde de nieuwe haare eigenſchappen dus ophaalen:
„ Ik kom nooit te voorſchyn als met een lieffelyke gedaante,
„ de Minnaars die ik leſzen geef zyn altyd wel voldaan, zy
„ beminnen malkander ſonder malkander moeyelyk te vallen,
„ zoo lang en zoo weinig als het hen belieft, zy verlaaten mal-
„ kander, zy neemen malkander weder, zy leenen malkander
„ uit, en worden zelf vertrouwde van malkander zonder de
„ minſte droefheid. Myne Wetten zyn zoet, ligt, en ge-
„ makkelyk, men volgtze op zonder zugten en ongeruſthe-
„ den. In myn ryk verlaat men elkander altyd in ſtilte en komt
„ na de Liefde tot de agting en Vrindſchap. Een minnaar maakt
„ een nieuwe verbintenis om dat hy van een nieuw voorwerp
„ is getroffen, en verlaat zyn oude minnares daar hy geen te-
„ derheid meer voor heeft. Niemand verwondert zig over
„ die veranderingen, de Minnares hoort deeze tyding al lac-

„ chend, en bied zelf haar dienſt aan om de zaak voort te
„ zetten: voor alles weet men van geen lange Minneryen, maar
„ van de vermaaken der veranderingen. Een weinig verder
„ vervolgt zy. Ten laatſten men weet by my van geen ver-
„ wytingen maar niet als van zoete en Minnelyke woorden
„ een taal die men gewoon is by my ontrent alle Vrouwen te
„ gebruiken, om dat men, volgens myne wet, altyd die geen die
„ men ziet het meeſt moet beminnen, en nog wat verder. Een
„ blonde, een bruine, een vrolyke, een ernſtige, een oude, een
„ jonge, alles behaagt hen, de oude is voor de wellust, de
„ jonge voor 't vermaak, de vrolyke voor de vreugd, de
„ ernſtige behaagt ook zomtyds, de blonde is vol glans, de brui-
„ ne leevend, en deeze verſcheidentheden geeven allerhande
„ vermaaken. Zie *les ſaint Evremoniana pag. Mihi* 172. Dit laat-
„ ſte is zoo nieuw niet, *Ovidius* getuigt het van zig zelve in het
tweede boek van zyne Minnedigten *Eleg.* 4. en met *Ovidius* zouden het ontelbaare van zig zelve kunnen getuigen, voornamentlyk die van een wellustig en vrolyk gemoed zyn geweeſt, als onder anderen *Anacreon* die ontelbaare van zyne Matreſzen in zyn twee en dertigſte gezang optelt. Maar behalven dat 'er in een veranderlyke Liefde zoo veele droefheden niet ſteeken is 'er ook al veel voor te zeggen, men vintze verdedigt en tegengeſprooken in de *Aſtrea* van *Honore d'Urfe*, in de geſchiedeniſzen van *Hilas Stella*, en anderen, in de *Morale Galante* van *Boulanger part.* 1. 3. *traite*, en in de 9. *Idylle* van *longepierre* die de pyne wel dubbeld waard is om nagezien te worden: zelf weeten de ongeſtadige Minnaars hunne Liefde voor ſtandvaſtig te doen deur gaan, zeggende dat zy anders niet dan de ſchoonheid ſtandvaſtig beminnen en zoo dikmaals van voorwerp veranderen als zy die ſchoonheid na hun oordeel volmaakter ontmoeten. Maar dit alles niet tegenſtaande zou ik met *le Boulanger* vaſtſtellen dat een waare Liefde nooit van voorwerp kan veranderen.

JALOUSY IS DE SCHADUW DER LIEFDE.

O Moeyelyke zoon van zulk een lieve vader!
O min, waer toe hebt gy dit ondier voortgebragt?
Ik weet het liefde, 't is de zenuw van uw kragt;
't Geen lafheid vaak verdeelt, brengt wêer deeze yver nader!
En waar toe dan getragt de jalouzy te ontgaan?
Vergeefs; zy hangt de min tog als een ſchaduw aan.

JALOUZY IS DE SCHADUW DER LIEFDE.

Myn voorneemen is geenzints hier in't breede van de Jalouzy te Schryven, vermits dit een harts-togt is die onder getrouwde wel het meeste en hevigste gevonden word, en door *D. Jonkiyds* wydloopig genoeg is verhandelt: enkel heb ik door dit Zinne-beeld getragt aan te toonen, dat de Jalouzy als onafscheidelyk van de Liefde is, en een zeker digter heel wel gezegt heeft,
„ dat de Liefde als een Blaasbalk is, die de agterdogt gestadig
„ opwekt.

Fomes inexhaustæ suspicionis Amor.

Pradon stelt de Jalouzy als een zeker kenteken van de Liefde, wanneer hy in zyne *Pirame & Thisbe act. 1. Sc. 5. Amestris* doet
„ zeggen, dat zy haare Liefde tot *Piramus* eerst volkome kende
„ uit de Jalouzy die zy had over de schoonheid van *Thisbe.*

Ouy, quoy que ma fierte combatit ma tendresse
Au retour de Thisbe je connus ma foiblesse,
Je devins inquiete & triste a son retour,
Je la vis a regret le charme de ma Cour,
Et connoissant alors la force de ma flame,
Thisbe me fit sentir que j'adorois Pirame.

Racine is mede van 't zelve gevoelen geweest in zyne *Berenice* alwaar *Berenice* van den Keizer zegt *act. 2. Sc. 5.*

Si Titus est jaloux Titus est Amoureux.

Hy is verlieft indien hy Minnenydig is.

Men zou nog zoodanige gevoelens verscheide kunnen by brengen, die ik om kort te zyn voorby ga, alzoo het geen bewys van noden heeft en deeze Jalouzy zeer natuurlyk is, want het is voor een verlieft hart nog te verdraagen dat het veragt word, maar te zien dat die geen van wien men veragt word, een ander bemint is niet te lyden *Madam* .... schildert dit heel natuurlyk af in haaren *Genseric act. 1. Sc. 6.* alwaar *Sophronia* zegt, zig beklaagende over de Liefde van *Træsimond* tot *Eudoxe.*

l'On voudroit toujours
Quand un rigoureux ſort a quelque ingrat nous livre
Que ſon coeur ne ſervit que pour le faire vivre?
Je goutois en aimant ce funeſte bonheur,
Reſpirer, eſtoit tout ce que faiſoit ſon coeur,
Il luy ſert maintenant a des plus uſages.
Que de plaiſirs pour luy! pour moy combien d'outrages!
Que d'horreurs a la fois! Juſtine, j'en mourray
Mais avant mon trepas . . . . Ouy je me vangeray.

K. Leſcailje heeft het dus in 't duits.

Wie zou niet begeeren,
Als 't noodlot ons van een ondankb're laat verheeren,
Dat dan zyn hart maar om zyn zelf hem leeven liet,
Ik proeve in myne min dit lot tot myn verdriet,
Zyn hart deê voor myn oog, en ooren niet als klaagen,
En hem kan buiten my een zoeter hoop behaagen,
Welk een vermaak voor hem, en welk een ſmaat voor my,
Wat ſchrik'lykheid by een! Juſtine, hoe 't ook zy;
Ik ſterf van zoo veel ſmart! maar tot een eeuwig teken
Van myne dood . . . zal ik . . . ja! ja! ik moet my wreeken.

Vermits deeze Juffer de zin hier van geenzints in 't vertaalen gevat heeft, en het derhalven hier onverſtaanbaar zou moeten voorkomen, zal zy my niet kwaalyk neemen dat ik 'er hier den regten zin byvoeg; *Men zou altyd wel willen als een wreed noodlot ons aan een ondankbaare overgeeft, dat zyn hart hem nergens toe diende als om hem te doen leeven dit Doodelyk geluk ſmaakte ik in myne Liefde, zyn* (*Traſimonds*) *hart deed anders niet dan ademen* (leeven) *en tot zoeter gebruik* (tot de Liefde tot *Eudoxe*) *dient het hem heden &c.* Wanneer nu ymand weder bemint word, valt het niet min onverdraagelyk dat men ziet hoe een ander deelgenoot is van een hart 't geene ons alleen toe behoort; de enkele vrees hier voor deed *Tibullus* aan zyn Matres zeggen *lib. 4. Eleg.* 12.

Atque utinam poſſes uni mihi bella videri.
Diſpliceas aliis. Sic ego tutus ero.

Nil

Nil opus invidia eſt. Procul abſit gloria volgi.
Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu.

Ach! was ik 't ook alleen die uwe ſchoont' kan treffen.
Mishaagt gy anderen ben ik in zekerheid.
'k Wil niet dat men myn luk benyde nog verheffe.
Die wys is ſmaake in ſtilt 't geluk hem toebereid.

Het zou een oneindig werk zyn alle de uitwerkingen van deeze Jalouzy op te haalen, en hoe hevig zy in zommigen om de minſte zaak kan woeden: *Propertius* vraagt aan den Poeet *Lynceus* of zyn handen niet waren afgevallen toen hy beſtaan „ had zyne *Cynthia* aan te raaken *lib. 2. Eleg. 25.*

Lynceu tu ne meam potuiſti tangere curam?
Perfide, nonne tuæ tunc cecidere manus?

„ En een weinig verder zegt hy, dat hy, van zyne eige ſcha- „ duwen, die nogtans niets zyn, Jalours is.

Ipſe mens ſolus, quod nil eſt, æmulor umbras,

„ *Menage* ſtelt het voor een wreedheid zonder wedergade te „ boek, dat zyn Matres zyn medeminnaar op een bal in zyn „ byzyn iets in 't oor luiſterde.

En ma preſence; en plein bal;
(O cruauté ſans pareille.)
Phillis voyant mon rival,
Luy dit un mot a l'oreille.

Hier uit is ligtelyk af te meeten hoe ongelukkig een hart is 't geen zig geheel aan de Jalouzy overgeeft, want, gelyk *le Boulanger* heel wel aanmerkt in zyn 54. *reflex. ſur l'Amour*, een Min- „ naar die Jalours is kan nog goed nog kwaat van zyn Matres „ hooren, zonder daar even zeer met ſpyt over in genomen te „ zyn. En *Alpheus* zingt heel wel in de Opera *van Proſerpine* „ *act. 2. Sc. 3.* dat de Minnaars die niet Jalours zyn, gelukkig zyn:

Amants qui n'eſtes point Jaloux,
Que votre ſort eſt doux!

En by *Molliere* ſtrykt *Eraſte* een heel goed vonnis dat een Min- „ naar die Jalours is heviger, maar die niet Jalours is beter be-

„ mint. Zie *les fascheux act. 2. Sc. 4.* Niet dat men hier wil te kennen geeven dat men niet Jalours mag zyn, vermits 'er geen Liefde zonder Jalouzy kan weezen, maar dat de Jalouzy niet hevig maar redelyk moet zyn Dog met deeze ongemakken geeft de Jalouzy geen gering voordeel aan de Liefde, vermits zy een Liefde die aan 't verflaawen is weet op te wekken, dus zingt *d'Henault* in een van zyne Harders-Zangen.

Qu'on tire un grand secours d'un peu de Jalousie,
Dez qu'une beauté fiere en a l'ame saisie.
Ce qu'elle a negligé luy paroit un grand bien,
Et pour se l'assurer elle n'epargne rien.

Dit heeft *Ovidius* ook wel geweeten wanneer hy in zyn *Rem.* „ *Amoris v.* 769. om de Liefde te ontwyken wel byzonder de „ Minnaars afraad, ooit te denken dat zy een medeminnaar hebben gekregen.

At tu rivalem noli tibi fingere quemquam:
Inque suo solam crede jacere toro.

In de vierde *Elegia van het derde boek zyner* minnedigten, getuigt hy van zig zelve dat hy op een getrouwde Vrouw meest was verlieft geworden om dat haar Man Jaloers van haar was: waar in hem *Ph. des Portes* heeft gevolgt *Amours de Diane liv. 2. Sam.* 42. Ook heeft de ondervinding menige geleert dat 'er niets zoo bekwaam is om een Vrouw tot zyn wil te krygen als haar te overtuigen dat haar man van haar Jalours is, en de rede daar van zou mogelyk ook ligt te vinden zyn; want hier door ziet zy de kleinagting die haar man haar toedraagt, vermits hy door zyne Jalouzy te kennen geeft, dat hy haare deugd mistrouwt, en aan de andere zyde geeft hy het misvertrouwen van zig zelven te kennen, meenende dat een ander bekwaamer is als hy om zig van zyn Vrouw te doen beminnen. Dog dit is buiten myn oogwit die hier van een geschiedenis gelieve te zien leeze *de schadelyke nieuwsgierigheid* in de *Don Quichot* van *Savedra.*

LIEF-

LIEFDE IS SCHOON IN 't OOG.

De Satyr door de glans van't flik'k'rend vuur bedrogen,
Door't Hel gestraal, en door de goude vlam verblint,
Omhelst het, maar Helaas! de onnozele bevint
Heel pynelyk het geen soo schoon was in zijne oogen,
Dus is de min, die ons in't oog heel veel vermaakt,
Heel pynelyk indien men haar te veel genaakt.

DE LIEFDE IS SCHOON IN 'T OOG.

Dit Zinnebeeld is 't eenemaal uitgelegt door den Ridder *Guarini* in zynen *Past. fido att.* 1. *Sc.* 5. alwaar hy den *Satyr* dus spreekende invoert.

Come il gelo a le piante, a i fior l'arsura,
La grandine a le spiche, a i semi il verme,
Le reti a i cervi, ed a gli augelli il visco,
Cosi nemico a l'huom fù sempre Amore.
E chi foco chiamollo, intesse molto
La sua natura perfida, e malagia.
Che se'l foco si mira, o come è vago;
Ma se si tocca, o come e crudo: il mondo
Non ha di lui più spaventevol mostro.
Come fera divora, e come ferro
Pugne, e trapassa e come vento vola,
E dove il piede imperioso ferma,
Cede ogni forza, ogni poter dà loco.
Non altrimenti Amor: che se tu'l miri
In duo begli occhi, in una treccia bionda,
O come alletta e piace! ò come pare
Che gioia spiri, e pace altrui prometta!
Ma se troppo t'accosti, e troppo il tenti,
Si che serper cominci, e forza acquisti;
Non hà tigre l'Ircania, e non hà Libia
Leon si fero, e si pestifero angue,
Che la sua ferità vinca, o pareggi:
Crudo più che l'inferno, e che la Morte,
Nemico di pietà, Ministro d'ira,
E finalmente Amor privo d'amore.

Gelyck een harde Vorst de planten maakt ter schanden,
Een schrale Sonne-brandt de Bloemen doet verbranden,
Gelyck een Hagel-buy de Kooren-aer verslaet
Gelyck de Worm vernielt 't in d' aerd geworpen zaet,
Gelyck men 't Vogel-lym den Vogel ziet besetten

Gelyek het vluchtig hert tot vyandt heeft de netten;
Soo is de Liefd' den Mensch vyand soo lang hy leeft;
En die de Liefd' den naem van vuur gegeven heeft
Die kent syn boosen aert en trouweloose streecken:
Want als men 't vuur aansiet, men mag met reden spreecken
Wat schoonder ding is dat? Maer raeckt het met de hand
Gy voelt van Stonden aen een felle heeten brandt,
Geen wreeder Monster was ter Wereldt ooyt te vinden,
Het steeckt gelyk een Mes 't is als een Wild in 't slinden,
't Vliegt als de Windt en daer het stelt een vaste voet,
Daer 's magt nog sterckte die daer niet voor wycken moet.
Hy dwaelt die Liefde voor yet anders meent te houwen:
Want soo gy die maer eens komt onvoorsiens t'aenschouwen,
In twee schoon' oogen, of een schoone blonde vlecht,
Hoe lockt het aen! gy zyt daer daed'lyck aengehecht,
O wat is 't aengenaem! hoe weyden uw gedachten!
Gy meent, daer uyt is niet als enckel vreugt te wachten!
't Belooft u Vrede: maer soo gy 't te veel versoeckt,
Of komt gy 't al te na, soo dat het sich verkloekt
In kracht, en soo begint allengskens voort te kruypen
En eyndelyck noch tot in 't herte komt te sluypen;
Ircania had nooyt een Tyger soo verwoedt,
Nooyt wierd in Libia soo fellen Leeuw ontmoet;
Geen Slang soo doodelyck daer Liefde voor sal wycken,
Of die m' in wreedheydt kan by Liefde vergelycken;
De Liefde is wreeder als de Hel, ja dan de de Doodt,
Diener' sse van de wraeck, van alle deugdt ontbloot;
't Is Liefde sonder Liefd'.

De ondervinding kan 'er ons ook genoeg van overtuigen, wanneer wy maar eens in zien hoe veel vermaak men schept in 't leezen van Romans, en zien van blyen Treur-spelen, alwaar de Liefde afgebeeld zynde, ons zoo ver kan bekooren, dat zy ons als inwikkelt in de gevallen, die wy daar in vinden, en ons doet wenschen, zonder dat wy het nogtans bemerken, om daar deelgenoot van te mogen zyn: Maar hoe wreed zy is wanneer men haar in 't hart laat, zal in de volgende Zinnebeelden vertoont worden.

HET

HET SPEL DER LIEFDE IS GEVAARLYK.

Onnoz'le, durft gy met de Liefde 't ſpeelen waagen,
En ziet gy niet hoe vol gevaar het voor u ſteekt?
Gy zyt het kwyt indien gy uwe banden breekt:
Laat af, nog eens, laat af, gy zult het u beklaagen.
Het ſpel der min word vaak van vreugde in druk verkeert,
En zelde zonder ſchade en na berou geleert.

HET SPEL DER LIEFDE IS GEVAARLYK.

Vermits de Liefde heel ſchoon in't oog is, gelyk door 't voorgaande Zinne-beeld is aangetoont, is het heel gevaarlyk met haar te Speelen en haar buiten het hart te houden; indien men zig veel overgeeft om haar het zy in geſchiedeniſzen, of in tooneel-ſpelen, of digtkunde te beſchouwen: het is zeker dat het hart zig aan het eerſte beminnelyke voorwerp ligt zal overgeeven, en dikmaals te laat het zeggen van *Ergaſto* zal waar bevinden. *Paſt. fid: att. 2. Sc. 1.*

Che nel gioco d' Amor, chi fà da ſcherzo,
Tormenta da dovero.

Die veel in 't Minnen meent te jocken en te mallen,
Kan eer hy 't weet, met ernſt, in pyn en quelling vallen.

Men meent eerſt dat het zoo fraai is te beminnen, en bemint te worden, dat die zugten zoo aangenaam, die Traanen zoo zoet, en al die onophoudelyke kwellingen en ongeruſtheden zoo lief zyn, vermits zy ons alle gader op het volmaakſte worden afgebeeld; Maar naderhand wanneer men 'er zig aan overgegeeven heeft, en zig eens in zyne meening bedroogen vind roept men uit vol wanhoop met *Mirtillo. Paſt: fid. att. 2. Sc. 1.*

Amore
La radice ha ſoave, il frutto amaro.

De Liefd' een Wortel heeft die ſoet is en vermaeck'lyk,
Waer van de Vruchten ſyn heel bitter en onſmaeck'lyck.

Dit word alles zeer wel in dit Zinne-beeld vertoont door het Vrouwtje 't geen met de Liefde op 't Verkeer-bort ſpeelt; want gelyk men in dit ſpel zyn banden moet tragten te bewaaren en niet te breeken; moet ook een Juffer zig in de Liefde zoo veel het mogelyk is, ingetogen houden: dit toont *Tengnagel* heel fraai in zyne *Spaanſche Heidin:* alwaar hy *Don Jan* tegens *Pretioſa* doet zeggen:

Gy ſpant u al te kort. Het breekt uw lieve leven,

En haar antwoorden:

Een boog door 't Spannen breekt, een Maegd door bot te ge- (ven.

't Is waar een Juffer mag zig wel overgeeven, en haar hart t'eenemaal ontdekken, zonder haar eer in 't minst te krenken, waar van men zeer veel deftige voorbeelden zou kunnen by brengen, maar zy moet voorzigtig zyn en zien hoe en aan wie, anders-zints beklaagt men naderhand zig dikwils over zyne al te groote goedheid en openhartigheid: gelyk *Hermione* by *Racine. Andromaque act: 2. Sc. 1.*

Je n'ay point du silence affecte le mistere.
Je croyois sans peril pouvoir estre sincere.
Et sans armer mes yeux d' un moment de rigueur.
Je n' ay pour luy parler, consulte que mon coeur.

't Hart lag my op de tong, ik heb niet kunnen veinzen;
'k Dagt dat ik zonder vrees mogt uiten myn' gepeinzen.
Geen stuurheid wapende myne oogen! ach wat smart!
Ik ging alleen te raad' met myn ontsteeken hart.

En in het tegendeel, wanneer men zig al te zeer ingetogen houd, beklaagt men naderhand zyne fierheid, gelyk *Lavinia* by *Quinault Agripp. act. 4. Sc. 2.*

Ah! devant qu' au tombeau mon amant put descendre,
Que n'a t' il pu scavoir ce que tu vien d' aprendre!
Helas! d' un fier orgeuil l' effort imperieux
A peine en sa faveur laissoit parler mes yeux!
J' affectois des froideurs, quand je brulois dans l' ame,
Et j' ay tant scu contraindre une innocente flame,
Qu' il n' a pas en mourant emporte la douceur,
De scavoir quel empire il avoit sur mon coeur.

Ach! eer myn lief zyn min moest met de dood bekoopen,
Waarom vernam hy niet dat nu myn' mond verbreidt?
Helaas! het straf geweld van myn groothartigheid
Liet d'oogen naaw'lyks toe iets tot zyn gunst te spreeken.
'k Scheen koel waanneer myn Ziel in Liefde was ontsteeken;
En 'k heb zo ingetoomd myn' onbesproken' Vlam
Dat hy de zoetheid niet in 't sterven met zich nam,
En wist, wat groot groot gebied hy in myn' ziele voerde.

LIEF-

LIEFDE IS VOL DROEFHEID.

Gelyk een Os, op 't fraaiſt geciert, ter ſlagtbank gaat,
Weet ons de Liefde met haar' bloempjes mooi te maaken;
Zy weet haar' ſnoepery zoo lekker te doen ſmaaken
Dat wy niet zien wat ons van haar te wagten ſtaat:
Ja als men meent zyn luk in top te zyn geſchooten
Vervolgt ons dikmaals een die 't alles om zal ſtooten.

LIEFDE IS VOL DROEFHEYD.

In een van de voorgaande Zinnebeelden heb ik reets gezegt, dat de Liefde haar zoet en bitter had, en dit Zinnebeeld vertoont dat het bitter van de Liefde het zoet verre te boven gaat: dit beveſtigt *Ovidius* in het tweede boek van zyne Minne-kunſt.

Quod juvat, exiguum eſt; plus eſt quod lædit amantes.
Proponant animo multa ferenda ſuo.
Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur in Hybla;
Cærula quot Baccas Palladis arbor habet;
Littore quot conchæ; tot ſunt in amore dolores
Quæ patimur multo Spicula felle madent.

Het is dus in 't duits gebragt.

Des Minnaers vreught is kleyn, maer groot zyn ſyn verdrieten,
Hy moet veel moeyten doen, eer hy komt aen 't genieten.
Goed leven en gemack ſtelt dat vry uyt u ſin:
Die niet wat lyden kan en deught niet tot de min.
So menigh graeuw Conyn als hippelt op de duynen;
So menigh bloem als bloeyt des Somers in de tuynen;
So menigh ſchelp als leyt te Petten aen de Zee,
So menigh ſwaer verdriet is in het vryen mee.
De pylen van de min die in ons boeſem ſteecken,
Die zyn met bitter gal beſprenkelt en beſtreecken.

Op dezelve wyze zingt *Longepierre* in zyn 2. *Idylle*.

Que l'Amour eſt cruel! combien ſes plus doux charmes
Sont ils mêlez d'ennuis, ſont ils remplis d'allarmes;
De combien d'amertume empoiſonnant les coeurs
Nous fait il acheter ſes trompeuſes douceurs?

Le Boulanger zegt in zyn *Reflexions ſur l'Amour art.* 75. dat een „ Minnaar niet leeft als door enkele zugten en dat zyn geluk

„ enkel in zyne droefheid beſtaat by *Taſſo* zegt *Tirſis Aminta*
„ *att.* 1. *Sc.* 2. dat gelyk het Lam zig met gras, en de Wolfzig
„ met het Lam voed, alzoo de wreede Liefde zig met traanen
„ voed, en 'er nooit van verzadigt word.

Paſce l'Agna l'herbette, il Lupo l'Agno;
Ma il crudo Amor di lagrime ſi paſce;
Ne ſe ne moſtra mai ſatollo.

Virgilius had al by na het zelve gezegt in zyn tiende Harders-Zang.

Nec lacrimis crudelis Amor, nec gramina rivis,
Nec cytiſo Saturantur Apes, nec fronde Capellæ.

En in de eerſte Harders-Zang van *Menage* zingen *Menalcas en Lycidas.*

Men. *Les loups vivent d'agneaux; les abeilles des fleurs;*
Les herbes de roſee; & l'Amour de douleurs
Lyc. *Le peſcheur aime l'eau: le ſoldat les alarmes:*
Le berger les troupaux: amour aime les larmes.

Op dezelve wyze ſpreekt *Cloris* in de *Paſt. infid. att.* 1. *Sc.* 1. en *Menage* haalt'er nog verſcheiden aan in zyne aanteekeningen op het bovenſtaande van *Taſſo* derhalven is met rede dat *J. Se-*
„ *cundus* uitroept: *lib.* 1. *Eleg.* 5. dat hy onder een ongelukkige
„ ſter geboren is die bemint.

O natum triſti ſidere, quiſquis amat!

HET

HET DROEVIGSTE IN DE LIEFDE IS ZYN OOGWIT NIET TE BESCHIETEN.

O Liefde ontdekt gy ook de zwaarſte van uw' pynen;
Ja minnaars, leert hier uit, begeeft u nimmer in
De Liefde, of zie het end veel meer aan als 't begin,
Vermits gy anderzints op 't droevigſt zult verkwynen:
Want nimmer heeft Tyran zoo wreed een pyn bedagt
Als zuiv're liefde die men nooit kan zien volbragt.

HET DROEVIGSTE IN DE LIEFDE IS, SYN OOGWIT NIET TE BESCHIETEN.

Van alle de rampen die in de Liefde zyn, is'er geen zoo droef als zig in de Liefde te begeeven en tot zyn oogwit niet te kunnen komen: dit is heel wel afgebeeld in dit Zinne-beeld, door de vlieg die, in de Spinne-web vliegende, daar niet door kan komen, maar daar in blyft hangen: dog met dit onderscheid, dat een vlieg daar in niet lang in 't leeven blyft, maar terstond door de dood verlost word, daar in het tegendeel een verliefde Ziel, dikmaal een oneindige tyd nog ellendig moet kwynen, eer zy tot de dood komt: hier van beklaagt zig *Amarillis Pastor: fido att. 3. Sc. 4.*

Piacesse pur' al ciel, Mirtille mio
Che sol pena al peccar fusse la Morte!

Mirtill', myn hert! ach moght den Hemel dog behagen,
Dat ick niet anders als de doodt, tot straf zou dragen!

„ Het valt hart, zegt *Eufrenius*, in zyne minnedigten, niet te
„ beminnen, nog harder te beminnen, maar het allerhardste
„ te beminnen en zyn oogwit niet te kunnen bereiken.

Est durum, nullis faculis ardescere amoris;
Et durum est, Veneris corda calere face.
Verum, præ reliquis, longe durissima res est;
Nec mage quid juveni tristius esse potest:
Quam pulchram semper constanter amare puellam;
Nec tamen optati gaudia ferre thori.

Maar boven alles kan 'er nooit iets zoo droevig bedagt worden, als te beminnen, en weder bemint te zyn en nogtans van elkander te moeten scheiden: deeze droefheid gaat boven alle begrip, en de ondervinding heeft genoegzaam met rampzaalige voorbeelden geleert, hoe hevig zy is: de Ridder *Guarini* beeld haar heel wel uit in de booven aangehaalde redenering van *Amarillis* die by de meesten het fraaiste van 't gansche stuk word geagt. by *Racine* roept *Monima* uit *Mitridat. act. 2. Sc. 6.*

Jutile, ou plustost funeste Sympathie!
Trop par faite union par le sort dementie!
Ah! par quel soin cruel le Ciel avoit il joint
Deux coeurs que l'un pour l'autre il ne destinoit point!

T. Arends heeft het dus vertaalt.

Rampzaal'ge Liefde, die wy niet volbrengen moogen!
Schoone overeenkomſt die het lot niet wil gedoogen!
Ach wreede Hemel! die ons geeft een ziel en zin,
Waarom verhindert gy 't volbrengen onzer min.

Dezelve *Racine* ſpreekt'er wytloopig van in zyne *Berenice*, die de pyne wel waardig is om hier nageleezen te worden, vermits zy op dit onderwerp gemaakt is; ik zal hier op het zelve nog een Harderzang van my byvoegen.

ROOZELAAR-*Harders Klagt.*

Dus klaagde Rozelaar, terwyl zyn lieve Lamm'ren
Meê treurend' (want, helaas! wien zou het tog niet jamm'ren
Dat een verliefde Ziel, heel teder weêr bemint
Zyn Min, o droevig lot! moet onvoldaan zien) in 't
Bedauwde gras, zyn druk met hunne ſpys herkaawden
En blaatend' zyn gezugt en naare klagt nabaawden:
Komt, Schaapjes, komt betreurt uws Harders droeve min:
Hoe ver gaat uw geluk myn ſtaat te boven, in
De Liefde, daar die togt u ſlegts word ingegeeven
En gy geen wette hebt die uwe drift weêrſtreeven:
Natuur ſtreelt uwe ziel met lout're vreugd, gy kent
Geen wet dan liefde van 't begin af tot het end?
Ach! mogt ik ook myn hart na zulk een regel rigten!
O menſelyke wet Onmenſch'lyk! wreede pligten!
O Averegtze deugd! waarom ſcheit gy van een
't Geen Liefde t'zaamen voegt? waarom voegt gy by een
O trouwelooze min het geen de deugd wil ſchiften?
Gebreekige natuur, in 't ſcheppen van de driften,
Waarom ontſteektge een vuur het geen de rede dooft?
Ach? Leliane, wie, wie had het ooit gelooft
Dat onze zuiv're min onz' harten zoo zou drukken,
Eerſt t'zaamen binden om daar na van een te rukken:
Dat onze opregte trouw, die onz vermaak moeſt zyn,
Een bron zou worden van een eindelooze pyn:
Wat baat het my, myn Lief, van u bemint te weezen?
Wat helpt het dat ik u alleen heb uitgeleezen?
Nu ons, myn Leliane, een veel te ſtrenge deugd,
Een voorwerp 't geen voorheen onze allergrootſte vreugd,
Wannneer die ted're min een maakte van ons beiden,
Steets heeft geweeſt, Helaas! wil eewig! eewig ſcheiden: Hoe

Hoe moet de rede, die onz wederzyds gemoed,
Wanneer het blaakte door eene eerst ontstooke gloed,
Met een' onbreekb're band te zaamen kwam te binden,
Ach Hemel! 't droef geheim van onze scheiding vinden!
En moet dan, Goon! het geene ons 't aller waardigste is
Nu de oorzaak zyn dat ik myn Leliane mis!
Moet het verstand, (ach was 't my liever nooit gegeeven!)
Een neiging, wederzyds zoo teder, wederstreeven!
En 't geene ons boven al 't geschaapene verheft
Moet dat de schigt zyn die ons 't allerwreedste treft!
Maar was dit nog, Helaas! het end' van myne plaagen!
'k Voel duizend pynen die my steets het hart afknaagen,
De rede, die myn' Ziel op 't allerwreedst' verslint,
Word tot myn grootste ramp gestaag myn grootste vrind:
'k Heb naaw voor haar geweld de Liefde wat doen wyken,
Of 'k moet straks door haar hulp weêr voor de min bezwyken:
Zoo dra myn hart my maar myn' schoone weêr verbeelt,
Is zy de geene die daar 't hevigste onder speelt:
Het uiterlyke schoon is 't minst der zoetigheden
Die gy bezitten zoud in haar, zegt straks de rede;
Hoewel zy waard is om haar welgevormde leên
En schoon gelaat van elk te worden aangebeên:
Maar denk eens welk een vreugde u steets zou overstroomen
Wanneer geen pligt geen wet uw' Liefde zou betoomen;
Als gy, elkanderen verzellende in het groen,
Door onderling gevley zoud nieuwe vlammen voên;
Als gy haar kommerloos mogt in uw' arm ontfangen,
En kwynende van min haar aan uw' hals zien hangen;
Als gy gestaag vol vreugde en evenwel te vreên
Uw' Zielen smelten zoud uit lout're min, tot een:
Bedenk, bedenk hoe ver zy u steets zou bekoren
Als 't innerlyke schoon van haar u kwam te vooren:
Het vlug verstand dat in dat schoone lighaam woont,
De vreedzaame inborst die zig over al vertoont,
De ted're wedermin waar door ze u zou behaagen,
De zorg die zy voor 't vee en zuivel zoude draagen,
Dit innerlyke alleen treft my, 'k bekent, zoo teêr,
Dat gy nooit scheiden zult; gy mint, zy mint u weêr,

Een zelve zuiv're vlam zengt uwer beider harten;
Nogtans gy moet: o pyn! o duldelooze ſmarten!
O Liefde! hebt gy my daarom zoo teêr gewont?
Is dit het loon van myn' benaawde zugen? ſtond
Het my niet duur genoeg alleen te moeten klaagen?
Of moet ik mede pyn in Leliane draagen?
Die ſchoone, die alleen myn welbehaagen maakt,
Wiens vreugde en pyn my meer dan my myne eige raakt,
Dien gy, o wreede! uw' ſchigt ook hebt in 't hart gedreeven,
Moet meê, (hoe kan het zyn! ach Hemel!) my begeeven
Hoe zal haar bange Ziel, als zy myn' trouwe min
Herdenkt (o dubb'le druk! o wee!) niet ſtikken in
Een drang van zugten, ach! hoe zal haar oog niet zwemmen
In traanen! 'k zie, my dunkt, de bleeke lippen klemmen
Het doodelyk, vaar wel, in haar beſturve mond,
Ach! Leliane, had de min u nooit gewont
Nooit had myn droeve ziel de ſmarten moeten lyden,
Die my nu in myn hart dog meeſt in 't uw' doorſnyden.
Hoe? hoe? waar heen vervoert my deeze raazerny?
Neen Leliane 't is te weinig 't geene ik ly
Als ik het zoet herdenk van uwe wederliefde:
Maar, Hemel, dat die pyn myn hart alleen doorgriefde
En niet myn' Schoone, 'k zou gedoogen dat zyn Ziel
De wanhoop en de min op 't wreedſt' te beurte viel:
Dog ik bemin, zy ook, en, ach! wy moeten ſcheiden!
O min, nog eens, waarom trof uwe ſchigt ons beiden?
Waarom ſmoltge onze ziel zoo teder tog tot een?
Wy ſcheiden? wy, myn Lief? myn Leliane, neen,
Ik? ik, van u? van u? neen ... eer ... maar hoe, myn Zinnen
Gy moet, de rede wil dat gy u zult verwinnen,
Dat gy voor eewig haar zult ſtellen uit uw zin;
O doodelyke pyn! o al te wreede min!
O wanhoop! wreede Goon! ach! Schoone Leliane,
Myn tong bezwykt in dit vaar wel, myn oog in traanen:
't Is voor geen uur, geen dag, geen week, geen maand, geen jaar,
Maar eewig, eewig! ach! ...... nog naaw had Roozelaar
Die laatſte zugt van zyn beklemde hart gekregen
Of is, verkropt van druk, in flaawte neêrgezegen.

DE

LIEFDE WORD GEKENT DOOR TEGENSPOET.

Gelyk de deugd van't goud word door het vuur gekent,
Beproeft de Liefde 't hart door 't vuur van tegenſpoeden:
Laat alle rampen vry op 't allerfelſte woeden,
Een die opregt bemint bezwykt nooit in ellend;
Die vlam zal zelf ten ſpyt van ongevallen groeyen:
Men kan door tegenſpoet nooit zuiv're min vermoeyen.

LIEFDE WORD GEKENT DOOR TEGENSPOET.

Gelyk de vrindschap, word ook de Liefde in tegenspoet gekent, en nooit beter: *Ovidius* pryst zyn huisvrouw op verscheide plaatzen om dat zy hem zoo wel in zyne ongevallen als in zyne voorspoet beminde, onder anderen in het vyfde boek van zyne treur-digten *Eleg.* 14.

Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et famæ probitas irreprehensa fuit.
Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est ubi quod vetet esse remotum est,
Et nihil officio nupta, quod obstet, habet:
Cum Deus intonuit non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id socialis amor.

Want geen misdryf gaf ooit uwe eer of vroomheid smetten,
Zoo lang onz huw'lyk wiert begunstigt van de Goôn.
En, in myn rampen volgt gy nog dezelve wetten.
Stel dan uw' trouwe deugd hier door aan elk ten toon.
Men kan ligt deugd'lyk zyn als niet 't ons komt beletten,
En een getrouwde niets tot haar verdriet ontmoet:
Maar tegens 't onweêr zig grootmoedig pal te zetten,
Is eene opregte trouw, en waare huw'lyks gloedt.

De getrouwe Harder zegt by *Guarini* tegens *Corisca*, *att.* 3. *Sc*: 6.

Come l'oro nel foco,
Cosi la fede nel dolor s'affina,
Corisca mia, nè può senza fierezza
Dimostrar sua possanza
Amorosa invincibil constanza

De trouw, Corisca, wil door droefheydt ende pyn;
(Gelyk het goudt, door 't vuur) veeltydts gesuyvert zyn;
Want sonder wreedtheyt, kan volstandigheyt in 't minnen,
Niet toonen, dat haer maght onmoogh'lyck is te winnen;

En niet alleen dat de Liefde in de tegenſpoeden beſt gekent word; maar zelf ſchynen de rampen in de Liefde als van nooden te weezen, om dat zy haar aanzetten, het welk *le Boulanger* heel wel heeft aangemerkt in zyne *Morale Galante part*: 1.

l'Aiguillon de l'Amour eſt la difficultè,
Ses charmes ſont deſtruits par la facilitè,
Des qu'il eſt paiſible il ſommeille,
s'Il n'a plus de frayeur il n'a plus de deſir,
l'Aſſurance l'endort, la cruautè l'eveille,
Et s'il acquiert ſans peine, il jouit ſans plaiſir.

Zie hier myne vertaaling.

De rampen zyn de prikkels van de min;
Wanneer het alles gaat met haar na onzen zin,
Heeft zy niets meer waar aan wy ons vergaapen:
Zoo dra zy is geruſt ſchynt zy te ſlaapen,
En haar begeertens zyn ten end,
Word maar de ſchrik van haar niet meer gekent:
Zy dooft zig uit zoo dra de vrees haar word ontnomen:
Zy word gewekt door tegenſpoet:
En als zy tot haar wit kan zonder moeiten komen
Is 't geene zy geniet ook zonder zoet.

Daar zyn ook geene ongevallen zoo zwaar die een minnaar niet te boven komt; gelyk dezelve *le Boulanger* een weinig te vooren, mede wel aanmerkt.

Que ſans ceſſe on oppoſe obſtacles ſur obſtacles,
l'Amour pour les braver eſt fertile en miracles;
Des plus rudes aſſauts ſans ceſſe il vient a bout,
Et pourveu que l'on aime, on triomphe de tout.

Laat ramp op ramp zig vry verheffen in het minnen,
Om die te trotzen werkt de Liefde wond'ren uit:
Geen aanval is zoo ſterk die haare moed niet ſteuit,
En die maar wel bemint kan alles overwinnen.

LIEFDE IS ZOTTERNY.

De Liefde door den Helm van welgegronde rede
Gehaalt, word anders niet dan enk'le zotterny;
Zie minnaars zie wat nu het allerfynste zy
Van al uw teêr gezugt, van al uw moey'lykheden:
Die slegts de werken van de Liefde wel beziet
Bevint haar zotterny te zyn, en anders niet.

LIEFDE IS ZOTTERNY.

Het is zeker dat de uitwerkingen van de Liefde, indien men haar met de gezonde rede wil overweegen, en buiten die drift waar uit zy voortkomen, beschouwen, enkele Zotternyen zyn, en dat *Theophile* heel wel gezegt heeft in zyn *Parnasse Satyrique*, „ dat wy, om de Juffers in haare verliefde driften te behaagen, „ de Zotheid op het volmaakste leeren vertoonen:

Ainsi, mes Dames, pour vous plaire
En l'amoureuse affection,
Nous nous exerçons tous a faire
La sottise en perfection.

Erasmus zegt het zelve in zyn lof der Zotheid, niet ver van 't begin, alwaar de Zotheid, haar geslagt, geboorte, opvoeding, en gezelschap opgehaalt hebbende, dus voortgaat: *Nunc ne sine causa &c.* ik zal het Latyn voorby gaan om dat het door den *Heer van Brandwyk* in duitze vaarzen is overgezet.

Ghy hebt gehoort van wien en waer ik ben gebooren,
Van wien ick ben gemint, wie tot myn staet behooren,
Hoort nu of ik het ook niet overwaardigh ben
Dat men my overal voor een Godinne ken.
Komt met onzydigheyd uw ooren hier besteeden:
Hoort wat ik voor gemack en deugd en nuttigheden
Aen Goon en Menschen doe: hoe wyd myn Godlykheyd,
Hoe verre myn gesach zich over al verbreydt.
So in voorleden tyd met reden by den ouden
Die Menschen bystandt deên voor Goden zyn gehouden:
Verdiend' hy sulcken naem die Wyn en Koren vond
Of eenigh ander ding dat menschen helpen kond':
Hoe werd my dan die naem voor allen niet gegeven
Die 't al aen allen geef? wat is so soet als 't leven,
Wat is so aengenaem so kostelyck, so waerd?
Maer wie geeft het begin van 't leven op der aerd?

Wien

Wien is, als my alleen den aenvangh danck te weten?
De telingh ſonder my wierd lichtelyck vergeten,
Want dat de Wereldt niet van Menſchen uit en ſterf,
Is my, en niet de lans of ſtormhoed van Minerf,
Of ſchild van Jupiter, of and're toe te ſchryven.
Selfs hy die Blixems voert mag niet gewapent blyven,
Maer moet ſyn Donder-bus en ſtraelen werpen heen,
En van ſyn Majeſteyt ſich voor een tydt ontkleen,
En als een Cameriſt veranderen van kleeren,
En kruypen nu in 't Dons en ſachte Swaene-veeren,
Nu ſich hervormen in een Regen-vlaegh van Goud
Om 't meysje te verraen terwyl s'haer keurs op hout
Om van de druppelen in haeren ſchoot te gaeren,
Nu als een jonge ſtier met haegel-witte hayren
Sich geven in de wey by 't Konincklycke vee
Om 't ſchoon Agenors Kindt te voeren over Zee,
(Want min en Majeſteit zyn ſtrydelycke ſaecken)
Nu een Diane zyn als hy wil Kindermaecken,
Dat is, als hy wil doen het geen hy noit en laet.
Dus leyt het by de Goon, hoort hoe 't den menſchen gaet.
De Filoſofen, die haer na den Stoa noemen
Syn mannen die zich naeſt in wysheydt derven roemen
Te koomen by de Goon: maer brengt 'er voor den dagh
Van ſeven honderd een, van wien men ſegghen magh
Dat hy, ſo hy ſyn baert niet af begeert te leggen
(Des wysheyds eygen merk, ten waerder viel te ſeggen
Dat oock den botten bock die met hem heeft gemeen)
Niet mede voor een tyd van zich ſal werpen heen
Syn ſtrengh en ſtrack gelaet en 't voorhooft eens ontvouwen
(Dat altyds ſtaet gefronſt) en leer nog les onthouwen,
Maer mallen met de reſt, ſo menighmaelen als
Hy Vaeder werden wil. Want hooft, noch borſt, noch hals,
Noch neus, noch hand, noch oor, noch aengeſight nogh deelen
Die men voor eerlyck hout, ſyn 't die de menſen teelen:
Maer een ſo mallen dingh, dat ſelden vrou of man
Het ſonder lachen noemt of hooren noemen kan.
Dit is de put, de bron, de ſprong, den Heyl'gen aeder
Daer 't vruchbaer nat uytvloeyt; dit maekt den man tot Vaeder.

Dit

Dit teelt de menschen voort; dit 's de Fonteyn daer 't al
Syn leven uit ontfanght. Segt my wat man doch zal
Den wreeden Cappeson van 't houlyck lyden willen,
Wie voor die naem alleen niet sidderen en trillen,
So hy te vooren, eer hy zich daer toe begeeft
Bedenckt wat ongemack dat sulcken leven heeft?
Wat vrou sou leggen, gaen, of met een man vergaren
So sy de pyn, de ween, den arbeyd van het baeren,
So sy de moey'lyckheydt van kinders op te voen
Voorheenen overley eer dat zy 't quam te doen?
De Sinne-loosheydt, een van myne Staet-jonkvrouwen;
Beleyt de Hyliken: 't is dese, die men 't trouwen
Voor al moet weeten danck: maer so men 't houwelyck
Syn leven schuldig is, wat eyscht gy dan voor blyck
Hoe dapper dat ghy aen de Sotheydt syt verbonden?
Wie sou 't oock weer bestaen, die 't eens heeft ondervonden,
So de vergetenheyt niet tussen beiden quam
En uit der vrouwen hooft de heugenisse nam?
So dat hier Venus selfs vrywillich sal belyden
(Of schoon Lucretius daer tegens wilde stryden)
Dat zy, en ook haer Soon, niet veel te seggen had
Indien zy sonder my op hare waghen sat.
Uyt dit belach'lyck spel wert yder een gebooren,
De wyzen dezes tydts, hoe stemmigh, hoe geschoren,
(Men noemtse Geest'lyckheyd) 't zy graeu, of swert van kap:
De purp're Koningen, 't Godtvruchtich Priesterschap,
Den dobbel Heil'gen Paus, zyn al hier uit gekomen,
En so veel Heilige (door waerheyd of door droomen
Op deeze rol geraeckt) dat heel den Almanach
Niet groot genoech en waer kreegh yder daer een dagh.
Dit geeft ons sulcken hoop van Goden der Poeeten,
Dat selver Jupiter sich haest zal op sien eeten,
En zyn Ambroos vernielt, zyn nectar uytgepooyt,
En zich in korten tyd verloopen en berooyt,
So zyn Surintendent niet naerstigh op en lette
En in zyns Heeren hof een beter regel sette
En brengh' het laeger huys op dagelycx rantsoen,
Ja so hy selfs een deel niet uit den Hemel boen'.

Erasmus heeft in dit bovenstaande geestig genoeg afgebeelt, hoe de zotheid in de Liefde-handelingen de voornaamste rol speelt; en het is niet te ontkennen dat 'er duizend zotheden dagelyks van de Minnaars begaan worden, het welk, myns oordeels daar van daan komt, dat de Liefde (die in haar zelve goed is, maar over alles, gelyk ik in myne aanteekeningen over het tweede Zinne-beeld gezegt heb, heerst) zoo sterk word, dat zy de rede ten onderbrengende, den mens voor een tyd het gebruik daar van beneemt, en dus zomtyds dingen doet by der hand neemen, die hy anders buiten die drift en met zyn volle verstand niet zou doen; behalven dat het, zoo men het al een zotheyd wil noemen het een noodzaakelyke zotheyd is, gelyk de *Heer van Brandwyk* heel wel aanmerkt; dewelke, na dat hy de zotheid van de Liefde in zyn *noodzaakelyk mal*, lang genoeg bespot had, dus eindigt:

Treves Vryers, 'k sal belyden
Dat ik heb groot ongelyck;
Sotte wysen, willen stryden
Tegens het noodsaeckelyck;
Die in yemand wil behaelen
Een noodsaeckelyck gebreck,
Moet het selfs aen wysheyt falen,
Of hy is van wysheydt geck.

Een een weinig verder:

Al u loeren, al u kruypen
Al u volgen, al u list;
Al u waken, al u sluypen,
Al u lieven tydt verquist;
Al u veynsen, al u swygen
Al u woorden, al u kal
(Och ik sou de nock wel krygen)
Is 't Noodsaeckelycke Mal.

LIEFDE BINT ONS DOOR ZOTTERNYEN.

Zie dwaaze minnaars waar de Liefde u mede bint!
Gy kunt indien gy wilt, terſtond haar' banden breeken,
Uw miſverſtand komt u in ſlaverny te ſteeken
Gelyk een zot die in een ſtroo een keten vind.
Al wie zig van den band der Liefde vry wil maaken,
Moet eerſt de boeyen, van zyn zotternyen ſlaaken.

LIEFDE BIND ONS DOOR ZOTTERNYEN.

Men vind dit zelve Zinne-beeld by den Ridder *J. Katz*, met deeze twee vaarsjes.

FAC SAPIAS, ET LIBER ERIS.

Usque rogas, negat usque tibi crudelis Amica:
Ecquid adhuc duro mens in amore gerit?
Me remorantur, ais, formosæ vincla puellæ,
Vincla vel Herculea non soluenda manu:
Vincla genæ mihi, vincla comæ, mihi vincla papillæ,
Heï mihi? quod vinclis corda ligatur amans.
Stulte puer, stulte vel stramine crura tenentur,
Et, moriar, vinclum tu nisi tale geras.

WAER HIER VERSTANT DAAR WAER GEEN BANT.

Moy Brechje speelt de beest, en Fop laet met hem gecken,
'k En kan (so roept de Vent) myn hart niet van haer trecken,
Sy is vol enckel geest, vol alle moy getast,
Dies ben ick aen myn lief met stale ketens vast.
Maer segh eens, lieve Fop, en hebje nooyt gevonden,
Een nar die met een stro was aen een pael gebonden,
En die noch efter stont als met een boey aen 't been?
Ghy syt (al weetje 't niet) van dese gecken een.

In myne aanteekeningen op het voorgaande Zinne-beeld heb ik gezegt, dat, indien men de uitwerkingen van de Liefde met gezonde rede wil overwegen, en buiten die sterke drift waar uit zy voortkomen, beschouwen, zy enkele Zotternyen zyn; en in dit geval stem ik het te eenemaal toe, dat een Minnaar als aan een stroo gebonden is, en het van zyne bloote wil afhangt zyne boeyen te breeken; en dat, gelyk *Lucretius* zegt, *lib.* 4. het „ wel gemakkelyker is, de boeyen van de Liefde te ontvlug- „ ten, als dezelven wanneer men 'er in is te breeken, maar dat

 „ men

„ men 'er nogtans zig zelven gemakkelyk van kan ontſlaan,
„ indien men maar zig zelven niet tegen is.

Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile eſt, quam captum retibus ipſis
Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.
Et tamen implicitus quoque poſſis, inque peditus
Effugere infeſtum, niſi tute tibi obvius obſtes.

Ik beken buiten dat, dat 'er minnaars genoeg zyn die zig door Zotternyen laaten bekooren, want, gelyk de ſchryver van *la Secretaria di Apollo* heel wel aanmerkt, indien de menſchen an-
„ ders niet wilden dan het geene met de rede overeen komt,
„ zoo zouden zy zoo veel zotte dingen niet begeeren als zy nu doen. *Se gli huomini voleſſero ſolamente quello che va accompagnato con la ragione, non vorrebbeno tante pazzie, come vogliono.* Maar wanneer men de Liefde eens, gelyk zy behoort te zyn, beſchout, wanneer men eens een hart ziet 't geen een waardig voorwerp, met een zuiv're tedere neiging bemint, zyn haare boeyen, niet van ſtroo, veel min ligt om te breeken: 'k ſta wel toe dat 'er zelf onder die Liefde wel wat zotternyen loopen; ik heb zelf uit *D: Heinſius* hier voor al aangehaalt, dat men in de Lief-
„ de niet verſtandig moet weezen. *Satis eſt ſi quis non ſapienter*
„ *amat.* en *Ludovico Arioſto* zegt in een *Elegia* aan *Petrus Bembus*
„ dat hy nooit geluk moet hebben die in de Liefde verſtand wil
„ gebruiken.

Ah pereat qui in amore poteſt rationibus uti,
Ah pereat qui ni perdite amare poteſt.

Maar het zy hoe het zy ik ſtem met *K: Boon* in zyn *Mirra* 2. *bed:* 1. *toon*:

Wanneer het kwaad zich eens maak meeſter van de zinnen,
Men kan 't niet, dan met ongemeen geweld, verwinnen.

Mogelyk zal hier wel ymand myn zeggen tegenſpreeken, om dat hy zig zelven eens verwonnen heeft in een geile drift, daar hy nogtans niet eens weet wat Liefde is; dog van zoodanigen te ſpreeken agt ik de pyne niet waardig.

DIE

DIE LIEFDE SCHUWT HERLEES GEEN BRIEVEN.

Herleez, herleez niet meer hoe teêr gy word gesmeekt,
Die droeve klagten, al dat opzet van te sterven,
Die brief zou moogelyk meer als gy denkt verwerven,
Verbran haar, eer zy weêr uw teder hart ontsteekt.
Daar lonkjes, daar gevley, daar zugten, smeeken, traanen,
Voor blyven staan, kan nog 't geschrift de weg wel baanen.

DIE LIEFDE SCHUWT, HERLEES GEEN BRIEVEN.

Ik heb op het voorbeeld van *Ovidius*, die agter zyne *Minne-kunst*, de *Minne-baad* voegde, deeze drie Zinne-beelden, die het ontwyken der Liefde behelzen, agter aan gevoegt; niet om de Liefde te veragten, maar met het zelve inzigt van *Ovidius* voor die geen, die, van de Liefde kwaalyk gehandelt zynde, dezelve tragten te ontvlugten. Dit Zinne-beeld vertoont dan, dat, ymand die de Liefde ontvlugt is, en zig voor haar wil wagten, zig ook voor al moet wagten de Brieven voorheen aan hem of van hem geschreeven, te herleezen: *Ovidius* raade dit in zyn *Remed: Amor: v:* 717.

Scripta cave relegas blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent:
Omnia pone feros (quamvis invitus) in ignes:
Et dic, ardoris sit rogus iste mei.

Voor de Amsterdamsche jeugd is 't dus vertaalt.

Noch wacht u, dat ghy noyt haer brieven overleest;
De brieven raken 't hert, en roeren om den geest.
Smyt alle die ghy hebt in 't vyer en laetse branden,
En denckt, in deese vlam verschroock ik myne banden.
Ick weet, u hand die beeft, u oogh dat schrickter voor:
Dan neemt een kort besluyt, en gaeter flukx mee door.

De rede waarom de Brieven van zoo veel vermogen zyn, is, myns oordeels, ligt te begrypen: want, voor eerst worden de brieven alleen geschreeven, wanneer het verstand in staat is om alles te overweegen, en woorden te vinden om zig het tederste uit te drukken, 't geen zekerlyk van veel meer vermogen moet zyn, als een rede die voor de vuist, en dikmaals ruw en onbeschaaft, voor den dag komt, ten minste die dat behoorlyk overleg niet gehad heeft, 't geen 'er van noden is om zig in de Liefde te doen verstaan, want de eerbied die men voor de be-

minde perſoon heeft, de vrees van zig te ontdekken, en de tedere ontroeringen die men in 't by zyn van het beminde voorwerp gevoelt, maaken het hart dikmaals zoo ontſtelt, dat het niet bekwaam is een woord voor den dag te brengen, 'k laat ſtaan zig na behooren te uiten: daar en boven ſchoon nu een minnaar zig op het allercierlykſte ontdekt, vervliegen evenwel de woorden zoo dra zy geſprooken zyn, en laaten dikmaals naaw'lyks een geheugen na; ook belet de ſchaamte en de onſteltenis die een juffer op het ontdekken van liefde gewaar word haar dikmaals net te verſtaan het geene een minnaar haar zegt: maar in brieven heeft men daar niet voor te vreezen, men leeſt ze alleen, men is voor niemand beſchaamt, vermits men geene andere getuigen dan het hart heeft, men hoort daar verblyt aan 't geen, waar over men zig, indien het gezegt wierd, zou moeten moeyelyk toonen; men leeſt, herleeſt, herkaawt en overlegt yder woord, zoo dat het onmogelyk is ooit uit de gedagten te kunnen gaan; en vervolgens is het ligt te begrypen dat de brieven meer dan de woorden kunnen uitwerken: Indien nu de brieven van zulk een vermogen zyn om Liefde te verwekken, zal men ligtelyk toeſtaan dat zy geen minder vermogen hebben om de Liefde weêr te doen herleeven, en dat veele minnaars dezelven kuſzen, en als een onwaardeerbaare ſchat bewaren, gelyk in een *Elegia* van *H. de Groot Palladius* aan *Thaumantia* ſchryft.

Nec minor aſſcriptas ſervat mihi cura tabellas,
Te fore pollicitas tempus in omne meam:
Has ego pro domina complector & oſcula jungo,
Has comites noſtrum ſemper habebit iter.

'T GEZIGT VAN 'T BEMINDE VERWEKT LIEFDE.

Een kaars naaw uitgedaan word ligt'lyk weêr ontstooken,
Indien zy maar in 't minste een nieuwe vlam genaakt:
Een ziel die door de vlam der liefde eens heeft geblaakt,
En naaw'lyks van dat vuur de kragten ziet gebrooken;
Blaakt ligt'lyk weêr, indien 't maar zyn beminde ziet:
Die dan de Liefde haat, is 't beste dat hy vlied'.

'T GEZIGT VAN 'T BEMINDE VERWEKT LIEFDE.

HEt tweede om de Liefde te ontgaan, is zig te onthouden van het beminde voorwerp te zien; 't geen op de eige rede steunt die ik van de minne-brieven heb gegeven: want het is ligt te begrypen dat een voorwerp, 't geen eerst is bekwaam geweest om de Liefde te veroorzaaken, naderhand nog bekwaam is om ze weder op te wekken: de Ridder *J: Catz* heeft ook al voor my de Hollandze jeugd, die zig van de Liefde wilde ontslaan, geraaden, haare minnareszen niet meer te zien: hy heeft op dit zelve zinnebeeld deeze twee vaarsjes.

FLAMMA FUMO PROXIMA.

Quisquis es antiqui remove monumenta caloris,
A regno dominæ qui modo liber abis.
Vera nec ora vide, moveat nec imago salivam;
Nec digitis gemmas, quas tulit illa, gere.
Vulnus erit, leviter modo tacta sit, ægra citatrix;
Ardorem revocat fomitis icta silex.
Fax extincta recens trahit ah! trahit eminus ignem
Et redit in flammam quod vapor ante fuit.

VLAM EERST GEWEKEN HAAST WEER ONTSTEKEN.

De vlam was eens gebluscht, die in myn plach te woelen,
Ik voelde met vermaeck myn eerste brand verkoelen,

Al wat'er overbleef was maer een kleyne vonk,
So dat myn welich hert van enckel vreuchde ſpronck:
'tGeviel eer lange tydt dat ik het vier genaeckte
My dacht ten was geen noodt ſo ik het niet en raeckte,
Dus ſtond ik maer en keeck, en noch eer ick vertrack,
Een vlam viel uit de vlam die mynen roock ontſtack.

Le Boulanger zegt heel wel in zyne *reflexions ſur l'Amour art.* 73. „dat het vergeeten de Liefde kan geneezen; maar dat men, „wanneer men het beminde voorwerp ziet, vergeet haare aan- „treklykheden te vergeten. *L'oubly peut guerir l'Amour; mais quand on void ce qu'on aime, on oublie d'oublier ſes charmes.* Dog men moet zig niet alleen wagten van het beminde voorwerp zelf te zien, maar ook, volgens de les van *Ovidius remed: Amor: v:* 722. de afbeeldingen daar van niet zien.

Si potes, & ceras remove. Quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodamia modo.

Jae ſelfs haer ſchildery ſult ghy aen ſtucken ſcheuren,
U kan met die te ſien doch niet meer goeds gebeuren.
Laodamia is hier door geraeckt in 't graf:
Wie 't levend beeldt verſtoot, het doode vry ruck af.

Niet alleen dit maar men moet, gelyk hy heel wel raad, alle andere voorwerpen ſchuwen, die ons dat voorwerp weder in gedagten kunnen brengen.

Et loca multa nocent. Fugito loca conſcia veſtri
Concubitus. Cauſas mille doloris habent.

Hic

Hic fuit; hic cubuit: thalamo dormivimus isto:
Hic mihi lasciva gaudia nocte dedit.
Admonitu refricatur amor; vulnusque novatum
Scinditur. Infirmis causa pusilla nocet.
Ut pæne extinctum cinerem si sulphure tangas;
Vivet; & e minimo maximus ignis erit.
Sic, nisi vitaris quicquid renovabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modo nulla fuit.

Zie hier de duitze overzetting.

De plaetſen ſchaden oock; dies als een peſte vliet
De plaetſen daer u is yets aengenaems geſchiet.
Hier heb ik haer geſien, daer quam ick by haer praten,
Hier heeftſe my ontboon, daer ſteels-wys in-gelaten,
Hier heeftſe my geſtreelt, daer heeft ſy 't my gebracht,
Hier minnelyk gekuſt, daer vriend'lyck toegelacht.
De Liefde die vernieuwt door ſulcken ſoet herdencken:
Die uit een ſieck bed komt een kleyn verſuym kan krencken.
Gelyk 't verſturven vyer, met ſwavel-ſtock geraeckt,
Weer inder yl ontfonckt, en meer als immer blaeckt:
So ſal, 't en zy ghy u voor 't geen verlock kond wachten,
De min weer breeken uyt, weer krygen nieuwe krachten.

Lucretius raad ook het zelven in zyn vierde boek; wanneer hy gezegt had, dat ons geſtadig allerhande denkbeelden van 't „beminde voorwerp geſtadig voorkwamen, voegt hy'er by, „dat

,, dat men die zoo veel mogelyk is moet ſchuwen, en zyn gedagten na wat anders wenden.

Sed fugitare decet ſimulacra, & pabula amoris
Abſtergere ſibi, atque alio convertere mentem.

LE-

LEDIGHEID VOED LIEFDE.

Zie hoe de ledigheid de min tot voordeel ſtrekt:
Een die in vadzigheid alleen zyn luſt kan raapen,
Die zyn verſtand gewent tot luy en laf te ſlaapen
Word door de Liefde tot zyn' ſtraf vaak opgewekt.
Die dan de banden van de Liefde tragt te breeken,
Leer dat zy 't beſte word door bezigheid ontweeken.

LEDIGHEID VOED LIEFDE.

Dog boven alles is 'er niets 't geen de Liefde zoo veel kragt geeft als Ledigheid : de Liefde, zegt „ *Barsine* by *Quinault*; *Straton*: *act*: 5. *Sc.* 1. is een „ tydverdryf voor ledige harten.

l'Amour des coeurs oisifs n'est que l'amusement.

Hier: *Drexelius* telt onder de prikkels van de Liefde de Ledigheid, en onder de beletzelen de bezigheid in zynen *Nicetas seu triumphata incontinentia.* *Ovidius* zegt ook het zelven in zyn *remed*: *Amor*: v. 135.

Ergo ubi visus eris nostræ medicabilis arti;
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc ut ames faciunt; hæc, ut fecere, tuentur:
Hæc sunt jucundi causa cibusque mali.
Otia si tollas, periere Cupidinis arcus;
Contemptaque jacent, & sine luce, faces.
Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
Et quam limosa canna palustris humo;
Tam Venus otia amat. Qui finem quæris amoris,
(Cedit amor rebus) res age: tutus eris.
Languor, & immodici sub nullo vindice somni,
Aleaque, & multo tempora quassa mero,
Eripiunt omnes animi sine vulnere nervos,
Adfluit incautis insidiosus Amor.
Desidiam puer ille sequi solet. Odit agentes.
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora: sunt leges: sunt, quos tuearis, amici,
Vade per urbanæ candida castra togæ.
Vel tu sanguinei juvenilia munera Martis
Suscipe. Delitiæ jam tibi terga dabunt.
Ecce fugax Parthus, magni nova causa triumphi,
Jam videt in campis Cæsaris arma suis.

Vince Cupidineas pariter, Parthasque sagittas:
Et refer ad patrios bina tropæa Deos.
Ut semel Ætola Venus est a cuspide læsa;
Mandat amatori bella gerenda suo.
Quæritis, Ægistus quare sit factus adulter?
In promptu causa est: Desidiosus erat.
Pugnabant alii tardis apud Ilion armis:
Transtulerat vires Græcia tota suas.
Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat;
Sive foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, ne nil illic ageretur, amavit.
Sic venit ille puer, sic puer ille manet. &c.

Zie hier de overzetting.

Maar als ghy hebt ter deeg u selven ondergaen,
En u bequaem bevind myn raed te nemen aen;
So sal ick, soete jeugd, u voor het eerst' gebieden,
De luye ledigheidt gelyck een pest te vlieden.
Die maeckt u dus verzot, die lockt u tot de min:
Die isser 't voedsel van: die houd u voort daer in.
Niet weten wat te doen, tot 's middaghs toe te slapen,
Te sitten by den wyn, en lankx de straet te gapen,
Is 't leven dat te mets de krachten van't gemoet
Verswakt, en u in 't net van 't boefje vallen doet.
Neemt wegh de ledigheydt; aen stucken sijn Mins schichten:
Syn fackel sonder vlam, en kan geen brand meer stichten.
So weeldrig als het gras groeyt aen de waterkant,
't Riet in de modderpoel, de wilgh op 't laege lant;
So veel houd Venus oock van luy en leegh te wesen.
Begeert ghy van u quael op 't spoedigst te genesen;
Geeft uwe sinnen werck: en wilt ghy blyven vry;
Hout altyd yet ter hand, sy gaet u deur voorby.
Hier toe is 't Hof, de Raet, de Vyerschaer en de Wetten,
Pooght door een goeden naem u selfs in staet te setten:
Of rust u tot de krygh met Ridderlyck bestaen,
De Min is veel te bloo, hy sal met u niet gaen.

Siet hoe de Stad Breda leyt om en om besloten;
Met hongers noot geperst, met grof geschut beschooten,
  Haer toevoer afgesneen, haer weghen opghestopt,
  Haer dorpen ingeschanst, haer stroomen toegepropt.
De helden van Nassauw, twee Leeuwen in het stryden,
Twee blixims in het veld, dit ongewent te lyden,
  Die maken vier en swaert, en selfs het waeter ree,
  Om 's Vyands vasten wal te rucken uit zyn stee:
Begeeft u by de geen, die onder 't kloeck beleyden
Van Hendrik (Hollands hoop) sich tot 't ontset bereyden:
  Verjaegt op eenen tyd den Spanjaert, en de Min:
  En voert in uw gemoed, en Land, de vryheid in.
Of schoon haer Venus liet wel eer in d'oorlogh vinden
Sen sal 't voortaen niet meer haer selven onderwinden:
  Want sints sy heeft gevoelt Tydides grove speer,
  So sentser Mars na toe, en komt 'er nimmer weer.
Dunckt ymand vragens waerd waer door 't is bygekomen,
Dat oyt Ægistus wiert met schen-lust ingenomen,
  En eyntlyck heeft ont-eert syn Heer en bloedvrinds wyf
  De reden is niet veer: hy had geen tyd verdryf.
Al d'and'ren waren uit in 't langh belegh van Troyen,
Dat 't gansche Griecken had gesworen uit te royen.
  Hy vond hem t'huys alleen: en 't zy hy lustig was
  Na d'oeffening van Mars; 't en gaf aldaer geen pas:
Het land dat lagh in Vree, de krygs-luy waren buyten,
Men hoorde geen trompet: men zag geen poorten sluyten.
  't Sy dat hy was gezint het recht te nemen waer;
  In Argos was geen twist: men pleite nimmer daer.
Hy dee dan dat hy kost, en om niet leeg te blyven
Begaf hem tot de Min: dus raeckt men aen 't verwyven.

In het vervolg zegt *Ovidius* dat het Land-leeven ook heel bekwaam is om de Liefde te verjaagen, wanneer men zig overgeeft tot den Land-bou: *Horatius*, schryft aan *Lollius ep.* 2. *lib.* 1. dat, indien hy zig des morgens niet tot study begaf, en zyn gemoed met eerlyke oeffeningen bezig hielt, het van de nyd of Liefde zou worden ingenomen:

& ni
Posces ante diem librum cum lumine: si non
Intendes animum studiis & rebus honestis:
Invidia vel Amore vigil torquebere.

Petrus Francius zegt van de Zang-Godinnen *Eleg*: 10. *ad Mu-*
„ *sas lib*. 3. dat zy de Liefde wederstaan, en dat de kuisheid
„ haar behaagt, dat zy niet weeten wat Liefde is; en dat de
„ Liefde die de gantsche Waereld dwingt over haar geen ge-
„ bied heeft. Gy, vervolgt hy, brengt het gemoed tot Stu-
„ dien: en alle Liefde word allengsjes door bezigheid ver-
„ dreeven:

Vos Veneris flammis, cacoque resistitis igni:
Virginitas vobis, castaque plectra placent.
Quid sit amor, nescitis adhuc, &, qui domat orbem,
Nil in vos potuit juris habere puer,
Vos animum studiis intenditis. Omnis agendo
Vincitur, & sensim corde fugatur amor.

Dus heb ik mogelyk mede met dit werk, door de Liefde, de Liefde ontweeken: ik zal hier tot slot nog iets by voegen van *Scrudery* uit *le tom* 2. *de ses conversations nouvelles: de la confiance.*

Vous qui tirannisiez mon coeur & ma raison,
Je suis enfin hors de prison!
Je renonce a vôs loix comme trop inhumaines:
Tous vôs plaisirs, Amour, n'egalent pas vos peines.

*

Ne m' abandonnez plus charmante liberte,
Pour vous aimer j' ay tout quite!
Soyez a l' avenir mon unique Maitresse,
Et defendez mon coeur d' une indigne foiblesse.

*

Ouy quand je reverrois ces yeux brillans & doux,
Que j' aimois beaucoup plus que vous,

Je

Je ſerois inſenſible a leurs praits plein de flame,
Et vous ſeule a jamais regnerois dans mon Ame.

*

Ces fragiles apas qu' on me vit adorer
Ne me feront plus ſoupirer!
Des beaux arts ſeulement les beautez plus durables
Divertiront mes yeux, me ſeront agreables.

*

Ces chefs d' oeuvres pompeux reliques des Ceſars
Occuperont tous mes regards,
Et des plus beaux tableaux l' agreable impoſture
Ne me montrera plus que l' Amour en peinture.

*

Adieu, Melinte, adieu pour la dernire fois,
Faites un bon ou mauvais choix
Je ne prends plus de part a votre deſtinee,
Grace a la liberte que vous m' avez donne.

Zie hier myne overzetting.

Gy Min, wel eer de beul van myne ziel en rede,
Uw' banden zie 'k in 't end geſlaakt,
Uw' wrede wet door my gewraakt:
Gy hebt wel zoetheid, maar veel meerder bitterheden.
O Lieve vryheid, wil geſtadig my aankleeven,
Ik heb het al om u begeeven,
Gy zyt het voorwerp myner min
Maak dat geen laffe drift myn hart ooit overwinn'.]

*

Indien ik weêr dat zoet, dat hel gezigt aanſchouwde,
't Geen ik voorheen heb aangebeên,
'k Verſmaade al haare tederheên,
En gy zoud in myn hart de grootſte magt behouden.
Die broſſe ſchoonheid, die men my geſtaag zag eeren,
Zou ik in 't minſt' nu niet waardeeren.

Des

Des Wysheids onverganklyk zoet
Zal de enk'le wellust zyn van myn verligt gemoed.

*

Veel braave daaden die nog in geschriften leeven
Zal ik gestaag beschouwen, en
De vrye staat, daar 'k nu in ben,
Zal my geen Liefde dan in schilderyen geeven.
Vaar wel dan, Phillis, gy zult eewig my verliezen:
Gy kunt nu t'goede of kwaade kiezen:
Uw lot raakt my in 't minste niet:
Dank heb de vryheid die gy my verkrygen liet.

E I N D E.

4
1 1 60
70
1 55
40

---

8. 2 5

[illegible] 25
[illegible]

ONK

[illegible] 0
20
[illegible] 0
[illegible] 0
15
90
6.0

2

[illegible] 0
[illegible] 0
50
05
[illegible] 0
15

680

Collected [illegible]

[illegible]